

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 6 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.9 (September 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุณญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 32 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 31 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

การพัฒนาแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย

1

THE BRAND EQUITY STRATEGIC MODEL DEVELOPMENT OF THAI ORGANIC RICE

พัชร พิธิ์ก, เซาว์ โรจนแสง และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย

**การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบล
สนับทึบ อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

19

THE COMMUNITY DEVELOPMENT BY BUDDHIST INTEGRATION OF SANAP-
THUEP SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN WANG NOI,
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

อาทิตย์ ชูชัย, สอาด ภูนาสรณ์, ทองคำ เกษจันทร์, พระครูวรจิตตานุรักษ์
และพระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

**การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่พันธ์ ตำบล
หนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**

32

COMMUNITY PARTICIPATION IN HEALTH PROMOTION FOR OLDER
PERSONS IN MAE-NON COMMUNITY, NONG PAI SUB-DISTRICT MUEANG
DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พรพรรณ มนัสจกุล, รุ่งนภา ประยูรศิริศักดิ์ และมัลลิกา มากรัตน์

**แนวทางการออกแบบห้องแสงสำหรับห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบ
สถาปัตยกรรม**

50

LIGHT SHELF DESIGN GUIDELINE FOR ARCHITECTURAL DESIGN STUDIO
CLASSROOM

พัชรี โตคุ้ม, นววรรณ หวยเจริญ และชนิกานต์ ยิ้มประยูร

การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย
BADMINTON MANAGEMENT TO BECOME A SUSTAINABLE BADMINTON
PROFESSIONAL IN THAILAND

66

อภิชัย ธีระรัตน์สกุล

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	82
DEVELOPMENT OF MATHEMATICS THE INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON CONSTRUCTIONISM IN THE SUBJECT OF LEARNING MEDIA CONSTRUCTION FOR MATHEMATICS STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION, SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY	
ผกาพรรณ วัฒนานาม, อุษา ปราบหงส์ และสำราญ กำจัดภัย	
การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	98
THE PARTICIPATION OF THE WAT LAM PHAYA FLOATING MARKET COMMUNITY, NAKHON PATHOM PROVINCE IN SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT	
ณรงค์ โพธิ์พูกษานันท์	
การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	111
DEVELOPMENT A PROGRAM TO SMART TEACHER IN PRIMARY SCHOOL UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATION	
สรญา ทองธรรมมา และพชรวิทย์ จันทศิริศิริ	
เทคโนโลยีการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในยุคใหม่	123
EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT IN THE NEW ERA	
อภิชาติ รอดนิยม	
คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม	134
SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION AT NAKHON PHANOM AIRPORT IN NAKHON PHANOM PROVINCE	
พัชชลัยย์ อนุไชยวงศ์, ธาณี ทุมประเสน, มงคล กาสีวงศ์ และเพชร คุชรัตน์	
การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุ ในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน ในจังหวัดเพชรบุรี	146
APPLICATION OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR DEVELOPING COMPETENCY OF THE ELDERLY IN INCOME MANAGEMENT FOR HOUSEHOLD ECONOMY CREATION IN PHETCHABURI PROVINCE	
พนัส ชัยรัมย์, ภัทริยา สุวรรณบุรณ์ และเกศรินทร์ คงเหมียน	

สารบัญ (ต่อ)

สถานการณ์ รูปแบบและบทบาทรายการเกษตรของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลของประเทศไทย	160
SITUATIONS, FORMATS AND ROLES OF AGRICULTURAL PROGRAMS OF DIGITAL TELEVISION IN THAILAND	
อติพล เอื้อจรัสพันธ์	
การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล	176
FACTOR ANALYSIS OF COMMUNITY ENTERPRISE ADMINISTRATION, PROCESSED AND FOOD PRODUCTS GROUP IN THE DIGITAL ECONOMY ERA	
ชานาณินฐ์ สัจจชัยพันธ์	
การอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น	193
CONSERVATION, SUCCESSION AND EXTENSION: "WISDOM OF KOH YO WOVEN FABRIC" THROUGH LOCAL COURSES	
พนัชกร พิทธิยะกุล, พรพันธ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และพรไทย ศิริสาธิตกิจ	
การศึกษบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนเพื่อพัฒนาระดับบทบาทและศักยภาพของประธานชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น	204
A STUDY OF IMPROVING THE ROLE AND CAPACITY OF THE COMMUNITY PRESIDENT: CASE STUDY OF KHON KAEN MUNICIPALITY	
ภูมิรพี วิเชษฐพงษ์ และวิชญ์ สุमितสุวรรณค์	
รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	215
A PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE EMPLOYMENT FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN SPECIAL EDUCATION BUREAU	
ศฤงคาร ใจปันหา, อนุชา กอนพ่วง, ปกรณ์ ประจัญบาน และธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย	
กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	232
STRATEGIES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR EMPLOYMENT, WELFARE SCHOOL UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION	
สุวิษฐา ชินธนาชูกิจ, อนุชา กอนพ่วง, ปกรณ์ ประจัญบาน และสธิพร เขาวนชัย	

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียน หลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม	250
A STUDY FACTORS OF POSITIVE COPING FOR NURSING STUDENTS UNDER THE MINISTRY OF DEFENSE	
พจนา เปี้ยนเกิด, นฤมล พระใหญ่ และอัจฉรา ประเสริฐสิน	
การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	264
THE IMPROVEMENT OF READING COMPREHENSION ABILITY THROUGH BRAIN- BASED LEARNING TOGETHER WITH KWL PLUS TECHNIQUE FOR PRIMARY 3 STUDENTS	
พรภวิชัย หงษ์เจ็ด และสายพิน สี่หรัักษ์	
การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่สัมพันธ์ กับการส่งเสริมสุขภาพใน ประเทศไทย	280
FOLK PLAYS OF THAI PHUAN ETHNIC GROUPS RELATED TO WELL-BEING PROMOTION IN THAILAND	
พัชรินทร์ คำสุวรรณ, ทองอินทร์ ไหวดี, สมพงษ์ ธงไชย และกิงเพชร ส่งเสริม	
รูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ ภาคเหนือของประเทศไทย	294
A MANAGEMENT PATTERN AFTER MAIZE HARVESTING, USING A VALUE CHAIN MODEL IN THE NORTHERN PART OF THAILAND	
นที เทพโชน และวิจิต อุ๋อัน	
ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถใน อภิปัญญาของ นักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ	310
THE RESULTS OF USING AN INSTRUCTIONAL MODEL USING INTEGRATION OF PROBLEM-BASED LEARNING, CONTEXT-BASED LEARNING AND METACOGNITIVE STRATEGIES TO ENHANCE HIGHER ORDER THINKING SKILLS, ACHIEVEMENT AND METACOGNITION ABILITIES OF STUDENT TEACHERS, IN RAJABHAT UNIVERSITIES	
ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร	326

DEVELOPMENT OF COMPUTERIZED ADAPTIVE TESTING PROGRAM FOR MASSIVE OPEN ONLINE COURSES BASED ON MACHINE LEARNING APPROACH

วรรณธิตา ยลวิลาศ, ปริญญญา เรืองทิพย์ และกฤษณะ ชินสาร

การรับรู้มาตรการควบคุมพฤติกรรมการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร	338

PERCEPTION OF MEASURES TO CONTROL CHEMICAL USE BEHAVIOR FOR FARMERS SAFETY

อรรควิทย์ อรรคสิงห์ และพัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

ทัศนคติความเป็นไทยผ่านกระบวนทัศน์เรื่องเล่าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย	355

THE VIEW OF THAINESS THROUGH NARRATIVE PARADIGM OF THAI LUXURY JEWELRY

รินทร์ฤดี ภัทรเดช และอรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล

มาตรการทางกฎหมายในการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะ	372

LEGISLATIVE MEASURE FOR OFFENSES OF TRADER ON PUBLIC ROAD

วัชรินทร์ เจริญหล่อ

การพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0	381

THE DEVELOPMENT OF HEALTH LITERACY MEASUREMENT FOR ELDERLY ACCORD TO THAILAND 4.0

ณัฐวดี จิตรमानะศักดิ์, โสภณา จิรวงศ์นุสรณ์, สาริน ฤทธิสาร และพวงผกา ภูยาตาว

ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์	396

PERSONAL FACTORS RELATED TO ADAPTIVE BEHAVIORS AMONG PREGNANT WOMEN WITH COMPLICATIONS

อัจฉโรบล แสงประเสริฐ และสุตถกัญญา ปานเจริญ

รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ	410

THE COMPETITIVENESS MODEL OF CULTURAL TOURISM IN AYUTTHAYA PROVINCE FROM A SERVICE PROVIDER'S PERSPECTIVE

อณัญญา อินพุ่ม

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย	426
INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS ON CREATIVE WORK BEHAVIOR MANAGEMENT, EFFECTIVENESS OF INNOVATION AND ORGANIZATION PERFORMANCE OF FOOD PROCESSING BUSINESS IN THAILAND	
นฤมล จิตรเอื้อ, วิโรจน์ เจษภูาลักษณ์ และจันทนา แสนสุข	
การธำรงรักษาจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท	444
THE CONSERVATION OF THE “HEET SIB SONG KONG SIB SEE” TRADITIONS OF THE LAO ETHNIC GROUPS IN CHAI NAT PROVINCE	
ชวิตรา ต้นติมาลา	
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม	461
GUIDELINES FOR INCREASING EFFICIENCY IN THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR THE WORK OF ELDERLY ACCOUNTANTS IN INDUSTRIAL BUSINESS	
ธัญพร ภิวิมล	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	473

การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย*

THE BRAND EQUITY STRATEGIC MODEL DEVELOPMENT OF THAI ORGANIC RICE

พัชร พิลิก

Patchara Piluk

เชาว์ โรจนแสง

Chow Rojanasang

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

วุฒิชติ สุนทรสมัย

Wuttichat Soonthonsmai

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: sickzman@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย และ 2) พัฒนารูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคข้าวอินทรีย์ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 857 ตัวอย่าง ใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 72 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า และการเชื่อมโยงกับตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยส่วนประสมการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2) รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้น

* Received 24 August 2021; Revised 6 September 2021; Accepted 9 September 2021

ประกอบด้วยปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า ส่วนประสมทางการตลาด และคุณค่าตราสินค้า โดยปัจจัยส่วนประสมการตลาดทำหน้าที่ตัวแปรส่งผ่าน โดยโมเดลการวัดปัจจัยต่าง ๆ ของรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 215.81$, $df = 75$, $p=0.000$, $\chi^2/df = 2.86$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.94$, $RMSEA = 0.047$, $SRMR = 0.020$)
คำสำคัญ: รูปแบบกลยุทธ์, คุณค่าตราสินค้า, ข้าวอินทรีย์ไทย

Abstract

The objectives of this article were to: 1) to examine brand awareness brand association, brand perceived quality, marketing strategy and brand equity and 2) to develop the brand equity strategic model of Thai organic rice. to develop the brand equity strategic model of Thai organic rice. Mixed methods was a research approach in this study. The population consisted of participants who consumed organic rice in Thailand. The 857 samples in the quantitative research, the researcher employed the multi-stage sampling method. The research instrument utilized to collect germane data was a questionnaire. The techniques of descriptive statistics and structural equation modeling (SEM) analysis were employed. In the qualitative research, relevant data were collected by means of in-depth interviewing of 72 participants. The data collected was analyzed by the content analysis method. Findings were as follows: (1) Brand awareness and brand association had a statistically significant direct and indirect effect on brand equity. Brand perceived quality had no statistically significant direct effect on brand equity; however, it had a statistically significant indirect effect on Brand equity. Market strategy had statistically significant direct effect on Brand equity. (2) Brand equity strategic model of Thai organic rice was relevant to empirical data consist of brand awareness, brand association, brand perceived quality and brand Equity. This particular marketing strategy was hypothesized to have a mediating role. Model to measure different factors in the brand equity strategic model of organic rice was congruent with the empirical data ($\chi^2 = 215.81$, $df = 75$, $p=0.000$, $\chi^2/df = 2.86$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.94$, $RMSEA = 0.047$, $SRMR = 0.020$).

Keywords: Strategic Model, Brand Equity, Organic Rice Thailand

บทนำ

ข้าวเป็นอาหารหลักของประชากรมากกว่า 3,000 ล้านคน นอกจากนี้ยังบริโภคข้าวและผลผลิตจากข้าวเป็นอาหารเสริมอีกไม่น้อยกว่า 2,000 ล้านคน (ชัยภักดิ์ จันทรวีโล, 2559) มีระดับการบริโภค 54.3 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (FAO, 2017) โดยข้าวมากกว่าร้อยละ 90 ของโลกผลิตและบริโภคในภูมิภาคเอเชีย (Nathan, C. & Sharon R., 2017) ส่วนใหญ่บริโภคโดยการหุงต้มและนำเมล็ดข้าวไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวให้สูงขึ้น เมื่อพิจารณาความต้องการบริโภคข้าว พบว่า ข้อมูลปริมาณการบริโภคข้าวของประชากรโลกระหว่างปี พ.ศ. 2561 ถึงปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 486.62 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2561 เป็นจำนวน 493.13 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2562 (Statista, 2020) โดยมีการปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของประเทศไทย การเพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นการเพาะปลูกที่มีการใช้สารเคมีตลอดทั้งกระบวนการผลิต ผลที่เกิดขึ้นก็คือเกิดสารเคมีตกค้างอยู่ในข้าวและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าว สอดคล้องกับรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรมากเป็นอันดับที่ 48 ของโลก แต่ใช้ยาฆ่าแมลงมากเป็นอันดับ 5 ของโลก รวมถึงใช้ยาฆ่าหญ้าเป็นอันดับ 4 ของโลก (United States Department of Agriculture, 2017) สารเคมีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกษตรกรเท่านั้นที่จะได้รับอันตรายแต่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสังคมรอบข้าง โดยขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของสารเคมีพิษ ซึ่งอาการจะขึ้นอยู่กับฤทธิ์ความรุนแรงของสารเคมี (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท, 2554) ก่อให้เกิดการป่วยและความเสี่ยงของการเกิดโรคต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยสารเคมีที่มีการนำเข้ามูลค่ามากที่สุด คือ สารกำจัดแมลง รองลงมาคือ สารป้องกันและกำจัดโรคพืช และสารกำจัดวัชพืช (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2563)

แนวโน้มสังคมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและการใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Hidalgo-Baz, M. et al., 2017) และมีกังวลเกี่ยวกับสารเคมีตกค้าง และยาฆ่าแมลงหรือกำจัดวัชพืชที่สะสมในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรด้านอาหารหลัก (ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ, 2555) นับเป็นปัญหาทางสุขภาพที่ควรจะได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยใช้วิธีการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ เพราะเกษตรอินทรีย์ คือการเกษตรที่รักษาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายไปสู่การผลิตข้าวที่เป็นอาหารหลักให้มีคุณภาพได้มาตรฐานนั้นคือ ข้าวอินทรีย์ไทย (ศานิต แก้วเอี่ยม และคณะ, 2558) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่าง ๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต ในขณะเดียวกันก็เป็นการรักษาสภาพแวดล้อม ทำให้ได้ผลิตผลข้าวที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย ส่งผลให้ผู้บริโภคมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560)

ปัญหาที่สำคัญ คือ การที่กฎระเบียบในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ละเอียดและซับซ้อนและการจำหน่ายที่เข้มงวดส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ที่ได้ต่ำกว่าการผลิตข้าวแบบทั่วไป และขาดความความสม่ำเสมอซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับผลตอบแทนที่ได้รับ (ปิยะวิทย์ ทิพรส และคณะ, 2561) ส่งผลให้ขนาดพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของไทยมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกข้าวแบบทั่วไป ซึ่งเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวอินทรีย์ยังคงไม่มั่นใจในการจัดจำหน่าย เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้บริโภคอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีพื้นที่การเพาะปลูกไม่มาก มักขายสินค้าโดยตรงสู่ผู้บริโภคโดยไม่ผ่านตัวกลาง (Edwarson, W. & Scantacoloma, P., 2013) ทั้งนี้การจัดจำหน่ายและการพัฒนามาตรฐานสินค้าข้าวอินทรีย์ จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำเสนอสินค้าและบริการได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค (กนกพร กลิ่นเกลา, 2558) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อพัฒนาข้าวอินทรีย์ของไทยโดยการสร้างคุณค่าให้แก่ข้าวอินทรีย์ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อ ความพึงพอใจต่อตราสินค้า ความภักดีต่อตรารับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ และความเชื่อมั่นต่อตราสินค้า งานวิจัยและผลงานวิชาการหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่าคุณค่าตราสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นในมุมมองผู้บริโภคเป็นมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้นของสินค้าและบริการเช่นกัน (Tanveer, Z. & Lodhi, R. N., 2016) โดยคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย คือ การประเมินประสบการณ์ในภาพรวมความรู้สึกรู้สึกของผู้บริโภคที่เชื่อมโยงกับชื่อ คำ เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ของข้าวอินทรีย์ไทยซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวสังเกตได้จากความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) ความพึงพอใจต่อตราสินค้า (Brand Satisfaction) และความเชื่อมั่นต่อตราสินค้า (Brand Trust) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ต่อตราสินค้า (Brand Awareness) เป็นปัจจัยสำคัญในการระบุรูปแบบคุณค่าตราสินค้า (Fayrene, C. & Lee, G. C., 2011) เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณลักษณะของข้าวอินทรีย์ โดยเป็นความสามารถแฝงของลูกค้านในการจดจำหรือระลึกได้ถึงตราสินค้าข้าวอินทรีย์ (Farjam, S. & Hongyi X., 2015) การศึกษาในอดีต พบการเชื่อมโยงในด้านบวกระหว่างการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าในมุมมองผู้บริโภค (Yoo, B. & Donthu, N., 2001); (Yoo, B. et al., 2000) ซึ่งการตระหนักรู้ต่อตราสินค้าเป็นความสามารถที่ทำให้ผู้บริโภคจดจำและระลึกถึงได้ (Romaniuk, J. et al., 2017) สามารถวัดได้จาก 3 ตัวบ่งชี้ โดยอ้างอิงแนวคิดการวัดระดับการตระหนักรู้ของ Aaker, D. A. และ Kapferer, J. N. ได้แก่ การจดจำตราสินค้าได้ การระลึกถึงตราสินค้าได้ (Brand recall) และความโดดเด่นของตราสินค้า (Brand dominance) (Aaker, D. A., 1991); (Kapferer, J. N., 1992)

2. การเชื่อมโยงกับตราสินค้า (Brand Association) เป็นการเชื่อมโยงความทรงจำของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าข้าวอินทรีย์ (Farjam, S. & Hongyi X., 2015) ซึ่งเป็น

รากฐานของการตัดสินใจซื้อ (Aaker, D. A., 1991) โดยแสดงถึงความคิด ความรู้สึก การเชื่อมโยง ภาพลักษณ์ และประสบการณ์ของผู้บริโภค (Tanveer, Z. & Lodhi, R. N., 2016) ส่งผลให้ตราสินค้าข้าวอินทรีย์มีความโดดเด่นหรือสร้างเหตุผลในการซื้อ (Farjam, S. & Hongyi X., 2015) รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดี อันนำไปสู่การซื้อสินค้า โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาอิทธิพลของการเชื่อมโยงกับตราสินค้ากับคุณค่าตราสินค้า พบว่าการเชื่อมโยงกับตราสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณค่าตราสินค้า (Aaker, D. A., 1991); (Aaker, D. A., 1996); (Yoo, B. et al., 2000); (Yoo, B. & Donthu, N., 2001); (Tanveer, Z. & Lodhi, R. N., 2016) โดยวัดการเชื่อมโยงกับตราสินค้าผ่านทางตัวบ่งชี้ 3 ตัว ตามประเภทของสิ่งที่เชื่อมโยงตามระดับความเป็นนามธรรม (Level of abstraction) จากน้อยไปหามาก (Keller, K. L. et al., 2008) ได้แก่ คุณสมบัติของตราสินค้า (Brand attribute) คุณประโยชน์ของตราสินค้า (Brand benefits) ทัศนคติต่อตราสินค้า (Brand attitude)

3. การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า (Perceived Quality) คือ การประเมินของผู้บริโภคเกี่ยวกับภาพรวมทั้งหมดของการรับรู้คุณภาพตราสินค้าข้าวอินทรีย์ (Yoo, B. et al., 2000) เมื่อเปรียบเทียบกับตราอื่น (Fayrene, C. & Lee, G. C., 2011) พิจารณาจากการตอบสนองความต้องการในการบริโภค หรือความคาดหวังจากคุณสมบัติของข้าวอินทรีย์ การรับรู้คุณภาพของตราสินค้าเป็นหนึ่งในมิติที่มีความสัมพันธ์ด้านบวกกับคุณค่าตราสินค้า (Aaker, D. A., 1991); (Yoo, B. & Donthu, N., 2001); (Tanveer, Z. & Lodhi, R. N., 2016) ซึ่งการรับรู้คุณภาพ คือ การตัดสินใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับความเหนือกว่าและความเป็นเลิศของสินค้า (Fayrene, C. & Lee, G. C., 2011) สามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ 2 ตัว ได้แก่ สิ่งบ่งชี้คุณลักษณะภายในภายใน (Intrinsic cues) และสิ่งบ่งชี้จากภายนอก (Extrinsic cues)

4. ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) เป็นกลุ่มของเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ที่ธุรกิจสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในตลาดเป้าหมาย (Kotler, P. & Armstrong, G., 2018) เป็นการสื่อสารระหว่างตราสินค้าข้าวอินทรีย์กับผู้บริโภค ที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าข้าวอินทรีย์นั้นตรงกับความต้องการของตน รวมถึงการโฆษณา กิจกรรมส่งเสริมการขาย การติดต่อผู้บริโภคผ่านพนักงานขาย หรือการติดต่อสื่อสารผ่านกิจกรรมในช่องทางออนไลน์ โดยมีผลเชิงบวกต่อองค์ประกอบของคุณค่าตราสินค้า (Kim & Hyun, 2011) ในระยะยาวประสบการณ์ในการบริโภคข้าวอินทรีย์ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งเป็นที่ชื่นชอบและเกิดความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร (Keller, K. L. et al., 2008) โดยสามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ ความต้องการของผู้บริโภค (Consumer) ความคุ้มค่าในมุมมองของผู้บริโภค (Cost) ความสะดวกในการซื้อ (Convenience) การสื่อสารร่วมกับผู้บริโภค (Communication)

ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้พยายามนำเสนอผลที่เชื่อมโยงกับคำถามวิจัย ต่อไปนี้ 1) ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า และส่วนประสม

การตลาดมีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยหรือไม่ อย่างไร และ 2) รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และส่วนประสมการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้บริโภคข้าวอินทรีย์ไทยจำนวน 421,687 คน คำนวณจากปริมาณอุปสงค์ข้าวอินทรีย์ ประจำปี 2563/2564 จำนวน 35,000 ตันข้าวสาร (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว, 2563) ต่อปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย 83 กิโลกรัมต่อคน ต่อปี (กรมการค้าภายใน, 2563) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้สูตรส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรในอัตรา 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Kline, R. B., 2015) จำนวน 360 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้เพื่อข้อมูลสูญหาย ร้อยละ 20 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 72 ตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 432 ตัวอย่าง เก็บจริง 857 ตัวอย่าง เพื่อให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่หลากหลายของประชากร และลดความแปรปรวนจากคุณลักษณะของผู้บริโภคที่แตกต่างกันมาก (สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักสถิติแห่งชาติ, 2564)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร คือ ผู้บริโภคข้าวอินทรีย์เป็นประจำวันน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง กำหนดขนาดตัวอย่างตามระเบียบวิธีการวิจัยทฤษฎีฐานราก โดยใช้หลักการของ Nastasi and Schensu จำนวน 20 - 30 ตัวอย่าง เก็บจริง 72 ตัวอย่าง เนื่องจากต้องการข้อมูลที่มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ใน เพื่อนำไปสู่การกำหนดสมมติฐานชั่วคราว (Nastasi, B. K. & Schensul, S. L., 2005); (สุรศักดิ์ วงศ์ษา, 2563)

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบหลายขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มแบบกลุ่ม โดยแบ่งตามหลักภูมิศาสตร์จำนวน 6 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นสุ่มแบบกลุ่มจากจังหวัดที่มีร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงที่สุดในแต่ละภาค จำนวน 1 จังหวัดเป็นตัวแทน ได้แก่ ภาคกลาง คือ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดนครราชสีมา ภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี ภาคตะวันตก คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และภาคใต้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (อินย์ ชัยพร และ

เยาวภา ปฐมศิริกุล, 2560) โดยผู้วิจัยได้เพิ่มเติมจังหวัดปริมณฑลรอบ ๆ กรุงเทพมหานครอีก 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร เนื่องจากประชากรที่ใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานครได้กระจายตัวกันพักอาศัยในจังหวัดดังกล่าว รวม 10 จังหวัด ขั้นตอนสุดท้ายใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย รวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคชาวอินทรีย์

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้บริโภคชาวอินทรีย์ไทย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทยเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดตัวแบบร่างสมการโครงสร้างเชิงสมมติฐานในการวิจัย จากนั้นนำเสนอร่างกรอบแนวคิด และตัวแบบสมการโครงสร้าง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา รวมถึงสังเคราะห์ประเด็นและข้อเสนอแนะ นำข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเพิ่มเติมเพื่อนำเสนอเป็นตัวแบบสมการโครงสร้างรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทย ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบคำถามว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้นโดยมีแนวคิดเชิงทฤษฎีสนับสนุนนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ โดยการพิสูจน์สมมติฐานและความสัมพันธ์ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริโภคชาวอินทรีย์ ด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นสรุปความสัมพันธ์เพื่อกำหนดรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ของไทย ขั้นตอนสุดท้าย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อยืนยันรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา นำข้อคำถามไปให้ที่ปรึกษาการวิจัยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด และให้คำแนะนำ จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้รับไปปรับปรุงข้อคำถามให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความในเครื่องมือที่สร้างว่ามีความสอดคล้องกับการนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการวัดหรือไม่ ผู้วิจัยรวบรวมและนำผลการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญทุกคนมาสรุป จากนั้นจึงนำแต่ละข้อความมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง: IOC (Item Objective Congruence) โดยคัดข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ตามเกณฑ์การพิจารณาจึงจะถือว่าแต่ละคำถามในแบบวัดมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 ดังนั้นทุกข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์

ในการวิจัยที่ต้องการวัด จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ต่อไป 30 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น ใช้วิธีการหาความเป็นเอกพันธ์ภายใน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา คำนวณหาได้จากสูตรของครอนบาช โดยกำหนดเกณฑ์การวัดดังนี้ ถ้าค่าที่คำนวณได้มีค่าเข้าใกล้ 1 หรือมากกว่า 0.7 ถือว่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสูง โดยผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลที่จำแนกตามแหล่งที่มา 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีคือ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ นครราชสีมา ชลบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร และเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ครอบคลุมผู้บริโภคและลดข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ ด้วยโปรแกรม Google form ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ 2 ประเภท คือ LINE และ Facebook ในกลุ่มผู้ที่มีความใส่ใจในสุขภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการลงพื้นที่ และช่องทางออนไลน์มีความสอดคล้องกันเนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคชาวอินทรีย์เช่นเดียวกัน

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เอกสารและบทความทางวิชาการ หนังสือ วารสาร นิตยสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับกับชาวอินทรีย์ไทย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทยในมุมมองผู้บริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาทำการการจำแนกชนิดข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทย ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) จากนั้นวิเคราะห์แบบอุปนัย แบบการอุปมานที่ไม่สมบูรณ์ โดยนำข้อเท็จจริงย่อยทั้งหลายจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกัน แยกกลุ่มที่สัมพันธ์กันและแตกต่างกันไว้เป็นพวก ๆ ซึ่งทำให้สามารถตีความสร้างข้อสรุป จากข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นของผู้บริโภคชาวอินทรีย์ (สิน พันธุ์พินิจ, 2553) เพื่อกำหนดตัวแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีย์ไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเป็น การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของข้อมูล การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของแต่ละตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของสมมติฐานสมการโครงสร้างรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้า ชาวอินทรีของไทย ว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ จึงใช้ตัวแบบสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า และส่วนประสมการตลาด ที่ส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามเกณฑ์การพิจารณาในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ดัชนีความสอดคล้อง เกณฑ์การพิจารณา และระดับความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความสอดคล้อง
ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2)	p-value > .05	สอดคล้อง
ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df)	$\chi^2/\text{df} < 2.0$	สอดคล้องดี
	$2.00 < \chi^2/\text{df} < 5.00$	สอดคล้องพอใช้
ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI)	CFI > .90	สอดคล้อง
	CFI > .95	สอดคล้องดี
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI)	GFI > 0.95	สอดคล้องดี
	$0.90 < \text{GFI} < 0.95$	สอดคล้องพอใช้
ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	GFI > 0.95	สอดคล้องดี
	$0.90 < \text{GFI} < 0.95$	สอดคล้องพอใช้
ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA)	RMSEA < .05	สอดคล้องดี
	$.05 < \text{RMSEA} < .10$	สอดคล้องพอใช้
ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (SRMR)	SRMR < .05	สอดคล้องดี

การวิเคราะห์ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อการยืนยันตัวแบบ จากการนำตัวแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบเพื่อการยืนยันตัวแบบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริโภคชาวอินทรี จำนวน 20 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบอุปนัย แบบการอุปมานที่ไม่สมบูรณ์ ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรี และตัวแบบที่เหมาะสมในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรี

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และส่วนประสมการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีไทย

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานของรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล					
	ส่วนประสมการตลาด			คุณค่าตราสินค้า (BEQ)		
	(MARKET)					
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การตระหนักรู้ต่อตราสินค้า (BAWARE)	.01	-	.01	.08*	.00	.08*
การเชื่อมโยงกับตราสินค้า (BASSO)	.54**	-	.54**	.43**	.25**	.68**
การรับรู้คุณภาพตราสินค้า (PQ)	.42**	-	.42**	.01	.19**	.20**
ส่วนประสมการตลาด (MARKET)	-	-	-	.46**	-	.46**
R ²		.90			.89	

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม TE หมายถึง อิทธิพลทางรวม

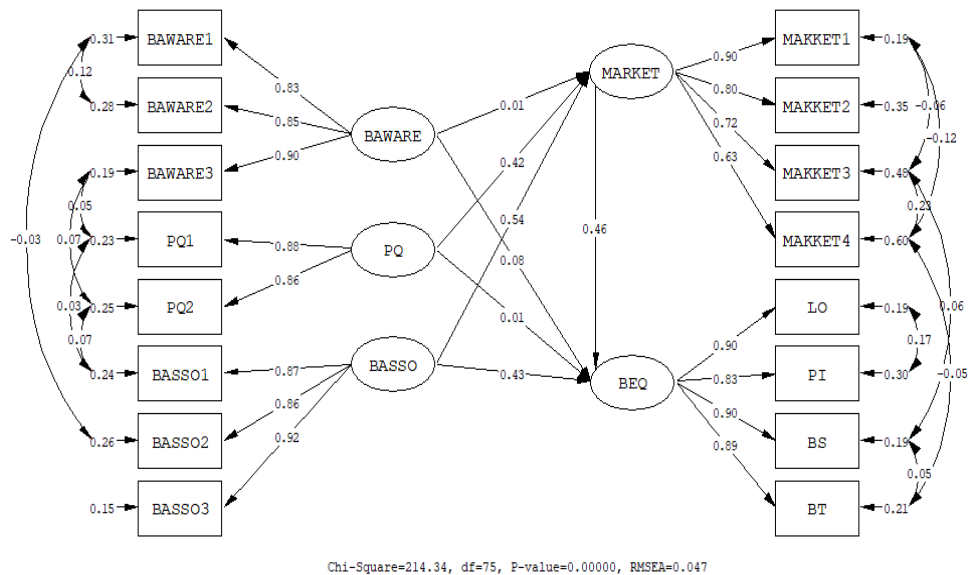
จากตารางที่ 1 อิทธิพลของปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และส่วนประสมการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย ในรูปค่ามาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ ได้แก่ ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.08 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยการเชื่อมโยงกับตราสินค้า และปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.43 และ 0.46 ตามลำดับ แต่ปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.01 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ผ่านส่วนประสมการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยการเชื่อมโยงกับตราสินค้า และปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้า มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.25 และ 0.19 ส่วนปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้าไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.00

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) พบว่า ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ ได้ร้อยละ 89 โดยปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า และปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้าร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของส่วนประสมการตลาดได้ร้อยละ 90

ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบกลยุทธ์การสร้างคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้นตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบของกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ที่เหมาะสมกับบริบทผู้บริโภคชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบกลยุทธ์การสร้างคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการวัดปัจจัยต่าง ๆ ในรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 215.81$, $df = 75$, $p=0.000$, $\chi^2/df = 2.86$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.94$, $RMSEA = 0.047$, $SRMR = 0.020$ ค่าสถิติที่ใช้วัดความสอดคล้องยอมรับได้ทุกค่า ยกเว้นค่าไค-สแควร์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบระดับความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนีความสอดคล้อง	ผลการทดสอบ	ระดับความสอดคล้อง
ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2)	$p = 0.000$	ไม่สอดคล้อง
ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df)	$\chi^2/df = 2.86$	สอดคล้องพอใช้
ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI)	$CFI = 1.00$	สอดคล้องดี
ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI)	$GFI = 0.97$	สอดคล้องดี
ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	$AGFI = 0.94$	สอดคล้องดี
ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA)	$RMSEA = 0.047$	สอดคล้องดี

ดัชนีความสอดคล้อง	ผลการทดสอบ	ระดับความสอดคล้อง
ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (SRMR)	SRMR = 0.020	สอดคล้องดี

รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกันในระดับดี โดยรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สนับสนุนโดย ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ความเหมาะสมของรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 20 ท่าน ให้ข้อมูลว่ารูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยการรักษาคูณภาพของข้าวในด้านความปลอดภัยจากสารเคมีเป็นคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ ได้แก่ ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า และส่วนประสมการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Yoo, B. et al. พบว่าการเชื่อมโยงต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณค่าตราสินค้า (Yoo, B. et al., 2000) โดยการเชื่อมโยงกับตราสินค้าที่แข็งแกร่งจะเพิ่มความภักดีต่อตราสินค้าให้สูงขึ้น ค่าโฆษณา ราคาระดับสูง ภาพลักษณ์ของร้านที่ดี และการกระจายสินค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับกับคุณค่าตราสินค้า สนับสนุนโดยการศึกษาของ Loureiro, S. M. C. & Miranda, F. J. ซึ่งใช้โมเดลของ Yoo, B. et al. ก็ยืนยันว่าการเชื่อมโยงกับตราสินค้าส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้า (Loureiro, S. M. C. & Miranda, F. J., 2011); (Yoo, B. et al., 2000) โดยเป็นการเชื่อมโยงตราสินค้าข้าวอินทรีย์กับความทรงจำของผู้บริโภคผ่านทางคุณสมบัติ คุณประโยชน์และทัศนคติโดยรวมต่อตราสินค้าข้าวอินทรีย์ในเชิงบวกสอดคล้องกับคุณประโยชน์ ด้านการใช้งาน ด้านประสิทธิภาพ และด้านสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกถึงบุคลิกและการแสดงตัวตนของผู้บริโภค (Keller, K. L. et al., 2008) และทัศนคติต่อตราสินค้า จากความชื่นชอบตราสินค้า ความแข็งแกร่งของตราสินค้า และความโดดเด่นของตราสินค้า เป็นสิ่งสนับสนุนว่าตัวแปรการเชื่อมโยงกับตราสินค้า มีผลต่อตัวแปรผลส่วนประสมการตลาด และมีผลต่อตัวแปรผลคุณค่าตราสินค้า ในบริบทของข้าวอินทรีย์ไทย

ปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ แต่การรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางอ้อมกับคุณค่าตราสินค้า (Akbarov, S., 2018) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aaker, D. A., Yoo et al., and Tanveer, Z. & Lodhi, R. N. โดยการศึกษาของ Yoo et al. พบว่า การรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

คุณค่าตราสินค้า ซึ่งการจ่ายค่าโฆษณา ราคาระดับสูง ภาพลักษณ์ของร้านที่ดี และการกระจายสินค้าเกี่ยวข้องกับคุณค่าตราสินค้า (Aaker, D. A., 1991); (Yoo, B. et al., 2000); (Tanveer, Z. & Lodhi, R. N., 2016) ซึ่งความไม่สอดคล้องดังกล่าวแสดงว่าถึงแม้ปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้าจากทางกายภาพ และสิ่งบ่งชี้ภายนอก จากประสบการณ์การบริโภค (Aaker, D. A., 1991) ที่มาจากภายนอกตัวสินค้า ได้แก่ ราคา ชื่อตราสินค้า ชื่อร้านค้า ภาพลักษณ์ของผู้ผลิต แหล่งผลิต การรับรองมาตรฐาน (Kirmani, A. & Baumgartner, H., 2000) และการโฆษณา (Thakor, M. V. & Katsanis, L. P., 1997) จะมีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าในบริบทของสินค้าประเภทอื่นหลากหลายประเภท แต่ไม่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยอย่างมีนัยสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ผ่านส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ปัจจัยการเชื่อมโยงกับตราสินค้า และปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ส่วนปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากในบริบทของข้าวอินทรีย์ไทย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภค ในกลุ่มสินค้าเจาะจงซื้อที่มีความเกี่ยวพันต่ำ ซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคไม่รู้สึกว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้าสูงมากและไม่รู้สึกว่า การเปลี่ยนแปลงตราสินค้ามีผลกระทบมาก (ชาคริต ดิเรกวัฒนชัย, 2554) นอกจากนี้ยังไม่จำเป็นต้องมีการหาข้อมูลหรือคิดไตร่ตรองก่อนการซื้อ เพราะได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสี่ยงจากการซื้อน้อย (พรพนัทร มีศรีดี, 2558) จึงมักจะใช้อารมณ์ความรู้สึกในการตัดสินใจซื้อ ณ จุดขาย (ธเนศ ศิริกิจ, 2563) รวมถึงลักษณะพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ผู้บริโภคมีความตั้งใจที่จะซื้อ มีความภักดีต่อตราสินค้าสูง มีการเปรียบเทียบเรื่องตราสินค้าและมีความอ่อนไหวต่อราคาต่ำ (Kotler, P. & Armstrong, G., 2018) จึงเป็นเหตุให้ผู้บริโภคไม่เกิดการรับรู้ต่อคุณภาพตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทย ทั้งจากสิ่งบ่งชี้ภายในของข้าวอินทรีย์และสิ่งบ่งชี้ภายนอกของข้าวอินทรีย์ ส่งผลให้ไม่มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ไทยอย่างมีนัยสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าสถิติที่ใช้วัดความสอดคล้องยอมรับได้ทุกค่า ยกเว้นค่า ไค-สแควร์ เนื่องจากถ้าตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงแบบ leptokurtic จะทำให้ค่าไค-สแควร์สูงกว่าความเป็นจริง นอกจากนั้นค่าไค-สแควร์ยังขึ้นกับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างยิ่งใหญค่าไค-สแควร์ยิ่งสูงมาก จนอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงแก้ไขโดยการพิจารณาค่า ไค - สแควร์สัมพัทธ์ (สุกมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557) มีค่า 2.86 ระดับสอดคล้องพอใช้ ดังนั้นรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกันในระดับดี โดยรูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าข้าวอินทรีย์ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า การ

เชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้ต่อคุณภาพตราสินค้า ส่วนประสมทางการตลาด และคุณค่าตราสินค้า ชาวอินทรีไทย

รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีไทยที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยในด้านความต้องการและความจำเป็นของผู้บริโภค ควรเพิ่มความหลากหลายของขนาดบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการรักษาคุณภาพสินค้า การคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยจากสารเคมี เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของตนเอง (Kotler, P. & Armstrong, G., 2018) ในด้านต้นทุนของผู้บริโภค ควรควบคุมราคาขายไม่ให้สูงเกินไปถึงแม้ผู้บริโภคจะยอมรับต้นทุนในการซื้อที่สูงกว่าข้าวโดยทั่วไปอยู่แล้ว (Patrawart, J., 2009) จากค่าใช้จ่ายในการเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน และปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ (Adhikari, R. K., 2011) ด้านความสะดวกในการซื้อ ควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายโดยเฉพาะ ช่องทางออนไลน์ เพราะผู้บริโภคผู้บริโภคมักไม่หาข้อมูลหรือใช้เวลาในการตัดสินใจซื้อ (พรรณภัทร มีศรีดี, 2558) ในด้านการสื่อสารจากเจ้าของตราสินค้า ควรส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์เรื่องราวของแหล่งผลิต รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่า และคุณประโยชน์ทางโภชนาการอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังออกแบบโลโก้ตราสินค้าควรจดจำได้ง่าย เป็นสินค้าที่ผู้ใช้ไม่รู้สึกรู้สีกว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้า และไม่รู้สึกรู้สีกว่าการเปลี่ยนแปลงตราสินค้ามีผลกระทบมาก (ธนศ ศิริกิจ, 2563) อีกทั้งปัจจัยสนับสนุนจากการที่ตัวผู้บริโภคเองมีความเชื่อมั่นในคุณภาพเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว (Kotler, P. & Armstrong, G., 2018) โดยเฉพาะความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคและความปลอดภัยจากสารเคมีเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดในการสร้างความภักดีต่อตราสินค้าชาวอินทรีไทย และการรักษาคุณภาพของข้าวในด้านความปลอดภัยจากสารเคมีเป็นคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีไทยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ระบุว่าสิ่งที่ส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีไทยในมุมมองผู้บริโภคมากที่สุด คือ การรักษาคุณภาพด้านความปลอดภัยจากสารเคมีและนำเสนอจุดเด่นดังกล่าวให้ผู้บริโภคได้รับรู้ผ่านทางตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยอาศัยการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ดีในการบริโภคข้าวอินทรีไทย ไม่ว่าจะเป็น รสชาติ รูปแบบ กลิ่น เพื่อสร้างความภักดีต่อตราสินค้า ความเชื่อมั่นในตราสินค้า อันนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำ และการแนะนำบอกต่อ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบกลยุทธ์คุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีไทยที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบด้วย ปัจจัยการตระหนักรู้ต่อตราสินค้า และการเชื่อมโยงกับตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้า โดยปัจจัยการรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีอิทธิพลทางตรงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้า ส่วนปัจจัยส่วนประสมการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าตราสินค้า ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ผู้ผลิตและเจ้าของตรา

สินค้าชาวอินทรี ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารจากเจ้าของตราสินค้า ด้วยการมุ่งเน้นความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภค ต้นทุนของผู้บริโภค ความสะดวกในการซื้อ และการสื่อสารจากเจ้าของตราสินค้าในการสร้างคุณค่าตราสินค้าที่แตกต่างจากคู่แข่งในตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน นักการตลาดและผู้จัดจำหน่ายชาวอินทรี ควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการสร้างคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรี ผ่านทางส่วนประสมการตลาด โดยมุ่งเน้นการสร้างความคิดต่อตราสินค้า และความเชื่อมั่นต่อตราสินค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้า นำไปสู่ความตั้งใจซื้อซึ่งส่งผลต่อการสร้างคุณค่าตราสินค้าในภาพรวม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควรสร้างความความตระหนักกับตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมุ่งเน้นการสร้างการตระหนักรู้ในด้านการจดจำตราสินค้าได้ การระลึกถึงตราสินค้าได้ และการสร้างความโดดเด่นของตราสินค้า รวมถึงควรนำข้อมูลเพื่อไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย การวางกลยุทธ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยตราสินค้า ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป นักวิจัย และนักวิชาการควรทำการศึกษาวิจัยในระยะยาว (Longitudinal research) ถึงผลของปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรี เพื่อทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าตราสินค้าในมุมมองผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา และควรศึกษาวิจัยถึงคุณค่าตราสินค้าชาวอินทรีประเภทอื่น โดยเฉพาะข้าวในกลุ่มข้าวเพื่อสุขภาพตามคุณลักษณะเฉพาะของข้าวแต่ละสายพันธุ์ ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากขึ้นในปัจจุบัน โดยหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับแนวทางการสร้างความภักดีต่อตราสินค้าของสินค้าชาวอินทรีอย่างเป็นรูปธรรมโดยการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในมุมมองผู้บริโภค ผ่านทางรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้คุณลักษณะของชาวอินทรี มีบริบทแตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปอ้างอิงหรือศึกษาต่อจึงควรที่จะคำนึงถึงข้อแตกต่างอันเนื่องมาจากบริบทที่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กลิ่นเกลา. (2558). พฤติกรรมการซื้อสินค้า (Shopper Behavior) และกลยุทธ์การตลาด ในแต่ละช่องทางการจำหน่ายชาวอินทรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการตลาด. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมการค้าภายใน. (2563). มหัศจรรย์ข้าวไทย ความภูมิใจแห่งท้องทุ่ง. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=1120&c=31115>
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2552). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ. (2555). ความยินดีที่จะจ่ายและความสามารถในการที่จะจ่ายได้สำหรับผักสดอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชัยภัฏ จันทรวิไล. (2559). นโยบายของรัฐในด้านการรักษาเสถียรภาพราคาข้าว. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา., 2(1), 32-46.
- ชาคริต ดิเรกวัฒนชัย. (2554). ใครคือลูกค้าตัวจริงเสียงจริง ผู้ใช้หรือผู้ซื้อ. For Quality, 17(154), 101-103.
- ธเนศ ศิริกิจ. (2563). กลยุทธ์การตลาดยุคใหม่ พฤติกรรมผู้บริโภค 2 ลักษณะ ซื้อด้วยเหตุผล ผสาน ซื้อด้วยอารมณ์. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2563 จาก <https://positioningmag.com/1278944>
- ธัญย์ ชัยพร และเยาวภา ปฐมศิริกุล. (2560). รูปแบบกลยุทธ์การตลาดที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 10(2), 23-45.
- ปิยะวิทย์ ทิพรส และคณะ. (2561). ต้นทุนผลตอบแทนและ ดัชนีการค้าขายข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองในประเทศไทย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 32(104), 128-142.
- พรรณภัทร มีศรีดี. (2558). การวางแผนการสื่อสารตราสินค้าระหว่างสินค้าประเภทที่มีความเกี่ยวพันสูง และสินค้าประเภทที่มีความเกี่ยวพันต่ำ (High Involvement & Low Involvement) บน Facebook Fanpage. ใน รายงานโครงการเฉพาะบุคคล วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท. (2554). พิษภัยจากสารเคมีเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.greenet.or.th/article/1097>
- ศานิต แก้วเอี่ยม และคณะ. (2558). การยกระดับมูลค่าเพิ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักสถิติแห่งชาติ. (2564). เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2564 จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/Toneminute/files/55/A3-16.pdf>
- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2563). ข้อมูลสถิติวัตถุดิบอินทรีย์. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 9 จาก https://www.doa.go.th/ard/?page_id=85
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าว. (2563). ประเมินการณความต้องการข้าวอินทรีย์ ปี 2563/2564 คู่มือการตรวจติดตามแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: กรมการข้าว.

- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL.. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคง.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ วงศ์ษา. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีทฤษฎีฐานราก: แนวความคิดวิธีการและกรณีศึกษา. ศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 15(1), 117-130.
- Aaker, D. A. (1991). Managing Brand Equity. Capitalizing on the Value of a Brand Name. New York: Free Press.
- _____. (1996). Building strong brands. New York: Free Press.
- Adhikari, R. K. (2011). Economics of organic rice production. Journal of Agriculture and Environment, 12(1), 97-103.
- Akbarov, S. (2018). Antecedents of Customer Based Brand Equity- Research in Azerbaijan. Journal of Business and Management Sciences, 6(2), 54-58.
- Edwarson, W. & Scantacoloma, P. (2013). Organic supply chains for small farmer income generation in developing countries. Rome, Italy: Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).
- Farjam, S. & Hongyi X. (2015). Reviewing the Concept of Brand Equity and Evaluating Consumer Based Brand Equity (CBBE) Models. International Journal of Management Science and Business Administration, 1(8), 14-29.
- Fayrene, C. & Lee, G. C. (2011). Customer – Based Brand Equity: A literature review. Journal of Arts Science and Commerce, 2(1), 33-42.
- Hidalgo-Baz, M. et al. (2017). Assessments of the Quality of Organic versus Conventional Products, by Category and Cognitive Style. Food Quality and Preference, 62(2017), 31-37.
- Kapferer, J. N. (1992). Strategic brand management: New approaches to creating and evaluating brand identity. London: Kogan Page.
- Keller, K. L. et al. (2008). Strategic brand management: A European perspective. Harlow: Prentice Hall.
- Kirmani, A. & Baumgartner, H. (2000). Reference points used in quality and value judgements. Marketing Letters, 11(4), 299-310.
- Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. (4th edition). New York: Guilford publications.

- Kotler, P. & Armstrong, G. (2018). *Principles of Marketing*, (17th Global Edition). Harlow: Pearson.
- Loureiro, S. M. C. & Miranda, F. J. (2011). Brand equity and brand loyalty in the internet banking context: FIMIX-PLS market segmentation. *Journal of Service Science and Management*, 4(2), 476-485.
- Nastasi, B. K. & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of school psychology*, 43(3), 177-195.
- Nathan, C. & Sharon R. (2017). *Rice Outlook*. Economic Research Service. Retrieved February 7, 2020, from <http://www.clientadvisoryservices.com/Downloads/rcs-jul-17.pdf>
- Patrawart, J. (2009). Branding as the marketing mix for organic products: a case study on moral rice. *Asian Journal of Food and Agro-Industry*, 2(Special Issue), S256-S263 .
- Romaniuk, J. et al. (2017). Brand awareness: revisiting an old metric for a new world. *Journal of Product and Brand Management*, 26(2017), 469-476.
- Statista. (2020). Total rice consumption worldwide from 2008/2009 to 2019/2020. Retrieved February 7, 2020, from <https://www.statista.com/statistics/255977total-global-rice-consumption/>
- Tanveer, Z. & Lodhi, R. N. (2016). The effect of brand equity on customer satisfaction: An empirical study based on David Aaker's Brand Equity Model. *IUP Journal of Brand Management*, 13(3), 43-54.
- Thakor, M. V. & Katsanis, L. P. (1997). A model of brand and country effects on quality dimensions: issues and implications. *Journal of International Consumer Marketing*, 9(3), 79-100.
- United States Department of Agriculture. (2017). *World Agricultural Supply and Demand Estimates*. In Report. United States Department of Agriculture.
- Yoo, B. & Donthu, N. (2001). Developing and validating multidimensional consumer-based brand equity scale. *Journal of Business Research*, 52(1), 1-14.
- Yoo, B. et al. (2000). An examination of selected marketing mix elements and brand equity. *Journal of the academy of marketing science*, 28(2), 195-211.

การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบล
สนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE COMMUNITY DEVELOPMENT BY BUDDHIST INTEGRATION
OF SANAP-THUEP SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION
IN WANG NOI, PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

อาทิตย์ ชูชัย

Artit Choochai

สอาด ภูนาสรณ์

Saard Poonasorn

ทองคำ เกษจันทร์

Thongkham Ketchan

พระครูวรจิตตานุรักษ์

Prakhuvorajittanuraka

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

Phramaha Pajit Uttamadhammo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: artitchoochai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรม 6 กับความพร้อมของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เป็นเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 37 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับ

* Received 6 November 2020; Revised 24 August 2021; Accepted 29 August 2021

มาก โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ การบริหารงานตามหลักเมตตาวชิกรรม ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ การบริหารงานตามหลักสาธารณโกศ 2) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ และผู้บริหารในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการตามหลักสาราณียธรรม 6 กับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการโดยรวมมีการปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการโดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ ให้เป็นการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ, บูรณาการ, องค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the pattern of the community development by Buddhist Integration of Sanap Thuep Sub-district Administration Organization in Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) study about the relationship between the 6 virtues of fraternal living or Salaniyadhamma Principles and the readiness of the community Development by Buddhist Integration of Sanap Thuep Sub-district Administration Organization in Wang Noi, PhraNakhon Si Ayutthaya Province, and 3) present the pattern of the community development by Buddhist Integration of SanapThuep Sub-district Administration Organization in Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This quantitative research consists of 39 staff and administrators as its targeted sample. The research instrument is 37 items of four-rating-scale questionnaires. The research result reveals that 1) the pattern of the community development by Buddhist integration of Sanap Theup Sub-district Administration Organization in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province is overall in a high level and is also in a high level when being considered in each aspect. The highest level of the opinion falls on the aspect of ‘Administration with Kind Speech’, while the lowest level of the opinion falls on ‘the aspect of ‘Administration with Sharing to Public Mindset’, 2) the result of the examination of the correlation between the staff and the administrators in community development by Buddhist Integration using the 6 virtues of fraternal living or Salaniyadhamma Principles and the readiness of the community development by Buddhist Integration shows a positive correlation with the readiness of the community development by Buddhist Integration at the significant level of .01, and 3) the pattern of overall

community development by Buddhist integration shows proper Buddhist integration to develop SanapThuep Sub-district Administration Organization to be a proper community development by Buddhist integration.

Keywords: Community Development by Buddhist Integration, Integration, Sanap Thuep Sub-district Administration Organization

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน คนเป็นศูนย์กลาง สร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ รวมถึงเครือข่ายภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ สู่การปฏิบัติตั้งแต่นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน ตลอดจนแผนของภาคีการพัฒนาต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และแนวทางพัฒนาภาคควบคู่กับการประมวลปัญหาและความต้องการของประชาชนทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่นและอำเภอ เพื่อวิเคราะห์กำหนดเป็นประเด็นการพัฒนาในแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และสามารถดำเนินการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยชุมชนจะมีแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

คำว่า “พัฒนา” ในความหมายของภาษาไทยเป็นการให้ความหมายที่เข้าใจกันว่าการทำให้เจริญซึ่งสามารถนำมาพัฒนามนุษย์ในด้านสังคมเพื่อให้สังคมนั้นเจริญเติบโต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) และการพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือ มีอาหาร มีสุขภาพที่ดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัวยุติธรรม และสิ่งแวดล้อมที่ดี (วิทยากร เชียงกุล, 2540) และการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นการรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่ตนต้องการโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือและร่วมมือกันดำเนินงานแต่ก็จะต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยราชการหรือองค์กรอาสาสมัครอื่น ๆ (Dunham, A., 1958)

การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึง การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลที่ดีแก่ชุมชนและเพื่อนร่วมงาน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า สาราณียธรรม คือ ตามสัญญาตญาณของคน

ที่อยู่ร่วมกันนั้น ยังปรารถนาความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการสิ่งที่พึงพาอาศัย ต้องการได้มีการพักผ่อนหย่อนใจ ต้องการให้มีสันติภาพในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะความเรียกร้อง ความต้องการตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตในทางพระพุทธศาสนา กลุ่มพุทธบริษัท ทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และบรรพชิต เมื่อมาอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมของชาวพุทธแล้ว จำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยความมีคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิด ที่มาพบกันโดยการปลูกฝังให้เกิดความรักความเคารพต่อกัน ซึ่งความรักความเคารพต่อกันนั้น เป็นผลซึ่งจะเกิดขึ้น อาจมาจากการแสดงความเป็นน้ำใจ คือ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เมื่อมีความรักความเคารพต่อกัน ให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ต่อกันแล้ว การทะเลาะวิวาทกันก็จะไม่เกิดขึ้น ความสามัคคีซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่คณะ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดก็จะบังเกิดขึ้น จากนั้นเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกิจกรรมทางผลประโยชน์ ทางการศึกษาการประพฤติปฏิบัติก็จะบังเกิดขึ้นติดตามมา เหล่านี้เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน แต่ในขณะเดียวกัน สิ่งที่ดีงามเหล่านี้เป็นผลรวมยอดซึ่งกันและกัน โดยการสร้างเหตุเฉพาะในที่นี้ เป็นสาราณียธรรม คือ ธรรมะที่จะนำใจของบุคคลให้ระลึกรู้ถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

การพัฒนาชุมชนกับการนำหลักสาราณียธรรมมาบูรณาการนั้นกล่าวคือ การพัฒนาชุมชนในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความเต็มใจ ซึ่งตรงกับหลักของเมตตา ภาวกรรม การเชิญตัวแทนประชาชนร่วมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อความเห็นชอบร่วมกันระหว่างเทศบาลกับประชาชน ตรงกับหลักของทิวฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน การพัฒนาชุมชนด้านสังคมมีการพัฒนาศักยภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ ทั้งด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้มีการพัฒนาเพื่อยกระดับการศึกษา ขยายและปรับปรุงการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของชุมชนตั้งแต่การเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัยต่อเนื่องไปถึงการเรียนรู้ได้อย่างตลอดชีวิตตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจมีการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจระดับชุมชนเข้มแข็งโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประสานความร่วมมือทุกฝ่าย คือ ผู้นำชุมชน ประชาชน และเทศบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการดำรงชีวิตเอื้ออำนวยต่อความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และพื้นที่สีเขียวเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการปลูกต้นไม้เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนในชุมชนนั้น ๆ (พระมหาภาทร อาภาโร (อินทะพูล) และพลวัฒน์ สีทา, 2562) ซึ่งปัญหาของการพัฒนาชุมชนนั้น คือ การขาดการเรียนรู้ในการค้นหาและมองข้ามทุนของชุมชนถูกรอบงำด้วย “ทุน” จากภายนอก อันเกิดจากการส่งเสริมการพัฒนาของภาครัฐจนทำให้ชาวบ้านคุ้นเคยอยู่กับความช่วยเหลือทำให้

ชาวบ้านขาดความมั่นใจช่วยเหลือตัวเองไม่ได้พึ่งตนเองไม่ได้รอคอยงบประมาณความช่วยเหลือจนทำให้ไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพราะไม่รู้ว่าตัวเองมีทุนในด้านใดบ้างซึ่งทุนชุมชนไม่ได้หมายถึงทุนที่เป็นเงินตราเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงทุนทางทรัพยากรธรรมชาติทุนทางปัญญาทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทุนชุมชน ฯ (ประเวศ วะสี, 2547) ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นคือชาวบ้านในชุมชนไม่รู้ว่าสิ่งที่มีหรือทุนที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านั้นจะสามารถนำมาใช้ต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองชุมชนอย่างไรเลยมองข้ามละเลยในการดูแลรักษาทุนเหล่านั้น๓การสูญเสียทุนทางทรัพยากรทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมเปลี่ยนไปใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมซึ่งหากคนในชุมชนยังคงมองข้ามและค้าหาทุนที่มีอยู่ในชุมชนไม่เจอยังคงรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวชุมชนก็ไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ซึ่งการละเลยมองข้ามตลอดจนค้นหาทุนของชุมชนไม่เจอย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

จากสภาพปัญหาของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่น และดำเนินการไปในแนวทางที่ตนต้องการโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือตัวเองและร่วมมือกันดำเนินการช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยของรัฐหรือองค์การอาสาสมัคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความพร้อมของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 39 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วย เพศ และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์กรบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert) 4 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมในการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 4 เสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรบริหารส่วนตำบลสนับทึบอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ

1.2 นำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามโดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยและสมมติฐานของการวิจัย

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) และตรวจสอบการใช้ภาษาและสำนวนที่ถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้ และนำผลการการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ มาพิจารณาหาความสอดคล้องของความเห็นโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่าอยู่ในระหว่าง .50 - 1.00

2.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976

2.4 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้ศึกษานำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็นโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ค่าสถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสาราณียธรรม 6 และด้านความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา

3. การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r))

4. เสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตาทายกรรม	3.53	0.26	มาก	4
2. ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตาวาจกรรม	3.65	0.25	มาก	1

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตาวชิรกรรม ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.25) ด้านการบริหารงานตามหลักทวิภูฏิสัมมัญญตา ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.21) ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตามโนกรรม ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.20) ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตากายกรรม ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.26) ด้านการบริหารงานตามหลักศีลสัมมัญญตา ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.26) และ ด้านการบริหารงานตามหลักสาธารณโภคี ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.29)

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ และผู้บริหารในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการตามหลักสาราณียธรรม 6 กับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ โดยรวม

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

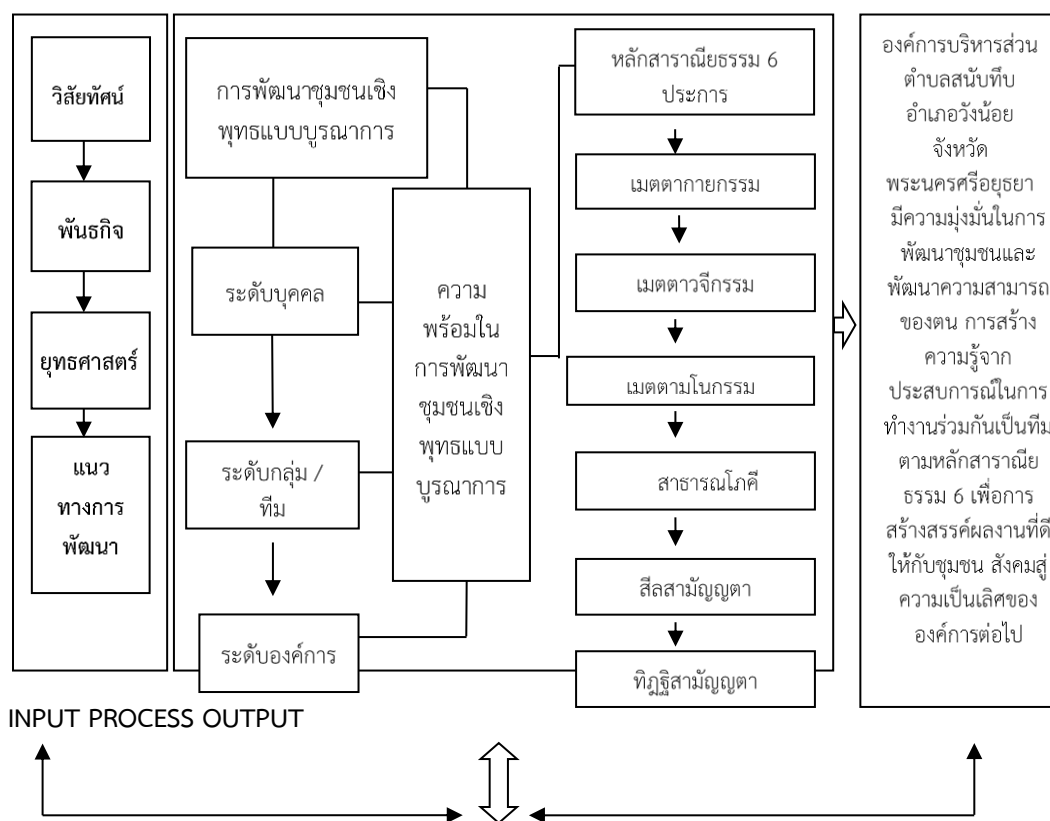
จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้บริหารในการพัฒนาชุมชน
เชิงพหุแบบบูรณาการตามหลักสารานีธรรม 6 กับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพหุ

แบบบูรณาการ ในระดับปานกลาง ($r = .606$) โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตาทายกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .442$) ด้านการบริหารงานตามหลักเมตตาวจีกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .413$) ด้านการบริหารงานตามหลักสาธารณโภคมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .546$) ด้านการบริหารงานตามหลักศีลสามัญญตามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .578$) ด้านการบริหารงานตามหลักทักขิสามัญญตามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .478$) และด้านการบริหารงานตามหลักเมตตามโนกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อย ($r = .214$)

3. การเสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ มีผลการวิจัยดังแสดง ในภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ปรัชญา พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการ (Process) ได้แก่ การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ความพร้อมในการพัฒนาชุมชน เชิงพุทธแบบบูรณาการ หมายถึง การมีโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาที่เหมาะสมมีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง ทุกคนในหน่วยงานมีการสร้างและถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีการสร้างบรรยากาศเป็นประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมายและมีแนวทางปฏิบัติหลักสราณียธรรม 6 ประการ

อภิปรายผล

1. รูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) และรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการมีโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาที่เหมาะสมมีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง ทุกคนในหน่วยงานมีการสร้างและถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้จิตใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ (พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรุษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะตามหลักสราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรุษ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกตล บงกชกาญจน์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบินทหารเรือ กองเรือยุทธการ ผลการศึกษพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสราณียธรรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยาน กองการบิน ทหารเรือ กองเรือยุทธการทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (นกตล บงกชกาญจน์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระ

ครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์), 2553)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้บริหารในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการตามหลักสาราณียธรรม 6 กับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($r = .606$) ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลที่มีการปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม 6 ประการเพิ่มขึ้นระดับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการก็เพิ่มขึ้นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส ปันธิ ได้วิจัยเรื่องวิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรทุกฝ่ายให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขมีความรักความเมตตาช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีสมารถนำมาประยุกต์ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีในทุกระดับทั้งระดับผู้บริหารผู้บังคับบัญชาตัวเองเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 ประการของพระพุทธศาสนา (จรัส ปันธิ, 2547)

3. รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับแนวคิดของ กรรณิการ์ สุวรรณศรี ได้กล่าวว่า การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ต้องมาก่อนระบบเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาสถาบันหรือองค์การคือการจัดการระบบที่ดีที่มีการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเริ่มจากการที่ต้องให้ได้คนดีคนเก่งมาจัดทำระบบให้มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนในสถาบันหรือองค์การเสียก่อน ดังนั้นการจัดการในเรื่องทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญในการวางตำแหน่งการบริหารงานต่างๆ เป็นประการแรกเพื่อให้มีการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ (กรรณิการ์ สุวรรณศรี, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส ปันธิ ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งนั้นเริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าสู่องค์กรจนกระทั่งพ้นจากองค์กรไปซึ่งการบริหารงานยึดหลักระบบราชการโดยอาศัยกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่างๆมาเป็นพื้นฐานในการบริหารงานบุคคลนอกจากนั้นยังเอาระบบคุณธรรมจริยธรรมและการบริหารแบบ ธรรมาภิบาลมาเป็นฐานในการดำเนินงานยังได้ยึดหลักแห่งสัจธรรมตามปณิธานและภาชิตประจำมหาวิทยาลัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสร้างบุคลากรทุกฝ่ายให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอยู่

ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขมีความรักความเมตตาช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถนำมาประยุกต์ในการบริหารงานบุคคลได้เป็นอย่างดีในทุกระดับ (จรัส ปันธิ, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถนำเสนอรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการที่ได้รับจากผลการวิจัยโดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการทำงานควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทราบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลและควรศึกษาความคิดเห็นของทุก ๆ ฝ่ายในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีมุมมองผู้ปฏิบัติที่หลากหลายโดยครอบคลุมประเด็นสภาพการดำเนินงานสภาพปัญหาอุปสรรคผลการดำเนินงานปัจจัยที่เอื้อต่อจุดแข็งจุดอ่อนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สุวรรณศรี. (2556). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- จรัส ปันธิ. (2547). วิเคราะห์การประยุกต์หลักสารานุกรมในการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภดล บงกชกาญจน์. (2554). การปฏิบัติงานตามหลักสารานุกรมของบุคลากรศูนย์ซ่อมอากาศยานกองการบินทหารเรือกองเรือยุทธการ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2547). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง (จุลสาร). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโห (มีนุสรณ์). (2553). การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.

- ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภาธร อาภาธโร (อินทะพูล) และพลวัฒน์ สีทา. (2562). การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(3), 113-128.
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2550). คนสำราญงานสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิชชั่นส์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2540). เพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มิ่งมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2554). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสาราณียธรรม จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Dunham, A. (1958). The Outlook for Community Development. In The Social Welfare Forum. Proceedings of The National Conference on Social Welfare.

การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด
ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*
COMMUNITY PARTICIPATION IN HEALTH PROMOTION
FOR OLDER PERSONS IN MAE-NON COMMUNITY,
NONG PAI SUB-DISTRICT MUEANG DISTRICT,
UDON THANI PROVINCE

พรพรรณ มนัสจกุล

Pornpun Manasatchakun

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบเชียงใหม่ สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai Praboromarajchanok Institute, Thailand

รุ่งนภา ประยูรศิริศักดิ์

Rungnapa Prayoonsirirak

มัลลิกา มากรัตน์

Munlika Makrat

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบอุดรธานี สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Udon Thani Praboromarajchanok Institute, Thailand

E-mail: pornpun.manasatchakun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด 2) ศึกษาวิธีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด 3) ศึกษาผลดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) สมาชิกชุมชนบ้านแออัด 20 ราย 2) แกนนำดูแลผู้สูงอายุ 22 ราย 3) ผู้สูงอายุ 40 ราย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป, ความรู้การดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ.2ส. การปฏิบัติตามหลัก 3อ.2ส. แบบสอบถามความพึงพอใจ 2) แบบคำถามสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 3) แบบสัมภาษณ์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของแกนนำดูแลผู้สูงอายุ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Samples t-test ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

* Received 11 August 2021; Revised 2 September 2021; Accepted 6 September 2021

1) ชุมชนแอ่งนันทมีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยเฉพาะกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพาอย่างไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน และดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง 2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพขับเคลื่อนโดยแกนนำดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ความรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพและกระตุ้นการปฏิบัติตามหลัก 3อ.2ส. 3) หลังนำกิจกรรมไปใช้ แกนนำมีความรู้เรื่องการปฏิบัติตามหลัก 3อ.2ส. มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ($t = 8.64, p = 0.00$) ผู้สูงอายุมีความรู้และสามารถปฏิบัติตามหลัก 3อ.2ส. เพิ่มขึ้น ($t = 12.30, p = 0.00$) ผู้สูงอายุพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84, S.D. = 0.13$) แกนนำรู้สึกภาคภูมิใจและพยายามทำตามความรับผิดชอบเพื่อเป็นส่วนขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของชุมชนแอ่งนันท

คำสำคัญ: การส่งเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) survey and analyze the situations related to health promotion among older persons through participation in Mae Non-community, 2) study the process of health promotion for older persons through participation in Mae Non-community, and 3) study the results of community participation in health promotion among older persons in Mae Non-community, Nong Pai Sub-district, Mueang District, Udon Thani Province. The participants were selected by using purposive sampling, which included 1) 20 members of Ban Mae Non- community, 2) 22 community volunteers who were leaders in the care of older persons in Mae Non-community, and 3) 40 older persons. The research instruments comprised 1) a questionnaire including general information, knowledge of health behavior, a 3A2S principle questionnaire, a practice questionnaire according to health behavior, 3A2S principle, and satisfaction questions towards health promotion activities, 2) focus group discussion guidelines related to health promotion among older persons, and 3) interview guidelines for leaders responsible for the care of older persons. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, median, mean, standard deviation, and Paired Samples t-test. Content analysis was used for analyzing the qualitative data. The results of the study showed that 1) health promotion activities for older persons were unclear and intermittent, especially among those with moderate dependence, 2) the designed activities were driven by community volunteers to educate older persons on health behavior and stimulate the practice of health behavior, 3A2S principle, 3) community

volunteers had more knowledge of health behavior, 3A2S principle, after the implementation of the designed activities compared to before joining the process of health promotion for older persons ($t = 8.64, p = 0.00$). Moreover, older persons have the knowledge and can act according to the principles of 3A2S. Older persons also had the highest overall satisfaction in terms of their participation in the activities ($\bar{X} = 4.84, S.D. = 0.13$). Community volunteers were proud and endeavored to pursue their responsibility as a driving force for health promotion among older persons in the Ban Mae Non-community.

Keywords: Health Promotion, Older Person, Community Participation

บทนำ

สถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุทั่วโลกและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่การเป็นสังคมสูงอายุเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากหลายประเทศ จากรายงานขององค์การสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2593 ประชากรผู้สูงอายุโลกได้ถูกคาดการณ์ว่าจะมีการเพิ่มจำนวนเป็นร้อยละ 21.10 เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด (United Nations et al., 2013) จากโครงสร้างประชากรที่ประชากรวัยสูงอายุที่เพิ่มสัดส่วนสูงขึ้นและการที่มีอัตราส่วนภาระพึ่งพิงสูงส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานต้องรับผิดชอบในการดูแลทั้งกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุถือเป็นสถานการณ์ที่หลายประเทศกำลังเผชิญปัญหานี้ (Sasat, S. & Bowers, B. J., 2013) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุเช่นกัน ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่มากที่สุดรองจากประเทศสิงคโปร์ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) จากการคาดการณ์ปี พ.ศ. 2565 จำนวนผู้สูงอายุไทยจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2585 สัดส่วนประชากรสูงอายุจะสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) และประเทศไทยจะถูกเรียกว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) เนื่องจากดัชนีการสูงวัย (Aging Index) ในปี พ.ศ. 2573 มีค่าสูงถึง 149 แสดงถึงการมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีมากกว่ากลุ่มประชากรวัยเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า 15 ปี จะเห็นว่าการวางแผนเพื่อรับมือและเตรียมความพร้อมสำหรับการดูแลประชากรในสังคมสูงอายุมิมีความสำคัญ เนื่องจากการที่ประเทศมีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้นอาจจะส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติ เช่น การส่งผลทำให้ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง ประชากรผู้สูงอายุถือเป็นวัยที่เกษียณจากการทำงาน ความสามารถในการออมลดลง การลงทุนลดลง (จินตนา อาจสันเทียะ และรัชณีย์ ป้อมทอง, 2561) นอกจากนั้นจากการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดในประเทศอาจจะเกิดผลกระทบต่อระบบสุขภาพ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะสูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการเกิด

โรคเรื้อรังและภาวะแทรกซ้อนจากโรคเรื้อรัง พบปัญหาที่เกิดจากการปรับตัว ผู้สูงอายุบางคนมีความพิการและภาวะทุพพลภาพ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งต้องอยู่คนเดียวหรือไร้ผู้ดูแล หรืออยู่ลำพังกับการมีคู่สมรสสูงอายุด้วยกัน (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) ดังนั้นต้องมีการวางแผนในการดูแลผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยเน้นความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละบุคคลเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงวัยที่ยังเหลืออยู่

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 4 ของภาค จังหวัดอุดรธานีมีการเจริญทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีการขยายตัวของเมือง (Urbanization) อย่างรวดเร็ว (Phuttharak, T. & Dhiravisit, A., 2014) ประชากรวัยแรงงานมีการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองเพื่อการดำรงชีพ พื้นที่เพาะปลูกเพื่อการเกษตรมีการเปลี่ยนสภาพเป็นสังคมเมือง จากปัจจัยเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุและการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ เช่นผลกระทบต่อความช่วยเหลือในกลุ่มเครือญาติ ความเป็นมิตรของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามประเด็นของทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการทำงานภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการท้าทายทีมผู้ดูแลสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง ชุมชนแมนนัท ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ชุมชนมีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท วิถีชีวิตของชุมชนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เรียบง่าย ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะชนบทผสมกับการเป็นหมู่บ้านที่ใกล้เมือง ประชากรมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิต พบว่า สมาชิกบางส่วน of ชุมชนแมนนัทมีการย้ายถิ่นเพื่อการประกอบอาชีพทั้งการย้ายถิ่นภายในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะประชากรวัยแรงงาน เมื่อประเมินสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุพบว่าชุมชนแมนนัทเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเช่นกัน โดยจากสถิติประชากรทั้งหมดในชุมชนแมนนัท จำนวน 1,065 ราย พบว่าจำนวนผู้สูงอายุมีทั้งหมด 208 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.53 จากประชากรทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนแมนนัทได้มีการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) และพบว่าภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเส้นเลือดในสมอง โรคเบาหวาน เป็นต้น บางส่วนขาดการดูแลด้านสุขภาพ มีการเผชิญกับโรคที่เจ็บป่วยฉับพลันหรือภาวะฉุกเฉิน และพบว่าผู้สูงอายุบางส่วนขาดผู้ดูแลซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการย้ายถิ่นของบุตรหลานรวมทั้งการไม่มีสมาชิกในครอบครัวอื่นดูแลเมื่อผู้สูงอายุมีภาวะพึ่งพิง ซึ่งการที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยและปัญหาจากสภาพความเป็นอยู่ที่ต้องเผชิญอาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ (ปัทมา ยมศิริ และศรุตาสมpong, 2563)

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรธานี เป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีวิสัยทัศน์ในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำที่เข้มแข็งใน

การพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพสูง เป็นคลังความรู้ทางสุขภาพ และแหล่งบริการวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับ พันธกิจหนึ่งที่สำคัญของวิทยาลัยฯ คือการบริการวิชาการโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสุขภาพชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนร่วมกับการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินการร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐเครือข่าย เพื่อส่งเสริมภาวะสุขภาพของประชาชนในชุมชนพื้นที่การให้บริการ มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์และคุณค่าต่อสังคม ซึ่งจากการที่ชุมชนแม่น้ำน่านเป็นหนึ่งในชุมชนภาคีเครือข่ายและเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพในผู้สูงอายุโดยเฉพาะปัญหาโรคเรื้อรังและภาวะแทรกซ้อนจากโรคเรื้อรัง ทีมวิจัยจึงต้องการแสวงหาการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพและสร้างสุขภาพที่ดีในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุร่วมกับชุมชน โดยจากการให้ความสำคัญของการดูแลสุขภาพและการสร้างสุขภาพให้มีความสมดุลในทุกมิติมากกว่าการมุ่งซ่อมสุขภาพเพื่อการเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างมีคุณภาพตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) พ.ศ. 2561 - 2580 (พงศธร พอกเพิ่มดี, 2563) รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อเป็นพลังในการช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถดูแลและพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้ ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการเชื่อมโยงให้ชุมชนได้ตระหนักเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและสามารถดูแลสุขภาพสำหรับประชากรสูงอายุในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่น้ำน่าน ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่น้ำน่าน ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาผลจากดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่น้ำน่าน ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีการผสมผสานกันทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระยะเวลาในการวิจัยทั้งหมด 1 ปี 5 เดือน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2560 - พฤษภาคม 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มสมาชิกชุมชนบ้านแม่น้ำน่าน แกนนำดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน และผู้สูงอายุ ณ ชุมชนแม่น้ำน่าน ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ สมาชิกชุมชนบ้านแม่น้ำน่าน แกนนำดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และ ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ

เจาะจง (Purposive sampling) โดยคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเข้าศึกษา (Inclusion criteria) มีดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

1.1 แกนนำดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นจิตอาสา และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 22 คน

1.2 ผู้สูงอายุ โดยเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศหญิงและชาย สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ปกติ, ช่วยเหลือตนเองได้ และกลุ่มที่ติดบ้าน (โดยประเมินจากค่า ADL ≥ 5) อาจมีโรคประจำตัวหรือไม่มี กรณีมีโรคประจำตัวเช่น กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง พิจารณาจากข้อมูลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่มั่นท์ รวมจำนวน 40 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

2.1 กลุ่มสมาชิกชุมชนบ้านแม่มั่นท์ ประกอบด้วยภาครัฐ และ ภาคประชาชน ได้แก่ บุคลากรผู้ดูแลสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่มั่นท์ บุคลากรทางการศึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุของชุมชนแม่มั่นท์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 คน

2.2 แกนนำดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นจิตอาสา และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 22 คน

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion criteria)

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ได้แก่ ไม่สามารถอ่าน ฟัง และเขียนภาษาไทยได้ มีการเจ็บป่วยรุนแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรม และไม่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และ การสัมภาษณ์ มีรายละเอียดของเครื่องมือการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของแกนนำดูแลผู้สูงอายุ และ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ อาชีพ น้ำหนักตัว ส่วนสูง ขนาดรอบเอว โรคประจำตัว การไปพบแพทย์ตามนัด

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. สำหรับแกนนำดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุโดยเป็นแบบวัดความรู้ที่มีเนื้อหาเดียวกัน ลักษณะคำถามแบบถูก-ผิด (True - False) ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน รวมจำนวน 29 ข้อ ค่าคะแนน

ต่ำสุดถึงสูงสุดคือ 0 - 29 คะแนน มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3 อ 2 ส โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 3 ระดับตามความกว้างอันตรภาคชั้น ดังนี้ ดังนี้ 0 - 9 คะแนน มีความรู้ระดับต่ำ, 10 - 19 คะแนน มีความรู้ระดับปานกลาง และ 20 - 29 คะแนน มีความรู้ระดับสูง แบบวัดครอบคลุมหัวข้อ 1) อาหาร เช่น จำนวนมื้อการรับประทานอาหาร ประเภทของอาหารที่รับประทาน สารอาหารที่เหมาะสมต่อวัยสูงอายุ 2) การออกกำลังกาย เช่น หลักการออกกำลังกาย ประเภทและลักษณะการออกกำลังกายที่เหมาะสมต่อวัยสูงอายุ 3) อารมณ์ เช่น การดูแลสุขภาพจิตใจในวัยสูงอายุ การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นในวัยสูงอายุ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตในวัยสูงอายุ 4) การดื่มสุรา เช่น ผลของการดื่มสุราและปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ ผลกระทบด้านต่าง ๆ จากการดื่มสุรา/แอลกอฮอล์ 5) การสูบบุหรี่ เช่น ผลของการสูบบุหรี่และปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อมากกว่า 0.6 หาค่าความเที่ยงตรงโดยใช้ Kuder - Richardson Method (KR - 21) ค่าเท่ากับ 0.79

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลัก 3อ. 2ส. สำหรับผู้สูงอายุจำนวน 27 ข้อ โดยลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Ration Scales) 3 ระดับ คือ ปฏิบัติมากกว่า 3ครั้ง/สัปดาห์ ปฏิบัติระหว่าง 1 - 3ครั้ง/สัปดาห์ และ ไม่เคยปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนได้แก่ 2, 1 และ 0 คะแนน ตามลำดับ โดยจากข้อคำถาม 27 ข้อ เป็นคำถามซึ่งมีลักษณะข้อความทางบวกทั้งหมด ดังนั้นค่าคะแนนต่ำสุดถึงสูงสุดคือ 0 - 54 คะแนน ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) ต่อประเด็นการปฏิบัติตนตามหลัก 3อ. 2ส. สำหรับผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญ พบค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อมากกว่า 0.5 และหาความเชื่อมั่นโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Reliability) ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ได้เท่ากับ 0.87

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของ แกนนำดูแลผู้สูงอายุจำนวน 10 ข้อ โดยลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Ration Scales) 5 ระดับ เรียงระดับความพึงพอใจมากที่สุดเท่ากับ 5 คะแนนถึงระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน ค่าคะแนนต่ำสุดถึงสูงสุดคือ 10-50 คะแนน ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อมากกว่า 0.5 และหาความเชื่อมั่นโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Reliability) ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้เท่ากับ 0.72

2. เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

2.1 แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในสมาชิกชุมชนและผู้สูงอายุบ้านแมนนท์โดยข้อคำถามเพื่อค้นหาปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นอย่างไร? ลักษณะการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร? ความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเป็นอย่างไร? การดำเนินงานของชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร?

2.2 ข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อสอบถามประสบการณ์ของแกนนำดูแลผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตัวอย่างคำถามเช่น ท่านรู้สึกอย่างไรในการเป็นแกนนำดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ? การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ท่านได้ทำเป็นอย่างไร? ท่านพบกับปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่? ท่านคิดว่าควรปรับปรุงหรือพัฒนากระบวนการหรือไม่? และมีคำถามแบบเจาะจง (Probing) กรณีที่ต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม เช่น ช่วยอธิบายรายละเอียดได้หรือไม่?

ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของคำถามการสนทนากลุ่มและข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา มีการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Pilot study) โดยสัมภาษณ์ กลุ่มสมาชิกชุมชน กลุ่มแกนนำดูแลผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มละ 3 คน ที่ไม่ได้เป็นผู้เข้าร่วมการศึกษารั้งนี้และนำข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้เครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน (สัญญา ยีอราน และศิริไลซ์ วรรัตน์วิจิตร, 2561) โดยชุมชนและผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการด้านส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนแมนนท์ ต.หนองไผ่ จ.อุดรธานี ดังนี้

1. การทบทวนแนวปฏิบัติและแบ่งปันข้อมูลร่วมกันระหว่างชุมชนและทีมนักวิจัยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสุขภาพที่ผ่านมาของผู้สูงอายุในชุมชนแมนนท์ ต.หนองไผ่ จ.อุดรธานี

2. การร่วมวิเคราะห์และวางแผนในการจัดการแก้ปัญหา โดยการทำกิจกรรมสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ ประเด็นและเป้าหมายที่ทางชุมชนแมนนท์ต้องการสนับสนุนด้านสุขภาพ ตลอดจนความเชื่อและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ผ่านการสนทนากลุ่มสมาชิกชุมชนและบุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญต่อการดูแลภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ศึกษาลักษณะและบริบทของชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการดูแลภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนแมนนท์ ต.หนองไผ่ จ.อุดรธานี โดยขั้นตอนนี้ใช้แบบคำถามการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มสมาชิกชุมชนบ้านแมนนท์ จำนวน 20 คนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6 - 8 คน

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการและขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลและขออนุญาตบันทึกเสียงแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล 45 - 60 นาที/กลุ่ม

3. การใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสะท้อนและประเมินแนวทางการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม โดยเมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการสนับสนุนของชุมชน วิธีการสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของเครือข่ายอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น เครือข่ายผู้ดูแล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บุคลากรผู้ดูแลสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่มั่นท์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรในชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ชุมชน ฯลฯ ชุมชนได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยสร้างแนวทางปฏิบัติ การประสานงาน วิธีการส่งเสริมศักยภาพจิตอาสาและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนแม่มั่นท์ ต.หนองไผ่ จ.อุดรธานี

4. การปฏิบัติการตามแผนที่ได้วางไว้และมีการสังเกตการดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้วางแผนอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการดังนี้

4.1 ประเมินความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มแกนนำผู้สูงอายุ 22 คน และผู้สูงอายุ 40 คน โดยใช้แบบวัดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. และประเมินพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ในกลุ่มผู้สูงอายุ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีการอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย และข้อคำถามที่ผู้ตอบไม่เข้าใจเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

4.2 ดำเนินตามกิจกรรมที่ออกแบบ ประกอบด้วย การให้ความรู้ผ่านการอบรมแก่แกนนำผู้สูงอายุประเด็นความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. โดยผู้ให้ความรู้ได้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่มั่นท์และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุและการพยาบาลอนามัยชุมชน จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี และแกนนำผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สูงอายุระหว่างการดำเนินกิจกรรมแกนนำผู้สูงอายุกระตุ้นผู้สูงอายุเพื่อปฏิบัติตามหลัก 3อ. 2ส. ซึ่งในกระบวนการให้ความรู้และกระตุ้นการปฏิบัติตามพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้และกลุ่มที่ติดบ้าน โดยแกนนำผู้สูงอายุได้ทำการออกแบบกิจกรรมในการรับผิดชอบผู้สูงอายุ 1 - 2 คนต่อแกนนำ 1 คน มีการให้ความรู้และมีการให้ความรู้ซ้ำในประเด็นที่ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจ

4.3 การดำรงกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยแกนนำผู้สูงอายุมีการเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ความถี่ในการเยี่ยมบ้านอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ซึ่งแกนนำผู้สูงอายุจะทำการประเมินและตัดสินใจร่วมกับผู้สูงอายุในการนัดหมายวันเพื่อเยี่ยมบ้าน โดยกระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แกนนำผู้สูงอายุสามารถให้

ความรู้และสามารถประเมินการปฏิบัติตนเพื่อให้มีพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ได้อย่างใกล้ชิด ระหว่างดำเนินกิจกรรม แกนนำดูแลผู้สูงอายุมีการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และตระหนักถึงพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. โดยระยะเวลาในขั้นตอนนี้จะนับจากการเริ่มดำเนินกิจกรรมจนถึงกิจกรรมเสร็จสิ้นรวม 6 เดือน

5. การประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุชุมชนแออัด ต. หนองไผ่ จ.อุตรธานี โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ประเมินความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของกลุ่มแกนนำดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้แบบวัดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. หลังกระบวนการให้ความรู้เสร็จสิ้น

5.2 การประเมินพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ในผู้สูงอายุ หลังจากกิจกรรมดำเนินการเสร็จสิ้นโดยใช้แบบสอบถามการปฏิบัติตนตามหลัก 3อ. 2ส. สำหรับผู้สูงอายุ

5.3 การประเมินผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของแกนนำดูแลผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ผู้วิจัยได้มีการอธิบายข้อคำถามที่ผู้ตอบไม่เข้าใจเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามกลับคืน

5.4 การประเมินกระบวนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ผ่านการสัมภาษณ์ประสบการณ์ของแกนนำดูแลผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ใช้ข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 22 คน ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้เข้าร่วมวิจัย โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ 50 - 60 นาที/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำเสนอผลสถิติเชิงพรรณนา เช่น การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน และใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการอธิบายความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้ ความแตกต่างค่าคะแนนพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ก่อนและหลังการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ในผู้สูงอายุด้วย Paired Samples t-test

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (Graneheim, U. H. & Lundman, B., 2004) ทั้งจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และจากการ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interviews) มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีย้อนถามผู้ให้ข้อมูล (Member check) เพื่อตรวจสอบยืนยันว่าข้อมูลที่ได้ถูกต้องและสมบูรณ์

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้อุดรธานี IRB BCNU 044/088 ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยรูปแบบการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยต่อผู้เข้าร่วมวิจัย โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยและสามารถยุติการเข้าร่วมการศึกษาได้ทุกเมื่อโดยไม่มีผลกระทบต่อผู้ร่วมวิจัย การเก็บข้อมูลและนำเสนอข้อมูลจะเป็นภาพรวมและไม่มีการเปิดเผยข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์/ประเด็นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือจาว จังหวัดอุดรธานี พบว่าบริบทของชุมชนแออัดเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ทำการเกษตร เช่น การทำนา การปลูกพืชไร่ พืชสวน เลี้ยงสัตว์ และการประมง นอกจากนั้นร้อยละ 30 ประกอบอาชีพ รับจ้าง ทำธุรกิจ ค้าขาย รับราชการ และอื่น ๆ สำหรับข้อมูลผู้สูงอายุในชุมชนแออัดจำนวน 208 คน เพศหญิง 111 คน เพศชาย 97 คน พบว่าผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ หรือการจักสาน สำหรับกลุ่มที่ไม่ประกอบอาชีพมีจำนวน 66 คน ผู้สูงอายุมีผู้ดูแลหลักได้แก่ บุตรหลาน รองลงมาได้แก่ สามเณร/ภรรยา ลักษณะครอบครัวยังเป็นครอบครัวขยาย มีผู้สูงอายุที่พิการติดเตียง 2 คน (คะแนน ADL 0 - 4) กลุ่มติดบ้าน 10 คน (คะแนน ADL 5 - 11) และ ติดสังคม 196 คน (คะแนน ADL $\geq$ 12) ปัญหาที่พบในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุบ้านแออัดคือ ยังพร่องความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ไม่ค่อยออกมาร่วมกิจกรรมกับชุมชน บางส่วนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ดังคำพูดที่ว่า “ผู้สูงอายุบ้านเราชอบกินเค็ม อย่างปลาร้า มันนัว ก็มันอร่อยดี แต่ก็เห็นว่าเป็นสารพัดโรคบางทีก็กินไม่รู้ตัว” นอกจากนี้ทางกลุ่มได้สะท้อนเกี่ยวกับการขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุโดยถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายแต่ไม่มีความต่อเนื่องในกลุ่มที่ติดสังคม ดังคำพูดที่ว่า “เราพยายามจัดกลุ่มอย่างเต็นตอนเย็น แต่มันก็ไม่ต่อเนื่อง บางทีชวนเพื่อนมาเขาก็ไม่มาด้วย บางคนก็อยู่แต่บ้าน บางคนมาไม่ได้ไม่มีใครพามา บางทีสถานที่ไม่เอื้อ ไม่มีเครื่องเสียงอยากให้เทศบาลเข้ามาช่วยสนับสนุนเรื่องนี้” จากการสะท้อนพบว่ากระบวนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุต้องการการสนับสนุนจากชุมชนในการกระตุ้นกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดบ้านและการสนับสนุนทรัพยากรรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนั้นทาง

ชุมชนได้สะท้อนถึงกิจกรรมที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดได้ ดังคำพูดที่ว่า “การออกกำลังกายรูปแบบฟิตร้าพื้นเมืองอีสานประยุกต์ น่าจะใช้ได้ ผู้สูงอายุน่าจะชอบ และสะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมอีสานของเราด้วย” สำหรับประเด็นการส่งเสริมสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุเป้าหมาย ชุมชนต้องการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดบ้านและกลุ่มที่ติดสังคม เนื่องจากชุมชนต้องการใช้แนวปฏิบัติสำหรับในกลุ่มนี้เพื่อการขยายผลในผู้สูงอายุกลุ่มอื่น เพราะชุมชนเล็งเห็นถึงปัญหาว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้บางคนอยู่คนเดียว บางคนขาดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับวัยสูงอายุ ดังคำพูดที่ว่า “คงต้องทำในกลุ่มนี้ก่อน ถ้าพวกอยู่แต่บ้านต้องเป็นคนที่ไม่ช่วยเหลือตัวเองได้นะ ถ้าเป็นคนที่ไม่ป่วยจนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เขาก็ทำกิจกรรมไม่ได้” อีกหนึ่งตัวอย่างจากการทำกลุ่ม เช่น “ชุมชนเองก็ต้องการเห็นผู้สูงอายุในชุมชนของเรามีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ชุมชนได้เห็นศักยภาพของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและศักยภาพชุมชน ได้แก่ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในชุมชนแออัด เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ดังคำพูดที่ว่า “เทศบาลตอบรับการสนับสนุน พยายามให้มีโครงการต่อเนื่องในการทำแผนและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนทำงาน” หรือ “คุณหมอเขาก็มาช่วย มาดูแลอยู่” โดยจะเห็นว่าเมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนแออัดได้เห็นถึงประเด็นความต้องการและศักยภาพชุมชนเพื่อสนับสนุนให้การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ได้

2. ผลการศึกษาวิธีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี หลังจากการร่วมวิเคราะห์และวางแผนในการจัดการแก้ปัญหาโดยชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบประเด็นและเป้าหมายที่ทางชุมชนแออัดต้องการสนับสนุนด้านสุขภาพ ตลอดจนบุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ลักษณะและบริบทของชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนแออัด ชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและออกแบบกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนแออัด โดยลักษณะกิจกรรมมีดังนี้

2.1 ชุมชนคัดเลือกแกนนำในการดูแลผู้สูงอายุ จากประชาชนในชุมชนโดยเป็นจิตอาสา และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 22 คน

2.2 แกนนำในการดูแลผู้สูงอายุ ร่วมกับตัวแทนผู้สูงอายุจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ การให้ความรู้ผ่านการอบรมโดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแออัดและวิทยากรจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี้อุดรธานีแก่แกนนำดูแลผู้สูงอายุประเด็นความรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ซึ่งเป็นประเด็นที่แกนนำต้องการเพื่อพัฒนาความเข้าใจของตนเองเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้สูงอายุที่ตนรับผิดชอบได้ โดยแกนนำดูแลผู้สูงอายุได้ตั้งเป้าหมายรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุ 1-2

รายต่อแกนนำผู้สูงอายุ 1 ราย รวมผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย 40 คน แกนนำในการดูแลผู้สูงอายุมีการวางแผนเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย กระตุ้นการปฏิบัติตามหลัก 3อ. 2ส. โดยรายละเอียดกิจกรรมเป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล เช่น การเลือกวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจ การรับประทานอาหาร/โภชนาการที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุและมีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน กระบวนการส่งเสริมสุขภาพได้ดำเนินการผ่านการให้ความรู้และกระตุ้นการปฏิบัติตามพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. มีการอธิบายในประเด็นที่ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายยังไม่เข้าใจหรือไม่สามารถปฏิบัติได้

2.3 แกนนำดูแลผู้สูงอายุออกแบบระบบการเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของผู้สูงอายุที่ตนรับผิดชอบ ความถี่ในการเยี่ยมบ้านอย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 ครั้ง มีการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

2.4 แกนนำดูแลผู้สูงอายุมีการจัดตั้งช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มแกนนำในการดูแลผู้สูงอายุผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มแกนนำการดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายชุมชนโดยกระบวนการนี้จะช่วยสนับสนุนการทำงานของแกนนำเมื่อประสบกับปัญหาหรือต้องการข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งให้กำลังใจและเสริมแรงระหว่างการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุตามแผนที่ได้กำหนด

3. การประเมินผลดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
เม่นนท์ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของแกนนำดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 22 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 86.4 การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุเฉลี่ย 43.63 ปี (SD = 9.84) อาชีพส่วนใหญ่คือ แม่บ้าน/พ่อบ้าน ร้อยละ 66.4 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 72.7 มีโรคประจำตัว ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และ เก๊าท์ ร้อยละ 27.3 สำหรับผู้สูงอายุมีจำนวนทั้งหมด 40 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.5 การศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 92.5 อายุเฉลี่ย 71.35 ปี (SDb = 6.55) รายได้เฉลี่ย 1,850 บาท (SD = 1375.05) น้ำหนักอยู่ในระดับน้อย/ผอม (ค่า BMI < 18.5) ร้อยละ 5 น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ (BMI 18.5 – 22.90) คิดเป็นร้อยละ 35 และ ผู้สูงอายุที่มีน้ำหนักเกิน (BMI 23 – 24.90) ร้อยละ 60 ผู้สูงอายुर้อยละ 65 มีโรคประจำตัว ได้แก่ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ภาวะระดับไขมันในเลือดสูง โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ และ ภาวะขาดไทรอยด์ฮอร์โมน ส่วนใหญ่ร้อยละ 89 ไปพบแพทย์ตามนัด

3.2 ผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. สำหรับแกนนำดูแลผู้สูงอายุหลังการได้รับการอบรมจากวิทยากรเครือข่ายดีกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 8.64, p = 0.00$) สำหรับการประเมินผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่อง

การดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ในผู้สูงอายุหลังการได้รับการอบรมจากแกนนำดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ดีวก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 12.30, p = 0.00$)

3.3 ผลการปฏิบัติตนตามหลัก 3อ. 2ส. ในผู้สูงอายุเมื่อเปรียบเทียบหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแม่พันธ์ ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าผู้สูงอายุมีการปฏิบัติตนตามหลัก 3อ. 2ส. ดีวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ ($t = 5.38, p = 0.00$)

3.4 ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. ของแกนนำผู้ดูแลพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 ($SD = 0.13$) ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ($SD = 0.22$) และรองลงมาได้แก่ความรู้ของแกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ($SD = 0.33$)

3.5 ผลจากการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยแกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ สามารถอธิบายได้เป็น *ความรู้สึกภูมิใจ* และ *ความพยายามรับผิดชอบ* โดย *ความรู้สึกภูมิใจ*สามารถอธิบายได้ว่าแกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ได้ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ สุขภาพที่ดี มีความสุข ความร่าเริง เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนอยู่ที่บ้านดั่งนั้นการเยี่ยมบ้าน หรือ การเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้มีส่วนกระตุ้นผู้สูงอายุให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ดังคำพูดที่ว่า “สุขภาพผู้สูงอายุก็ดีขึ้น แบบนี้แหละค่ะ ภูมิใจดีแท้ เป็นบุญนะ ผู้สูงอายุก็ร่าเริงขึ้น” และ “เห็นเขาได้นำความรู้ไปใช้ กินผัก ไม่ให้กินของหวาน กินไข่ กินอาหารให้เป็นประโยชน์ แบบนี้ก็ดีใจ” แกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุรู้สึกถึงประโยชน์ของการขับเคลื่อนงานเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ดังคำพูดที่ว่า “ความรู้ที่ได้อบรมสามารถนำไปใช้เพื่อดูแลผู้สูงอายุได้จริง เช่น การกินในผู้สูงอายุ การดูแลผู้สูงอายุ การดูแลเรื่องสุขภาพจิต” หรือ “ส่งผลให้ผู้เฒ่าอบอุ่น เป็นอยากให้มาบ่อยๆ ดีใจ เกิดประโยชน์กับเพื่อน” ประเด็นของ ความพยายามรับผิดชอบ แกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุได้สะท้อนความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเอง ดังคำพูดที่ว่า “มันก็เหมือนกับที่คล้ายๆเราทำในเนื้องานเรานะ อย่างปกติเราเป็นอสม. ก็ดูแลผู้สูงอายุ แต่นี้ได้ประโยชน์มาก ๆ เลย มันช่วยได้มาก” โดยกระบวนการอาจจะเผชิญกับอุปสรรค เช่น การบริหารเวลาในการทำกิจกรรม การกระตุ้น การวางแผนเยี่ยมบ้าน ดังคำพูดที่ว่า “ผู้สูงอายุบางคนทำงาน มีงานอย่างจกसान หรือผลิตดอกไม้จัน บางทีบมีเวลา ตอนที่มาบางทีเวลาไม่ตรงกัน เราก็หาเวลาเอา” นอกจากนั้นแกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุยังสะท้อนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่จะต้องคำนึงถึงความต่างของผู้สูงอายุแต่ละคน บางคนเข้าใจยาก ซ้า ต้องเข้าใจ ใส่ใจ ดังคำพูดที่ว่า “ได้สอนเพื่อนว่าเฮตจังใด เกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุ ความรู้ผู้เฒ่าได้นำไปใช้ ออกกำลังกายทำนั่น ทำนี่ แต่ผู้เฒ่าลืมนง่าย ต้องพูดบ่อย ๆ เราต้องมาบ่อย ๆ” แกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุได้อธิบายถึงสิ่งสนับสนุนที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายให้การ

ดำเนินงานที่ได้รับผิดชอบขับเคลื่อนได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ “เทศบาลก็ช่วยในเรื่องการสนับสนุนด้านงบประมาณ ท้องที่ช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์ การอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม อย่างเรื่องใช้เครื่องเสียง ใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม”

อภิปรายผล

จากการสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี พบว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่สามารถจำแนกได้เป็นสาเหตุและปัจจัยที่อุปสรรคต่อการมีสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุโดยปัจจัยที่เกิดจากผู้สูงอายุเอง เช่น การพร่องความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมและการที่ผู้สูงอายุไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนได้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล และยังพบว่าปัจจัยเอื้อที่จะช่วยให้การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนขับเคลื่อนได้ เช่น การมีแหล่งสนับสนุนด้านทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการตระหนักของชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งผลการศึกษาค้นคว้าได้สะท้อนปัจจัยเสริมการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนของสมาชิกครอบครัวในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ และพบว่าชุมชนมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากมีอุปสรรคจากการเดินทาง หรือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนน้อย อาจขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารด้านสุขภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลให้ผู้สูงอายุในชุมชนขาดโอกาสในการได้รับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกต้อง หรือขาดความสามารถในการควบคุมหรือปรับปรุงสุขภาพของตนเอง จากผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุคลังปัญญา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งพบว่าสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุยังไม่ครอบคลุม การดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง มีการสร้างเครือข่าย และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ครอบครัว รวมทั้งชุมชนได้จัดการปัญหาสุขภาพของตนเอง (ฐิติชญา ฉลาดล้ำ และคณะ, 2560)

จากวิธีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ เนื่องจากเมื่อชุมชนได้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ และมีการใช้เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเกิดสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุจะส่งผลต่อการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อแกนนำดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจจะมีหลักปฏิบัติเพื่อให้มีทิศทางดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพโดยสนใจและเอาใจใส่ต่อกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ออกแบบสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุและเน้นให้

ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง รับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ร่วมกับการทำงานเชิงรุกภายใต้ความแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลจะกระตุ้นสร้างพลังแก่ผู้สูงอายุให้เห็นศักยภาพของตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพของตนเอง ในขณะเดียวกันแกนนำดูแลผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพของตนเองเพื่อให้มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แสดงบทบาทของตนในการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชน มีการใช้การรวมกลุ่มและมีที่ปรึกษาขณะดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้ ส่งผลให้แกนนำดูแลผู้สูงอายุได้ใช้ทักษะในการประสานงาน การเป็นผู้นำและผู้ร่วมดูแลสุขภาพ ได้มีโอกาสร่วมคิดและผลักดันให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาของปราณี อ่อนศรีและอัจฉรา อุไรเลิศ ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นกระบวนการที่สำคัญของการทำงานที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถดำเนินการและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพของตนตามความถนัด ก่อให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ให้เกิดสุขภาพที่ดี รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพจำเป็นต้องมีกระบวนการเชิงรุก เน้นการร่วมมือที่ประสานภาคีเครือข่ายในทุกมิติ (ปราณี อ่อนศรี และอัจฉรา อุไรเลิศ, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี (ชินวงศ์ ศรีงาม และคณะ, 2562) ซึ่งมีการสร้างแนวทางการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการร่วมกับใช้ความรู้เชิงวิชาการคำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้สูงอายุ

จากผลจากดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมื่อนำทั้งตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าเมื่อแกนนำดูแลผู้สูงอายุได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามหลัก 3อ. 2ส. จากวิทยากรเพื่อนำไปสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุที่ตนรับผิดชอบ แกนนำดูแลผู้สูงอายุมีความรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการฝึกอบรมและเมื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเสร็จสิ้นแกนนำดูแลผู้สูงอายุ มีความรู้สึกภาคภูมิใจ และได้พยายามตามทำความเข้าใจความรับผิดชอบที่ตนวางแผนเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ให้ปฏิบัติตามหลัก 3อ. 2ส. ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย, 2557) โดยกระบวนการที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน เข้าใจแนวคิดและความสามารถในการพัฒนาสุขภาพของชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน สำหรับผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และพฤติกรรมในการส่งเสริมสุขภาพตนเองตามหลัก 3อ. 2ส. มากขึ้น เกิดความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรม โดยผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ฐิติชญา ฉลาดล้ำ และคณะ และ สุจินดา สุขรุ่งและคณะ ซึ่งจะเห็นว่าเมื่อใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจะช่วยส่งเสริมการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเกิดความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนเพื่อให้เกิด

การประสานงานภายใต้การเสริมแรงและการสนับสนุนทางสังคมอันก่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการ โดยผลการดำเนินงานจะสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในทางบวก (จิตติขญา ฉลาดล้ำ และคณะ, 2560); (สุจินดา สุขรุ่ง และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาทำให้ทราบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนแออัด ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานีในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีการดำเนินการโดยผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง ใช้กลยุทธ์การมีแกนนำดูแลผู้สูงอายุเพื่อเสริมพลัง ชุมชนและหน่วยงานภาคีเครือข่ายเป็นผู้สนับสนุน ผลการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แกนนำผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหลัก 3อ. 2ส. และกลุ่มผู้สูงอายุมีความรู้รวมทั้งสามารถปฏิบัติตามหลัก 3อ. 2ส. เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะทั่วไป ควรมีการส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุและขยายผลให้ครอบคลุมประชากรผู้สูงอายุในชุมชน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป ควรศึกษาการประเมินผลพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโดยประเมินผลในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จินตนา อาจสันเทียะ และรัชฌีย์ ป้อมทอง. (2561). แนวโน้มการดูแลผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21: ความท้าทาย ในการพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(1), 39-46.
- ชินวงศ์ ศรีงาม และคณะ. (2562). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(1), 57-71.
- จิตติขญา ฉลาดล้ำ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุคลังปัญญาอำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 27(2), 154-167.
- ปราณี อ่อนศรี และอัจฉรา อุไรเลิศ. (2561). บทบาทพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(2), 55-62.
- ปัทมา ยมศิริ และศรุตดา สมพอง. (2563). การบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(9), 216-229.

- พงศธร พอกเพิ่มดี. (2563). แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) พ. ศ. 2561 - 2580. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(1), 173-186.
- ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 9(2), 13-20.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561. นครปฐม: พรินเตอร์.
- สัญญา ยีอราน และศิริไลซ์ วนรัตน์วิจิตร. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่ความสำเร็จการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุข ภาคใต้, 5(2), 288-300.
- สุจินดา สุขรุ่ง และคณะ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการ AIC: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(2). 159-176.
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. Nurse education today, 24(2), 105-112.
- Phuttharak, T. & Dhiravisit, A. (2014). Rapid urbanization-its impact on sustainable development: A case Study of Udon Thani, Thailand. Asian Social Science, 10(22), 70-79.
- Sasat, S. & Bowers, B. J. (2013). Spotlight Thailand. The Gerontologist, 53(5), 711-717.
- United Nations et al. (2013). World Population Ageing 2013. Retrieved October 10, 2019, from <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf>

แนวทางการออกแบบหิ้งแสงสำหรับห้องเรียนปฏิบัติการ
ออกแบบสถาปัตยกรรม*
LIGHT SHELF DESIGN GUIDELINE FOR ARCHITECTURAL DESIGN
STUDIO CLASSROOM

พัชรีย์ โตตุ้ม

Patcharee Totoom

นวลวรรณ ทวยเจริญ

Nuanwan Tuaycharoen

ชนิกานต์ ยิ้มประยูร

Chanikarn Yimprayoon

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: chanikarn.s@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบค่าความส่องสว่างและค่าความสม่ำเสมอของแสง จากเทคนิคการใช้หิ้งแสงร่วมกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับห้องปฏิบัติการหรือสตูดิโอออกแบบสถาปัตยกรรม โดยห้องเรียนที่ทำการทดสอบเป็นผลมาจากการสำรวจห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบสถาปัตยกรรมในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ กำหนดให้ขนาดห้องเรียนกว้าง 9.00 เมตร ยาว 20.00 เมตร สูง 3.00 เมตร มีการใช้งานระหว่าง 08:00 น. - 18:00 น. หิ้งแสงประกอบด้วยตัวแปรในการศึกษา 4 ตัว ได้แก่ รูปแบบของหิ้งแสง (ภายนอก ผสม และโค้ง) ความสูงในการติดตั้งหิ้งแสงจากพื้น (1.75 เมตร 2.00 เมตร และ 2.25 เมตร) องศาหิ้งแสง (0° 15° 30° และ 45°) และค่าการสะท้อนแสงของวัสดุพื้นผิวหิ้งแสง (50% 70% และ 90%) ฝ้าเพดานประกอบด้วยตัวแปรในการศึกษา 3 ตัว ได้แก่ รูปแบบของฝ้าเพดาน (เรียบตรง เอียงเข้าหาช่องเปิด เอียงออกจากช่องเปิด และโค้ง) ความสูงในการติดตั้งฝ้าเพดานจากพื้น (2.60 เมตร 2.80 เมตร และ 3.00 เมตร) และค่าการสะท้อนแสงของวัสดุพื้นผิวฝ้าเพดาน (70% 80% และ 90%) จำลองภายใต้สภาพท้องฟ้าโปร่งด้วยโปรแกรม DIALux 4.1 ผลการศึกษาพบว่า หิ้งแสงกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับช่องเปิดหันไปทางด้านทิศเหนือ คือรูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอก สูงจากพื้น 1.75 เมตร เอียง 30° ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% ร่วมกับฝ้าเพดานแบบโค้ง ความสูง 3.00 เมตร ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90%

* Received 15 March 2021; Revised 4 September 2021; Accepted 8 September 2021

รูปแบบหิ้งแสงกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับช่องเปิดหันไปทางด้านทิศใต้ คือ รูปแบบหิ้งแสงแบบผสม สูงจากพื้น 2.00 เมตร เอียง 15° ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% ร่วมกับฝ้าเพดานรูปแบบโค้งความสูงจากพื้น 3.00 เมตร ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90%

คำสำคัญ: แสงธรรมชาติ, ห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบ, หิ้งแสง, สถาปัตยกรรม

Abstract

The objectives of this research article were to compare lighting illuminance and lighting uniformity from light shelf and ceiling design combinations, appropriate for architectural design studio classrooms. The case study was derived from studio classroom surveying six Thai universities. The design classroom was 9.00 m wide, 20.00 m long and 3.00 m high and operating from 08:00 am to 06:00 pm. Four parameters of light shelves were studied; type of light shelves (exterior, combined, and curved), height from the floor (1.75 m, 2.00 m, and 2.25 m), angle of light shelves (0° , 15° , 30° , and 45°), and reflectance of light shelf materials (50%, 70%, and 90%). Three parameters of ceilings were studied; ceiling design (flat, into the room slope, out of the room slope, curve), height from the floor (2.60 m, 2.80 m, and 3.00 m), and reflectance of ceiling materials (70%, 80%, and 90%). The experiments were set under the condition of clear sky using DIALux 4.1 software. It has been found that the most appropriate light shelf and ceiling design for architectural design studio with openings at the northern side is the exterior light shelf with installation at the height of 1.75 m, at the angle of 30° and the light shelf material reflectance 90%, together with the curved ceiling at the 3.00 m height and material reflectance 90%. The most appropriate light shelf and ceiling design for architectural design studio with openings at the southern side is the combination light shelf with the installation height of 2.00 m, at the angle of 15° and the light shelf material reflectance 90%, together with the curved ceiling at the 3.00 m height and material reflectance 90%.

Keywords: Daylighting, Architectural Design Studio Classroom, Light Shelf, Architecture

บทนำ

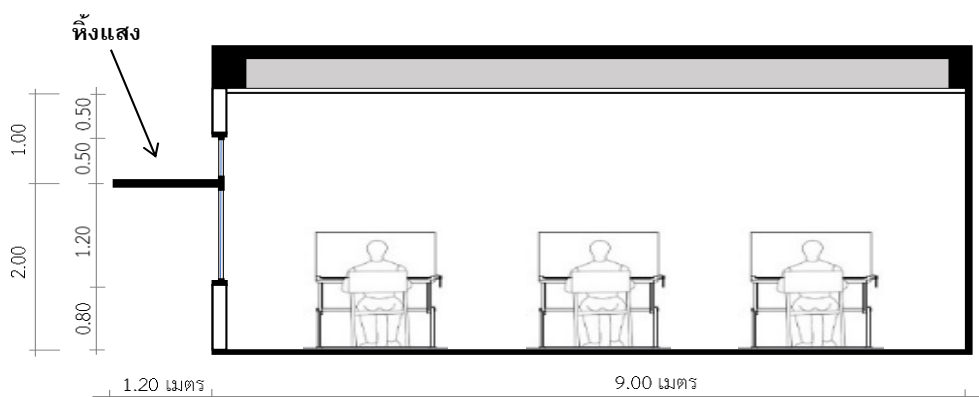
แสงธรรมชาติเป็นแสงที่มีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากใช้พลังงานน้อยเมื่อเทียบกับความสว่างที่ได้ เมื่อนำมาใช้ในอาคารร่วมกับแสงประดิษฐ์สามารถลดปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าในระบบแสงสว่างลงได้ แต่จะต้องลดความร้อนที่มากับแสงธรรมชาติโดยการทำให้มีการสะท้อนไปมาก่อนถึงพื้นที่ใช้งานอย่างน้อย 2 ครั้ง (Thomson, G., 1989) แสงธรรมชาติยังส่งผลต่อนาฬิกาชีวภาพ (Circadian Rhythm) ของผู้ใช้อาคารให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง การได้รับแสงสว่างระหว่างวันมากส่งผลให้ผู้ใช้อาคารมีชีวิตชีวา (Smolders, K. C. H. J. et al, 2013); (Vandewalle, G. et al, 2006) มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจในการใช้พื้นที่ (Kompier, M. E. et al., 2020) สำหรับห้องเรียนพบว่าแสงธรรมชาติสามารถช่วยให้ประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มขึ้นถึง 15 - 25% (Heschong Mahone Group, 1999)

อาคารเรียนเป็นอาคารที่มีความจำเป็นในการใช้แสงสว่างเกือบตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะห้องเรียนปฏิบัติการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมจะต้องมีแสงสว่างที่เพียงพอให้สามารถทำงานที่มีรายละเอียดและต้องการความแม่นยำมากได้ จากการสำรวจห้องเรียนปฏิบัติการทางสถาปัตยกรรมจำนวน 10 ห้องใน 6 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต และ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยเก็บข้อมูลแบบสุ่มจากแบบสอบถามนิสิต/นักศึกษาที่เข้ามาใช้บริการภายในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบจำนวน 300 คน เป็นนิสิต/นักศึกษา ปี 1 - 5 แบ่งเป็น นิสิต/นักศึกษาชาย 43% นิสิต/นักศึกษาหญิง 57% พบว่า นิสิต/นักศึกษาใช้ห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบทำกิจกรรม ได้แก่ เขียนแบบ อ่านหนังสือ ทำการบ้าน ปรึกษางาน คุยงาน คุยเล่น นอน ตัดโมเดล เรียน เล่นเกมส์ เรียนโปรแกรม และตรวจแบบร่าง โดยใช้งานทุกวัน ตลอดทั้งวัน ภายในห้องพบว่ามีแสงจ้า แสงแยงตา ระดับปานกลาง มีมุมมืด มุมอับแสงในบางจุด โดยผู้ใช้ห้องส่วนมากจะเปิดไฟ (แสงประดิษฐ์) ร่วมด้วยเกือบทุกครั้งที่เข้าใช้งาน การหาแนวทางออกแบบห้องปฏิบัติการออกแบบให้สามารถนำแสงสว่างธรรมชาติเข้ามาใช้ใน ห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การนำแสงธรรมชาติเข้ามาสู่ภายในอาคาร โดยทั่วไปนั้นจะมีการจำแนกออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ การเปิดรับแสงธรรมชาติจากด้านข้างอาคาร หรือทางหน้าต่าง (Side Lighting) และการเปิดรับแสงธรรมชาติจากด้านบน (Top Lighting) การให้แสงจากด้านบนนั้นสามารถนำแสงเข้าสู่พื้นที่ใช้งานได้มากและสม่เสมอมากกว่าการนำแสงธรรมชาติเข้าอาคารจากทางด้านข้าง หากแต่ห้องที่จะใช้งานแสงธรรมชาติจากด้านบนได้มีข้อจำกัดว่าต้องอยู่ชั้นบนสุดของอาคารเท่านั้น ดังนั้นรูปแบบการให้แสงธรรมชาติจากด้านข้างจึงเป็นที่นิยมกว่าเนื่องจากสามารถทำได้ง่ายกว่าและใช้ได้กับพื้นที่ที่หลากหลายกว่าและเพื่อให้แสงธรรมชาติสามารถเข้าไปในอาคารได้ลึกขึ้นโดยไม่นำความร้อนเข้าไปด้วย จึงมีการคิดค้นองค์ประกอบของ

อาคารที่เรียกว่า “หิ้งแสง” (Light Shelf) (ภาพที่ 1) เพื่อช่วยสะท้อนแสงธรรมชาติเข้ามาในอาคารและป้องกันแสงแดดตรงเข้าอาคารในขณะเดียวกันแสงแดดที่สะท้อนเข้ามาในอาคารจะสะท้อนที่หิ้งแสงและฝ้าเพดานก่อนตกลงบนพื้นที่ทำงาน ทำให้เป็นการสะท้อนสองครั้งซึ่งสามารถลดความร้อนที่เข้ามาพร้อมแสงธรรมชาติดังได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดการเกิดแสงสว่างที่จ้าเกินไป หรือแสงบาดตาบริเวณช่องเปิดขนาดใหญ่อีกด้วย หิ้งแสงมีหลายรูปแบบ อาคารที่ตั้งอยู่ในภูมิประเทศและภูมิอากาศที่แตกต่างกันจะมีรูปแบบหิ้งแสงที่เหมาะสมแตกต่างกัน

ภาพที่ 1 ตัวอย่างหิ้งแสง

การออกแบบการใช้หิ้งแสงอย่างมีประสิทธิภาพควรจะมีการออกแบบร่วมกับฝ้าเพดาน (Ceiling) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการกระจายแสง (Redirecting) และช่วยให้เกิดความสม่ำเสมอทั่วทั้งพื้นที่ภายในห้อง ได้มีผู้ทดสอบการออกแบบช่องเปิดด้านข้างและฝ้าเพดานกับอาคารประเภทต่าง ๆ ไว้ โดยผลที่ได้ยังไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับอาคารประเภทห้องเรียน ปฏิบัติการออกแบบได้โดยตรง (ทิพวรรณ ลี้มัสจพาณิชย์, 2557); (เรณู ด่านกุล, 2545); (ศรัณญา ครวาทนนท์, 2547) จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการออกแบบ ฝ้าเพดานร่วมกับหิ้งแสงเพื่อได้ใช้ประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงการนำไปใช้กับตัวอาคารหรือห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีข้อจำกัดคล้ายกันคือ มีช่องเปิดรับแสงธรรมชาติได้เพียงด้านเดียว ซึ่งยากต่อการควบคุมความสม่ำเสมอของแสงสว่างภายในห้องได้ทั่วถึงทั้งพื้นที่การใช้งาน ตัวแปรที่ทำการทดสอบมาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เกิดแนวทางการออกแบบห้องปฏิบัติการหรือสตูดิโอให้เกิดการใช้งานแสงธรรมชาติได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการนำไปประยุกต์ใช้กับห้องปฏิบัติการหรือสตูดิโอของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีการใช้งานในลักษณะเดียวกันได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าความส่องสว่าง (Illuminance) จากเทคนิคการใช้หิ้งแสงร่วมกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมกับการใช้งานสำหรับห้องปฏิบัติการหรือสตูดิโอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าความสม่ำเสมอของแสง (Uniformity) จากเทคนิคการใช้หิ้งแสงร่วมกับฝ้าเพดานที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental) โดยใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ (Simulation) ด้วยโปรแกรม DIALux 4.12 ทำการประเมินประสิทธิภาพจากปริมาณการส่องสว่าง (Illumination) ที่ควรมีค่าอย่างน้อย 300 - 500 ลักซ์ และความสม่ำเสมอของแสง (Uniformity) คำนวณโดยนำค่าความส่องสว่างต่ำสุดหารด้วยค่าความส่องสว่างเฉลี่ยของห้อง ค่าความสม่ำเสมอของแสงยิ่งสูงยิ่งดี ค่าที่ดีที่สุดคือ 0.65 ขึ้นไป

1. ตัวแปรควบคุม

1.1 ตำแหน่งที่ตั้งกำหนดให้อาคารตั้งอยู่ละติจูดที่ 14 องศาเหนือ กรุงเทพมหานคร

1.2 กำหนดขนาดพื้นที่ห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ทำการศึกษามีขนาดพื้นที่กว้าง 9.00 เมตร ยาว 20.00 เมตร สูง 3.00 เมตร เป็นพื้นที่ 180 ตารางเมตร ตามเกณฑ์พื้นที่ใช้สอย ห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนการสอน ห้องเขียนแบบ ขนาดความจุ 25 คน ต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร: คน ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2), 2556) กำหนดความสูงพื้นถึงฝ้าเพดาน 3.00 เมตร

1.3 การวัดค่าความสว่างภายในห้องทำการวัดในแนวราบที่ระดับความสูง 0.75 เมตร ซึ่งเป็นระดับการใช้งาน (Working Plane) โดยอ้างอิงจากระดับความสูงของโต๊ะเขียนแบบในห้องปฏิบัติการออกแบบเขียนแบบ (Baiche, B. & Walliman N., 2012)

1.4 กำหนดค่าการสะท้อนแสงของส่วนต่าง ๆ ภายในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบจากมาตรฐาน การกระจายความสว่างของค่าการสะท้อนแสงสำหรับพื้นผิวเพดานของสมาคมไฟฟ้าแสงสว่างแห่งประเทศไทย และจาก พิบูลย์ ดิษฐอุตม ดังนี้ เพดานมีค่าการสะท้อนแสง 80% ผนังมีค่าการสะท้อนแสง 60% และพื้นมีค่าการสะท้อนแสง 30% (พิบูลย์ ดิษฐอุตม, 2545)

1.5 จำลองในสภาพท้องฟ้าแบบโปร่ง (Clear Sky)

1.6 ศึกษาเฉพาะลักษณะการส่องสว่างที่เกิดขึ้นภายในอาคารระหว่างเวลา 8:00 น. ถึง 18:00 น. ซึ่งเป็นเวลาใช้งานส่วนใหญ่ที่ได้จากการสรุปแบบสอบถาม

1.7 ทำการทดลองโดยใช้โปรแกรม DialLUX จำลองสภาพแสงสว่างภายในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีการใช้รูปแบบหิ้งแสงและฝ้าเพดานที่แตกต่างกันตามกำหนด

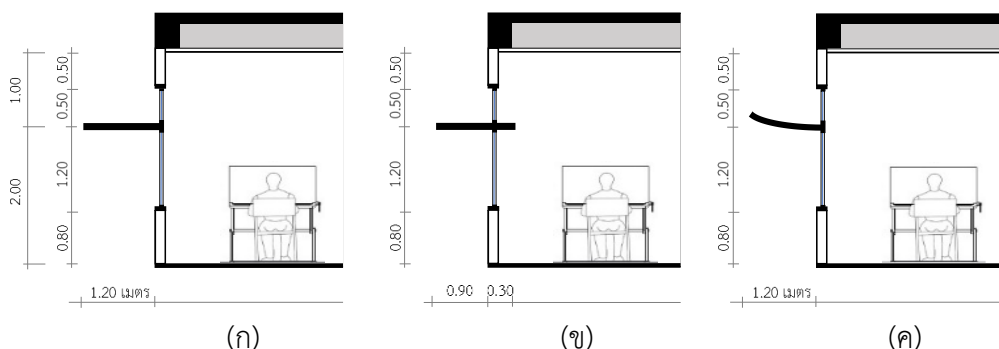
1.8 วัดค่าความสว่างและค่าความสม่ำเสมอของแสงทุก ๆ ระยะ 0.50 ม. x 0.50 ม.

2. ตัวแปรตาม

ส่วนที่ 1 ตัวแปรทางกายภาพของหิ้งแสง

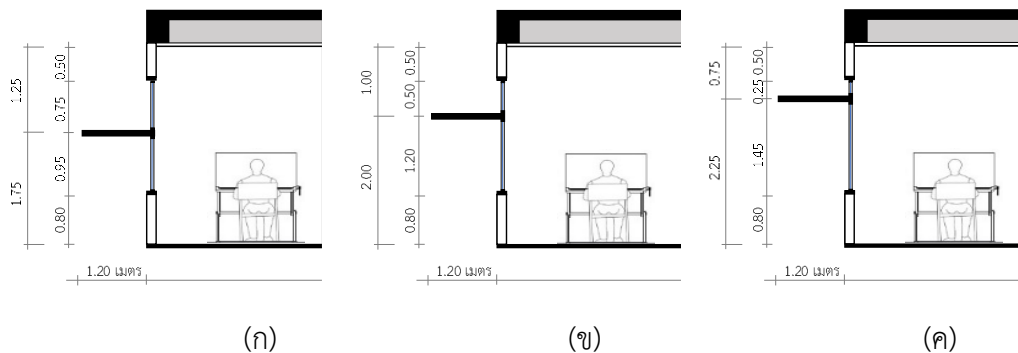
ตัวแปรทางกายภาพของหิ้งแสงที่มีอิทธิพลต่อการนำแสงธรรมชาติเข้ามาใช้ในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

1. การศึกษารูปแบบของหิ้งแสง กำหนดรูปแบบที่ทำการศึกษาทั้งหมด 3 รูปแบบ คือหิ้งแสงแบบภายนอก หิ้งแสงแบบผสม และหิ้งแสงแบบโค้ง

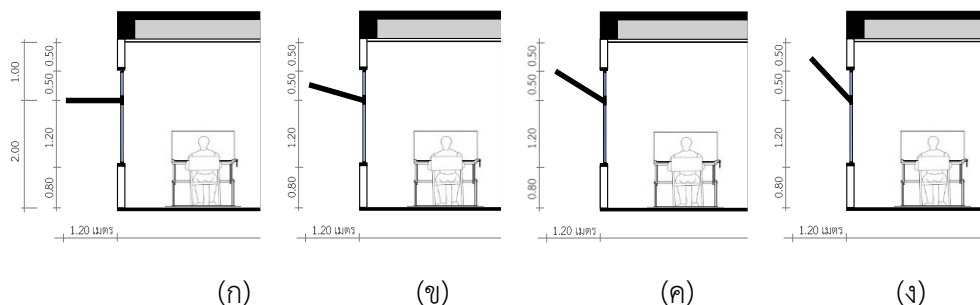
ภาพที่ 2 (ก) หิ้งแสงแบบภายนอก (ข) หิ้งแสงแบบผสม และ (ค) หิ้งแสงแบบโค้ง

2. การศึกษาความสูง ในการติดตั้งของหิ้งแสง จากการศึกษาในเรื่องของระยะพื้นที่ทำงานที่เหมาะสม รวมไปถึงไม่ต่ำกว่าระยะของโต๊ะเขียนแบบ ซึ่งกำหนดระยะความสูงของพื้นที่พื้ตั้งทำงานอยู่ที่ 0.75 เมตร เป็นระดับการติดตั้งที่ระดับเหนือสายตา และเป็นระดับความสูงทั่วไปของช่องเปิด ประตู หน้าต่าง จึงเริ่มติดตั้งที่ระดับ 1.75 เมตร ไประดับขึ้นไปเพื่อไม่ให้เกิดการบังมุมมองของสายตา และคำนึงถึงการสะท้อนของแสงแดดที่มีต่อฝ้าเพดาน โดยกำหนดความสูง 3 ระดับคือ ติดตั้งที่ระดับ 1.75 เมตร 2.00 เมตร และ 2.25 เมตร จากพื้น

ภาพที่ 3 การศึกษาความสูง ในการติดตั้งของหิ้งแสงติดตั้งที่ระดับ (ก) 1.75 เมตร
(ข) 2.00 เมตร และ (ค) 2.25 เมตร

3. การศึกษาองค์ประกอบในการติดตั้งของหิ้งแสง กำหนดองค์ประกอบในการติดตั้งอ้างอิงจากระดับความสามารถในการรับความส่องสว่างของการมองเห็นในมุมต่าง ๆ ในแนวตั้งของมนุษย์ และเป็นการไล่ระดับที่ง่ายต่อการออกแบบการติดตั้งหิ้งแสง กำหนดองค์ประกอบ 4 ระดับคือ 0 องศา 15 องศา 30 องศา และ 45 องศา

ภาพที่ 4 การศึกษาองค์ประกอบในการติดตั้งของหิ้งแสงติดตั้งที่ระดับ (ก) 0 องศา (ข) 15 องศา
(ค) 30 องศา และ (ง) 45 องศา

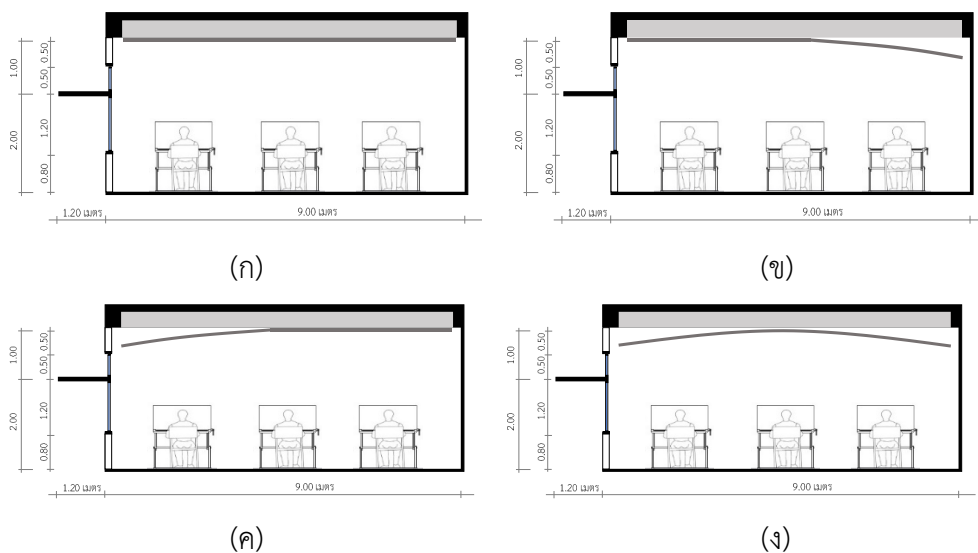
4. การศึกษาพื้นผิววัสดุของหิ้งแสง กำหนดจากการเฉลี่ยค่าการสะท้อนแสงในระดับปานกลางคือ 50% ซึ่งจะต่ำกว่าค่าการสะท้อนแสงมาตรฐานของผ้าเพดาน และไล่ระดับค่าการสะท้อนแสงของหิ้งแสงที่ 70% ซึ่งเป็นค่าการสะท้อนแสงสำหรับคอนกรีตทาสีขาว ที่ง่ายต่อการก่อสร้างและประยุกต์ใช้ รวมไปถึงงบประมาณการก่อสร้างด้วย กำหนดให้มี 3 ระดับ ได้แก่ค่าการสะท้อนแสงของหิ้งแสง 50%, 70% และ 90%

ส่วนที่ 2 ตัวแปรทางกายภาพของผ้าเพดาน

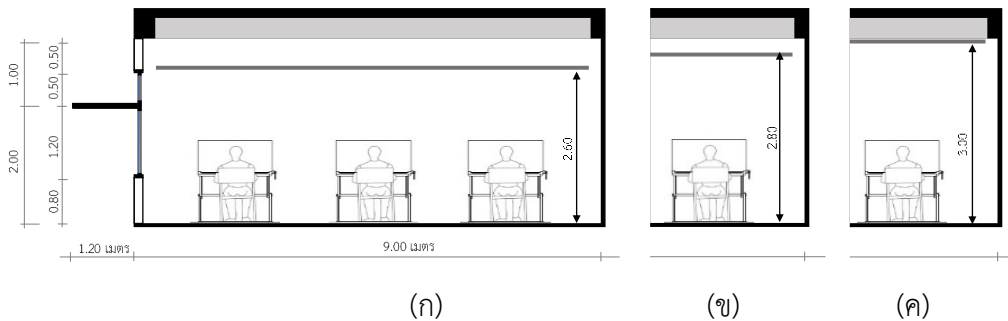
ตัวแปรทางกายภาพของผ้าเพดานที่มีอิทธิพลต่อการนำแสงธรรมชาติเข้ามาใช้ใน
ห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ตัวแปรดังนี้

5. การศึกษารูปแบบของผ้าเพดาน จากการศึกษารูปแบบของหิ้งแสงนำมาใช้
ในการกำหนดรูปแบบที่ทำการศึกษทั้งหมด 4 รูปแบบ คือ ผ้าเพดานแบบเรียบตรง ผ้าเพดาน
แบบเอียงเข้าหาช่องเปิด ผ้าเพดานแบบเอียงออกจากช่องเปิด และผ้าเพดานแบบโค้ง

ภาพที่ 5 การศึกษารูปแบบของผ้าเพดาน (ก) ผ้าเพดานแบบเรียบตรง (ข) เอียงเข้าหาช่องเปิด
(ค) เอียงออกจากช่องเปิด และ (ง) แบบโค้ง

6. การศึกษาความสูง ในการติดตั้งของผ้าเพดาน ติดตั้งผ้าเพดานที่ระดับ
2.60 เมตร (กฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุม
อาคาร พ.ศ. 2522, 2543) ระดับ 2.80 เมตร (กำหนดจากระยะเฉลี่ยตามระยะดังกฎกระทรวง
และระยะความสูงของห้อง) และ ติดตั้งผ้าเพดานที่ระดับ 3.00 เมตร (ระยะความสูงของห้อง)

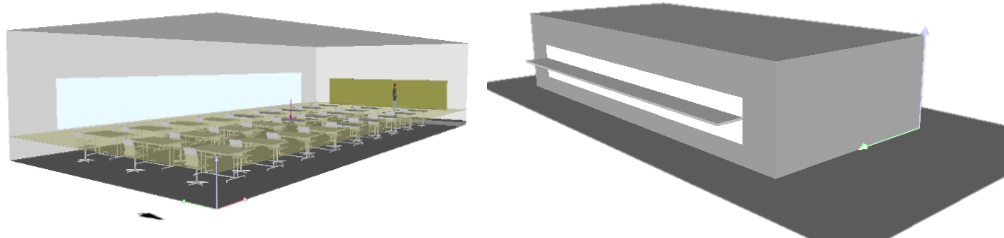

ภาพที่ 6 การศึกษาความสูง ในการติดตั้งผ้าเพดานที่ (ก) 2.60 เมตร (ข) 2.80 เมตร และ (ค) 3.00 เมตร

7. การศึกษาพื้นผิววัสดุผ้าเพดาน โดยกำหนดค่าการสะท้อนแสงของวัสดุพื้นผิว จากการศึกษามาตรฐานค่าตัวประกอบการสะท้อนแสงที่กำหนดสำหรับโรงเรียน เริ่มจาก 70% ซึ่งเป็นค่าการสะท้อนแสงเฉลี่ยปานกลางสำหรับวัสดุยิบซัมบอร์ดสีขาวซึ่งเป็นวัสดุโดยทั่วไปสามารถหาได้ง่าย และกำหนดให้มี 3 ระดับ ได้แก่ ค่าการสะท้อนแสงของผ้าเพดาน 70% 80% และ 90%

ได้ทำการจำลองลักษณะการออกแบบห้องแสง 3 รูปแบบ 3 ความสูง 4 องศา 3 ค่าการสะท้อนแสง ใน 2 ทิศทางได้แก่ทิศเหนือและทิศใต้ ทั้งหมดเท่ากับ $3 \times 3 \times 4 \times 3 \times 2$ หรือ 216 กรณี จากนั้นจึงเลือกกรณีที่ดีที่สุดในแต่ละทิศมาทำการทดสอบการปรับเปลี่ยนรูปแบบผ้าเพดานต่อ 4 รูปแบบ 3 ระดับความสูง 3 ค่าการสะท้อนแสง ใน 2 ทิศทาง เท่ากับ $4 \times 3 \times 3 \times 2$ หรืออีก 72 กรณี รวมเป็นทั้งสิ้น 288 กรณี โดยจำลองแสงสว่างภายในห้อง ณ ช่วงเวลา 8:00 น. 10:00 น. 12:00 น. 14:00 น. 16:00 น. และ 18:00 น. ของวันที่ 21 มีนาคม (Summer Equinox) วันที่ 21 มิถุนายน (Summer Solstice) และวันที่ 21 ธันวาคม (Winter solstice) ซึ่งเป็นเวลาใช้งานส่วนใหญ่ที่ได้จากการสรุปแบบสอบถามคุณภาพแสงสว่างภายในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยนำค่าของแต่ละช่วงเวลามาวกกันและหารหาค่าเฉลี่ยของวัน จากนั้นนำค่าเฉลี่ยของวันมาทำการคำนวณดังนี้

$(\text{ค่าเฉลี่ยวันที่ 21 มีนาคม}) \times 2 + \text{ค่าเฉลี่ยวันที่ 21 มิถุนายน} + \text{ค่าเฉลี่ยวันที่ 21 ธันวาคม}) / 4$

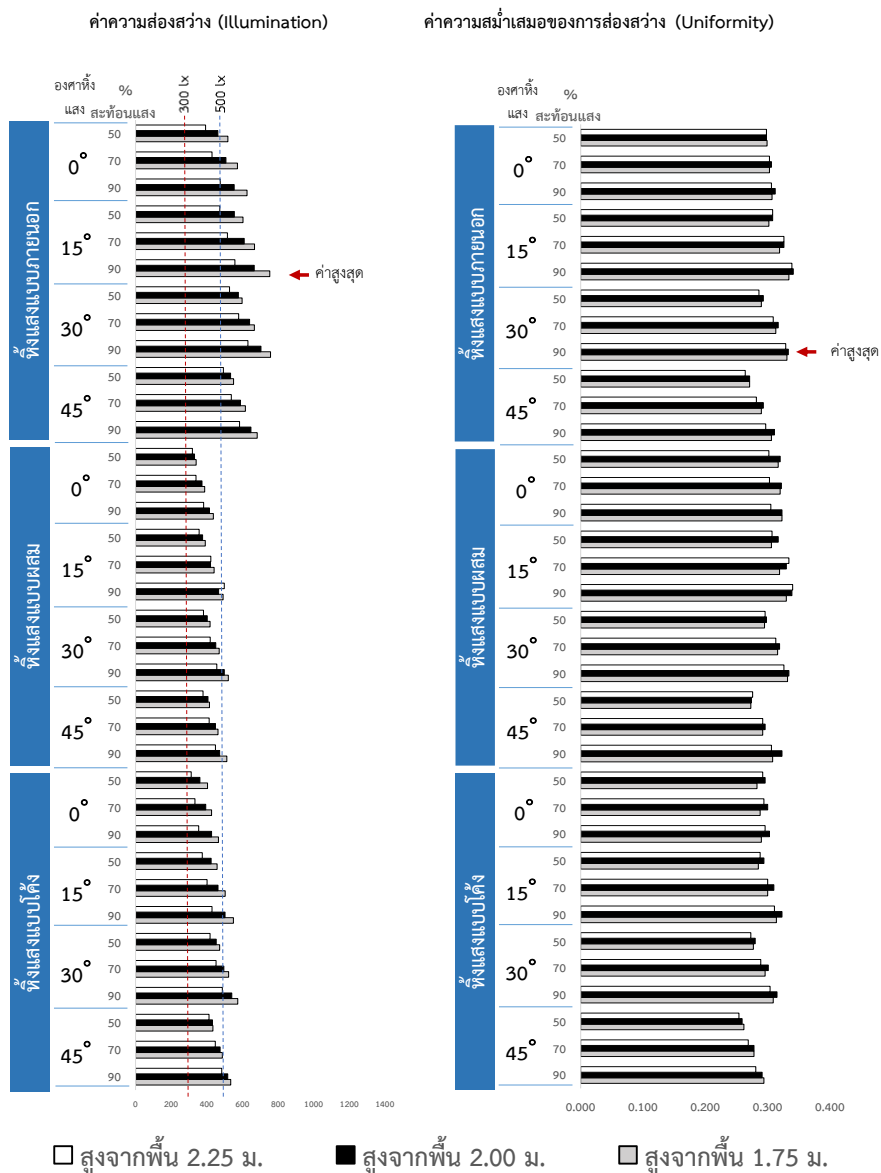

ภาพที่ 7 แบบจำลองห้องปฏิบัติการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่ติดตั้งหิ้งสะท้อนแสงด้วยโปรแกรม DIALux

ผลการวิจัย

1. หิ้งแสงช่องเปิดทางด้านทิศเหนือ

สำหรับอาคารที่ติดตั้งหิ้งแสงเพียงอย่างเดียว ผลการศึกษาด้านประสิทธิภาพความส่องสว่าง (Illuminance) ของแสงธรรมชาติพบว่า รูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอกมีประสิทธิภาพดีที่สุด ความสูงในการติดตั้งหิ้งแสง 1.75 เมตร มีประสิทธิภาพดีที่สุด มุมของหิ้งแสงที่ดีที่สุดคือ 15 องศา โดยมีค่าที่มากกว่ามุม 30 องศาเล็กน้อย และค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) 90% มีประสิทธิภาพดีที่สุด การใช้หิ้งแสงยังสามารถทำให้แสงธรรมชาติเข้ามาในห้องที่มีความลึก 9 เมตร ได้เฉลี่ยมากกว่า 300 ลักซ์ ในทุกกรณี ผลการศึกษาด้านความสม่ำเสมอในการส่องสว่าง (Uniformity) ของแสงธรรมชาติพบว่า รูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอกมีประสิทธิภาพดีที่สุด ระยะความสูงการติดตั้งหิ้งแสงที่ดีที่สุดคือ 2.00 เมตร โดยมุมของหิ้งแสงที่ดีที่สุดคือ 30 องศา โดยมีค่าที่มากกว่ามุม 15 องศาเล็กน้อย และค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) ที่ดีที่สุดคือ 90%

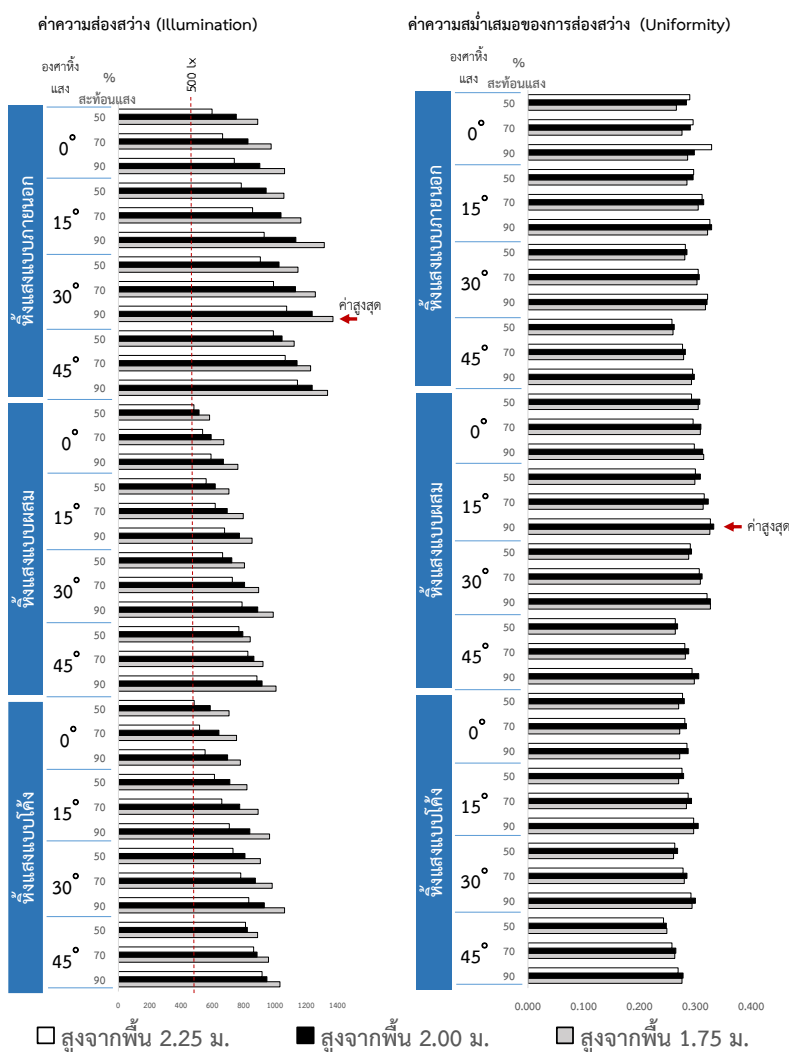
ภาพที่ 8 ผลการจำลองค่าความส่องสว่าง (Illuminance) และค่าความสม่ำเสมอ (Uniformity) ของแสงธรรมชาติในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีการติดตั้งหึ่งแสงแบบต่าง ๆ ทางด้านทิศเหนือ

2. หึ่งแสงช่องเปิดทางด้านทิศใต้

สำหรับอาคารที่ติดตั้งหึ่งแสงเพียงอย่างเดียว ผลการศึกษาด้านประสิทธิภาพความส่องสว่าง (Illuminance) ของแสงธรรมชาติพบว่า รูปแบบหึ่งแสงแบบภายนอกมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุด ความสูงในการติดตั้งหึ่งแสง 1.75 เมตร มีประสิทธิภาพดีที่สุด มุมของหึ่งแสงที่ดีที่สุดคือ

30 องศา โดยมีค่าที่มากกว่ามุม 15 องศา เล็กน้อย และค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) 90% มีประสิทธิภาพดีที่สุด การใช้หิ้งแสงยังสามารถทำให้แสงธรรมชาติเข้ามาในห้องที่มีความลึก 9 เมตร ได้เฉลี่ยมากกว่า 500 ลักซ์ ในทุกกรณี ผลการศึกษาด้านความสม่ำเสมอในการส่องสว่าง (Uniformity) ของแสงธรรมชาติพบว่า รูปแบบหิ้งแสงแบบผสมมีประสิทธิภาพดีที่สุด ระยะความสูงการติดตั้งหิ้งแสงที่ดีที่สุดคือ 2.00 เมตร มุมของหิ้งแสงที่ดีที่สุดคือ 15 องศา โดยมีค่าที่มากกว่ามุม 30 องศา เล็กน้อย และค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) ที่ดีที่สุดคือ 90%

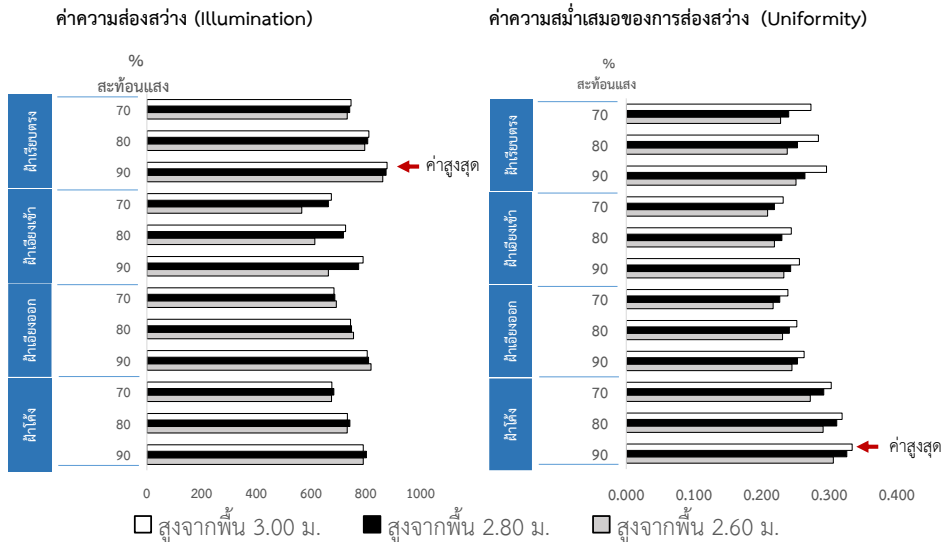

ภาพที่ 9 ผลการจำลองค่าความส่องสว่าง (Illuminance) และค่าความสม่ำเสมอ (Uniformity) ของแสงธรรมชาติในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีการติดตั้งหิ้งแสงแบบต่าง ๆ ทางด้านทิศใต้

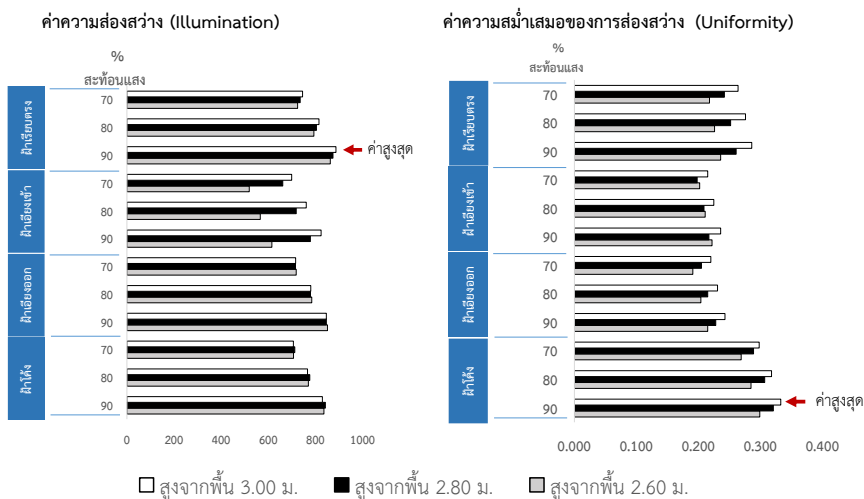

3. การใช้หิ้งแสงร่วมกับผ้าเพดาน

เมื่อนำหิ้งแสงที่ดีที่สุดของแต่ละทิศมาทดสอบร่วมกับรูปแบบผ้าเพดานแบบต่าง ๆ พบว่า ผ้าเพดานรูปแบบโค้งที่มีความสูงจากพื้น 3.00 เมตร มีค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% สามารถทำให้แสงธรรมชาติที่เกิดขึ้นในห้องมีความสม่ำเสมอเพิ่มขึ้นมากที่สุดโดยจะลดค่าความส่องสว่างในห้องลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับผ้าเพดานแบบเรียบตรง

ภาพที่ 10 ผลการจำลองค่าความสม่ำเสมอ (Uniformity) และค่าความส่องสว่าง (Illuminance) ของแสงธรรมชาติในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีการติดตั้งผ้าเพดานแบบต่าง ๆ ร่วมกับรูปแบบหิ้งแสงที่ดีที่สุดทางด้านทิศเหนือ

ภาพที่ 11 ผลการจำลองค่าความสม่ำเสมอ (Uniformity) และค่าความส่องสว่าง (Illuminance) ของแสงธรรมชาติในห้องเรียนปฏิบัติการออกแบบที่มีการติดตั้งผ้าเพดานแบบต่าง ๆ ร่วมกับรูปแบบหิ้งแสงที่ดีที่สุด ทางด้านทิศใต้

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอกมีประสิทธิภาพดีที่สุดเมื่อเทียบกับหิ้งแสงแบบผสม และแบบโค้ง ความสูงในการติดตั้งหิ้งแสงนั้นยิ่งน้อยยิ่งดี เพราะทำให้ระยะระหว่างหิ้งแสงกับขอบหน้าต่างบนมากยิ่งขึ้น มุมของหิ้งแสงที่ 15 องศา และ 30 องศาดีที่สุด และมีค่าใกล้เคียงกันมาก และยิ่งค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) สูงจะยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านความสม่ำเสมอของแสงนั้น รูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอกมีประสิทธิภาพดีที่สุดในทิศเหนือ และ รูปแบบหิ้งแสงแบบผสมมีประสิทธิภาพดีที่สุดในทิศใต้ ระยะความสูงการติดตั้ง 2.00 เมตร ดีที่สุด ดีกว่า 1.75 เมตร และ 2.25 เมตร มุม 15 องศา ดีที่สุด ดีกว่า 0 องศา 30 องศา และ 45 องศา และยิ่งค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) สูงยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับฝ้าเพดาน รูปแบบฝ้าเพดานแบบเรียบตรงมีประสิทธิภาพดีที่สุดเมื่อเทียบกับฝ้าเพดานแบบเอียงเข้าหาช่องเปิด ฝ้าเพดานแบบเอียงออกจากช่องเปิด และ ฝ้าเพดานแบบโค้ง ฝ้าเพดานยิ่งสูงยิ่งดี แต่ในรูปแบบฝ้าเพดานแบบเอียงออกจากช่องเปิด และ ฝ้าเพดานแบบโค้ง นั้นการแปรผันของค่าความส่องสว่างไม่คงที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบ และค่าความสะท้อนของพื้นผิว และยิ่งค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) สูงยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้านค่าความสม่ำเสมอของแสงนั้น รูปแบบฝ้าเพดานแบบโค้งมีประสิทธิภาพดีที่สุด ฝ้าเพดานยิ่งสูงยิ่งดี และยิ่งค่าการสะท้อนแสงของพื้นผิว (R) สูงยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ ลิ้มสัจจาพาณิชย์ เรณู ด่านกุล และ ศรัญญา ดิษฐอุดม เมื่อแยกแต่ละองค์ประกอบ แต่เมื่อพิจารณาผลรวมที่เกิดจากรูปแบบหิ้งแสงร่วมกับฝ้าเพดานที่ทิศทางอาคารหันด้านทิศเหนือและทิศใต้ พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่มีรูปแบบเดียวกัน ทำให้รูปแบบที่ดีที่สุดที่ได้จากการศึกษานี้มีความแตกต่างกับงานวิจัยอื่น (ทิพวรรณ ลิ้มสัจจาพาณิชย์, 2557); (เรณู ด่านกุล, 2545); (ศรัญญา ครุวาหนนท์, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การติดตั้งหิ้งแสงที่เหมาะสม สามารถทำให้แสงธรรมชาติเข้ามาในห้องที่มีความลึก 9 เมตร ได้เฉลี่ยมากกว่า 300 ลักซ์ ในกรณีช่องเปิดอยู่ทางด้านทิศเหนือ และมากกว่า 500 ลักซ์ในกรณีช่องเปิดอยู่ทางด้านทิศใต้ เมื่อพิจารณาพร้อมกับค่าความสม่ำเสมอของแสง พบว่ารูปแบบหิ้งแสงร่วมกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับช่องเปิดหันไปทางด้านทิศเหนือ คือ รูปแบบหิ้งแสงแบบภายนอก สูงจากพื้น 1.75 เมตร เอียง 30° ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% ร่วมกับฝ้าเพดานรูปแบบโค้งที่มีความสูงจากพื้น 3.00 เมตร มีค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% และรูปแบบหิ้งแสงกับฝ้าเพดานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับช่องเปิดหันไปทางด้านทิศใต้ คือ รูปแบบหิ้งแสงแบบผสม สูงจากพื้น 2.00 เมตร เอียง 15° ค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% ร่วมกับฝ้าเพดานรูปแบบโค้งที่มีความสูงจากพื้น 3.00 เมตร มีค่าสะท้อนแสงเท่ากับ 90% โดยสามารถทำให้แสงธรรมชาติที่เกิดขึ้นในห้องมีความสม่ำเสมอเพิ่มขึ้นมากที่สุด เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาที่ใช้ใน

การวิจัย การศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาข้อมูลเฉพาะในช่วงเวลา 08:00 น. - 18:00 น. ในสภาพท้องฟ้าแบบโปร่ง (Clear Sky) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเก็บข้อมูลในช่วงเวลาอื่น ๆ และสภาพท้องฟ้าอื่น ๆ เช่น สภาพท้องฟ้าแบบมีเมฆมาก (Overcast Sky) และ สภาพท้องฟ้าแบบมีเมฆบางส่วน (Partly Cloudy Sky) ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522. (2543). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 75 ก. หน้า 16-30 (7 สิงหาคม 2543).
- ทิพวรรณ ลิ่มสัจจาพาณิชย์. (2557). การออกแบบผ้าเพดานผ้าใบที่ใช้ร่วมกับหิ้งแสงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากแสงธรรมชาติสำหรับอาคารสำนักงาน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2). (2556). เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์อาคารของสถาบันอุดมศึกษา ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 47 ง. หน้า 19-21 (11 เมษายน).
- พิบูลย์ ดิษฐอุดม. (2545). การออกแบบระบบแสงสว่าง. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เรณู ตำนกุล. (2545). การออกแบบหิ้งสะท้อนแสงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำแสงธรรมชาติมาใช้ในสถานศึกษา: กรณีศึกษาอาคารเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมเขตร้อน. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ศรัญญา ครุวาทนท์. (2547). การศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ผ้าเพดานเพื่อเพิ่มปริมาณแสงสว่างที่เหมาะสมภายในห้องเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรมเขตร้อน. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- Baiche, B. & Walliman N. (2012). Architects' Data. (4th ed.). West Susse: Blackwell Publishing Ltd.
- Heschong Mahone Group. (1999). Daylighting in schools: an investigation into the relationship between daylighting and human performance. Retrieved October 19, 2020, from <https://www.pge.com/includes/docs/pdfs/shared/edusafety/training/pec/daylight/SchoolDetailed820App.pdf>

- Kompier, M. E. et al. (2020). Effects of light transitions on measures of alertness, arousal and comfort. Retrieved October 19, 2020, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0031938420303139>
- Smolders, K. C. H. J. et al. (2013). Daytime light exposure and feelings of vitality: Results of a field study during regular weekdays. *Journal of Environmental Psychology*, 36(2013), 270-279.
- Thomson, G. (1989). *The museum environment*. London: Butterworth-Heinemann.
- Vandewalle, G. et al. (2006). Daytime Light Exposure Dynamically Enhances Brain Responses. *Current Biology*, 16(16), 1616-1621.

การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืน ในประเทศไทย*

BADMINTON MANAGEMENT TO BECOME A SUSTAINABLE BADMINTON PROFESSIONAL IN THAILAND

อภิชัย ธีระรัตน์สกุล

Apichai Theeraratskul

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University, Thailand

E-mail: coachong1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของการบริหารจัดการแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย 2) เสนอแนวทางการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียในทางด้านกีฬาแบดมินตัน แบ่งเป็น 7 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักกีฬา 2) กลุ่มผู้ฝึกสอน 3) กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน 4) กลุ่มผู้สนับสนุนภาครัฐ 5) กลุ่มกรรมการ 6) กลุ่มสโมสรแบดมินตัน และ 7) กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลนักกีฬา เครื่องมือที่ใช้การวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ข้อมูลที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการแบดมินตันไปสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย พบว่ามี 5 มิติ ได้แก่ 1.1) ด้านภาวะผู้นำ 1.2) ด้านระบบ 1.3) ด้านการจัดการทุนมนุษย์ 1.4) ด้านนโยบายของภาครัฐ และ 1.5) ด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ 2) แนวทางการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ได้แก่ 2.1) การสร้างนักกีฬาแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนต้องมีการวางแผนในระยะยาวและทำอย่างต่อเนื่อง 2.2) นักกีฬาคควรใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักกีฬาเอง เพื่อให้คนสนใจในการติดตามเป็นจำนวนมาก 2.3) หน่วยงานภาครัฐควรมีการวางแผน และสนับสนุนงบประมาณหรือองค์ความรู้

* Received 19 November 2020; Revised 25 August 2021; Accepted 30 August 2021

2.4) สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดการ, แบดมินตันอาชีพ, ประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study badminton management to become a sustainable badminton professional in Thailand. 2) proposal of management guidelines badminton management to become a sustainable badminton professional in Thailand. Using qualitative research methods, in-depth interview with 14 key informants that including experts and the people involved or the stakeholders in badminton. Divided into 7 groups: 1) athletes 2) coaches 3) private sponsors 4) government advocacy 5) referee 6) badminton club and 7) parents. The research instrument was an in-depth interview and observations, Validate data with triangulation technique. The resulting data is compared to the original data and data were analyzed by content analysis. The research results were found that: 1) badminton management to become a sustainable badminton professional in Thailand found 5 dimensions including: 1.1) leadership 1.2) system 1.3) human capital management 1.4) government policy and 1.5) sustainability of management. 2) proposal of management guidelines badminton management to become a sustainable badminton professional in Thailand including: 2.1) molding athletes a sustainable professional badminton athlete requires long - term planning and continuous operation. 2.2) athletes should take advantage of the media to build their own reputation to get a lot of people interested in following. 2.3) government agencies should have a plan and support budget or knowledge. 2.4) the Badminton Association of Thailand under the Royal Patronage of His Majesty the King should develop management model towards modern change.

Keywords: Management, Badminton Professional, Thailand

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2564 (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2559) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ โดยการกีฬาแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นองค์กรหลักในการพัฒนากีฬาเพื่อการอาชีพ มีหน้าที่ สนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานให้กีฬาอาชีพ

ของประเทศไทยมีมาตรฐานทั้งด้านการบริหารจัดการองค์กร การจัดการแข่งขัน นักกีฬาอาชีพ บุคลากรกีฬาอาชีพ สถานที่ อุปกรณ์ เพื่อสร้างความสุขแก่สังคม สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เป้าหมายคือการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และ ทิศทางการพัฒนาประเทศ ให้มุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การกีฬาเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตประชาชนทุกภาคส่วน และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณค่าทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนไทย รวมถึงการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในระดับสากลและต่อยอดสู่ระดับอาชีพเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับบุคลากรกีฬาโดยจะเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งนับว่าเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาการกีฬาของประเทศ

แต่จากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ผ่านมาคือ แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2555 - 2559 อันมียุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาเพื่อมวลชน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาเพื่ออาชีพ 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา และ 6) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาบริหารการกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2556) โดยการกีฬาของประเทศไทย ยังประสบปัญหาในการนำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติสู่ภาคปฏิบัติที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนได้ ดังจะเห็นได้จากได้ดำเนินการภายหลังจากประกาศใช้มาประมาณ 3 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2557 พบว่าในภาพรวมแล้ว ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามแผนเท่าใดนัก (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) ดังนั้นในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - 2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) จึงมีหลักการหรือหัวใจที่สำคัญคือ การเชื่อมโยงแผน และยุทธศาสตร์การกีฬาของหน่วยงานหลักในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา คือ กรมพลศึกษา และการกีฬาแห่งประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกัน ในลักษณะของการปรับยุทธศาสตร์และแผนในระดับชาติ และแผนในระดับปฏิบัติของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงควรผลักดันให้การดำเนินการตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์นี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกเพศและทุกวัย ได้รับประโยชน์จากการกีฬาสูงสุด (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560)

แบดมินตันเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมและเล่นกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย เนื่องจากเป็นกีฬาที่เล่นได้ทุกเพศทุกวัย ใช้พื้นที่ในการเล่นไม่มากและไม่จำเป็นต้องเล่นในสถานที่เฉพาะ นักกีฬาแบดมินตันไทยทั้งชายและหญิงมีความสามารถติดอันดับโลกได้หลาย ๆ คน มีการแข่งขันชิงเงินรางวัลในประเทศหลายรายการ แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนากีฬาแบดมินตันของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายด้านเช่น การขาดกระบวนการในการสร้างนักกีฬาควบคู่ไปกับการแข่งขันกีฬาเพื่อให้มีปริมาณนักกีฬาเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนยังขาดการส่งเสริมให้เยาวชนมีการเรียนรู้และการฝึกหัดการเล่นกีฬาอย่างกว้างขวาง เป็นต้น (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2534) เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคความท้าทายต่อการพัฒนาลีกอาชีพจะเห็นได้ว่าในด้านโอกาสการพัฒนาลีกอาชีพ พบว่า 1) องค์กรและบุคลากรภายนอกให้ความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรกีฬาแบดมินตันอย่างต่อเนื่อง 2) กีฬาแบดมินตันได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างแพร่หลาย 3) รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติ 4) ภาคเอกชนมีการสนับสนุนการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องตลอดปี และ 5) เป็นกีฬาที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และมีพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ทรงกีฬาประเภทนี้ ขณะที่อุปสรรคความท้าทายมาจาก 1) ค่าใช้จ่ายในการเล่นกีฬาแบดมินตันค่อนข้างสูง 2) ระบบการศึกษาไทยไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนากีฬาแบดมินตันเพื่อความเป็นเลิศ 3) ไม่มีความชัดเจนในการให้สนับสนุนจากภาครัฐ 4) ความผันผวนทางเศรษฐกิจและสถานการณ์การเมือง 5) มาตรฐาน ของนักกีฬาในระดับเอเชียอยู่ในระดับโลก และ 6) ขาดทรัพยากรทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการพัฒนากีฬา (สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560)

จากปัญหาอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาการกีฬาแบดมินตันเพื่อให้เทียบเคียงกับประเทศชั้นนำของโลกจะต้องมีการพัฒนาไปสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารจัดการแบดมินตันไปสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทยว่าควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริงและนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการบริหารจัดการแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และลักษณะของการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นอาชีพในประเทศไทย ทั้งในประเด็นผลสำเร็จ

ปัญหาอุปสรรค สิ่งที่จะพัฒนาหรือต้องการสนับสนุนอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการเป็น
 แคมมินตันอาชีพในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และการสังเกต
 (Observation) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาค้นคว้าการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
 จากเอกสาร ทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รวมทั้ง รายงานการวิจัย
 และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การในการศึกษา
 ทำการรวบรวมข้อมูลระดับทุติยภูมิจากเอกสาร เพื่อพัฒนาและนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดมิติในการศึกษาซึ่งจะ
 นำไปสู่การบริหารจัดการแคมมินตันไปสู่การเป็นแคมมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย
 เป็น 5 มิติ คือ มิติด้านภาวะผู้นำ มิติด้านระบบ มิติด้านการจัดการทุนมนุษย์ มิติด้านนโยบาย
 ของภาครัฐและมิติด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการและนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 ตามมิติต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านแคมมินตัน
 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 2 ท่าน รวมทั้งสิ้น 14 ท่าน
 ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักกีฬา 2) กลุ่มผู้ฝึกสอน 3) กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน 4) กลุ่มผู้สนับสนุน
 ภาครัฐ 5) กลุ่มกรรมการ 6) กลุ่มสโมสรแคมมินตัน และ 7) กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลนักกีฬา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือหลักนี้ คือ ตัวนักวิจัย ผู้วิจัยใช้มุมมองการ
 เป็นเจ้าของเรื่อง (Subjectivity) ใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ มุ่งใช้มุมมองคนใน (Emic View)
 และการไตร่ตรองสะท้อนความคิดตลอดเวลา (Reflexivity) ลงพื้นที่เพื่อสำรวจ สังเกต
 เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบกับการใช้การวิจัย
 เอกสาร อาทิ เอกสารราชการ ตำรา บทความ วารสาร ประกาศและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 ผู้วิจัยได้ออกแบบและใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ “การสัมภาษณ์เชิงลึก” สัมภาษณ์
 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียใน กีฬา
 อาชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) การตั้งคำถาม สร้างแบบสัมภาษณ์ หลังจาก
 นั้นจึงทำการสัมภาษณ์ หากพบว่าข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและไม่ตอบโจทยวิจัย
 รวมทั้งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจะทำการยืนยันคำถามซ้ำเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง จนกระทั่ง
 ข้อมูลที่ได้นั้นนิ่งและอิ่มตัว 2) ถอดข้อความจากเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ จากนั้นวิเคราะห์
 โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา 3) ทำการแยกย่อยข้อมูล พินิจพิจารณา
 ข้อมูลที่ได้มาในรายละเอียดย่อยออกเป็นส่วน ๆ ที่มีความหมายเฉพาะในตัวเอง สิ่งที่สำคัญ
 ที่สุดผู้วิจัยจะพยายามคงบริบทและถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้ได้มากที่สุด จะไม่มีการตีความ

คำพูดหรือประโยคมากจนเกินไป 4) เชื่อมโยงประเด็นทั้งหมด หลังจากนั้นนำประเด็นทั้งหมดที่ได้มา เชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดเพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลและตอบคำถามการวิจัย 5) นำข้อค้นพบมาเขียนบรรยายและอภิปรายเป็นเรื่อง ๆ พร้อมทั้งทำการวิพากษ์ว่าทำไมผลที่ได้จึงเป็นเช่นนั้นและผลที่ได้มานั้นสามารถเชื่อมโยงหรือขัดแย้งกับแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่แล้วอย่างไร 6) อคติที่อาจเกิดขึ้นในงานวิจัย เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการคุณภาพ ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูล และข้อมูลที่ได้นำนามาเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม แหล่งข้อมูลจะมีความหลากหลายแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของการบริหารจัดการแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ออกมาเป็น 5 มิติ ดังต่อไปนี้ คือ **มิติที่ 1 ด้านภาวะผู้นำ** ประกอบด้วย 1) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการนำนวัตกรรมทางการบริหารจัดการมาใช้ในองค์กร 2) มีความกล้าในการตัดสินใจและมีความเด็ดขาด 3) การริเริ่ม สร้างสรรค์ในการพัฒนาองค์กร 4) วิสัยทัศน์ที่ดีเพื่อนำพาองค์กรให้อยู่รอดได้ 5) สามารถพัฒนารูปแบบการจัดการจากต่างประเทศมาปรับใช้ 6) มีความสามารถในการจัดหาเงินทุนและหาผู้มาสนับสนุนทางการเงิน 7) รู้จักนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการพัฒนา 8) นำความรู้และประสบการณ์ของผู้ฝึกสอนทั้งของต่างชาติและของไทยที่ประสบความสำเร็จมาใช้ในการพัฒนานักกีฬาทุกระดับ 9) มีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อพัฒนาตัวเองไปสู่จุดหมายได้อย่างรวดเร็ว **มิติที่ 2 ด้านระบบ** ประกอบด้วย 1) ระบบการสนับสนุนทางการเงิน (ภาครัฐและภาคธุรกิจ) และระบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้บุคลากรทางการกีฬา 2) สโมสรต้องทำการบริหารจัดการงบประมาณ มีการประสานจากภาครัฐหรือเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา 3) การสนับสนุนงบประมาณนั้นจะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อผู้นำเป็นคนบริหารจัดการและมีความสามารถในการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ 4) ภาครัฐต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยสนับสนุนงบประมาณลงไปในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) มากขึ้น 5) ผู้นำองค์กรต้องมีการสนับสนุนงบประมาณที่ได้รับไปสู่สโมสรและนักกีฬาที่มีศักยภาพตามภูมิภาคต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง 6) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับบุคลากรทางการกีฬาในระดับนานาชาติเป็นสิ่งสำคัญ และนำมาซึ่งการได้งบประมาณที่มากขึ้นตามระดับ **มิติที่ 3 ด้านการจัดการทุนมนุษย์** ประกอบด้วย 1) มนุษย์ทุกคนมีค่าในตัวเองทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ฝึกสอน นักกีฬา กรรมการ ผู้จัดการทีม ล้วนเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าควรให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน 2) การสร้างบุคลากรที่จะมาดูแลนักกีฬา นักโภชนาการ นักเวชศาสตร์การกีฬา เราสามารถสร้างทีมได้ 3) การพัฒนาตั้งแต่ระดับเยาวชนถึงระดับชาติ หากสามารถพัฒนาไปควบคู่พร้อมกัน รวมถึงการอบรมให้ความรู้ ทักษะใหม่ ๆ 4) การสนับสนุนตัวนักกีฬาที่มีความสามารถ ถ้านักกีฬามีระเบียบวินัยและปฏิบัติตัวเหมาะสม ภาพลักษณ์ที่ออกมา ก็จะเป็นภาพด้านบวก 5) ระบบการบริหารจัดการแบบระดับนานาชาติ

กรรมการต้องมีการพัฒนาตัวเองและยกระดับความเป็นมืออาชีพไปสู่ระดับสากล

6) วิทยาศาสตร์การกีฬาถือว่ามีส่วนสำคัญมากที่จะช่วยพัฒนาตัวนักกีฬา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ สรีรวิทยาหรือโภชนาการ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ฝึกสอนจะต้องเข้าใจ เพราะผู้ฝึกสอนเป็นผู้ที่อยู่ ใกล้ชิดกับนักกีฬามากที่สุด **มิติที่ 4 ด้านนโยบายภาครัฐ** ประกอบด้วย 1) นโยบายและ การส่งเสริมแบดมินตันอาชีพกับนโยบายและการส่งเสริมแบดมินตันอาชีพ เป็นสิ่งสำคัญใน การทำให้บริหารจัดการแบดมินตันอาชีพเกิดความยั่งยืน 2) นโยบายภาครัฐที่จะช่วยเรื่อง งบประมาณและการศึกษาต้องชัดเจน และมีการผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 3) การพัฒนากีฬาแบดมินตันทั้งระบบจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและ ภาคเอกชน หรือผู้ให้การสนับสนุนในการส่งเสริมกีฬาอาชีพแบดมินตัน 4) นโยบายส่งเสริมและ สนับสนุนงบประมาณทั้งในส่วนของการจัดการแข่งขันและในส่วนของการส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันใน ประเทศและระดับนานาชาติ ต้องทำอย่างเป็นระบบ 5) ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้กีฬา แบดมินตันอาชีพเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างแท้จริง โดยออกนโยบายที่จะทำให้กีฬาแบดมินตัน กลายเป็นอาชีพอย่างยั่งยืน เช่น การรองรับการศึกษา ค่าตอบแทน การจัดเก็บภาษี เป็นต้น 6) ภาครัฐควรออกนโยบายการลดหย่อนภาษีเป็นกรณีพิเศษให้กับภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุน ทางด้านการเงินให้แก่กีฬาทุกประเภท เพื่อให้มีส่วนร่วมระหว่างรัฐและเอกชนในเรื่องของ งบประมาณ 7) นโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการลดหย่อนภาษีเป็นกรณีพิเศษให้กับภาคเอกชนที่ให้การ สนับสนุนทางการเงินให้แก่กีฬาทุกประเภท มีส่วนร่วมระหว่างรัฐและเอกชน ในเรื่องของ งบประมาณ 8) ภาครัฐต้องสนับสนุนทางการเงินการเรียนของนักกีฬา ตั้งแต่ระดับมัธยมไปจนถึง ระดับมหาวิทยาลัย เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของนักกีฬาและแก้ปัญหา นักกีฬาที่มีความสามารถสูงเลิกเล่นก่อนเวลาอันควร และ 9) การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งจาก ภาครัฐและภาคเอกชน ควรเข้าไปในช่วงที่นักกีฬากำลังพัฒนาเพื่อเพิ่มโอกาสให้นักกีฬาก้าวไปสู่ ความเป็นเลิศและเป็นอาชีพได้เร็วขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้โอกาสที่นักกีฬาจะเลิกเล่นมีน้อยลง **มิติที่ 5 ด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ** ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ องค์การทางเศรษฐกิจ และความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การด้านสังคมเป็นสิ่งสำคัญใน การทำให้บริหารจัดการแบดมินตันอาชีพเกิดความยั่งยืน 2) การจัดการแข่งขันที่มี มาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่องจะช่วยทำให้กีฬาแบดมินตันพัฒนาสู่การเป็นอาชีพและยังช่วย กระตุ้นทางด้านเศรษฐกิจ 3) การบริหารจัดการให้ยั่งยืนทั้งระบบ จะทำให้นักกีฬาทางกีฬามี มั่นใจได้ว่ากีฬาแบดมินตันเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตัวเองและเลี้ยงครอบครัวได้ 4) การจัดการ ให้แบดมินตันเป็นธุรกิจกีฬา จะทำให้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับแบดมินตันก้าวไปข้างหน้า การพัฒนา หรือการผลิตนักกีฬาจะเพิ่มสูงขึ้นและทำให้สโมสรและสมาคมแบดมินตันฯ แข็งแรงมากขึ้น ทุกอย่างจะนำไปสู่ความยั่งยืน 5) การบริหารจัดการที่ดีและมีมาตรฐานจะช่วยทำให้คนในสังคม สนใจที่จะมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นด้วยความสมัครใจ โดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อ

การประชาสัมพันธ์ 6) ความสำเร็จของนักกีฬาในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่องจะเป็นตัวนำไปสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพที่ยั่งยืน

2. เสนอแนวทางการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทยผลการศึกษาวิจัย พบว่า

2.1 การสร้างนักกีฬาแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนต้องมีการวางแผนในระยะยาวและทำอย่างต่อเนื่อง สะท้อนได้จากการแสดงทัศนะของกลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชนที่กล่าวว่า “กีฬาแบดมินตัน ณ ปัจจุบันนี้ ถ้าคิดจะเปลี่ยนให้ไปเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทยขณะนี้ ในมุมมองของผู้สนับสนุนที่เป็นภาคใหญ่เกี่ยวกับกีฬาแบดมินตัน อันดับแรกคิดว่าต้องมีฐานของประชากรอย่างชัดเจน แปลว่าต้องมีรุ่นต่อรุ่นเยอะ แบบจบไปแล้วมีหน้าใหม่มาเรื่อย ๆ เพราะจะมีคลื่นลูกใหม่มาตลอด นี่คือสิ่งที่วงการจะอยู่ได้ และยั่งยืนแน่นอน” (กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน, 2563) หรือกลุ่มนักกีฬา ที่ให้ความเห็นว่า “ถ้าหากจะให้ประสบความสำเร็จ มันจำเป็นที่ต้องไม่ใช่แค่เมย์ รัชนก คนเดียว ต้องมีเมย์ รัชนก คนต่อ ๆ ไปด้วย ถ้าเราไม่ทำมันก็จะไม่ยั่งยืน เราต้องสร้างนักกีฬาที่เป็นซูเปอร์สตาร์ขึ้นมาให้ได้อย่างต่อเนื่อง” (กลุ่มนักกีฬา, 2563)

2.2 นักกีฬาควรใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักกีฬาเอง เพื่อให้คนสนใจในการติดตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเอื้อประโยชน์ต่อนักกีฬาแล้วยังได้ประโยชน์ต่อผู้สนับสนุนนักกีฬา (Sponsor) โดยมีผู้ให้ความเห็นสอดคล้องหลายท่าน เช่น กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน กล่าวว่า “นักกีฬาต้องมีคนที่คอยสนับสนุน มีแฟนคลับ ไม่จำเป็นต้องเป็นคนในการเล่นแบดมินตัน แต่เป็นคนที่ชอบในตัวนักกีฬา เหมือนน้องเมย์ รัชนก ยกตัวอย่างเช่น Yonex ทำเสื้อมาสำหรับน้องเมย์ แฟนคลับก็อยากซื้อเสื้อใส่ตามด้วย” (กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน, 2563) กลุ่มนักกีฬา ที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “กระแสของสื่อเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะยิ่งทำให้กีฬานี้เป็นที่น่าสนใจและมียอดผู้ชมต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน แต่ไม่ใช่แค่สนับสนุนแค่บุคคลเพียงคนเดียว ควรจะสนับสนุนในทุกภาคส่วน เป็นการสร้างกำลังใจให้กับนักกีฬา เพราะในบ้านเรากระแสของสื่อก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยทำให้ผู้คนมาสนใจในการเป็นนักกีฬา” (กลุ่มนักกีฬา, 2563)

2.3 หน่วยงานภาครัฐควรมีการวางแผน และสนับสนุนงบประมาณหรือองค์ความรู้ เพื่อให้กีฬาแบดมินตันได้รับการพัฒนาสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืน ดังเช่นกลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลนักกีฬา ได้แสดงความเห็นว่า “สังเกตดูว่าทุกประเทศที่มีลีก คือการที่หน่วยงานภาครัฐของประเทศเข้ามาทำการสนับสนุน ซึ่งแต่ละประเทศต้องมีการวางแผนการจัดการให้งบประมาณเหล่านี้นลงมาสู่กีฬาแบดมินตันอย่างแท้จริง ซึ่งตรงนี้ก็ต่อมาพิจารณาดูกันว่าจะสามารถทำอะไรได้บ้าง หรือจะให้ภาครัฐลงทุน 50% หรือมีการสนับสนุนเอกชนในการลดหย่อนภาษี” (กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลนักกีฬา, 2563) และกลุ่มกรรมการท่านที่ 1 ที่กล่าวว่า “ผู้ที่สนใจยังคงมองไม่เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการเป็นนักกีฬากับ

นักกีฬามืออาชีพ เพราะฉะนั้นความกลัวในเรื่องของการเสียภาษีก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งภาครัฐเองควรเข้ามาจัดการตรงนี้ให้ชัดเจนด้วย เพื่อให้บุคลากรทางด้านกีฬาแบดมินตันเพิ่มความมั่นใจในการเลือกเดินเส้นทางอาชีพนี้” (กลุ่มกรรมการ, 2563) นอกจากนี้ กลุ่มกรรมการท่านที่ 2 ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “สิ่งที่ต้องทำหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ จะต้องคงอยู่ สิ่งสำคัญที่สุดของความยั่งยืนคือต้องให้ภาครัฐเข้ามากำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคม” (กลุ่มกรรมการ, 2563) และกลุ่มผู้สนับสนุนภาครัฐ ได้กล่าวว่า “หากต้องการที่จะทำงานในด้านการเป็นมืออาชีพ ต้องการให้เป็นเส้นทางที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จเหมือนกับกีฬาฟุตบอล กีฬาอล์ฟ ก็ต้องย้อนกลับมาดูหลายองค์ประกอบเช่น เรื่องของรายได้ เรื่องของมาตรฐาน เรื่องของระบบการบริหารการจัดการ เรื่องของความนิยมในกีฬาแบดมินตัน เพราะทุกส่วนที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสำคัญ ทุกอย่างจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ข้อมูลเก็บเอาไว้ ไม่ใช่แค่ฐานข้อมูลลอย ๆ เพราะหากเรามีฐานข้อมูลที่แน่นพอก็จะสามารถวางแผนในขั้นตอนต่อไปได้” (กลุ่มผู้สนับสนุนภาครัฐ, 2563)

2.4 สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้รูปแบบควรเป็นแบบกระจายอำนาจไปสู่สโมสรชั้นนำและศูนย์ฝึกแบดมินตันตามภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึง โดยมีผู้แสดงความเห็นไว้ดังนี้ กลุ่มกรรมการท่านที่ 1 ให้ความเห็นว่า “ระบบของคนไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะให้ความเกรงใจกันกับผู้อาวุโสกว่า เน้นพรรคพวกในการทำงาน และถือตัวว่าตัวเองมีความรู้ ซึ่งเมื่อถึงเวลาเปลี่ยนยุคสมัยจะก่อให้เกิดการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง ขาดความต่อเนื่องในการทำงานทำให้งานไม่ก้าวหน้า การดึงผู้ที่มีประสบการณ์ในคณะทำงานครั้งก่อนมาร่วมในคณะ เพื่อที่จะให้เวลาได้มีการสับเปลี่ยนคณะทำงาน คณะใหม่เข้ามาจะสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและสามารถต่อยอดงานต่อไปได้ “ (กลุ่มกรรมการ, 2563) กลุ่มกรรมการท่านที่ 2 ได้กล่าวว่า “หากไม่มีความร่วมมือในทุกภาคส่วน มีแต่สมาคมที่ทำงานอยู่ด้านเดียวก็ไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จได้ ควรมีสโมสรต่าง ๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันเพื่อพัฒนางานแบดมินตัน” และกลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน ที่ได้อธิบายว่า “ถ้าอยากให้กีฬาแบดมินตันก้าวไปสู่การเป็นกีฬาอาชีพแบบเต็มตัว องค์กรใหญ่อย่างเช่น การกีฬาแห่งประเทศไทย หรือสมาคมแบดมินตัน รวมถึงสโมสรต้องมาช่วยกัน ต้องมีแนวทางในการสร้างนักกีฬาขึ้นมา การจัดการอบรม การฝึกสอน ไม่ว่าจะเป็นนักกีฬาหรือตัวผู้ฝึกสอน ทั้งหมดก็เพื่อที่จะเป็นในทางเดียวกัน ซึ่งหากมีหลายส่วนที่พัฒนา การสนับสนุนต่าง ๆ ก็จะเข้ามาตรงจุดมากยิ่งขึ้น” (กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน, 2563)

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย อภิปรายผลการวิจัยตามรายมิติแต่ละด้านดังนี้

1.1 มิติด้านภาวะผู้นำ จัดการแบดมินตันอาชีพ ภาวะผู้นำมีความสำคัญมากในการกำหนดแนวทางขององค์การ บริหารจัดการบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถประสานงานความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดงานเขียนของเฮลริเกิล และคณะ (Hellriegel, D. et al.) ได้สรุปผู้ที่ทำงานในตำแหน่งผู้จัดการหรือผู้บริหารควรมีสมรรถนะหลักของผู้บริหาร 6 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Competency) 2) ความสามารถในการวางแผนและการบริหารจัดการ (Planning and Administration Competency) 3) ความสามารถในการทำงาน เป็นทีม (Teamwork Competency) 4) ความสามารถเชิงกลยุทธ์ (Strategic Competency) 5) ความสามารถในการรับรู้ เรื่องระหว่างประเทศ (Global Awareness Competency) และ 6) ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self - Management Competency) (Hellriegel, D. et al., 2005)

1.2 มิติด้านระบบ พบว่าโดยปัจจุบันภาครัฐและภาคธุรกิจมีการสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับสมาคมฯแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ ดังนั้นถ้ามีการพัฒนาระบบสนับสนุนการเงินจะช่วยให้การพัฒนาทุกอย่างในกีฬาแบดมินตันดีขึ้น จากการศึกษาของจันทรานี สงวนนาม กล่าวว่ระบบเป็นกลุ่มองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อกระทำกิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จตามความต้องการขององค์การ ระบบต้องคิดอย่างมีระบบ (System Thinking) คิดอย่างมีเหตุผล มีการนำเอาปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ระบบเป็นวิธีการบริหารงานที่จะเพิ่มความเข้าใจ รู้จุดเด่นจุดด้อยในองค์การ เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาได้มากยิ่งขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2545)

1.3 มิติด้านการจัดการทุนมนุษย์ เนื่องจากว่ามนุษย์คือทรัพยากรที่มีค่าที่สุด ดังนั้นในเรื่องของทุนมนุษย์นั้นการจัดการบุคลากรหรือทีมงานเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับนักกีฬาในการกำหนดแนวคิดด้านการจัดการทุนมนุษย์ ได้แบ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ออกเป็น 4 มิติหลัก คือ 1) การเลือกสรรทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสำคัญกับการเลือกสรรบุคคลที่มีความเพียบพร้อมทั้งรูปร่าง หน้าตา บุคลิกภาพ ทักษะ รวมถึงทัศนคติที่ดีทางด้านการบริการและการมีจิตบริการเข้าสู่องค์การ 2) การใช้ทรัพยากรมนุษย์ ใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะเฉพาะของบุคลากรในการสร้างการบริการที่มีความเป็นเลิศต่อผู้ใช้บริการและองค์การ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาต่อยอดความรู้ความสามารถทางด้านการให้บริการ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากรในองค์การเพื่อเพิ่มความเป็นเลิศให้กับการปฏิบัติงานขององค์การ การพัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ที่เกิดจากความกดดันภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ช่วยให้องค์การกลายเป็นองค์การที่มีความเข้มแข็งจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นองค์การที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ และ 4) การรักษาทรัพยากรมนุษย์ สร้างเทคนิค วิธีการทำงาน การใช้เครื่องมือสมัยใหม่ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้มีความสุขสบายในองค์การและ

ในครอบครัว (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) และตามทีมงานเขียนของ ญัณฐพันธ์ เจริญนันท ได้กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์การร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการสรรหาคัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งดำรงรักษาและพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม ตลอดจนเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพึ่งจากองค์การให้สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างมีความสุขในอนาคต (ญัณฐพันธ์ เจริญนันท, 2545)

1.4 มิติด้านนโยบายของภาครัฐ ในการผลักดันสนับสนุนให้กีฬาแบดมินตัน เป็นกีฬาอาชีพ สมาคมและสโมสรต้องอาศัยนโยบายของภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานกีฬา ด้านงบประมาณ ด้านกฎหมาย ด้านมาตรการทางภาษี ด้านสนับสนุนประชาสัมพันธ์ ฯลฯ มีการศึกษาของ พรสวรรค์ ปิยนันท์ศักดิ์ ที่ศึกษาเรื่องภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public - Private Partnership: PPP) ในการส่งเสริมการพัฒนาของอุตสาหกรรมอาหารไทย ซึ่งเป็นโครงการนำร่องที่ริเริ่มรัฐบาลในการใช้ภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและประเทศไทย 4.0 (พรสวรรค์ ปิยนันท์ศักดิ์, 2561) และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ อิศเรศ ศันสนียวิทย์กุล แสดงให้เห็นว่านโยบายกิจการเพื่อสังคม เป็นนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐที่จะมีบทบาททางสังคมสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมีพื้นฐานความสนใจร่วมกันและการประสานผลประโยชน์ระหว่างกัน และยังต้องการปัจจัยสนับสนุนในหลากหลายมิติของทุก ๆ ภาคส่วน (อิสเรศ ศันสนียวิทย์กุล, 2556)

1.5 มิติด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ องค์การจะเติบโตอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีแบบแผนการบริหารจัดการที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความโปร่งใส และควรได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนจากบุคลากรที่มีประสิทธิภาพด้วย มีการศึกษาเรื่องความยั่งยืนของสมพร แสงชัย โดยอธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า ประกอบไปด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ คือ 1) เศรษฐกิจ พัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคน 2) สังคม พัฒนาคคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 3) ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต 4) มนุษย์ พัฒนามนุษย์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็งและสมบูรณ์อยู่เสมอให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ชยัน อดทน รับผิดชอบ มีสติไม่ปล่อยตัวและใจให้ขึ้นต่อวัตถุและสิ่งบริโภคมามากเกินไป มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรร และ 5) เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูล ไม่ทำลายธรรมชาติ มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์แบบใหม่ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย

ใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและเป็นคุณอย่างแท้จริง รู้จักประมาณและมีสมาธิ รู้จักพัฒนาและควบคุมตนเอง ต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเอง (สมพร แสงชัย, 2550)

2. เสนอแนวทางการบริหารจัดการแบบมีต้นสู่การเป็นแบบมีต้นอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ผลการศึกษาอภิปรายผลดังนี้

2.1 การสร้างนักกีฬาแบบมีต้นอาชีพอย่างยั่งยืนต้องมีการวางแผนในระยะยาวและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พบว่ามีการบริหารจัดการด้านนี้อยู่แต่ยังไม่เป็นระบบที่ดีพอ และไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาในด้านงบประมาณและการสร้างนักกีฬา มีการศึกษาของ อภิวัฒน์ ทองปาน และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวางแผนระยะยาวสำหรับพัฒนานักกีฬา กล่าวว่า การพัฒนานักกีฬาในระดับโลกต้องใช้ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี แนวทางในการพัฒนานักกีฬาในระดับโลกคือการวางรากฐานและการวางแผนพัฒนานักกีฬาระยะยาวโดยใช้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์การกีฬา การเจริญเติบโตพัฒนาการด้านต่าง ๆ วุฒิภาวะร่างกายและจิตใจ อารมณ์ จินนาไปสู่การวางแผนการฝึกซ้อมให้เหมาะสมกับวัย ทั้งนี้ระบบพัฒนานักกีฬาที่จะกล่าวถึงเป็นหลักแนวคิดนิยมในต่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งถูกพัฒนาหลังจากการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ที่กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ในปีค.ศ. 2008 เป็นต้นมา (อภิวัฒน์ ทองปาน และคณะ, 2560)

2.2 นักกีฬาควรใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ ในการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักกีฬาเอง เพื่อให้คนสนใจในการติดตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเอื้อประโยชน์ต่อตัวนักกีฬาแล้วยังได้ประโยชน์ต่อผู้สนับสนุนนักกีฬา (Sponsor) พบว่า การใช้ประโยชน์จากสื่อต่าง ๆ กับนักกีฬายังมีน้อยมาก เนื่องจากนักกีฬาที่ชื่อเสียงมีไม่กี่คน ทำให้กระแสนิยมนักกีฬาและการสนับสนุนอยู่ในแวดวงจำกัด และงานศึกษาของ สัจจวัฒน์ จาริกศิลป์ และวรรณชลี โนริยา ที่พบว่าในทางกีฬา สินค้าและบริการที่มีชีวิตและมีความรู้สึกรวมถึงสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาได้เป็นอย่างดี คือ “นักกีฬา” นักกีฬาอาชีพผู้ที่มีความสามารถในการเล่น นอกจากนี้ยังมีอัตลักษณ์ที่จดจำได้ง่าย มีจุดเด่นภายในตัว ฯลฯ ทำให้แฟนคลับหรือผู้ชมคอยติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ดังนั้น จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถเป็นแนวทางให้แก่สโมสรกีฬา นักการจัดการการกีฬา ตัวแทนนักกีฬา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องการสร้างตัวนักกีฬาในสังกัด สามารถเริ่มต้นสร้างการรับรู้ให้แก่คนในสังคมหรือแฟนกีฬาได้ โดยการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่กีฬาเองอย่างถูกวิธีและเป็นรูปธรรมขึ้นได้ (สัจจวัฒน์ จาริกศิลป์ และวรรณชลี โนริยา, 2559) ในส่วนของผู้สนับสนุนนักกีฬา (Sponsor) ที่จะได้ผลประโยชน์จากการสนับสนุนนักกีฬา นอกจากนี้มีการศึกษาของ ชัยทัตน์ พุทธเดช ที่พบว่า การเป็นผู้สนับสนุนสโมสร (Term Sponsorship) การเป็นผู้สนับสนุนนักกีฬา (Athlete Sponsorship) การเป็นผู้สนับสนุนผ่านช่องทางการสื่อสาร (Media - Channel Sponsorship) การเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรม (Event Sponsorship) และการเป็นผู้สนับสนุนกีฬาแบบเจาะจงประเภทกีฬา (Sport - Specific

Sponsorship) มีผลโดยตรงกับการจดจำตราสินค้าของบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ชัยทัศน์ พุทธเดช, 2559)

2.3 หน่วยงานภาครัฐควรมีการวางแผน และสนับสนุนงบประมาณหรือองค์ความรู้ เพื่อให้กีฬาแบดมินตันได้รับการพัฒนาสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืน พบว่ามีความต้องการที่จะรับการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในด้านงบประมาณหรือองค์ความรู้ให้มากกว่านี้ และจากการศึกษาของ อติเรก เยี่ยมบุญญะ และคณะ ที่นำหน่วยงานภาครัฐคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาส่งเสริมกีฬาอีสปอร์ตในเชิงการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและสมาคมอีสปอร์ตต่าง ๆ ได้ผลประโยชน์ทั้งด้านการส่งเสริมการกีฬาและนำรายได้เข้าประเทศ (อติเรก เยี่ยมบุญญะ และคณะ, 2556)

2.4 สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีการพัฒนาแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้รูปแบบควรเป็นแบบกระจายอำนาจไปสู่สโมสรชั้นนำและศูนย์ฝึกแบดมินตันตามภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึง พบว่า การบริหารจัดการยังไม่ทันสมัยและไม่มีความร่วมมือในทุกภาคส่วน ต้องมีการปรับนโยบายและหาพันธมิตรมาบริหารสมาคมฯ เพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังมีการศึกษาของ (พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โก๊ะกระโทก) และคณะ ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหาร การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ควรจะเป็นคือ รูปแบบบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ มิติจากบนลงล่างจากล่างขึ้นบน จากภายในสู่ภายนอก และมิติภายนอกสู่ภายใน ซึ่งมีแนวคิดหลัก คือ 1) การปรับโครงสร้าง 2) การเพิ่มบทบาทหน้าที่และบริการใหม่ 3) การเปลี่ยนผู้นำ 4) การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี 5) การบริหารแบบงานหลักและงานที่ปรึกษาแบบร่วมคิดร่วมทำและกลยุทธ์การดำเนินงาน ประกอบด้วย กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการบัญชา การให้มีส่วนร่วมในวงจำกัด การกระจายอำนาจ และการสร้างขีดความสามารถให้แก่สมาชิกในองค์กร ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนาและปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม ได้แก่ การบริหารทรัพยากร การมีส่วนร่วมของบุคลากร เครือข่ายภายนอก การจัดการปัญหา การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ความเป็นสถาบัน และการเปลี่ยนแปลงองค์กร (พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โก๊ะกระโทก) และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย สรุปได้ว่า คุณลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ประกอบไปด้วย มิติด้านภาวะผู้นำ มิติด้านระบบ มิติด้านการจัดการทุนมนุษย์ มิติด้านนโยบายภาครัฐ และมิติด้านความยั่งยืนของการบริหารจัดการ และข้อเสนอแนะทางการบริหารจัดการแบดมินตันสู่การเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย สรุปได้

ว่า การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนผู้สนับสนุนในการส่งเสริมกีฬาอาชีพแบดมินตันอาชีพ มีความสำคัญที่ทำให้แบดมินตันเป็นกีฬาอาชีพอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการสนับสนุนทางการเงิน การสร้างและพัฒนานักกีฬาแบดมินตัน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้บุคลากรทางการกีฬาแบดมินตัน การส่งเสริมและสนับสนุนการแข่งขันกีฬาแบดมินตันระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านนโยบายที่เอื้อให้กีฬาแบดมินตันเป็นธุรกิจกีฬาอย่างเต็มตัว นอกเหนือจากการให้เงินแก่สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เพียงอย่างเดียว งบประมาณที่สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้รับมาไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงต่อจำนวนการพัฒนาของนักแบดมินตันในระดับต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่สมาคมกีฬาแบดมินตันฯ จะนำไปใช้และส่งเสริมได้เฉพาะนักกีฬาทีมชาติและนักกีฬายาวชนทีมชาติบางส่วน แต่ถ้ารัฐมีนโยบายการเอื้อประโยชน์ให้กับภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนโดยตรงสู่สโมสรแบดมินตันต่าง ๆ จะทำให้สโมสรแบดมินตันต่าง ๆ พัฒนาการบริหารจัดการเข้าสู่ระบบอาชีพและเป็นธุรกิจกีฬาที่ได้ผลประโยชน์ทุกฝ่าย เหมือนสโมสรฟุตบอลไทยที่ในปัจจุบันเป็นอาชีพทั้งระบบ นอกจากนี้สมาคมกีฬาแบดมินตัน ควรเลือกเฟ้นสโมสรแบดมินตันชั้นนำในประเทศไทยมาเป็นพันธมิตรร่วมกันสร้างนักกีฬาโดยแบ่งระดับสโมสรตามความสามารถของสโมสร เพื่อเป็นแหล่งผลิตนักกีฬาให้สมาคมกีฬาแบดมินตัน นำไปสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวนักกีฬา และมีงบประมาณและผลประโยชน์กลับไปสู่สโมสรต้นสังกัดของนักกีฬาเหล่านี้เพื่อสโมสรจะนำไปพัฒนานักกีฬารุ่นต่อ ๆ ไป การที่แบดมินตันจะเป็นอาชีพได้สโมสรแบดมินตันที่ดูแลนักกีฬาต้องแข็งแกร่ง เมื่อสโมสรแข็งแกร่งแล้วจะเป็นรากฐานที่มั่นคงให้กับสมาคมกีฬาแบดมินตัน ในขับเคลื่อนให้กีฬาแบดมินตันเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืน โดยมีฐานนักกีฬาอาชีพและนักกีฬารุ่นต่อไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2556). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2556 - 2559. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก https://mots.go.th/download/pdf/nationaldevelopmentplanno5_55_59.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8408
- กลุ่มกรรมการ. (29 เมษายน 2563). การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. (อภิชัย ธีระรัตน์สกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มนักกีฬา. (28 เมษายน 2563). การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. (อภิชัย ธีระรัตน์สกุล, ผู้สัมภาษณ์)

- กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลนักกีฬา. (29 เมษายน 2563). การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. (อภิชัย ชีระรัตน์สกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มผู้สนับสนุนภาครัฐ. (28 เมษายน 2563). การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. (อภิชัย ชีระรัตน์สกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- กลุ่มผู้สนับสนุนภาคเอกชน. (28 เมษายน 2563). การจัดการแบดมินตันเพื่อการเป็นแบดมินตันอาชีพอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. (อภิชัย ชีระรัตน์สกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2559). แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 - 2564. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.sat.or.th/wp-content/uploads/2019/05/รวมแผนยุทธศาสตร์-ฉบับสมบูรณ์.pdf>
- จันทรานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอทย์.
- ชัยทัศน์ พุทธเดช. (2559). อิทธิพลของการเป็นผู้สนับสนุนด้านกีฬา (Sports Sponsorship) ที่มีผลต่อการจดจำตราสินค้าของลูกค้าบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2545). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พรสรรค์ ปิยนันท์ศักดิ์. (2561). ภาวการณ์ร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการพัฒนาของอุตสาหกรรมอาหารไทย. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 35(1), 196-218.
- พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โกภระโทก) และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาคธรรมสาร, 6(1), 55-69.
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2534). ข้อคิดและข้อเสนอสำหรับการพัฒนากีฬาของไทย. ใน เอกสารประมวลบทความ ศาสตราจารย์ ดร. วรศักดิ์ เพียรชอบ: ที่ระลึกเนื่องในงานเกษียณอายุราชการ 21 กันยายน 2534. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). การจัดทำแผนพัฒนาการกีฬา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - 2564 และร่างแผนพัฒนาการกีฬา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. (2560). แผนการปฏิรูปด้านบริหารจัดการการกีฬา เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- สมพร แสงชัย. (2550). สิ่งแวดล้อม: อุดมการณ์ การเมืองและการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมกีฬาแบดมินตันแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). แผนยุทธศาสตร์กีฬาแบดมินตัน (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สมาคมแบดมินตันแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สังจวัฒน์ จารึกศิลป์ และวรรณชลี โนริยา. (2559). การสร้างอัตลักษณ์นักกีฬา. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27(2), 148-153.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก <https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000362.PDF>
- อดิเรก เขี่ยมบุญญะ และคณะ. (2556). ประสิทธิผลการบริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย: กรณีการส่งเสริมกีฬาออลฟ์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(3), 238-249.
- อภิวัฒน์ ทองปาน และคณะ. (2560). การวางแผนระยะยาวสำหรับพัฒนานักกีฬา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(64), 15-22.
- อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล. (2556). การศึกษาวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมโดยใช้ตัวแบบเครือข่ายนโยบาย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 11(2), 39-57.
- Hellriegel, D. et al. (2005). Management: A Competency-Based Approach, (10th ed). Singapore: Thomson South-Western.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้าง
ความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)
ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*

DEVELOPMENT OF MATHEMATICS THE INSTRUCTIONAL MODEL
BASED ON CONSTRUCTIONISM IN THE SUBJECT OF LEARNING
MEDIA CONSTRUCTION FOR MATHEMATICS STUDENTS IN FACULTY
OF EDUCATION, SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

ผกาพรรณ วนานาม

Pakapan Wananam

อุษา ปราบหงษ์

Usa Prabhong

สำราญ กำจัดภัย

Sumran Gumjudpai

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: pakapan@snru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนและหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม เปรียบเทียบทักษะการสร้างสื่อ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการสร้างสื่อ แบบประเมินความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

* Received 10 August 2021; Revised 3 September 2021; Accepted 7 September 2021

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ t - test แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดการพัฒนารูปแบบ 4) จุดประสงค์ของรูปแบบ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 7) การวัดและประเมินผล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะการสร้างสื่อและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน, การสร้างสื่อการเรียนรู้

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop of mathematics instructional model based on constructionism theory in Learning Media Construction Subject for Faculty of Education students 2) study the implementation of mathematics instruction model using by comparing between students' pre and post learning achievement and to study mathematical learning media construction skills and the ability to use technology in mathematical learning media construction. The specifying criterion in learning achievement is 75%, and 3) study the satisfaction of students taught by this instructional model. The sample group consisted of 38 third-year students at the Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, in 2020 academic year. The research instruments were learning achievement test, mathematical learning media construction skills evaluation form, the ability to use technology in mathematical learning media construction evaluation form, and students' satisfaction evaluation form. The data were statistically analyzed using percentage, mean, standard deviation (S.D.), and t -test for dependent sample was used for data analysis. The findings of the study revealed that 1) the mathematics instructional model developed consisted of 7 components which are 1) background and significance 2) principles of learning model 3) instructional model development concept 4) instructional model objectives 5) instructional model content 6) instructional process and 7) assessment and evaluation. 2) the students'

achievement taught by the instructional models were higher than before using the model with significance difference at .05 and higher than criteria 75% and their mathematical learning media construction skills and the ability to use technology in mathematical learning media construction were higher than the criterion of 75% with significance difference at .05 and 3) the students' satisfaction with this model which was found at high level.

Keywords: Mathematics the Instructional Model, Constructionism, Learning Media Construction

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง มีความหลากหลายในแต่ละรูปแบบที่ทำให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองได้อย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อให้มีความทันต่อโลกที่ไร้ขอบเขต ในทางการศึกษาได้มีการกล่าวถึงการศึกษาที่ก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 กันอย่างกว้างขวาง และทำให้มีความตื่นตัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้กับเด็กไทย เพื่อการเข้าสู่ยุคปัจจุบัน ได้อย่างเป็นรูปธรรมในหลาย ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) บทบาทของผู้สอนกับการเรียนรู้แบบใหม่คือการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนรู้สมัยใหม่ต้องปรับจากเดิม ที่เน้นการเรียนรู้ความรู้จากชุดความรู้ที่ชัดเจนเน้นการพิสูจน์เป็นหลัก ไปสู่ความรู้อีกชุดหนึ่ง ก็คือความรู้ที่ไม่ชัดเจน การศึกษาไม่ว่าประเทศใดต้องก้าวจากที่เรียกว่าสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่วิธีปฏิบัติ ความรู้ที่อยู่ใน การปฏิบัติเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจนแต่ปฏิบัติได้ ทำแล้วได้ผลหรือบางทีไม่ได้ผล แต่เกิดการ เรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่สุด ซึ่งการเรียนรู้สมัยใหม่ต้องไม่ใช่แค่เพื่อให้ได้ความรู้แต่ต้องได้ทักษะ (วิจารณ์ พานิช, 2556)

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สิริพร ทิพย์คง, 2545) ซึ่งการออกแบบการสอนของครูคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้ได้วิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดเนื้อหาไปยังผู้เรียน โดยผู้สอนควรปรับปรุงเนื้อหาสาระสำคัญเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการสอน ค้นหาวิธีการที่มีความหลากหลายในการนำเสนอเนื้อหาให้กับผู้เรียน ค้นหาวิธีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนได้ เกิดความคิดรวบยอด และการใช้ความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน นั่นคือ การนำองค์ความรู้เรื่อง Technological Pedagogical and Content Knowledge (TPACK) มาบูรณาการความรู้ ทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชา (Content Knowledge) คือ สาระ ข้อมูล แนวคิด หลักการ เกี่ยวกับ เนื้อหาวิชาการในตัวผู้สอนที่จะถ่ายทอดไปยังผู้เรียน ความรู้ด้านศิลปะการเรียนการสอน

(Pedagogical Knowledge) คือ ความรู้ที่ใช้ประยุกต์แนวทางการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน การจัดชั้นเรียนและการประเมินผลซึ่งเป็นความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับกระบวนการและการปฏิบัติ หรือวิธีการสอน และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Technological Knowledge) คือ ความรู้ด้านความสามารถเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ประกอบการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน (ปาริชาติ ประเสริฐสังข์, 2561)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการเรียนการสอน พบว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งมีผู้นำแนวคิดนี้มาใช้ในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2555) โดยท่านได้ให้ชื่อทฤษฎีนี้ไว้หลายชื่อ เช่น ทฤษฎี “คิดเอง-ทำเอง” “คิดเอง - สร้างเอง” และ “ทำไป - เรียนไป” และได้นำทฤษฎีนี้มาศึกษาวิจัยและใช้ในการเรียนการสอนของวชิราวุธวิทยาลัย ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าสนใจมาก ทฤษฎี Constructionism เป็นทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎี Constructionism พัฒนาโดย Seymour Papert แห่งสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology) แนวคิดของทฤษฎีนี้ เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลก หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองนั่นเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้ จะมีความหมายต่อผู้เรียนจะอยู่อย่างคงทน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่าย และจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ ยังจะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังงานวิจัยของวรรณิกา ขาญพิชญาพรวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้ไอซีทีเป็นฐานร่วมกับแนวคิดคอนสตรัคชันนิสซึม เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วรรณิกา ขาญพิชญาพรวัฒน์, 2558) และ สุจิตรา ปันดี ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้สร้างสรรค์ด้วยปัญญาเพื่อส่งเสริมความสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการสูงขึ้น (สุจิตรา ปันดี, 2559)

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและบริบททางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ หรือแนวคิดใหม่ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามแนวทางการจัดการศึกษาตามที่พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และมีทักษะในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การที่จะกระตุ้นให้เกิด การเปลี่ยนแปลงนี้ ต้องอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งกำลังเข้ามามีบทบาทในการจัดกระบวนการ การเรียนการสอนของผู้สอนและผู้เรียนในปัจจุบัน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างน่าสนใจ (สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2550) โดยเฉพาะการนำโปรแกรมทางคณิตศาสตร์ มาใช้ในการ การเรียนการสอน โปรแกรม GSP เป็นโปรแกรมคณิตศาสตร์ที่ผลิตจากประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ เรขาคณิต พีชคณิต ตรีโกณมิติ และแคลคูลัส โปรแกรม GSP เป็นสื่อเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้เรียน มีโอกาส เรียนคณิตศาสตร์โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Approach) และ เป็นการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Learning) ตลอดจนเป็นสื่อที่ช่วย ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะของการนิยามภาพ (Visualization) ทักษะของกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving Skills) การบูรณาการสาระที่เกี่ยวข้องกับความรู้คณิตศาสตร์ และทักษะ ด้านเทคโนโลยีเข้าด้วยกันทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาปัญญาทางด้านภาษา ด้านตรรกศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านศิลปะ

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มองเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และมีความสนใจที่จะนำทฤษฎี การสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มาใช้ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยี จากโปรแกรม GSP เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้การสร้างชิ้นงานได้อย่างหลากหลายมีมิติและน่าสนใจ ตลอดจนมีทักษะในการใช้ เทคโนโลยี และมีความสนใจในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้าง ความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนกับ เกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ได้รับการ สอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.2 เปรียบเทียบทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม

2.3 เปรียบเทียบความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ มีการดำเนินการประกอบด้วย

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) โดยสรุปได้ว่า 1) สารสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน พบว่า การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้รูปแบบการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ (ทิตินา แคมมณี, 2547); (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม (ชนัท ธาตุทอง, 2559) 2) สารเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน จะต้องมีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง ที่มาจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสดำเนินความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ ยังจะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทิตินา แคมมณี, 2547)

2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ (5 ปี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประกอบด้วย ปรัชญา ความสำคัญ วัตถุประสงค์ และโครงสร้างรายวิชาในหลักสูตร 2) รายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (Learning

Media Construction for Mathematics) โดยกำหนดหัวข้อในการเรียน ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่อง สื่อการเรียนการสอน หน่วยที่ 2 เรื่อง สื่อประกอบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 3 เรื่อง การผลิตสื่อสำหรับกิจกรรมการเรียน การสอนคณิตศาสตร์ หน่วยที่ 4 เรื่อง โปรแกรม The Geometer's Sketchpad (GSP) และ หน่วยที่ 5 เรื่อง การจัดค่ายคณิตศาสตร์

3. สร้างรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญในการกำหนดหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ คือ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การเรียนรู้ทำให้เกิดความคิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จากการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง โดยมีทางเลือกที่หลากหลายและเรียนรู้อย่างมีความสุข ตลอดจนการใช้โปรแกรม GSP ซอฟต์แวร์เรขาคณิตแบบพลวัต (Dynamic Geometry) ที่เคลื่อนไหวแทนการหยุดนิ่งได้ ซึ่งผู้ใช้ซอฟต์แวร์นี้สร้างรูปแล้วสามารถสำรวจตั้งข้อาคัดเดา และสืบเสาะ ตรวจสอบเพื่อยืนยันเหตุผลของตนเองได้ 2) กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน จำนวน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดการพัฒนารูปแบบ 4) จุดประสงค์ของรูปแบบ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังทางความคิด ขั้นที่ 2 สะกิดแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 เรียนรู้สู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์องค์ความรู้ และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการประเมิน และ 7) การวัดและประเมินผล

4. สร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยคู่มือจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการเรียน การสอน และแผนการจัดการเรียนรู้

5. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ และนำไปทดลอง (try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้จากการทดลองสอนมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย มีการดำเนินการประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 92 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน

5 ท่านประเมิน ได้ค่าความสอดคล้อง มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 50 คน ที่เคยเรียนวิชาสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และคัดเลือกได้ข้อสอบ จำนวน 80 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.26 – 0.78 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.24 – 0.84 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach) (Cronbach, L. J., 1984) เท่ากับ 0.96

2. แบบประเมินทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ที่มีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก

3. แบบประเมินความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก

4. แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, R. A., 1932) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านเนื้อหา 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ มีการดำเนินการประกอบด้วย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่เรียนในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 89 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่เรียนในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2563 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 38 คน

2. การใช้แบบแผนในการทดลอง เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้วัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest - posttest Design)

3. การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นข้อสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 80 ข้อ ใช้เวลาทดสอบ 90 นาที 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ตามรูปแบบการเรียนการสอน

สอนคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งหมด 16 สัปดาห์ มีทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง โดยมีการเก็บคะแนนเพื่อประเมินผลทักษะการสร้างสรรค์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ และประเมินความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ 3) ดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน และ 4) ให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การทดสอบค่าสถิติ t - test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

1. รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดการพัฒนา รูปแบบ 4) จุดประสงค์ของรูปแบบ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังทางความคิด ขั้นที่ 2 สะกิดแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 เรียนรู้สู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์องค์ความรู้ และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการประเมิน และ 7) การวัดและประเมินผล

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	Sig (1-tailed)
ก่อนเรียน	38	80	41.58	5.50	51.98	23.92**	0.00
หลังเรียน	38	80	66.13	4.69	82.66		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	เกณฑ์ร้อยละ 75	t	Sig (1-tailed)
หลังเรียน	38	80	66.13	4.69	82.66	75	8.06**	0.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับร้อยละ 82.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า นักศึกษามีความสามารถในด้านทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 88.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75

จำนวนนักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	เกณฑ์ร้อยละ	t	Sig (1-tailed)
38	100	88.26	2.39	75	34.21**	0.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับร้อยละ 88.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ตั้งไว้ พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กับเกณฑ์ร้อยละ 75

จำนวน นักศึกษา	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ร้อยละ	t	Sig (1-tailed)
38	100	89.39	2.82	75	31.42**	0.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษามีทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับร้อยละ 89.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ด้านผู้สอน	4.49	0.32	มาก
2. ด้านเนื้อหา	4.48	0.34	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.54	0.40	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.43	0.36	มาก
ภาพรวม	4.48	0.30	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.30)

อภิปรายผล

1. ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ในรายวิชาการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญ 2) หลักการของรูปแบบ 3) แนวคิดการพัฒนา รูปแบบ 4) จุดประสงค์ของรูปแบบ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังทางความคิด ขั้นที่ 2 สะกิดแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 เรียนรู้สู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์องค์ความรู้ และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการประเมิน และ 7) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่นำมาใช้โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้

ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการสอนของ (Joyce, B. et al., 2004); (ทศนา แคมมณี, 2547) ที่กล่าวถึงรูปแบบการ เรียนการสอน ว่าเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้ที่รูปแบบนั้นยึดถือและได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่ามี ประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสมัย อาแพงพันธ์ ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการเรียนการสอน และ 5) การวัดและประเมินผล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (พิสมัย อาแพงพันธ์, 2556) โดยทฤษฎี นี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของเปียเจต์ เช่นเดียวกับทฤษฎีการสร้างความรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งเพเพอร์ท (Papert) แห่งสถาบันเทคโนโลยี แมสซาชูเซตส์ เป็นผู้พัฒนาขึ้น ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดี เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองด้วยตนเองของผู้เรียน โดยที่ ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างชิ้นงาน ที่ต้องอาศัยสื่อและ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งจะได้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรม (ฉันท ชาติทอง, 2559) โดย รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่สามารถนำไปตรวจสอบและ ปฏิบัติได้จริง

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น พบว่า 2.1) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการสร้าง ความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีขั้นตอนดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนใน แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เป็นระบบเพื่อให้เกิดทักษะในการคิดสร้างสรรค์ชิ้นงาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างพลังทางความคิด ผู้สอนเป็นผู้เตรียมความพร้อมให้ ผู้เรียนด้วยการใช้กรณีตัวอย่างที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว มีความต้องการที่ อยากจะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 สะกิดแสวงหาความรู้ เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอปัญหาหรือ สถานการณ์ โดยให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจกับปัญหาหรือสถานการณ์ เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยการแนะนำแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหา และค้นพบคำตอบด้วย ตนเอง ขั้นที่ 3 เรียนรู้สู่การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ใช้วิธีการที่หลากหลายโดยผ่านกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ลงมือสร้างชิ้นงานด้วยตนเอง ตามความสนใจ ตามความชอบหรือความถนัด ของแต่

ละบุคคล โดยใช้สื่ออุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม ขั้นที่ 4 สร้างสรรค์องค์ความรู้ เป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เก่าและสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ได้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการประเมิน เป็นขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อเป็นการนำเสนอและถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาและจดจำได้นาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุชิน เพ็ชรักษ์ ที่กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี Constructionism เป็นนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาระบบการคิดของผู้เรียน (สุชิน เพ็ชรักษ์, 2544) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา ปันดี ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้สร้างสรรค์ด้วยปัญญาเพื่อส่งเสริมความสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้สร้างสรรค์ด้วยปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุจิตรา ปันดี, 2559) 2.2) ทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษา ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า นักศึกษามีทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 88.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์ มีการปฏิบัติงานทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานได้ตามความถนัดและความสนใจโดยผู้สอนเป็นผู้แนะนำจัดหาแหล่งข้อมูล และนำวิธีการที่น่าสนใจมาใช้ในการสร้างความรู้ของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ มณฑิราข ได้พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การสร้างผลผลิต และการมีความรับผิดชอบซีฟิอาร์ ของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการรับรู้เพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการผลิตผลงาน (กนกวรรณ มณฑิราข, 2561) และ 2.3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย อาทิ คอมพิวเตอร์ มือถือ โปรแกรม GSP ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถสร้างสื่อในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐญา นาคะสันต์ ได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัด

ชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความสามารถสร้างสื่อด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงอยู่ในระดับดีมาก และสามารถนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมไปพัฒนาและจัดทำสื่อประกอบการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง (ณัฐญา นาคะสันต์, 2561)

3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ทำให้ผู้เรียนสร้างพลังความรู้ขึ้นในตนเองและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ พจนา ทรัพย์สมาน ที่กล่าวว่า การสร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ในบรรยากาศที่มีทางเลือกที่หลากหลายตามความถนัด ความสนใจ และประสบการณ์ที่มีความแตกต่างกัน ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างสรรค์ความรู้และผลงาน และพัฒนาทักษะทางสังคมภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตรและมีความสุข (พจนา ทรัพย์สมาน, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิฐิภัทรา สุดแก้ว ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ผ่านเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ผ่านเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด (ทิฐิภัทรา สุดแก้ว, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ไปใช้ ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย สร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเองเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะทางความคิด โดยคำนึงถึงศักยภาพที่แตกต่างกันของผู้เรียน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ และให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียน โดยประเมินทั้งผลงานและกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทัศนใหม่ทางปัญญา มีความคงทนในการเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในการศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างสรรค์ชิ้นงานในระดับ อื่น ๆ หรือในเนื้อหาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น 2) ควรมีการศึกษาลงมือใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎี

การสร้างสรรค์ชิ้นงานกับตัวแปรด้านอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ มณฑิราช. (2561). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การสร้างผลผลิต และการมีความรับผิดชอบ (ซีซีพีอาร์) ของนักศึกษาสาขานิติศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(2), 209-223.
- ฉันท ชาติทอง. (2559). หลักการจัดการเรียนรู้. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ณัฐญา นาคะสันต์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการสร้างสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสำหรับครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยนาท. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 13(1), 36-51.
- ทิฏฐิภัทรา สุดแก้ว. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ผ่านเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางหลักสูตรและการสอน (Research methodology in curriculum and instruction). กรุงเทพมหานคร: แผลมทอง.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอส.พรีนติ้งไทย แพลคตอรี่.
- ปาริชาติ ประเสริฐสังข์. (2561). แนวโน้มการสอนคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2550). การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสมัย อาแพงพันธ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- วรรณิกา ชาญพิชญาวรวัฒน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้ไอซีทีเป็นฐานร่วมกับแนวคิดคอนสตรัคชันนิสซึม เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ส เจริญการพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). สกอ.พัฒนานักศึกษาสู่ Thailand 4.0. อนุสารอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- สุจิตรา ปันดี. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อิงโครงสร้างสรค์ด้วยปัญญาเพื่อส่งเสริมความสรค์สรค์สำหรับนักศึกษาครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุชิน เพ็ชรภักษ์. (2544). รายงานวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสรค์สรค์ด้วยปัญญาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ สกศ.
- Cronbach, L. J. (1984). Essential of Psychology and Education. New York: Mc-Graw Hill.
- Joyce, B. et al. (2004). Models of Teaching. (7th ed.). London: Pearson.
- Likert, R. A. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes, Archives of Psychology. London: Pearson.

การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม
ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*

THE PARTICIPATION OF THE WAT LAM PHAYA FLOATING MARKET
COMMUNITY, NAKHON PATHOM PROVINCE IN SUSTAINABLE
TOURISM MANAGEMENT

ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์

Narong Phophueksanand

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand

E-mail: narong.p@mutp.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐมจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากรเขตตำบลลำพญา จำนวน 1,958 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติทดสอบค่า t - test และ ANOVA ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐมจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ

* Received 22 February 2021; Revised 23 August 2021; Accepted 28 August 2021

ว่าต้องส่งเสริมให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ตลาดน้ำวัดลำพญา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the participation level of the Wat Lam Phaya Floating Market, Bang Len district, Nakhon Pathom in sustainable tourism management, and 2) compare the participation level of the Wat Lam Phaya Floating Market, Bang Len district, Nakhon Pathom in sustainable tourism management according to gender, educational level, career, and the length of living time. The quantitative method was used in this research. The population used in this research consisted of 1,958 people listed in the population census register Lam Phaya Subdistrict. The sample included 400 people. The research instrument was questionnaire obtained from the sample group of 400 people selected through the probability sampling. The statistical analysis used in this study were percentage, frequency, average, standard deviation, t-test, and ANOVA by using SPSS program. The results of the participation of the local community in the Wat Lam Phaya Floating Market community on sustainable tourism management show that 1) In addition to the level of participation, these participants expressed their attitudes towards the participation community on sustainable tourism management at a high level. When considering their income, the participants mostly reported their attitudes involving the operation and implementation, followed by benefit sharing, the follow - up and evaluation, giving opinion, as well as, planning and making decision respectively. 2) The sample participants whose gender, age, level of education, careers, and the length of living time in the area were various, resulting in the different participation of sustainable tourism management. However, there had no difference in sustainable tourism management by the sample with different income groups. This research, therefore, has suggested. Suggestions that the new generation should highly be encouraged to take part or participate in tourism management.

Keywords: Participation, Sustainable Tourism Management, Wat Lam Phaya Floating Market

บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อยกระดับสังคมและเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวของชุมชน เน้นการจัดการทรัพยากรตลอดจนวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ในรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน (Community - based Tourism) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดการบริหารงานบุคคล การอำนวยการและควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้รวมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเชื่อมโยงไปถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง ชุมชน โดยที่การจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติ และดำเนินการให้บังเกิดผลจริงด้วย การนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่อันได้แก่ น้ำตก พืชพรรณไม้ในป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน (จิราภรณ์ อัมพรพรัตน์, 2547) การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยการนำเอาทรัพยากร ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืนและการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ ก็ล้วนเป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ แล้ว ประเทศไทยมีขีดความสามารถและมีความได้เปรียบด้านทรัพยากรพื้นฐาน ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ในทุกจังหวัด และมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง มีความสวยงามติดระดับโลก ดังนั้นเมื่อพิจารณาแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยพิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนมากมายหลายแห่ง นอกจากนี้ประเทศไทย ได้ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ

เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 นับเป็นนโยบายแห่งชาติฉบับแรก มีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม สมดุลและยั่งยืน” โดยมีเป้าประสงค์ 1) ชิดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้น 2) รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศเพิ่มขึ้น โดยเน้นการพัฒนากิจกรรมที่สร้างมูลค่าและคุณค่า 3) สร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ชุมชน หรืออยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าทางการท่องเที่ยว บริบทชุมชน รวมทั้งอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วม ร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวตามบริบทของแต่ละชุมชนให้มีความสำคัญกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะของแต่ละชุมชน ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีส่วนร่วมในการปัญหาของชุมชน การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การติดตามและประเมินผล การวางแผนการตัดสินใจร่วมกัน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม มีความจำเป็น เนื่องจากตลาดน้ำลำพญาเป็นพื้นที่เขตเทศบาลตำบลลำพญา พื้นที่คาบเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา และสภาพพื้นที่ตลาดน้ำลำพญาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวของรัฐและเอกชน ในบริเวณใกล้เคียง จำนวนมากมาย จึงทำให้ประชาชนในชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวกันการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ดังกล่าว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

จากที่กล่าวมาในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญในการเลือกศึกษาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำลำพญา เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวจีนที่โดยพื้นฐานทั่วไปแล้วมักเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบสงบ ดำรงชีวิตเรียบง่าย ไม่นิยมทำธุรกิจบริการหรือธุรกิจท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว แต่การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในตลาดน้ำลำพญา อาศัยการท่องเที่ยวเป็นวิธีการในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อทำความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยทำให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ และพฤติกรรมต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ และระดับการมีส่วนร่วมที่จะนำไปเป็นประโยชน์ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม ให้ดียิ่งขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากร พักอาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,958 คน (กรมการปกครอง, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชาชนที่มีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนครัวประชากร พักอาศัย อยู่ในเทศบาลตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,958 คน ผู้วิจัย ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

0.05 จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เมื่อได้ กลุ่มตัวอย่าง จึงทำสุ่มตัวอย่างโดยแบบอาศัยความน่าจะเป็น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจ (Check List) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เพื่อใช้ประกอบการอภิปรายผล

เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลความผลค่าคะแนน

การแปลความผลค่าคะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความจากสูตร ดังนี้ (สมโภชน์ อเนกสุข, 2553)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.01 - 3.40 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.00 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถาม ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับประชากรกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยได้ค่าความความเชื่อมั่นภาพรวมของแบบสอบถามเท่ากับ .920

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วม ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย ใช้สถิติ t - test (t - test for statistical analysis) ส่วนตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่มย่อยขึ้นไป ใช้สถิติผันแปรทางเดียว (Onaway Analysis of Variance: One way ANONA)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 38.75 และเพศหญิง ร้อยละ 61.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี ร้อยละ 38.30 โดยมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.80 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 22.30 โดยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 15,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 37.50 และอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ร้อยละ 55.80

2. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่า $\bar{X} = 4.05$, S.D. = .53 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการดำเนินการและการปฏิบัติงานมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.13$, S.D. = .65 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ	3.96	.58	มาก	4
2. ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติงาน	4.13	.65	มาก	1
3. ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์	4.07	.57	มาก	2
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.01	.54	มาก	3
การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม	4.05	.53	มาก	

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	เพศ	จำนวน	Mean	S.D.	t	Sig.
ภาพรวม	ชาย	155	4.1779	.42401	3.89	.000*
	หญิง	245	3.9693	.57448		

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig. = .000) แสดงว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่)

ปัจจัยส่วนบุคคล	SS	df	Ms	F	Sig.	เปรียบเทียบ การมีส่วนร่วม
อายุ						
ระหว่างกลุ่ม	7.464	4	1.866	7.020	.000**	อายุที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	104.730	394	.266			
รวม	112.194	398				
ระดับการศึกษา						
ระหว่างกลุ่ม	35.723	4	8.931	46.040	.000**	ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	76.621	395	.194			
รวม	112.345	399				
อาชีพ						
ระหว่างกลุ่ม	17.779	5	3.556	14.815	.000**	อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	94.566	394	.240			
รวม	112.345	399				
รายได้						
ระหว่างกลุ่ม	3.082	3	1.027	3.723	.053	รายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	109.263	396	.276			
รวม	112.345	399				
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่						
ระหว่างกลุ่ม	15.531	3	5.177	21.176	.000**	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน
ภายในกลุ่ม	96.813	396	.244			
รวม	112.345	399				

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบ LSD ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ ดังนี้

3.2 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี กับ อายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ

Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา กับระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร กับประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย และพนักงานเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่มีรายได้ มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3.6 ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยวิธีทดสอบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 1 ปี กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำผลการวิจัยที่ค้นพบข้อเท็จจริงแล้วนำอธิบายผลที่สนับสนุนสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านการเสนอความคิดเห็น ด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่าประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหา ร่วมวางแผน ดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไกวัลย์ พวงงาม ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as a Social System Unit) เริ่มจากกลุ่มคน 2 คนขึ้นไปจนถึงระดับชาติ การเสนอความคิดเห็นเป็นการแสดงความรู้สึกความเห็นของตนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชุมชน เป็นสิ่งจำเป็น แล้วนำความคิดเห็น ความรู้สึกนั้นหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มาวางแผนและการตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนาชุมชน แก้ปัญหาชุมชน

ร่วมกัน (โกวิทย์ พวงงาม, 2562) เช่นเดียวกันกับ จิรโชค (บรรพต) วีระสย กล่าวว่า แนวคิดด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมของชุมชน สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมทุกด้าน แนวคิดที่สำคัญคือ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ร่วมกันดูแลรักษา และร่วมกันอนุรักษ์ ส่งเสริมให้คงอยู่สู่ลูกหลาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโครงการ กิจกรรมในชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการติดตามผลโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการ เพราะประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นตนเอง (จิรโชค (บรรพต) วีระสย, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คืออายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคาดหวังในผลประโยชน์ ที่จะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเชื่อในตัวผู้นำชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมและพบว่าอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะเกร็ดขาดงบประมาณสนับสนุนแก่ชุมชนและรองลงมาได้แก่ปัญหาจากรถจักรยานยนต์รับจ้างที่มีจำนวนมากวิ่งเร็วและส่งเสียงดังและปัญหาสุนัขจรจัดมีจำนวนมากบางส่วนเป็นปัญหาจากการที่ประชาชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนยังทำได้ไม่ทั่วถึง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน (พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ, 2544)

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน และปัจจัยด้านอาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวรรณ นิลเกตุ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอมืองหนองคาย ประชาชนที่มีเพศต่างกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทในสังคม ในหลาย ๆ เรื่อง เสมอภาคกับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิ์ มีเสียงในการแสดงออก ในการมีส่วนร่วมมากขึ้นจากในอดีตที่ผ่านมาทำให้ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตำบลทุ่งกร่าง เพศหญิงกับเพศชายจึงมีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน (วชิรวรรณ นิลเกตุ, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณเจิด สอพิมาย ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่มีอายุน้อยอาจจะยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ยังมองไม่ออกว่าการมีส่วนร่วมสำคัญเพียงใด ซึ่งต่างจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า ที่มีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้าน มองภาพได้กว้างกว่าและเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม ประชาชนที่มีอายุต่างกันจึงมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน (บรรเจิด สอพิมาย, 2550) งานวิจัยของ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2552) และงานวิจัยของ อรรวรรณ เกิดจันทร์ ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนในท้องถิ่นผลการวิเคราะห์พบว่าคนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ที่คลองโคน) ที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกันในขณะที่คนในท้องถิ่นที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน) ที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่ต่างอาชีพกัน มีประสบการณ์ วิถีคิด การเรียนรู้จากตำแหน่งและอาชีพในการปฏิบัติงาน เกิดจากความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพตามตำแหน่งของตน จึงอาจทำให้เกิดความแตกต่างเรื่องความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (อรรวรรณ เกิดจันทร์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปผลและมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้ สรุปผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญาจังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการและการปฏิบัติการ ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ

อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน และปัจจัยด้านอาชีพมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อาทิองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลในท้องถิ่นที่สถานที่ท่องเที่ยวนั้นอยู่ในความรับผิดชอบ หรือธุรกิจภาคบริการที่มีผลกระทบค่อนข้างสูง ท้องถิ่นควรนำแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดเช่นในปัจจุบันที่ประเทศไทยและทั่วโลกกำลังเผชิญกับโรคโควิด 19 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมากในเวลาอันรวดเร็ว กระทบต่อรายได้ของประชาชนและประเทศ ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและแรงงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยเรื่องกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน 2) ควรมีการทำวิจัยต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อการจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์และช่องทางการพัฒนาร่วมกัน 3) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาศักยภาพและทักษะของประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเงินรายได้ ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2559). สถิติรายงานจำนวนประชากรและบ้านจังหวดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. นนทบุรี: ธรรมสาร.
- จิรัช (บรรพต) วีระสย. (2551). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราภรณ์ อัมพรพรรดี. (2547). ทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะเกร็ดอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขต ดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วชิรารรรถ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สาร นิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรรถธรณ เกิดจันทร์. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Yamane, T. (1973). Statistics, An Introductory Analysis, 2nd ED. New York: Harper and Row.

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

DEVELOPMENT A PROGRAM TO SMART TEACHER IN PRIMARY SCHOOL UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATION

สรญา ทองธรรมมา

Soraya Thongtamma

พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: thongtamma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง 2) ศึกษาการใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าวิชาการ จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Sampling) และนำโปรแกรมไปทดลองใช้กับครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมิน แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 1.1) กิจกรรมพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังการอบรมโดยใช้เวลาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.83 S.D. = 0.49) 1.2) การดำเนินการตามโปรแกรมขั้นตอนที่ 3 ($\bar{X}$ = 4.78 S.D. = 0.52) และ 1.3) การอบรมควบคู่กับการปฏิบัติงานที่สถานศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนา และการดำเนินการตามโปรแกรมขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนาตาม ($\bar{X}$ = 4.74 S.D. = 0.54) 2) การใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการทดสอบคะแนนรายบุคคลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ครูมีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 16.95 จาก

* Received 10 August 2021; Revised 3 September 2021; Accepted 7 September 2021

คะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 56.52 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 24.64 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 82.12 แสดงว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, โรงเรียนประถมศึกษา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objective of this article is to 1) study the development of high-performance teacher development programs; Under the local government organization The sample consisted of 375 administrators and academic supervisors. Multi-stage sampling was obtained and the program was tested with 16 elementary school teachers, municipal schools, amusement parks. Including an assessment form Questionnaire and interview form The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation. The results of the research showed that 1) the satisfaction of the development of high-performance teacher enhancement programs in elementary schools. Under the local government organization The overall level was at a high level. 1.1) Program development activities for enhancing high-performing teachers in elementary schools. Local administrative organization after training by using time exchange of learning ($\bar{X}$ = 4.83 SD = 0.49) 1.2) Implementation of the program, step 3 ($\bar{X}$ = 4.78 SD = 0.52) and 1.3) training in conjunction with Work at the educational institution of the developing person. Step 2: ($\bar{X}$ = 4.74 S.D. = 0.54) 2) Implementation of high performance teacher enhancement programs in primary schools. Under the local government organization Individual score test results of teachers in elementary schools. Under the local government organization, teachers were found to have a pre-development score of 16.95 from a full score of 30, equivalent to 56.52 percent and a post-development score of 24.64 from a full score of 30, or 82.12 percent, indicating that primary school teachers. study The scores of local governments have higher post-development scores than before. A nd pass the criteria 80 percent of all people

Keywords: Program Development, Elementary School, Local Government Organization

บทนำ

การศึกษาในยุคดิจิทัลวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีได้ก้าวล้ำไปไกลและเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต การปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่จึงจำเป็นมากเพราะความรู้มีอยู่ทุกแห่งผู้คนเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เช่นเดียวกันกับการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่ “ประเทศไทย 4.0” โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบเดิมจะเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงหมายถึงการเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งการขับเคลื่อนประเทศไทย สู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ประชาชนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561) และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และศีลธรรมจริยธรรมที่ผู้เรียนพึงมีบริบทของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ที่ยึดหลักการการน้อมนำและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมแนวคิดในการปฏิรูปประเทศ โดยพัฒนาคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรม และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) รัฐบาลปัจจุบันมุ่งเน้นในการนำโมเดลประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 มิติคือ 1) ผลผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม 2) เน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การบริการมากขึ้น และ 3) ขับเคลื่อนด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ที่รัฐบาลคาดหวังว่าจะนำพาประเทศไทยไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกกลุ่มที่ 1 ที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ในบริบทของการปฏิบัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 อย่างเป็นรูปธรรม (เพชรวิทย์ จันทรศิริสร, 2562) การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังเช่นที่ วิจารณ์ พานิชย์ กล่าวไว้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่างกับศตวรรษที่ 20 สรุปได้ว่า โลกในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมก็แตกต่างไปจากเดิม ทำให้ทักษะความต้องการในการดำรงชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไป การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน จึงเป็นในรูปแบบผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Learning by Doing) โดยเป็นการเรียนที่เน้นความร่วมมือ (Collaboration Skills) และเรียนกันเป็นทีม (Team Learning) มากกว่าจะเรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์เฉพาะตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งการเรียนลักษณะนี้ นักเรียนจะเรียนรู้จากการกระทำและการคิดของตนเอง ครูอาจารย์มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ โดยการออกแบบบทเรียนสร้างแรงบันดาลใจ มากกว่าการสอน (Teach Less, Learn More) รูปแบบการทำงานของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนจากทำงานคนเดียวเป็นการทำงานเป็นทีม กำหนดเป้าหมายร่วมกันในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC)

โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในการทำงาน พัฒนางานอย่างต่อเนื่องให้เกิดผลลัพธ์ที่สัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน การจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในรูปแบบการศึกษายุคใหม่มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการอย่างเข้มแข็ง 2) สถานศึกษาจัดการศึกษาเน้นการจัดการเรียนการสอนในสิ่งที่ปัญหา และ 3) สร้างเครือข่ายมาช่วยสถานศึกษาให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน (จิรัฏฐพร บุญมาก, 2558) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่เน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2559)

การพัฒนาครูสมรรถนะสูงที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีคุณวุฒิตรงตามวิชาที่สอน ครูต้องหมั่นพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การดำเนินงานวิจัยและพัฒนาไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์ รวมทั้งส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการวิจัยและพัฒนาในระดับภาคหรือ กลุ่มจังหวัดเพื่อให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผลักดันงานวิจัยและพัฒนาไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานวิจัยของรัฐและภาคเอกชน ปรับปรุงและจัดเตรียมให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการวิจัยและพัฒนาและด้านนวัตกรรม ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่สำคัญในการต่อยอดสู่การใช้เชิงพาณิชย์ของภาคอุตสาหกรรมให้มีความพร้อมทันสมัยและกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ เช่นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการตั้งศูนย์วิเคราะห์ห้องปฏิบัติการสถาบันและศูนย์วิจัยเป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการพัฒนาสมรรถนะสูงขึ้นเติมขีดกำลังความสามารถและความจำเป็นในโลกยุคดิจิทัล เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะครูมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการที่ครูจะดึงศักยภาพที่มีในตนเองมาใช้โดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อให้กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ดี เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรมากที่สุด ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาตามความต้องการ ครูมีลักษณะพื้นฐานของการเป็นครูที่ดี มีองค์ความรู้ มีความสามารถ ความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนปฏิบัติตามอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณครูและเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นใน

ทุกด้าน สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สถานศึกษา ครูและบุคลากร ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ศึกษาการใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย (แบ่งเป็น 3 ระยะ) ดังนี้

ระยะที่ 1

- 1.1 การศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.2 ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดครูสมรรถนะสูงโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

ระยะที่ 2

- 2.1 นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจำนวน 7 คน เกี่ยวกับการยกร่างโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.2 นำข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่างโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินด้านความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์โดยจัดประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ Connoisseurship โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนและปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะครูตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 3

ศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดประเมินผล คือ แบบประเมิน แบบสังเกต การสัมภาษณ์ และแบบทดสอบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 20 จังหวัด รวม 13,020 คน จากโรงเรียน 2,967 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูหัวหน้าวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จาก 5 จังหวัด 36 แห่ง ได้แก่ ขอนแก่น จำนวน 10 แห่ง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 แห่ง จังหวัดสกลนคร จำนวน 3 แห่ง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 12 แห่ง และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 36 แห่ง และจำนวนครูกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 120 คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 120 คน และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 45 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 375 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ การพัฒนาสมรรถนะครู โรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถามโดยการเขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาโดยแบ่งข้อมูลในการสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามเป็นการตรวจสอบรายการ(Checklist)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อสอบถามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของความต้องการที่จะได้รับในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นการสอบถามแบบปลายเปิด

2. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องของภาษา เนื้อหา และความสอดคล้องของข้อคำถาม

3. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ระหว่างข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ดังนี้

4.1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและเป็นนักวิชาการสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านการวัดผล ประเมินผลหรือวิจัยทางการศึกษาในระดับ

ปริญญาเอกและเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนในสถาบันอุดมศึกษาอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 2 คน

4.2 ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ทางด้านการบริหารของการศึกษาในสถานศึกษาหรือเป็นผู้บริหารในสำนักงานการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อย 10 ปี จำนวน 3 คน

5. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยวิธีการหาค่า IOC รายข้อ ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาในการดำเนินการในขั้นตอนถัดไป

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อจัดทำหนังสือออกเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. จัดนำส่งเอกสารขอความอนุเคราะห์ พร้อมแบบสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเตรียมซองเปล่าพร้อมติดแสตมป์จำหน่ายของถึงผู้วิจัยไว้ด้านใน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ส่งเอกสารคืนให้กับผู้วิจัย

3. ติดตามเอกสารที่ได้จัดส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างให้ครบถ้วน แล้วนำเอกสารมาจัดกระทำการวิเคราะห์ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผล

4. สรุป รายงานผลการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้อมูลที่ได้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์แต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยการวิเคราะห์หาความถี่ และร้อยละ

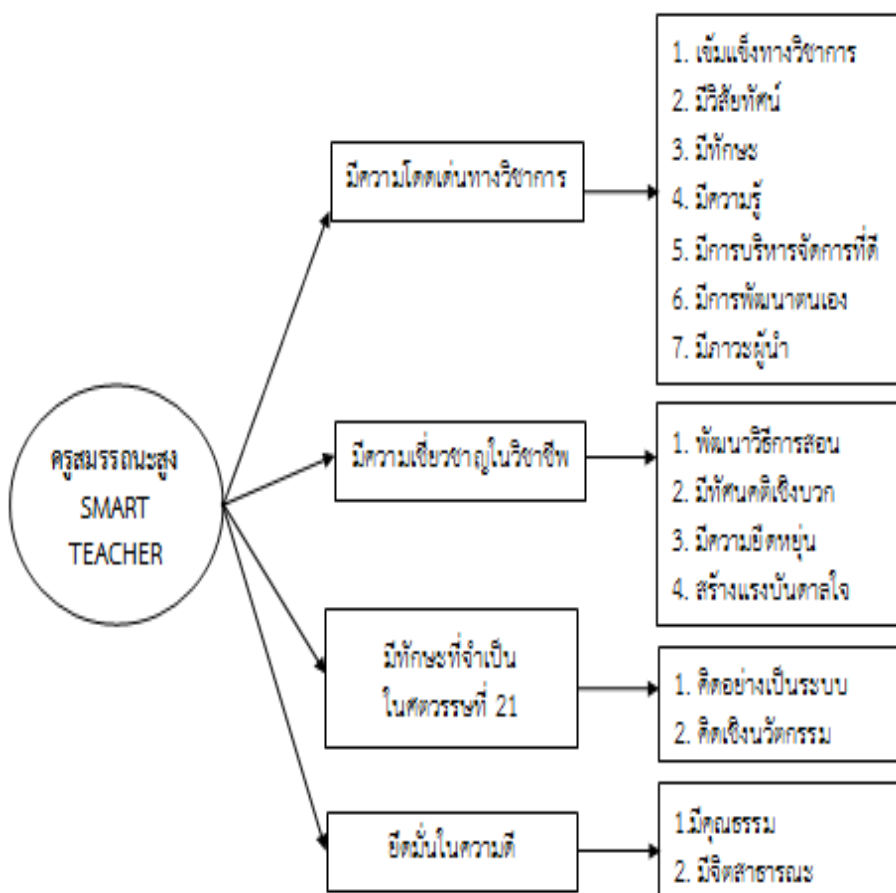

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สร้างตามมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นการสอบถามแบบปลายเปิด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความพึงพอใจโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62 S.D = 0.06) เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 9 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้แก่ 1) กิจกรรมพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังการอบรมโดยใช้เวลาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.83 S.D. = 0.49) 2) การดำเนินการตามโปรแกรมขั้นตอนที่ 3 ($\bar{X}$ = 4.78 S.D. = 0.52) และ 3) การอบรมควบคู่กับการปฏิบัติงานที่สถานศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒน และการดำเนินการตามโปรแกรมขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนาตาม ($\bar{X}$ = 4.74 S.D. = 0.54) และสามารถองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครูสมรรถนะสูงได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเรียงตามค่า Factor Loading

2. ผลการการใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการทดสอบคะแนนรายบุคคลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ครูมีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 16.95 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 56.52 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 24.64 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 82.12 แสดงว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน ซึ่งผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการดำเนินการตามโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า คะแนนของผู้เข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ก่อนการพัฒนา พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ทุกองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ยึดมั่นในความดี โดดเด่นวิชาการ ทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 และเชี่ยวชาญวิชาชีพและหลังการพัฒนา โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โดดเด่นวิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ ทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 และยึดมั่นในความดี ซึ่ง ผลการทดสอบคะแนนรายบุคคลของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ครูมีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 16.95 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 56.52 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 24.64 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็น ร้อยละ 82.12 แสดงว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประเมินความเป็นไปได้ของโปรแกรมเป็นการประเมินยืนยันความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงโปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนที่ 3 การวัดและการประเมินผล ทั้งนี้ วาสนา มะณีเรือง และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณลักษณะของครูเก่งครูดี สรุปได้ดังนี้ 1) ครูเก่งมีคุณลักษณะ 5 ประการดังนี้ 1.1) การพัฒนาตนเองของครู 1.2) ความสามารถในการสร้าง การพัฒนา หลักสูตร และสื่อการสอน 1.3) ความสามารถในการสอน คือครูที่ให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี สอนเด็กให้เก่งได้ มีเทคนิคการสอนดี 1.4) ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือครูที่วิเคราะห์ตัวชี้วัดเพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาและพฤติกรรมที่เครื่องมือวัดผลได้ตรงตามสภาพจริง 1.5) ความสามารถในการแก้ปัญหา คือครูที่มีความสามารถในการให้เรื่อง แก้ปัญหาในการทำงานได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ 2) ครูดีมีคุณลักษณะ 2 ประการดังนี้ 2.1) การครองตน คือครูที่ใจดี ใจเย็น มีเมตตา มีธรรมอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม 2.2) การครองงาน คือ ครูที่เอาใจใส่นักเรียนทุกคนอุทิศตนเพื่อการสอนมุ่งมั่นในการทำงานช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อการวางแผนการสอนอย่างต่อเนื่องไม่แสวงหาผลประโยชน์ในหน้าที่ รักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ (วาสนา มะณีเรือง และคณะ, 2559)

2. ผลการการใช้โปรแกรมเสริมสร้างครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ครูมีคะแนนก่อนพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 16.95 จากคะแนนเต็ม

30 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 56.52 และมีคะแนนหลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 24.64 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 82.12 แสดงว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคะแนนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน คะแนนของผู้เข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่ง กมล สดประเสริฐ ได้นำเสนอข้อมูล ครูสมรรถนะสูงในศตวรรษที่ 21 โดยแปลจากมาตรฐานครูในมลรัฐฟลอริดา (Florida Education Standards Commission) ว่า ครูต้องมีสมรรถนะดังนี้ 1) สามารถใช้ยุทธศาสตร์การประเมิน อย่างหลากหลาย 2) สามารถใช้เทคนิคการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 3) สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเองและสถานศึกษา 4) สามารถใช้เทคนิคและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้นักเรียนคิด 5) สามารถใช้ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่หลากหลาย 6) มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู 7) สามารถจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้ 8) มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา 9) สามารถสร้างสรรค์บรรยากาศทางการเรียนรู้ 10) สามารถวางแผนการสอนและดำเนินการตามแผนได้อย่างหลากหลาย 11) สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง และ ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา และ 12) สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน (กมล สดประเสริฐ, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการพัฒนาครูสมรรถนะสูง มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การสอนงาน 3) การระดมสมอง 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การศึกษาด้วยตนเอง และ 6) การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน โปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะครูประกอบด้วย 4 โมดูล 5 กิจกรรม จำนวน 180 ชั่วโมงผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับมากเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดควรนำไปปรับใช้ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตนเอง 2) ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาครูสมรรถนะสูง พบว่า 1) ครูผู้ร่วมพัฒนามีสมรรถนะในการปฏิบัติงานมีระดับสมรรถนะหลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนพัฒนาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน โดยรวมระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดควรนำข้อมูลจากการศึกษาความคิดเห็นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูด้านอื่นๆ โดยแยกตามความถนัดเป็นกลุ่มสาระเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาพัฒนาต่อยอดให้

เกิดความทันสมัยตามยุคที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ 2) ก่อนที่จะพัฒนาสมรรถนะครูครั้งใดควรมีกิจกรรมเปิดใจและสร้างทัศนคติเชิงบวกในวิชาชีพเพื่อให้เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนา ควรศึกษาบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่นนั้นๆให้รอบด้านเสียก่อน 3) ควรมีการวิจัยที่บูรณาการต่อยอดทักษะความรู้จากครูผู้ศิษย์

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างครูสมรรถนะสูง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาจนทำให้บทความฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุดประเสริฐ. (2548). แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2559 = IMD. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิฆัมพร บุญมาก. (2558). การพัฒนาระบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2562). สมรรถนะและการจัดการเชิงกลยุทธ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วาสนา มะณีเรือง และคณะ. (2559). รูปแบบการพัฒนาครูเก่งครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มจร, 30(2), 260-278.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2559). การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2561). สมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

เทคโนโลยีการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในยุคใหม่*

EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT IN THE NEW ERA

อภิชาติ รอดนิยม

Apichat Rodniyom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: apichat.rod@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ในปัจจุบัน ทำให้เกิดกระบวนการของแนวทางจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนั้นผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอด องค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนต่างก็ต้องมีการปรับตัว และเตรียมทักษะ เพื่อรับมือกับแนวทางจัดการเรียนรู้แบบใหม่อย่างทันท่วงที พร้อมรับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ผู้สอนจึงต้องเตรียมตัว และเข้าใจทักษะในการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือแพลตฟอร์มรูปแบบต่าง ๆ ที่อาศัยการบริหารจัดการห้องเรียนซึ่งแตกต่างไปจากห้องเรียนปกติในสถานศึกษา ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอน ที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแผนการสอน สื่อการสอน เทคนิคการสอน การจัดการห้องเรียนผ่านเครือข่ายออนไลน์ การสร้างนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ อันส่งผลให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ และการเลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษาได้อย่างเหมาะสม การศึกษาในยุคใหม่นี้จึงจำเป็นต้องมีช่องทางในการเรียนรู้และช่องทางในการเรียนการสอนและการวัดผลออนไลน์ ที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความต้องการผู้เรียน วัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาการเรียนรู้ของรายวิชา และช่องทางในการสื่อเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้สอนไปยังผู้เรียนในทุกแพลตฟอร์ม และทุกรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการกำหนดเงื่อนไขประมวลผลของรายวิชา เงื่อนไขการเรียนรู้ของหลักสูตร และเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียน และในรูปแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพตอบโจทย์การศึกษายุคใหม่ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สื่อองค์ความรู้ของผู้สอนได้อย่างครอบคลุม

* Received 11 May 2021; Revised 4 September 2021; Accepted 8 September 2021

คำสำคัญ: เทคโนโลยีการศึกษา, แพลตฟอร์ม, การจัดการห้องเรียนผ่านเครือข่ายออนไลน์

Abstract

Due to the current situation of the Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) epidemic, the process of online learning management through the Internet network has been created. Therefore, teachers, as the persons who transfer knowledge to learners, must be adapted and promptly prepare skills to deal with new learning management methods. Besides, they must be always ready to deal with any uncertain situation that may arise. Teachers, therefore, need to prepare and understand the skills of learning management through the Internet or various platforms that rely on classroom management which is different from the normal classroom in an educational institution. The skills in transferring knowledge of the instructor are really important in teaching management. Instructors' skills in transferring knowledge are especially important in teaching leadership. Whether it is a lesson plan, teaching materials, teaching techniques, classroom management through online networks, creating technology innovations for education, and creativity that results in a lifelong learning approach, this leads to online teaching design and an appropriate selection of educational technology. Education in this new era requires learning channels and channels for teaching and assessment online that are diverse and effective and also considering the needs of learners, course objectives, and content of the course. In addition, it requires channels for distributing the content of teachers to learners through all platforms and all learning styles to meet the objectives of defining the condition for the course assessment, and requirement for learning the course and to develop teaching styles both in the classroom and in an online format to effectively serve the needs of modern education that meet the needs of the learners and communicate teachers' knowledge to the learners comprehensively.

Keywords: Educational Technology, Platform, Online Classroom Management

บทนำ

การพัฒนาของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ของผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่ไม่ได้จำกัดเพียงวิชาหลักเท่านั้น แต่ยังสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเสริมในด้านต่าง ๆ ตามความสนใจ หากผู้เรียน

รู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ “การศึกษา 4.0 สู่ ครู - อาจารย์ 4.0 เมื่อทิศทางการศึกษาในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยน ครูและอาจารย์ ในฐานะผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนาความสามารถ ศักยภาพของตนเองให้เทียบกับการศึกษา 4.0” (ภัทรนันท์ ไทหะสิน, 2562)

การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อหรือเป็นช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ และกระบวนการคิด ควรพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ให้เหมาะสมกับกระบวนการจัดการสอนเพื่อความสะดวก และราบรื่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากผู้สอนมีทักษะและความเข้าใจการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ วิธีการใช้งาน ข้อดี หรือจุดเด่น ข้อเสียหรือจุดด้อยของแต่ละโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการจัดการเรียนการสอน ความรู้เรื่องการเข้าใช้ และเทคนิคการแก้ปัญหาระบบอินเทอร์เน็ตในเบื้องต้น ความเข้าใจในเรื่องลิขสิทธิ์ และทรัพย์สินทางปัญญาในการคัดลอกนำข้อมูลของผู้อื่นมาใช้ การออกแบบเนื้อหาการเรียน และช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับความสามารถของแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมออนไลน์เป็นอย่างดี รวมทั้งถ่ายทอดทักษะการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นให้แก่ผู้เรียนได้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาขัดข้องที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการสอน จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินการได้อย่างราบรื่น

สาระในบทความนี้มุ่งนำเสนอการทำความรู้จักกับการเรียนการสอนในยุคใหม่ให้มากขึ้น รวมถึงการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

การเรียนการสอนในยุคใหม่

เมื่อเทียบกับการเรียนการสอนในยุคเก่าที่ผู้เรียนจะต้องเข้าห้องเรียน เช็กชื่อ เรียนกับผู้สอนด้วยสื่อการเรียนที่เป็นหนังสือ สมุด และการเขียนกระดาน แต่เมื่อมีการพัฒนาของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ผู้สอนต้องสามารถปรับวิธีการสอนหรือสื่อการสอน ให้ทันต่อพัฒนาการของเทคโนโลยี “ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ง่ายต่อการศึกษาด้วยตนเองและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง สามารถแก้ปัญหาได้ อาจสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ จัดบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถเรียนได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือที่อื่น ๆ ได้ตลอดเวลา” (กาญจนา บุญภักดี, 2563) กล่าวได้ว่าเพื่อให้การเรียนการสอนตอบสนองต่อการพัฒนาของเทคโนโลยี จึงต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมถึงเครื่องมือและระบบปฏิบัติการที่สามารถเชื่อมต่อ และทำงานร่วมกันกับระบบอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้เกิดการประยุกต์เปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากในรูปแบบการเรียนการสอนและระบบการศึกษา

ห้องเรียนอัจฉริยะ

การเรียนรู้ในยุคใหม่ ไม่ได้จำกัดเพียงหนังสือและห้องเรียนภายในสถานที่ที่กำหนดอีกต่อไป “องค์ประกอบของห้องเรียนอัจฉริยะ คือ 1) ผู้สอนทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ 2) ผู้เรียนทำหน้าที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก 4) โดยใช้ชุดเครื่องมือดิจิทัล” (ธีรศักดิ์ สะกุล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี, 2561) กล่าวโดยสรุปคือ เมื่อมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชั้นเรียน อย่าง Smart Board, Presentation, eBook, และ AR สื่อเสมือนจริง เป็นการนำเทคโนโลยีมาผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน เป็นต้น เพื่อใช้เสริมสร้างประสบการณ์และก่อให้เกิดทักษะทางการเรียนการสอน โดยเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนร่วมกันจากเทคโนโลยีที่หลากหลายทั้งสื่อในระบบภาพและเสียง ทำให้การเรียนรู้ทั้งในระบบชั้นเรียนปกติและนอกชั้นเรียนในการเรียนแบบออนไลน์หรือทางไกลทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้

เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ “เป็นการนำศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเทคโนโลยีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเป็นตัวเลขชุด 0 กับ 1 และเป็นระบบเลขฐานสองในการบีบอัดส่งผลกระทบต่อความเที่ยงตรงของการถ่ายทอดข้อมูลสารสนเทศในลักษณะข้อความ กราฟ รูปภาพ วิดีโอคลิป และ อื่น ๆ ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน และสื่อออนไลน์” (อัญญาณี สุมณ และดร.อุทิศ บำรุงชีพ, 2561) ทั้งนี้ก็เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือเพื่อใช้พัฒนาระบบการเรียนการสอน หรือระบบงานในสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ “ผู้สอนจะต้องมีการออกแบบพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยอาศัยรูปแบบหรือแบบจำลอง (Model) โดยคำนึงถึง 1) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน 2) มีกลยุทธ์การเรียนการสอนหรือสื่อเทคโนโลยีช่วยในการจัดการเรียนการสอนนั้นได้ และ 3) มีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน” (ชุดิวัฒน์ สุวดีพิงค์ และอุบล ทองปัญญา, 2563)

ระบบ e - Learning หรือการเรียนการสอนออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้กับการศึกษาในปัจจุบันและสามารถประยุกต์ต่อไปได้ในอนาคต การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้งานระบบ การเรียนรู้วิธีการใช้งานเครื่องมือในการพัฒนารายวิชาออนไลน์ เป็นส่วนสำคัญอย่างมากเพราะผู้สอนหรือผู้พัฒนารายวิชาออนไลน์นั้น จำเป็นต้องเรียนรู้เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนารายวิชาออนไลน์เพื่อนำไปประยุกต์ให้เข้ากับการออกแบบรายวิชา ซึ่งทำให้รายวิชาออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นนั้น ตรง

กับความต้องการของผู้เรียนเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ “การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานองค์ความรู้ร่วมกับนวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีรูปแบบที่หลากหลาย” (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) สรุปเป็นองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้สอน (Instructor) 2) ผู้เรียน (Student) 3) เนื้อหา (Content) 4) สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ (Instructional Media & Resources)

ดังนั้นผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและประสบการณ์ในการสอน หากมีความรู้ในด้านการพัฒนารายวิชาออนไลน์ด้วยระบบ e - Learning ย่อมจะส่งผลให้การออกแบบและการพัฒนารายวิชาออนไลน์มีประสิทธิภาพสำเร็จครบถ้วนตามความต้องการ อีกทั้งในยุคปัจจุบันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ วิธีการใช้งาน วิธีการเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองได้ง่ายผ่านทางแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์ม โดยผู้สอนมีหน้าที่เพียงชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในองค์ความรู้นั้น ๆ

คุณสมบัติของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ แบ่งเป็นระบบเบื้องต้น ดังนี้

ระบบจัดการผู้ใช้ คือ การจัดการด้านข้อมูลของผู้ใช้งานโดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้ดูแลระบบ, ผู้สอน, ผู้เรียน ซึ่งสามารถกำหนดสิทธิ์ของผู้ใช้แต่ละคนในการใช้งาน การกำหนดการเข้าถึงห้องเรียนของผู้เรียน การจัดกลุ่มการเรียนรู้ของผู้เรียน การกำหนดเงื่อนไขในการเรียนรู้ การบันทึกข้อมูลของผู้เรียน วันเวลา จำนวนครั้งในการใช้งานกิจกรรมที่ผู้เรียนทำในแต่ละครั้ง และการอัปเดตข้อมูลผู้เรียน เป็นต้น

ระบบจัดการรายวิชา คือ การจัดการด้านข้อมูลเนื้อหาของรายวิชาและกิจกรรมในรายวิชา เช่น การสร้างหน่วยการเรียนรู้ของรายวิชา การสร้างเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดเงื่อนไขของการเรียนรู้ การกำหนดเวลาในการเข้าเรียน การกำหนดรูปแบบการเรียน หรือการกำหนดประมวลผลของรายวิชา การเพิ่มกิจกรรมในการเรียนการสอน การส่งงาน/การส่งงาน การทดสอบ เป็นต้น

ระบบจัดการการสื่อสาร คือ เครื่องมือด้านการสื่อสารที่มีอยู่ในระบบ มีหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้สอนด้วยตนเอง เช่น Zoom, Google Meet, Chat Room, Web - board, Live Chat, Discussion สามารถใช้ได้ 3 ลักษณะ คือ เพื่อประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนแบบสด เพื่อประกาศข่าวสารในรายวิชา เพื่อการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ในรายวิชา เพื่อเป็นเครื่องมือในการถามตอบประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ ในรายวิชา เป็นต้น ตัวอย่างระบบการเรียนการสอนออนไลน์ <http://elearning.mcu.ac.th/>

ระบบ e - Testing หรือการทดสอบออนไลน์

การทดสอบเป็นการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้อย่างหนึ่งของผู้สอนนำมาวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับผู้เรียน e - Testing คือการทดสอบด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ระบบ e - Testing ทำงานด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงสามารถรองรับการทดสอบได้หลากหลายรูปแบบ เช่น แบบเลือกตอบ แบบจับคู่ แบบเติมคำ แบบอธิบาย เป็นต้น และสามารถใช้สื่อประสม (Multimedia) ทั้งภาพ เสียง วิดีโอ หรือเหตุการณ์จำลองมาใช้ในการทดสอบได้ “การทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ ผ่านเว็บโดยที่แบบฝึกหัดเหล่านั้นจะมีการตรวจอัตโนมัติโดยคอมพิวเตอร์ในทันทีทำให้การเรียนรู้ได้ผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้นกว่าการนั่งเรียนในห้องเรียนและตรวจการบ้านโดยผู้สอนที่จะต้องเสียเวลาในการตรวจ นอกจากนี้การใช้ระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยทำให้ผู้สอนสามารถเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ง่ายยิ่งขึ้น” (ณฐภัทร ตินเวส และฐานันท์ ธรรมเมธา, 2559) นอกจากนี้ “แบบฝึกหัด (Assignments หรือ Finger exercises) ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามแบบสั้น ๆ เพื่อความเข้าใจในบทเรียน ถ้าเป็นการคำนวณตัวเลขมักจะเป็นคำตอบแบบตัวเลือก พร้อมอธิบายที่มาของคำตอบนั้น ๆ บางวิชาอาจมีการบ้าน (Homework) โดยผู้เรียนจะต้องทำแบบฝึกหัดทุกสัปดาห์ โดยให้เวลาตามที่กำหนดนั้น” (ชโรชินี ชัยมินทร์, 2562) ซึ่งก็เป็นอีกตัวอย่างที่นำระบบ e - testing หรือการทดสอบมาใช้เป็นกิจกรรมในการเรียนการสอนอีก 1 ลักษณะ ระบบ e - Testing นั้นจะต้องรองรับได้ทุกอุปกรณ์ไม่ว่าจะเป็น PC, Notebook, Tablet หรือ Smart phone จะสามารถอำนวยความสะดวกทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน อย่างไม่มีข้อจำกัด และสามารถรู้ผลการทดสอบหลังทำข้อสอบเสร็จทันที

การสอบผ่านระบบ e - Testing ทำได้หลายแนวทาง เช่น

- **สอบพร้อมกันในห้อง** โดยผู้สอบเข้าห้องสอบตามกำหนด ที่ห้องสอบทั่วไป หรือห้องสอบคอมพิวเตอร์ เพื่อความสะดวกในการจัดสอบของเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้เชื่อมั่นในความสุจริต ความพร้อมเพรียงกัน แต่จะมีข้อเสีย คือสิ้นเปลืองบุคลากร งบประมาณ และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการคุมการสอบ

- **สอบที่ไหน เวลาใด ก็ได้** โดยกำหนดวัน เวลาสอบให้ทราบทั่วกัน เช่น วันที่ 1 เมษายน 2563 เวลา 06.00 ถึง 24.00 น. ผู้สอบจะใช้เครื่องมืออะไร อยู่ที่ไหน สอบเวลาใดก็ได้ แต่เมื่อเริ่มสอบแล้วต้องทำให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด เช่น ภายใน 2 ชั่วโมง หรือกำหนดเวลาข้อละ 1 นาที ก็ได้ ซึ่งอาจทำให้รู้สึกได้ว่า อาจมีการทุจริตในลักษณะต่าง ๆ หรือผู้สอบอยู่ในที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้การสอบดำเนินการไม่ราบรื่นนัก แต่จะประหยัดงบประมาณ อุปกรณ์ และบุคลากร

- **สอบทั้งในห้องและที่อื่น** ผสมผสานทั้ง 2 รูปแบบ คือจัดห้องสอบสำรองไว้สำหรับผู้อยู่ใกล้สถานศึกษาหรือไม่ีอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต และเปิดโอกาสให้ผู้สอบที่อยู่ไกลเดินทางไม่สะดวก หรือมีสถานการณ์ไม่ปกติ เช่น มีการประท้วง หรือโรคระบาด ก็สามารถดำเนินการจัดสอบรูปแบบลักษณะนี้ได้เช่นกัน

ประโยชน์ของ e – Testing

- **สะดวก** คือ ทำได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำได้ทั้งเครื่อง PC, Notebook, Tablet หรือ Smart phone อำนวยความสะดวกทั้งต่อผู้สอบและผู้สอน อย่างไม่มีข้อจำกัด

- **รวดเร็ว** คือ ได้รับผลทดสอบทันที ถ้าผู้สอบมีความพร้อมก็ไม่จำเป็นต้องรอใครสามารถสอบได้ทันที เมื่อสอบเสร็จสามารถรู้ผลสอบทันที ผู้สอนสามารถประเมินผลและรายงานต่อหลักสูตรหรือคณะได้ทันที

- **เป็นธรรม** ระบบจะแสดงผลอย่างยุติธรรม ตรงไปตรงมา สะท้อนให้เห็นว่าผู้สอบได้เตรียมตัวมาดีเพียงใด เพราะระบบทำงานแบบ Random คือสุ่มทั้งคำถามและคำตอบ จึงทำให้ผู้สอบไม่สามารถลอกคำตอบกันได้ แม้ผู้สอบจะนั่งอยู่ใกล้กัน แต่จะได้รับข้อสอบที่ไม่เหมือนกัน ถ้าไม่ได้ศึกษามาอย่างดีก็ตอบไม่ถูก

- **ปลอดภัย** ระบบมีความมั่นคง ปลอดภัย เชื่อถือได้ การโกงข้อสอบทำได้ยาก ผู้ดูแลระบบจะเปิด - ปิดได้ตลอดเวลา จะมองเห็นพฤติกรรมผู้สอบทั้งหมด และตัดผู้สอบออกจากห้องได้ทันที ถ้ารู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัย ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากผู้ใช้งานมากกว่า เช่น ไม่สามารถเข้าระบบได้ อ่านข้อความบนจอภาพไม่สะดวก คลิกเมาส์ไม่ถนัด หรือเข้าระบบแล้วไม่สอบภายในเวลาที่กำหนด

- **ประหยัด** การสอบแต่ละครั้งโดยทั่วไป จะต้องมีการใช้จ่ายพอสมควร เช่น ค่าถ่ายเอกสารข้อสอบและกระดาษคำตอบ ค่าเบี้ยเลี้ยงการคุมสอบ ค่าตรวจข้อสอบ รวบรวมถึงค่าน้ำค่าไฟ ค่าเช่าสถานที่ ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม ค่าพาหนะผู้นำข้อสอบ เป็นต้น ถ้าใช้ระบบ e - Testing จะช่วยให้ประหยัดงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในการจัดสอบดังกล่าวอย่างชัดเจน อาจจะมากกว่า 50 หรือ 80 เปอร์เซ็นต์

- **สากล** ระบบ e - Testing สามารถรองรับการสอบรูปแบบต่าง ๆ ได้ครบถ้วน ขึ้นอยู่กับข้อมูลและบุคลากรที่สามารถใช้งานได้ครบทุกฟังก์ชันหรือไม่ อีกอย่างคือความเป็นสากลของคน หมายถึง คนที่เกี่ยวข้องกับระบบทั้งผู้สอน ผู้เรียน ผู้สอบ สามารถใช้งานได้เหมือนกัน ใช้ได้ทั่วถึงกัน ลดความแตกต่างระหว่างหลักสูตร คณะ วิทยาลัย ของส่วนจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค หรืออยู่ต่างประเทศ

- **เป็นฐานบริการวิชาการแก่สังคม** เมื่อระบบมีความมั่นคง น่าเชื่อถือ สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการให้บริการด้านวิชาการแก่ประชาชน สังคม และอื่น ๆ ได้ เช่น การพัฒนาเป็นคลังข้อสอบ หรือศูนย์สอบออนไลน์ ของการสอบในเฉพาะแต่ละองค์ความรู้ เป็นต้น

ตัวอย่างระบบ e - Testing : <http://testing.mcu.ac.th/>

ผู้สอน

“นอกจากจะพัฒนาทักษะการศึกษาให้แก่คนรุ่นใหม่แล้ว ยังต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น Up - Skill และ Re - Skill และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่คนทุกช่วงวัย ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลาย และรูปแบบการสอนเองก็ต้องปรับให้มีความทันสมัย ทั้ง 2 แบบ คือ ออฟไลน์และออนไลน์” (พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2563) กล่าวโดยสรุปคือ การเรียนการสอนในยุคใหม่ ทำให้ผู้สอนต้องปรับตัว วางกระบวนการ และแนวทางการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ เพราะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีการศึกษา เครื่องมืออุปกรณ์ในการจัดการสอนรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์กับรูปแบบการสอนได้ด้วย แต่ถือเป็นโอกาสที่ดี ที่ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ด้วยการสอดแทรกสื่อการเรียนต่าง ๆ เข้าไประหว่างการสอนได้ไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง วิดีโอ ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ระบบการสอบออนไลน์ และพัฒนาทักษะทางด้านการใช้เครื่องมือประกอบการสอนในยุคสมัยใหม่ให้ทันเป็นปัจจุบัน

ผู้เรียน

“การจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากการปรับปรุงเรื่องหลักสูตร ตำรา และบทบาทของผู้สอนแล้ว เราก็ควรจะต้องส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตให้กับผู้เรียนด้วย เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสังคมในอนาคต ซึ่งทักษะที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ทางบุคล ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ” (พาสนา จุลรัตน์, 2561)

ฉะนั้น เหตุผลหลักที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมาผนวกเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถเข้าสู่ระบบของการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้อย่างตนเอง และมีอยู่อย่างไม่จำกัดบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะทางที่ต้องการ

การปรับใช้เทคโนโลยีการศึกษา

“การพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นนวัตกรรมการศึกษา อาจดูจากความเห็นของบุคคลว่า นวัตกรรมศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ไม่เคยใช้ หรือเป็นสิ่งเดิมที่มีการปรับปรุง พัฒนา เพิ่ม และนำไปใช้ในสภาพเดิม หรือสภาพการณ์ใหม่หรือไม่ หรือยังไม่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน ตลอดจนอาจอยู่ในระหว่างการวิจัยหรือพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์” (มานิตย์ ภาษานอก, 2561) “เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของ

ผู้สอนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน เนื่องจากผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปโดยเป็นการเรียนรู้จากตัวผู้เรียนเองในการค้นคว้าหาความรู้ผ่านสารสนเทศจำนวนมหาศาลบนโลกอินเทอร์เน็ตที่เป็นสื่อหลัก ส่วนผู้สอนเองมีบทบาทในการแนะนำ ช่วยเหลือ และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างเงื่อนไขที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้” (ปัญญาพนต์ พูนสวัสดิ์, 2564)

กล่าวคือผู้สอนต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้รองรับในทุกแพลตฟอร์มของการเรียนรู้ของผู้เรียน และรูปแบบการสอนด้วยเทคโนโลยีการศึกษา จำเป็นต้องมีรูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถเข้าถึงผู้เรียน เช่น

- การออกแบบระบบการเรียนให้รองรับอุปกรณ์ใช้งานได้หลากหลาย ทั้งบนคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน รวมถึงอุปกรณ์ Device ทุกอุปกรณ์
- การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา และปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับโครงสร้างและประมวลผลของรายวิชาในหลักสูตรของสถานศึกษาในรูปแบบออนไลน์
- การใช้ระบบ Data และ Tracking ผู้เรียนรายบุคคลเพื่อติดตามว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากน้อยแค่ไหน รวมถึงการดึงเอาข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงระบบการสอนให้ดียิ่งขึ้น
- กระบวนการในการแนะนำการใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ และช่องทางในการเรียนรู้ที่สะดวก ไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก
- การมีช่องทางให้แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบปัญหาการใช้งานระบบการเรียน เช่น ระบบ Discussions, Live Chat, Web Board, ช่องทางผ่าน Social Network

สรุป

การเรียนการสอนในยุคใหม่ เมื่อมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับระบบการศึกษา ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้ถูกจำกัดเพียงในชั้นเรียน ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยอายุ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงรูปแบบการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ได้ด้วยเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และทุกแพลตฟอร์มของการเรียนรู้ ข้อดีของการเรียนการสอนในยุคใหม่ คือการใช้แพลตฟอร์มรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ไม่ซับซ้อน สามารถบริหารจัดการเวลาการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ อย่างไรก็ตามผู้สอนต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแพลตฟอร์มของการเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เมื่อถ้ามถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องเปลี่ยนไปสู่รูปแบบการเรียนการสอนในยุคใหม่ทางผู้เขียนบทความก็จะขอยกสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ จำเป็นต้องสร้างระบบการเรียน

การสอนการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ขึ้นอย่างเร่งด่วน และผู้เรียนยังไม่สามารถปรับตัวกับการเรียนแบบออนไลน์ จึงมีอุปสรรคในช่วงเริ่มต้นของการปรับรูปแบบการเรียนการสอน หากสถานศึกษา ผู้สอน และผู้เรียน เตรียมความพร้อมในด้านการเรียนการสอนออนไลน์ จะสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษาได้อย่างคุ้มค่า หลังจากวิกฤตสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) นี้ผ่านไปได้ ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ จะมาเป็นส่วนหนึ่งที่จะเปลี่ยนโฉมระบบการศึกษาและรูปแบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ ยุค New Normal. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 19(2), A1-A6.
- ชโรชนีชัย ชัยมินทร์. (2562). MOOC: เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 1(1), 46-70.
- ชุตินันท์ สุวดีพิงศ์ และอุบล ทองปัญญา. (2563). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ECT Journal, 15(18), 23-33.
- ณัฐภัทร ตินเวส และฐานันท์ ธรรมเมธา. (2559). การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC ของอุดมศึกษาไทย. Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(3), 1463-1479.
- ธีรศักดิ์ สะกอล และศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. (2561). การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบโดยใช้ห้องเรียนอัจฉริยะของนิสิตระดับปริญญาตรี. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 17(1), 104-112.
- ปัญญาพนธ์ พูนสวัสดิ์. (2564). Digital Education การศึกษาบนโลกดิจิทัล กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2564 จาก <https://www.digitalagemag.com/digital-education>
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. วารสารศิลปการจัดการ, 4(3), 783-795.
- พาสณา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 2363-2380.
- ภทรนันท์ ไหวยะสิน. (2562). “เปลี่ยน” ผู้เรียนเป็นนวัตกร นวัตกรรมใหม่ของการเรียนการสอนในยุคการศึกษา 4.0. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ECT Journal, 14(17), 37-51.

- มานิตย์ ภาษานอก. (2561). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพ ประสิทธิผลนวัตกรรมสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(2), 9-18.
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัย, 19(14), 285-298.
- อัญญาณี สุมณ และดร.อุทิศ บำรุงชีพ. (2561). วิถีแห่งการคิดทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับการศึกษาไทย 4.0. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 13(2), 14-30.

คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ
ท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม*
SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION
AT NAKHON PHANOM AIRPORT IN
NAKHON PHANOM PROVINCE

พัชชลัย อนุไชยวงศ์

Patchalai Anuchaivong

ธานี ทุมประเสน

Thanee Toomprasen

มงคล กาสีวงศ์

Mongkol Kaseewong

เพชร คชรรัตน์

Petch Kotcharad

มหาวิทยาลัยนครพนม

Nakhon Phanom University, Thailand

E - mail: patchalai.anu@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนมจังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มารับบริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ ตอนที่ 1 ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการ มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ใ่ว้ใจในการบริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ และ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มารับบริการท่าอากาศยานนครพนม มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ประสิทธิภาพของกระบวนการ ความสะดวกสบายของ อาคารผู้โดยสาร สภาพและการรักษาความสะอาดของอาคารอาคารผู้โดยสาร สิ่งอำนวยความสะดวกผู้โดยสาร การให้บริการของพนักงานประจำอาคารผู้โดยสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ จากการสำรวจ พบว่า

* Received 9 August 2021; Revised 31 August 2021; Accepted 5 September 2021

ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.43 และความพึงพอใจของผู้ใช้โดยที่มาใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.47 นอกจากนี้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม พบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.816 และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.658 มีความสัมพันธ์ที่เป็นบวก

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, ความพึงพอใจ, ท่าอากาศยานนครพนม

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the level of service quality and satisfaction to service users of Nakhon Phanom Airport, Nakhon Phanom Province 2) study the relationship between service quality and customer satisfaction at Nakhon Phanom Airport, Nakhon Phanom Province. To carry out this research, the researchers surveyed the satisfaction of 400 users at Nakhon Phanom Airport by using questionnaires as a survey tool. In part 1, there are 5 aspects of satisfaction in service quality, consisting of tangibility, reliability, responsiveness, assurance, and empathy. In part 2, there are other 5 aspects of satisfaction in service quality, consisting of the efficiency of the process, the convenience of the passenger terminal, condition and cleanliness of the terminal building, passenger facilities, service of the terminal staff. The data analysis tools included percentage, mean, standard deviation and the correlation analysis. From the survey, it was found that the overall satisfaction with the service quality was at a good level and the average was 4.43. In addition, the overall satisfaction of the users who came to service Nakhon Phanom Airport was good, and the average was 4.47. In addition, the relationship between service quality and satisfaction of Nakhon Phanom Airport users found that the correlation analysis of service quality of Nakhon Phanom Airport users was found. Has a correlation coefficient of 0.816 and satisfaction of Nakhon Phanom Airport users a correlation coefficient of 0.658 with a relationship that is positive.

Keywords: Service Quality, Satisfaction, Nakhon Phanom Airport

บทนำ

ในปัจจุบันพบว่ามือนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้หลังเดินทางมาท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งเมืองหลักและเมืองรอง แต่ที่น่าสนใจมีกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยได้หันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวในกลุ่มเมืองรองบริเวณภาคอีสานตอนบน จากการรายงานกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬาได้มีการรายงานข้อมูลว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงกันยายน 2562 ได้มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยมีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัด นครพนม ศรีสะเกษ และสกลนคร ตามลำดับ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) และ ในช่วงเวลา 4 ปี ที่ผ่านมาพบว่าจังหวัด นครพนมที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 20% ตามรายงานแผนพัฒนาสถิติจังหวัดนครพนม (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2562) ซึ่งนั่นเป็นจุดที่น่าสนใจ และยิ่งสอดคล้องกับรายงาน กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา นักท่องเที่ยวได้มีการหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จังหวัดนครพนมยังเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นอย่างดี เช่น มีพระธาตุบวรวิหาร ทั้ง 6 ได้แก่ พระธาตุนคร พระธาตุเรณู พระธาตุมรุกขนคร พระธาตุมหาชัย และพระธาตุประสิทธิ์ พระธาตุท่าอุเทน และองค์พระธาตุพนมปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ศูนย์รวมพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีอายุเก่าแก่มากกว่า 2,500 ปี และยังมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์อันดีกับชนเชื้อสายเวียดนามกับหมู่บ้านมิตรภาพไทย - เวียดนาม บ้านนาจอก ซึ่งในอดีตยังเป็นสถานที่ที่ยังเคยเป็นที่พักอาศัยของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ วีรบุรุษชาวเวียดนาม และมีทิวเขา สลับซับซ้อนจากฝั่ง สปป. ลาว ทศนิยมภาพน้ำโขง ที่สวยงามเป็นอย่างยิ่ง การดำรงชีวิตแบบ บ้านชาวฝั่งโขงที่ใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายเรียบง่ายสงบเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของจังหวัดมีหลากหลายด้วยทางจังหวัดนครพนมได้มีส่งเสริมการค้า การลงทุนระดับประเทศโดยสนับสนุนรัฐบาลในการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจพิเศษ นครพนม ในฐานะประตูเชื่อมโยงสู่จีนตอนใต้ จังหวัดนครพนมได้ให้ เป็น “ประตูการค้าการลงทุน ชายแดนอินโดจีน” (แผนพัฒนาสถิติจังหวัดนครพนม, 2557) ซึ่งเป็นจุดที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เดินทางไปเยือนจังหวัดนครพนมและได้พบกับสถานที่ใหม่ ๆ มากขึ้น สัมผัส และดื่มด่ำกับ ธรรมชาติได้อย่างใกล้ชิดและมีที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ที่จะช่วยดึงดูดและ รongรับผู้มาเยือนเพิ่มขึ้น จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม มีแนวโน้มการ เติบโตได้ดี โดยในปี 2561 จังหวัดนครพนม มีรายได้จากการท่องเที่ยว 2,136.23 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.91 มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 1,136,554 คน สูงขึ้นร้อยละ 6 โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และสถานประกอบการที่พักแรม มีจำนวนห้อง 2,532 ห้อง อัตราการเพิ่มจำนวนห้องพักสูงขึ้นร้อยละ 2.5 อัตราการเติบโตของ ยอดการจองที่พักในปีก่อน สูงขึ้น 56.88% ต่อปี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2560 อย่างไรก็ดีตามแนวโน้ม

ของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมก็มีแนวโน้มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี โดยในปี 2561 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 จะเห็นได้ว่ามีผลต่อสถานการณ์การท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ดังนั้นคุณภาพการบริการทางด้านการคมนาคมทางอากาศจึงมีความจำเป็นและเป็นอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม และจากสถิติจำนวนผู้โดยสารการท่าอากาศยานนครพนม ในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม 2557 - กันยายน 2563 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนผู้โดยสาร การท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. 2557 - 2562

	ต.ค. 58 - ก.ย.	ต.ค. 59 - ก.ย.	ต.ค. 60 - ก.ย.	ต.ค. 61 - ก.ย.	ต.ค. 62 - ก.ย.
	59	60	61	62	63
ผู้โดยสาร (คน)	359,101	413,925	436,528	386,422	238,818

ที่มา: ข้อมูลสถิติการขนส่งทางอากาศภายในประเทศ 2563 (กรมท่าอากาศยาน, 2563)

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลักดันด้านการศึกษาค้นคว้าคุณภาพการให้บริการระดับภาคพื้นที่ยังการท่าอากาศยานนครพนม เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริการการท่าอากาศยานนครพนมให้มีประสิทธิภาพ ด้านการบริการและก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและเกิดความประทับใจจากผู้ใช้บริการ และสำหรับ 5 หลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการประเมินคุณภาพการให้บริการของการท่าอากาศยานนครพนมตามมาตรฐานของสกายแทร็กซ์ (โซตินทร์ พัฒนศร, 2560) มีดังต่อไปนี้ 1) ประสิทธิภาพในกระบวนการดำเนินงาน 2) ความสะดวกสบายภายในอาคารผู้โดยสาร 3) การรักษาความสะอาดภายในตัวอาคาร 4) สิ่งอำนวยความสะดวกผู้โดยสาร 5) การให้บริการของพนักงานและเจ้าหน้าที่ภายในสนามบิน และในด้านความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการ (วิณารัตน์ ภูพัฒน์ชัยกิจ, 2559) จะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจในการบริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ

จากข้อค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาค้นคว้าคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ให้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม และทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกระบบบริหารจัดการสนามบินที่ดี สามารถให้บริการแก่ผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาการให้บริการระดับภาคพื้นในส่วนบริเวณภายในอาคารผู้โดยสารและภาพลักษณ์ของสนามบิน ว่าจะทำอย่างไรให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการเข้ามาใช้บริการ ได้รับความสะดวกสบาย และน่าสนใจ ดึงดูดความประทับใจให้ของนักท่องเที่ยว

ที่หลังไหลเข้ากลับมาใช้บริการอีกครั้ง และรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร: ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 238,818 คน (กรมท่าอากาศยาน, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา วันที่ 1 มกราคม 2563 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 ซึ่งได้มีการเปรียบเทียบจากตารางการประมาณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่มีประชากรจำนวน 6,000 คน จะเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่ 361 คน (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มอย่างมากกว่าที่กำหนดไว้จากตารางคือ 400 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดทำร่างเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ราย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจากผู้บริหารและบุคลากรของกรมการท่าอากาศยานนครพนม และอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย โดยมีประสบการณ์ด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 4 ปี ทั้งนี้ เพื่อให้ได้พิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของผู้ใช้ที่มาใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการและการจัดการ ณ บริเวณอาคารผู้โดยสารแก่ผู้ที่มีใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จากนั้นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องแบบ Index of Congruence (IOC) ของแบบสอบถามและมีการพิจารณาเลือกข้อคำถาม

ที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และมีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 - 1.00 แล้วปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดวัน เวลา ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้บริการทำอาภาศยานนครพนม ช่วยตอบแบบสอบถาม (ใช้เวลาตามรอบเที่ยวบินขึ้นลง กรุงเทพมหานคร - นครพนม)

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้บริการทำอาภาศยานนครพนม และเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

3.4 ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด แล้วดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากดำเนินการเก็บข้อมูลครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แล้วผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม มาตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง จำนวน 400 ฉบับ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ให้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม จะเป็นข้อมูลระดับความพึงพอใจคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ให้บริการของท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม ในการวิเคราะห์ข้อมูลของระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโดยคำนวณค่าร้อยละ (Percentage/percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) โดยมีการแบ่งระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเพื่อการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ ได้เทียบเกณฑ์จากบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และสูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (วิษชุดา คัมภีร์เวช, 2556) และ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนมจังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการ

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.57	0.84	ดีมาก
2. ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจในการบริการ	4.51	0.91	ดี
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภคร	4.46	0.98	ดี
4. ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	4.47	1.02	ดี
5. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ	4.18	1.18	ดี
รวม	4.44	0.99	ดี

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการ

พบว่า ระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมากและระดับดี โดยลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.84) ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจในการบริการ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.91) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 1.02) ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภคร ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.98) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ประสิทธิภาพของกระบวนการ	4.60	0.79	ดีมาก
2. ความสะดวกสบายของ อาคารผู้โดยสาร	4.59	0.86	ดีมาก
3. สภาพและการรักษาความสะอาดของอาคารอาคารผู้โดยสาร	4.51	0.94	ดีมาก
4. สิ่งอำนวยความสะดวกผู้โดยสาร	4.49	1.01	ดี
5. การให้บริการของพนักงานประจำอาคารผู้โดยสาร	4.18	1.11	ดี
รวม	4.47	0.94	ดี

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมากและระดับดี โดยลำดับค่าเฉลี่ยลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.79) ความสะดวกสบายของ อาคารผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.86) สภาพและการรักษาความสะอาดของอาคารอาคารผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.94) สิ่งอำนวยความสะดวกผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 1.01) การให้บริการของพนักงานประจำอาคารผู้โดยสาร ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.11) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม ดังตารางที่ 3 และ ตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

	ด้านความเป็น รูปธรรม ของการ บริการ	ด้านความ น่าเชื่อถือ ไว้วางใจใน การบริการ	ด้านการ ตอบสนอง ต่อ ผู้บริโภค	ด้านการให้ ความมั่นใจ แก่ ผู้รับบริการ	ด้าน ความเห็น อกเห็นใจ ผู้รับบริการ
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	1				
ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจในการบริการ	0.806	1			
ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค	0.816	0.783	1		
ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	0.712	0.717	0.742	1	
ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ	0.624	0.574	0.642	0.656	1

ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

พบว่า การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม มีค่าเท่ากับ 0.816 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยที่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการประกอบด้วยท่าอากาศยานนครพนม มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ให้บริการครบครัน เช่น จุดบริการรถรับ - ส่ง จอดรถเพียงพอ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ท่าอากาศยาน

นครพนมควรมีสายการบินให้ผู้ใช้บริการสามารถเลือกได้อย่างหลาย ปริมาณรถเข็นกระเป๋าเพียงพอต่อความต้องการ สภาพแวดล้อมภายในอาคาร ผู้โดยสาร มีการสะท้อนถึงสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นของจังหวัดนครพนม ซึ่งสัมพันธ์กับด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการให้แก่ผู้ใช้บริการได้ สะดวกและรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ประจำอาคารผู้โดยสารมีจำนวนเพียงพอสำหรับการบริการผู้มาใช้บริการ เจ้าหน้าที่ประจำอาคารผู้โดยสารมีความสามารถในการใช้ภาษาที่ 3 ในการสื่อสาร เช่น ลาว พม่า จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลา ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

	ประสิทธิภาพ ของ กระบวนการ	ความ สะดวกสบาย ของ อาคาร ผู้โดยสาร	สภาพและ การรักษา ความ สะอาดของ อาคาร อาคาร ผู้โดยสาร	สิ่งอำนวยความสะดวก ความ สะดวก ผู้โดยสาร	การ ให้บริการ ของ พนักงาน ประจำ อาคาร ผู้โดยสาร
ประสิทธิภาพของ กระบวนการ	1				
ความสะดวกสบายของ อาคารผู้โดยสาร	0.594	1			
สภาพและการรักษาความ สะอาดของอาคารอาคาร ผู้โดยสาร	0.581	0.580	1		
สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้โดยสาร	0.514	0.429	0.577	1	
การให้บริการของพนักงาน ประจำอาคารผู้โดยสาร	0.390	0.334	0.658	0.572	1

ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม

พบว่า จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม มีค่าเท่ากับ 0.658 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยที่ด้านประสิทธิภาพของกระบวนการประกอบไปด้วย กระบวนการในการเข้าออกสนามบิน กระบวนการเช็คอิน กระบวนการผ่านจุดตรวจค้น กระบวนการขนส่งกระเป๋าไปยังบริเวณรับกระเป๋าเดินทาง

ซึ่งสัมพันธ์กับด้านการให้บริการของพนักงานประจำอาคารผู้โดยสาร ได้แก่ พนักงานของสนามบิน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานสายการบิน เจ้าหน้าที่ประจำอาคารผู้โดยสาร ประจำจุดที่ทางท่าอากาศยานได้มีการจัดเตรียมไว้บริการผู้ใช้โดยที่มาใช้บริการท่าอากาศยาน นครพนม เพื่อความคล่องตัวในการเดินทางของผู้ใช้บริการ ตามตารางที่ 4

ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตามที่กลุ่มผู้ใช้บริการอยากให้มีส่วนเพิ่มตัวเลือกของสายการบินเพิ่มขึ้น และควรเพิ่มเที่ยวขึ้นเชียงใหม่ ภูเก็ต สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ในส่วนของจุดพักคอยควรมีปลั๊กชาร์จไฟหลายช่อง ควรมีร้านอาหารเพิ่มขึ้น ควรมีรถบัสประจำทาง เพื่อที่จะนำส่งผู้โดยสารเข้าเมืองนครพนมในราคาถูก เพิ่มตู้กดเงินธนาคาร เช่น KTC SCB K - BANK เป็นต้น

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการของท่าอากาศยานนครพนมจังหวัดนครพนม พบว่า ระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการ ด้านความน่าเชื่อถือ ไวใจในการบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้บริโภค ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ ตามลำดับ และระดับความพึงพอใจของผู้ใช้โดยที่มาใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้โดยที่มาใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ความสะดวกสบายของ อาคารผู้โดยสาร สภาพและการรักษาความสะอาดของอาคารอาคารผู้โดยสาร สิ่งอำนวยความสะดวกผู้โดยสาร การให้บริการของพนักงานประจำอาคารผู้โดยสาร ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พบว่า วัฒนรัตน์ภูพัฒน์ชัยกสิศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทยและปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความเข้าใจและรับรู้ความต้องการ และด้านความเป็นรูปธรรม อยู่ในระดับเห็นด้วยมากของผู้ใช้บริการชาวไทย ซึ่งหมายความว่าท่าอากาศยานนครพนมยังรักษาระดับคุณภาพการบริการให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้ใช้บริการให้เป็นไปตามมาตรฐานของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย (วัฒนรัตน์ ภูพัฒน์ชัยกสิ, 2559)

2. ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของคุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้โดยที่มาใช้บริการท่าอากาศยานนครพนม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นไปในเชิงประเมินค่าว่าคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่เป็นไปในทางบวก

อย่างไรก็ตามคุณภาพการให้บริการถือเป็นหัวใจสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนายกิตติคุณ วงศ์ไชยวณิชย์ ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการของสนามบินเชียงใหม่ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารคนไทย พบว่า ได้มีการทดสอบปัจจัยของคุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สำหรับตัวแปรที่เลือกใช้ในการวิเคราะห์นั้นมีทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความเข้าใจและรับรู้ ความต้องการและด้านความเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารคนไทยและมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยรวมปัจจัยคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้โดยสารคนไทยในการใช้บริการสนามบินเชียงใหม่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้งนี้เมื่อผู้ให้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริการของท่าอากาศยาน นครพนม ซึ่งนั่นอาจหมายถึงคุณภาพการให้บริการผู้ให้บริการเป็นที่พอใจตามที่คาดหวังไว้ก็จะกลับมาใช้บริการใหม่อีกครั้ง ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ให้บริการไม่พอใจและไม่กลับมาใช้บริการอีก และอาจจะเกิดปัญหาข้อร้องเรียนมากมาย จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสนามบิน ดังนั้นคุณภาพการให้บริการจะส่งผลต่อความพึงพอใจแก่ผู้ให้บริการของท่าอากาศยานนครพนมในอนาคตได้ (กิตติคุณ วงศ์ไชยวณิชย์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าระดับของนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานการทำอากาศยาน ควรมียุทธศาสตร์การเพิ่มขีดศักยภาพด้านคุณภาพการบริการ SERVQUAL เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยมาพิจารณา เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขและตอบสนองความต้องการแก่ผู้บริการที่เดินทางโดยเครื่องบิน ให้มีความพึงพอใจต่อการบริการ อีกทั้งยังถือเป็นการพัฒนาด้านการบริการและยกระดับมาตรฐานคุณภาพการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบบริหารจัดการสนามบินที่ดี สามารถให้บริการแก่ผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาการให้บริการระดับภาคพื้นในส่วนบริเวณภายในอาคารผู้โดยสารและภาพลักษณ์ของสนามบิน และเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ผู้บริหารสายการบินสามารถนำผลวิจัยในแต่ละด้านและรายย่อยมาพิจารณารายละเอียด เป็นพื้นฐานในการวางแผนการจัดการระบบด้านการบริการการทำอากาศยานต่อไป 2) ผู้ให้บริการสามารถนำผลงานวิชาการแต่ละด้านและรายย่อยมาพิจารณารายละเอียดเพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมท่าอากาศยาน. (2563). ข้อมูลสถิติการขนส่งทางอากาศภายในประเทศ 2020. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <https://www.airports.go.th/th/content/349/3648.html>
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเดือนกันยายน 2562. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2563 จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20191022143343.pdf
- กิตติคุณ วงศ์ไชยวณิชย์. (2562). คุณภาพการให้บริการของสนามบินเชียงใหม่ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารคนไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2562-5-14_1602746938.pdf
- โชติจันทร์ พัฒนศร. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพสนามบินดอนเมืองตามมาตรฐานสนามบินนานาชาติสากล. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการบิน. สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตีพรีนซ์.
- แผนพัฒนาสถิติจังหวัดนครพนม. (2557). ศักยภาพและประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาลำน้ำจังหวัดนครพนม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครพนม: สำนักงานสถิติจังหวัดนครพนม.
- วิชชุดา คัมภีร์เวช. (2556). ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วินารัตน์ ภูวพัฒน์ชัยกิจ. (2559). คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทย. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 2561 - 2565 ทบทวนปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2563 จาก http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_struct/2020-01_378aeea6a87766d.pdf

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุ ในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน ในจังหวัดเพชรบุรี*

APPLICATION OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR DEVELOPING COMPETENCY OF THE ELDERLY IN INCOME MANAGEMENT FOR HOUSEHOLD ECONOMY CREATION IN PHETCHABURI PROVINCE

พนัส ชัยรัมย์

Panas Chairam

ภัทริยา สุวรรณบูรณ์

Pattariya Suwannaboon

เกศรินทร์ คงเหมียน

Ketsarin Kongmian

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: bbee_kong09@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในการบริหารจัดการรายได้ต่อหัวของสมาชิกผู้สูงอายุให้สูงขึ้น 2) การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมสร้างเสริมการบริหารจัดการเพิ่มรายได้ประยุกต์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มผู้สูงอายุ 3) นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุและขยายแนวร่วมเครือข่ายภาคี 4) เสนอแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากิจกรรมการบริหารจัดการรายได้ของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุ จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และอภิปรายเนื้อหาเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาสมรรถนะสามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างรายได้ และมีรูปแบบในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีการทำงานรูปแบบใหม่ 2) รูปแบบกลุ่มของผู้สูงอายุ มี 3 ส่วน คือ 2.1) กิจกรรมในการพัฒนากลุ่ม และส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุตามทรัพยากรในวิถีท้องถิ่น 2.2) เครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดเดียวกัน 2.3) หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณและวิชาการของภาครัฐ และเอกชน 3) ผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก มีการวางแผนการบริหารจัดการรายได้ และแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชนของ

* Received 27 January 2021; Revised 26 August 2021; Accepted 31 August 2021

ตน จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานการสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงานทุกภาคส่วนและมีการขยาย
แนวร่วมภาคีเครือข่าย 4) ได้แนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากิจกรรมการบริหารจัดการรายได้ของ
ผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุเครือข่าย ตามความต้องการของแต่ละ
กลุ่ม และตามสภาพบริบทจริงในปัจจุบัน คือ 1) สภาพปัญหา 2) ความต้องการ 3) ของดีใน
ชุมชน และ 4) กิจกรรมที่ต้องการ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุ,
การบริหารจัดการรายได้ เศรษฐกิจครัวเรือน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) promote the elderly's competency in the community context to increase the per capita income of the elderly, 2) develop a prototype and activities for enhancing career development and income, 3) seek a coalition of networks, network parties of community participation to improve the quality of life of the elderly, and 4) propose the proper alternatives for improving community participation activities to develop the quality of life of the elderly. The Mixed Methods Research. The samples were 60 elderly. The research tools were a questionnaire, an interview form, and focus group discussion. The data were analyzed by using percentage and content analysis. The research results were: 1) The elderly's competency was improved in the achievement motivation aspect by promoting new work performance. 2) There were three parts in the elderly group model: 2.1) group development and career promotion activities for increasing the elderly's income according to local resources, 2.2) operation networks of the elderly within the province, and 2.3) budget and academic supportive agencies in local areas. 3) The elderly was mainly living their lives according to Philosophy of Sufficiency Economy, having income management plan and guidelines for developing and solving community problems of the elderly groups in all 4 sub-districts occurred on the basis of supportive activities of both public and private organizations and other development parties. 4) The developed model was tried out. The researchers pushed various activities at the village level where the elderly deserved and needed. The elderly themselves created activities each community was interested in, depending on the current real situation, namely 1) problems, 2) need, 3) good products in the community, and 4) needed activities. The activities occurring during the experiment were still examples of the model developed by the

researchers. This experiment of the model was an important step in the model development.

Keywords: Model, Application of Sufficiency Economy, Elderly Competency Development, Income Management Household Economy

บทนำ

จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งถือว่ามีการเติบโตเป็นอันดับสามในทวีปเอเชียรองมาจากประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) โดยประเทศไทยนั้นได้เข้าใกล้สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2559 จำนวนผู้สูงอายุในไทยจะมีมากถึง 11.3 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 67.66 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.7 ของประชากรทั้งหมดและจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรไทยจากการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุอย่างชัดเจน (WHO, 2019) ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมและให้ความสำคัญต่อความต้องการและการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตประจำวันการส่งเสริมสุขภาพ จิตใจ สังคม รายได้ การทำงานที่อยู่อาศัยและความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน จะเห็นได้ว่า ปัญหาของผู้สูงอายุไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อรองรับปัญหาผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดบริการขั้นพื้นฐานทางสังคม การดูแลป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย การศึกษาต่อเนื่องและความมั่นคงของรายได้ให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้ค่าใช้จ่ายทั้งภาครัฐและภาคครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้นานที่สุด มีหลักประกันที่มั่นคง และปลูกจิตสำนึกของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553) ทั้งนี้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น หากยังไม่เตรียมระบบรองรับให้มีความสำคัญผู้สูงอายุ ทั้งแนวทางการออม ไม่จนก่อนแก่ แก้ปัญหาระยะยาว ให้กลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น จากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้จัดทำโครงการ “ผู้สูงอายุไทย ก้าวไกล ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งเป็นการนำประโยชน์จากนวัตกรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทยใน 5 มิติ ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยจะดำเนินการต่อเนื่องตลอดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 7 สาขา นวัตกรรม เน้นนำประโยชน์จากนวัตกรรมมาช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับคลังปัญญาผู้สูงอายุ

ทั้งเป็นการสร้างรายได้ที่มากขึ้นให้แก่ผู้สูงอายุอีกทางหนึ่ง การนำนวัตกรรมความรู้ทางการเงินเพื่อสังคมผู้สูงอายุมาเผยแพร่แก่ผู้สูงอายุและคนทุกช่วงวัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุถือเป็นกำลังสำคัญของสังคม สามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพได้ สสส. ได้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในชุมชน โดยให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนและส่งตัวแทนมารวมกันเพื่อเกิดคณะทำงาน ชมรมผู้สูงอายุระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย (สส.ท) (Senior Citizens Couoil of Thailand. Sccot) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้มีการดำเนินกิจกรรมเกิดขึ้นเพื่อมาตรการรองรับผู้สูงอายุ โดยพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ด้าน คือ 1) สุขภาพกายจิต 2) ครอบครัวมีสุข 3) สังคมเอื้ออาทร 4) สิ่งแวดล้อมเหมาะสมปลอดภัย 5) หลักประกันมั่นคง โดยหาหรือมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560)

สถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) ทั้งหมดจำนวน 91,893 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70 จากจำนวนประชากรทั้งหมด 491,740 คน แยกเป็นผู้ชาย 39,144 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 ผู้หญิง 52,748 คน คิดเป็นร้อยละ 57.40 จำนวนผู้สูงอายุ 100 ปีขึ้นไป แยกเป็นผู้ชาย 116 คน ผู้หญิง 112 คน (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ 9 ประจำจังหวัดเพชรบุรี, 2559) ซึ่งจัดว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ซึ่งสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจ โดยในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนประชากรวัยแรงงาน (อายุ 26 - 59 ปี) จำนวน 320,690 คน คิดเป็นสัดส่วนของประชากรวัยทำงานที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ คือ ประชากรวัยแรงงาน 4 คน ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าวและเห็นว่าในการพัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือนได้ เป็นสิ่งที่จำเป็นนอกจากความรู้ ความมีจิตสำนึกถึงการดำรงชีวิต มองความมีคุณค่าของตัวเอง ก่อให้เกิดความตระหนักในตนเอง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพชุมชนต้นแบบ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยังเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มหรือตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องความร่วมมือของชุมชน และเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่และ ที่สำคัญคือ วิธีการ กระบวนการที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาแนวทางรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุครบวงจรของพื้นที่อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อตอบปัญหาสังคมด้านการดูแลผู้สูงอายุในภายหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในบริบทชุมชน การเพิ่มรายได้ต่อหัวของสมาชิกผู้สูงอายุให้สูงขึ้น
2. เพื่อการพัฒนา รูปแบบ และกิจกรรม สร้างเสริมการบริหารจัดการเพิ่มรายได้ประยุกต์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มผู้สูงอายุ
3. เพื่อนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุและขยายแนวร่วมเครือข่าย ภาคี
4. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมการบริหารจัดการรายได้ของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล จากการทบทวนวรรณกรรมจากการศึกษาข้อมูลพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จากพื้นที่ 4 ตำบล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี จำนวน 60 คน เป็นผู้สูงอายุใน 4 ตำบล คือ 1) ตำบลดอนยาง อำเภอมืองเพชรบุรี 2) ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด 3) ตำบลหนองศาลา อำเภอลำทะเมนชัย และ 4) ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสว่างวีรกรรม ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาบริหารจัดการเพิ่มศักยภาพผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) สร้างแบบสัมภาษณ์ สร้างคู่มือแผนการจัดทำแผนเชิงปฏิบัติการปรับปรุงและทดสอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ และข้อมูลปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการร่วมกิจกรรมชมรมของผู้สูงอายุ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจำนวน 9 ข้อ แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ ข้อมูลชมรมผู้สูงอายุ ในด้านข้อมูลทั่วไปของชมรม ข้อมูลด้านคณะกรรมการของชมรม ข้อมูลสมาชิกชมรมในด้านการมีส่วนร่วม การตอบสนองความต้องการของสมาชิก ข้อมูลการดำเนินงาน ระเบียบข้อบังคับชมรม ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนชมรม และปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ
จำนวน 17 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัด
กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดน้ำหนัก
เนื้อหาข้อคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อคำถาม
ของแบบสอบถามที่ใช้กับผู้สูงอายุ จำนวน 35 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีความเชี่ยวชาญด้าน
รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการบริหาร ด้านการจัดการเพิ่มรายได้ และด้านประยุกต์ตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มผู้สูงอายุ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2551)
ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1

4. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำ
แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่
ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและทีมงานโดยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากประธานชมรม
ผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในการ
บริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน ในจังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคใน
การดำเนินงาน และการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ปัญหาและอุปสรรค
ข้อเสนอแนะ ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
พอเพียงของผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุ จำนวน 4 ตำบลรวม 60 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์
การดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ
เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางและประเด็นในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2. นำข้อมูลที่ได้ในการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้าง
ของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหา ในพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนด เป็นลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ที่เกี่ยวกับ ด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ของผู้สูงอายุ จำนวน 16 ข้อ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและทีมงาน โดยผู้วิจัยทักทายสนทนา ทำความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและเป็นกันเองก่อน ดำเนินการสัมภาษณ์
2. ใช้คำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ โดยหลีกเลี่ยงคำถามที่เป็นไปใน แนวทางแนะนำคำตอบ หรือเป็นผลกระทบต่ออารมณ์ของผู้ตอบ
3. จัดบันทึกคำตอบและขออนุญาตบันทึกเสียง
4. ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing/Data Reduction) เป็นกระบวนการ จัดการด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบทั้งทางกายภาพ และในทางเนื้อหาพร้อมที่ จะแสดง และนำเสนออย่างเป็นระบบได้
2. การแสดงข้อมูล (Data Display) คือ กระบวนการนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ใน รูปของการพรรณนาอันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบ แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อมองเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลซึ่งได้ถูกจัด ระเบียบไว้ดีแล้ว
3. การหาข้อสรุป และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion Drawing and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และการตีความหมายของ ผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่า ข้อสรุปความหมายที่ได้นั้น มีความถูกต้องตรงประเด็น และน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นในรูป ของคำอธิบายกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้น

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ จัดอบรม (A - I - C) วิทยากรตำบลเครือข่ายพัฒนาคู่มือ การอบรมอาชีพเสริมสร้างรายได้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การมีส่วนร่วม จากพื้นที่ 4 ตำบล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี จำนวน 60 คน

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ (Group Discussion) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ กระบวนการมีส่วนร่วม คิด ร่วมทำ ระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนกับชมรม เครือข่ายภายนอก กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยบูรณาการกิจกรรมและความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย 1) ตำบลตอนยาง อำเภอเมืองเพชรบุรี 2) ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด 3) ตำบลหนองศาลา อำเภอชะอำ และ 4) ตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

2. ประเด็นคำถาม ใช้ในการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลต่าง ๆ จากพื้นที่ 4 ตำบล ๆ ละ 15 คน โดยมีเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นและผู้สนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการระดมความคิดจากคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล จากพื้นที่ 4 ตำบล ๆ ละ 15 คน

3. จัดเตรียมแบบฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมตามเศรษฐกิจพอเพียงของคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่ 4 ตำบล

4. คณะผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุบันทึกภาพและผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา (Content Analysis and Synthesis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยการตีความ (Interpret) เทียบเคียงทฤษฎีและผลงานวิจัยที่มีการศึกษาวิจัยไว้แล้ว และนำเสนอผลการวิเคราะห์และข้อมูลในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในบริบทชุมชน การเพิ่มรายได้ต่อหัวของสมาชิกผู้สูงอายุให้สูงขึ้นจากสอบถามและสัมภาษณ์สรุปได้ว่า

ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาสมรรถนะ สามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างรายได้ และมีรูปแบบในการการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน คือ สมาชิกในกลุ่มผู้สูงอายุมีจิตใจมุ่งมั่นเพื่อปฏิบัติงานของกลุ่มให้สำเร็จผล โดยการทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง การปฏิบัติงานให้เสร็จ

ตามกำหนดเวลา การปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีคุณภาพดีขึ้น และส่งเสริมวิธีการทำงานแบบใหม่ที่ทำคาดว่าจะทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อการพัฒนาการทำงานให้มีผลงานที่โดดเด่น

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบและกิจกรรม สร้างเสริมการบริหารการจัดการเพิ่มรายได้ประยุกต์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือนของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 พื้นที่ มีรูปแบบองค์กรในรูปแบบกลุ่ม ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 กลุ่มองค์กรของผู้สูงอายุได้กำหนดชื่อกลุ่ม มีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำกลุ่มและกิจกรรมใน การพัฒนากลุ่ม และส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุตามทรัพยากรที่เป็นทุนในวิถีท้องถิ่น ตามความสามารถและตามเอกลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนที่ 2 เครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดเดียวกันและต่างจังหวัด ส่วนที่ 3 หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณและวิชาการระดับจังหวัดและระดับกระทรวง ทบวงกรม ทั้งภาครัฐ เอกชน เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานจังหวัด (สังกัดกรมการปกครอง) หน่วยงานภาคีในการพัฒนาอื่น ๆ

ตอนที่ 3 แสวงหาแนวร่วมเครือข่ายภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุทั้ง 4 กลุ่ม มีการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมร่วมกันทำงานกลุ่ม ในด้านเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน ด้านการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างในกลุ่ม และด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างในกลุ่มในการทำงาน ส่วนด้านการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน สมาชิกในกลุ่มผู้สูงอายุมีการมองภาพอนาคตในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน มีการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มผู้สูงอายุ ในการจัดการรายได้ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และในการพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้ง 4 ตำบล จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานการสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานจังหวัด (สังกัดกรมการปกครอง) และหน่วยงานภาคีในการพัฒนาอื่น ๆ

ตอนที่ 4 เสนอแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับชมรมผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมการบริหารจัดการรายได้ของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน มีการพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน จังหวัดเพชรบุรี โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการให้กลุ่มผู้สูงอายุได้ใช้สมรรถนะในการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับ

บริบท และความต้องการของกลุ่ม ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมที่แต่ละหมู่บ้านสนใจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป ในระดับหมู่บ้าน ตำบล ตามสภาพแวดล้อม คือ 1) สภาพปัญหาของบุคคลและชุมชน 2) ความต้องการของบุคคลและชุมชน 3) ของดีในชุมชน และ 4) กิจกรรมที่ต้องการโดยกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 4 พื้นที่ได้ดำเนินการจัดทำรูปแบบการจัดกิจกรรม วางแผนการดำเนินงานและมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อการบริหารจัดการรายได้โดยการสนับสนุนวิชาการและงบประมาณจากทุกหน่วยงาน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ซึ่งมีทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

1. ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน สามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างรายได้ และมีรูปแบบในการการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมวิธีการทำงานแบบใหม่ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย พระทัด ที่นำเสนอคือ 1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นกันเอง เป็นไปโดยการอาสาสมัครตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาในกลุ่มของตนเองโดยไม่ต้องความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีรูปแบบเป็นเป้าหมาย 2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนจากรัฐบาล เป็นรูปแบบโดยทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบผู้ดำเนินการงานได้รับผลในทันทีแต่ไม่ได้รับผลในระยะยาวมีแต่ผลเสียไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างยั่งยืน (อรทัย พระทัด, 2558)

2. รูปแบบของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 พื้นที่ ในรูปแบบกลุ่ม มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ 1) กิจกรรมในการพัฒนากลุ่ม และส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุตามทรัพยากรในวิถีท้องถิ่น 2) เครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดเดียวกัน 3) หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณและวิชาการของภาครัฐ และเอกชนมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ และคณะ พบว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีคือ ชมรมผู้สูงอายุควรเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมโดยมีคณะทำงานผู้สูงอายุระดับหมู่บ้านเป็นผู้ประสานงานและกลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมควรจัดในระดับหมู่บ้านมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และผู้สูงอายุนำความรู้และทักษะที่ได้ไปปฏิบัติเป็นประจำวันที่บ้านของตนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้านครั้งต่อ ๆ ไป กิจกรรมระดับตำบลควรจัดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และกิจกรรมระดับจังหวัดควรจัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุควรตั้งคณะทำงานด้านการจัดหาทุนสำหรับใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมเมื่อนำรูปแบบไปทดลองกับชมรมผู้สูงอายุใน 3 ตำบล พบว่า คณะทำงานประจำหมู่บ้าน

ของแต่ละชมรม สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่จัดเตรียมกันไว้ได้ และได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ และคณะ, 2560)

3. ผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก มีการวางแผนการบริหารจัดการรายได้ และแนวทางการพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 4 ตำบล จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานการสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานภาคีในการพัฒนาอื่น ๆ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวัลลี พุกษานุฒมชัย และสรวรยา ธรรมอภิพล พบว่าการดำเนินงานของชมรมฯ เป็นไปตาม POSDCORB สำหรับความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตอนแฝก มาจาก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผู้นำชมรม มีภาวะความเป็นผู้นำ มีจรรยาบรรณมีจิตอาสาปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ เล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก 2) ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมได้ตลอดมา 3) ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคี โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐภาคท้องถิ่น และภาคสังคม 4) การดำเนินงานตามข้อบังคับ สำหรับแรงจูงใจในการเข้าร่วมชมรม ฯ มาจากปัจจัยภายใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความสนใจ ความต้องการ ความชอบและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแรงจูงใจจากปัจจัยภายนอก 4 ปัจจัย ได้แก่ การบริการตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ การสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค และการยอมรับทางสังคม (สิริวัลลี พุกษานุฒมชัย และสรวรยา ธรรมอภิพล, 2560)

4. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมการบริหารจัดการรายได้ของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้ง 4 กลุ่มโดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนการนำศักยภาพที่หลากหลายในตัวของผู้สูงอายุมาเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมตามความสนใจ โดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน คือ 1) สภาพปัญหา 2) ความต้องการ 3) ของดีในชุมชน และ 4) กิจกรรมที่ต้องการ กิจกรรมตามรูปแบบที่กลุ่มได้กำหนดขึ้นเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ตามแนวคิดของ วาโร เฟิงส์วีสต์ โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน เพื่อตรวจสอบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ (วาโร เฟิงส์วีสต์, 2553) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศน์วรรณ พันธเสน พบว่า ควรมีการประเมินผลการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุตลอดเวลา ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการด้านสวัสดิการสังคมให้มีประสิทธิภาพ ควรมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวในทุกชุมชน ควรมีการให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้มีที่พักอาศัยที่ปลอดภัยและมีความสุข และควรมีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและพัฒนารายได้เพิ่มมากขึ้น (ทศน์วรรณ พันธเสน, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

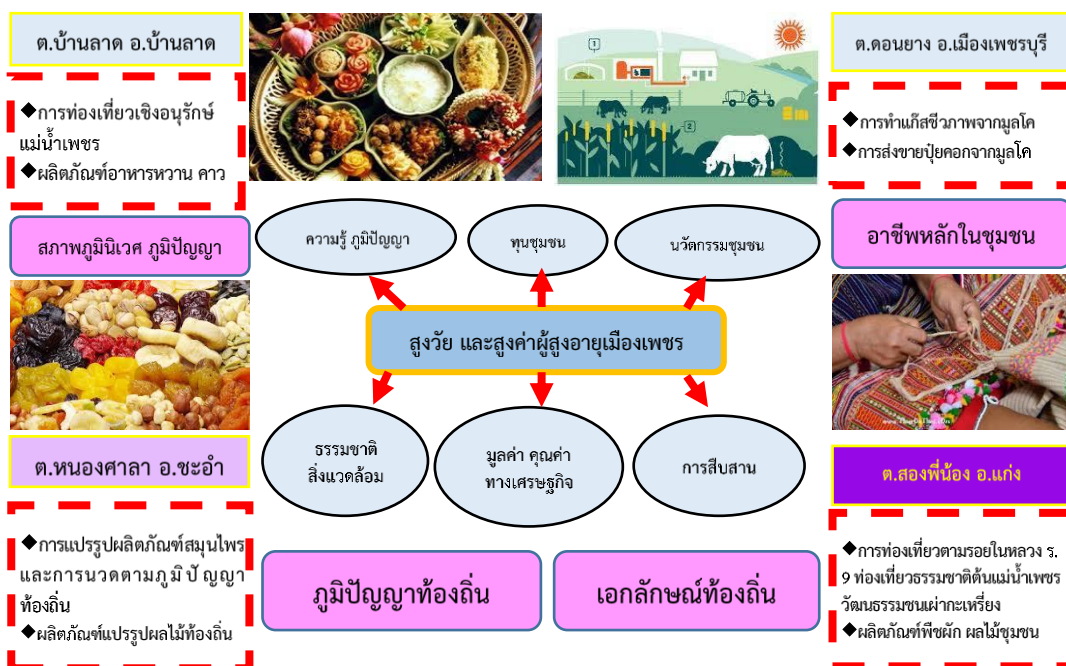
ได้มีการสร้างรูปแบบและกิจกรรมของผู้สูงอายุ การพัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุ และกิจกรรมเพื่อการบริหารจัดการรายได้ของผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้สูงอายุ 4 กลุ่มจาก 4 ตำบล ใน 4 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบุรี 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แม่น้ำเพชร และผลิตภัณฑ์อาหารหวานคาว ของผู้สูงอายุในตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ตามสภาพภูมินิเวศ และภูมิปัญญา

รูปแบบที่ 2 รูปแบบการทำแก๊สชีวภาพจากมูลโค และปุ๋ยคอกจากมูลโคของผู้สูงอายุ ในตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ตามอาชีพหลักของชุมชน

รูปแบบที่ 3 รูปแบบการท่องเที่ยวตามรอยในหลวง ร.9 ท่องเที่ยวธรรมชาติต้นแม่น้ำเพชร และวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงของผู้สูงอายุในตำบลสองพี่น้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตามเอกลักษณ์ท้องถิ่น

รูปแบบที่ 4 รูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการนวดตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในตำบลหนองศาลา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 1 รูปแบบ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุ ในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน จังหวัดเพชรบุรี

สรุป/ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกชุมชน เป็นพลังของชุมชนที่ต้องการมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ ด้านการศึกษาเรียนรู้ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และผู้สูงอายุเหล่านี้เมื่อรวมตัวเป็นกลุ่ม เป็นชมรมสามารถสร้างกิจกรรมเพื่อชุมชนเพื่อสังคมได้อย่างดีเยี่ยมเพราะเป็นผู้มีประสบการณ์ ในทุก ๆ ด้าน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลากหลายสาขาอาชีพโดยเฉพาะด้านการเกษตร ด้านหัตถกรรมงานฝีมือ ด้านการประกอบอาหารหวาน คาว ตามชนิดของทรัพยากรในท้องถิ่น การพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม จะสามารถ ช่วยให้การบริหารจัดการรายได้เสริมให้กับผู้สูงอายุได้ โดยเฉพาะเมื่อนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะพบว่าเป็นการสอดคล้องกันกับการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ ด้านสังคมได้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้เพิ่ม สร้างคุณค่าและศักดิ์ศรีให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเสนอแนะว่า 1) ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลในกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะทั้งในด้านการบริหารการจัดการรายได้เสริม และในการทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ และ 2) ในการนำรูปแบบที่ได้จากวิจัยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้สูงอายุในการบริหารจัดการรายได้สร้างเศรษฐกิจครัวเรือน ของจังหวัดเพชรบุรี ไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ได้โดยการปรับเปลี่ยน และเพิ่มเติมสาระสำคัญของรูปแบบตามสภาพความเป็นจริงในบริบทของพื้นที่ ที่แตกต่างกันไป เพื่อความเหมาะสมและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัย การเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุที่ผ่านการจัดตั้งตามโครงการ อย่างความมั่นคง และยั่งยืน และ 2) ควรวิจัย ตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้เวลาทดลองระยะยาว 1 ปีขึ้นไป พื้นที่ทดลองในการวิจัยครั้งนี้ และในตำบลอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- ทัศนวรรณ พันธเสน. (2556). การพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลธัญบุรี อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 8(2), 215 – 231.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. SNRU Journal of Science and Technology, 2(4), 1-16.

- ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 12(1), 310-330.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กาฬสินธุ์: ประสานมิตรการพิมพ์.
- สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ 9 ประจำจังหวัดเพชรบุรี. (2559). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุปี 2558. เพชรบุรี: สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ 9 ประจำจังหวัดเพชรบุรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). ข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุประเทศไทย ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สิริวัลลี พฤกษาอุดมชัย และสรวรยา ธรรมอภิพล. (2560). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 1439- 1453.
- อรทัย พระทนต์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา ชุมชนป้อมมหากาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะสำหรับนักบริหาร*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- WHO. (2019). *The world health report*. Switzerland: World Health Organization.

สถานการณ์ รูปแบบและบทบาทรายการเกษตร
ของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลของประเทศไทย*
SITUATIONS, FORMATS AND ROLES OF AGRICULTURAL PROGRAMS
OF DIGITAL TELEVISION IN THAILAND

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์

Adipon Euajarusphan

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: adipon.citu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์รายการเกษตรของสถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัล 2) ศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการเกษตรและประเมินบทบาทหน้าที่ของรายการและผู้ดำเนินรายการเกษตร และ 3) ศึกษาถึงรูปแบบโฆษณาตรงและแฝงในรายการเกษตร การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และบันทึกข้อมูลรายการลงตารางรหัส ผลการวิจัยพบว่า มีรายการโทรทัศน์ที่เนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรทั้งสิ้น 8 รายการ รวมเวลาออกอากาศ 355 นาที/สัปดาห์ รูปแบบรายการเป็นรูปแบบแม็กกาซีน เรตติ้งเป็นรายการ ท (ทั่วไปสำหรับทุกเพศทุกวัย) ด้านเนื้อหาการพบว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรต้นน้ำ เช่น การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และดูแลรักษาการเกษตรกลางน้ำ เช่น การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดการระบบการเกษตร การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร และการเกษตรปลายน้ำ เช่น ช่องทางการตลาด ส่วนรูปแบบการนำเสนอ แบ่งออกได้เป็น 7 รูปแบบ คือ บรรยาย, สัมภาษณ์, สาทิต, สนทนา, เกมสัปดาห์, ถาม - ตอบ และการเล่าเรื่อง โดยมีการใช้รูปแบบการนำเสนอที่ผสมผสานกันหลายรูปแบบในหนึ่งรายการ ด้านบทบาทของรายการ ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ แบ่งได้เป็น 9 รูปแบบ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า บทบาทผู้ดำเนินรายการมักผูกโยงเข้ากับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและองค์กร ผู้ดำเนินรายการต้องทำหน้าที่เสมือนตัวแทนสินค้าหรือองค์กร ซึ่งนำมาสู่การโฆษณาแฝงรูปแบบต่าง ๆ ที่มากขึ้น ส่วนโฆษณาในรายการเกษตร แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ โฆษณาตรง ในรูปแบบสปอต โฆษณา

* Received 7 June 2021; Revised 3 September 2021; Accepted 7 September 2021

แฟง มีการโฆษณาแฟงในหลากหลายมิติ คือ ทั้งแฟงกราฟิก แฟงเนื้อหา แฟงวัตถุ แฟงบุคคล แฟงโลโก้ และไม่มีทั้งโฆษณาตรงและโฆษณาแฟง

คำสำคัญ: รายการโทรทัศน์, เกษตรกร, โทรทัศน์ดิจิทัล, ประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the situation of agricultural programs of digital television stations, 2) study the formats and contents of agricultural programs and assess roles and functions of moderators of Agricultural programs, and 3) study the formats of direct advertisements and tie - ins in each Agricultural program. This study was conducted based on the qualitative research method, content Analysis, and recorded data in coding sheet. The research results showed eight agricultural - related television programs, with a total broadcasting time of 355 minutes/week. The TV programs were based on magazine format and received “Thor” ratings (General Audiences). It was also found that contents of the programs consisted of upstream agricultural activities, such as cultivation, animal husbandry, and care; midstream agricultural activities, such as enhancement of agricultural product standards, agricultural system management, utilization of agricultural innovation and technology; and downstream agricultural activities, such as marketing channels. Program presentations can be divided into seven formats, lectures, interviews, demonstrations, conservations, game shows, questions and answers, and narration. A program may apply several presentation formats. The roles and functions of agricultural programs, moderators, and participants can be classified in to nine types. The researcher noted that moderators' roles are often linked to other roles, especially advertisements and promotions of products and organizations. Moderators must act as representatives of products or organizations which would lead to more types of tie - in advertisements. Advertisements in agricultural programs can be divided into three formats, including spot direct advertisements, tie - ins and non - direct advertisements and tie - ins. Tie - ins are presented in various dimensions, including graphics, contents, objects, persons, and logo.

Keywords: Television Programs, Farmer, Digital Television, Thailand

บทนำ

รายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตรเป็นรายการคู่สถานที่โทรทัศน์ของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน แต่ไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปมากนัก เนื่องจากมีเนื้อหาที่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของชนชั้นกลางโดยทั่วไป แต่สำหรับกลุ่มเกษตรกรแล้วการได้รับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรจะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้กับกิจกรรมทางการเกษตรของตนเองได้เห็นได้จากผลวิจัยเรื่องการใช้สื่อทางการเกษตรของเกษตรกรไทยที่พบว่า เกษตรกรไทยร้อยละ 92.80 ใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อประโยชน์ทางการเกษตร ซึ่งส่งผลให้มีผลผลิตที่ดีขึ้นและลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนสามารถหาช่องทางทางการตลาดใหม่ ๆ ได้อย่างไรก็ตามการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ของเกษตรกรยังพบปัญหาการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งรายการโทรทัศน์มักนำเสนอข่าวสารด้านการเกษตรในช่วงที่เกษตรกรไม่สามารถรับชมได้ รวมถึงข่าวสารจากสื่อเป็นไปในลักษณะภาพรวมกว้าง ๆ มากกว่าข้อมูลในเชิงลึก นอกจากนี้ ปัญหาอย่างหนึ่งที่พบในรายการเกษตรที่ผ่านมา คือ รายการเกษตรมักมีสัดส่วนรายการน้อยมากเมื่อเทียบกับเวลาออกอากาศทั้งหมด โดยในปี พ.ศ. 2552 มีเดียมอนิเตอร์ ได้มีการสำรวจพบว่า รายการเกษตรมีสัดส่วนอยู่เพียง 560 นาทีต่อสัปดาห์จาก 19 รายการ หรือคิดเป็น 0.9 เปอร์เซ็นต์ของการออกอากาศทั้งหมด 60,480 นาทีต่อสัปดาห์ (ธาม เชื้อสถาปนศิริ, 2552) ซึ่งเป็นสัดส่วนพื้นที่ทางฟรีทีวีในอันดับท้าย ๆ เท่านั้น เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ประกอบการอาชีพเกษตรในประเทศไทย อีกทั้งเนื้อหาในปัจจุบันยังแฝงไปด้วยโฆษณาสินค้า และมุ่งสื่อสารว่าการเกษตรสมัยใหม่ต้องใช้สารเคมีมากมายในการเพาะปลูก การโฆษณาในรายการที่ทำให้เกษตรกรเผลอเลือกในการทำการเกษตร การใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรที่แนะนำสินค้าเกษตรในรายการที่สร้างความน่าเชื่อถือในรายการทั้งแก่ผู้ชมและรายการเกษตรเอง รวมถึงโฆษณาแฝง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการลดทอนคุณค่าด้านเนื้อหาและสาระประโยชน์ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ถูกนำมาบังคับใช้อย่างจริงจัง เช่น ระเบียบเกี่ยวกับสัดส่วนของการโฆษณาที่ระบุว่า “ให้สถานีวิทยุโทรทัศน์ทำการโฆษณาและบริการธุรกิจได้ไม่เกินชั่วโมงละ 12 นาที 30 วินาที ” (พ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2530, 2530)

นับตั้งแต่ปี 2557 สถานีโทรทัศน์ทั้งหมดเปลี่ยนเข้าสู่ระบบโทรทัศน์ดิจิทัล มีจำนวนช่องเพิ่มขึ้นจากเดิม 6 ช่องเป็น 48 ช่อง และปัจจุบันมีช่องโทรทัศน์ดิจิทัลที่ยังออกอากาศอยู่จำนวน 19 ช่อง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าจากการเปลี่ยนแปลงจากโทรทัศน์ระบบอนาล็อกเข้าสู่ยุคโทรทัศน์ดิจิทัล สถานการณ์ บทบาทและบริบทของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป รายการเกษตรจะยังสามารถคงคุณค่าและสาระประโยชน์หลักในรายการดังที่ตั้งใจให้ความรู้แก่เกษตรกรไว้ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์รายการเกษตรของสถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัล

2. เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการเกษตร และประเมินบทบาทหน้าที่ของรายการและผู้ดำเนินรายการเกษตร
3. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบโฆษณาตรงและแฝงในการรายการเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และบันทึกข้อมูลรายการลงตารางรหัส (Coding Sheet)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา รายการเกษตรที่ออกอากาศในช่องโทรทัศน์ดิจิทัลทั้ง 19 ช่องในช่วงเดือน มกราคม 2563 – มิถุนายน 2563 (6 เดือน) โดยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างรายการละ 12 ตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตารางลงรหัส (Coding Sheet) ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปของรายการ: ชื่อรายการ/ วันออกอากาศ/ เวลาออกอากาศ/ ความยาวต่อตอน (นาที) /ความยาวต่อสัปดาห์ (นาที)/ เรตติ้ง/ ผู้ผลิตรายการ/ แกร็บเชิงญ/ สัดส่วนเวลาเนื้อหาต่อโฆษณา, ลักษณะเนื้อหาของรายการ: พิจารณาจาก 2 องค์ประกอบคือ เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ, บทบาทของรายการเกษตร พิจารณาจากเนื้อหาสาระโดยภาพรวมของรายการว่ามีวัตถุประสงค์หรือให้ความรู้ในแง่มุมใด และข้อมูลส่วนโฆษณา ประกอบด้วยโฆษณาตรง และโฆษณาแฝง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือเก็บข้อมูลลงรหัสด้วยวิธีการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability of Coding) โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือลงรหัสไปให้ผู้ร่วมลงรหัส 2 คน ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจริง โดยได้มีการอธิบายกรอบแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ให้รับทราบอย่างละเอียด ปรากฏว่าได้ผลการเก็บข้อมูลที่เหมือนกับผู้วิจัยทำเกินกว่า 80% ดังนั้นจึงถือว่าเครื่องมือในการลงรหัสนี้สามารถเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังได้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน (Expert Validity) คอยให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางแก้ไขในการปรับปรุงเครื่องมือการเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากการการเก็บข้อมูลรายการเกษตรที่ออกอากาศในช่องโทรทัศน์ดิจิทัลทั้ง 19 ช่องในช่วงเดือน มกราคม 2563 - มิถุนายน 2563 (6 เดือน) และบันทึกข้อมูลรายการลงตารางลงรหัส (Coding Sheet) โดยวิเคราะห์จากเทปบันทึกการถ่ายทอดหลัง โดยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างรายการละ 12 ตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือลงรหัสสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา (Coding Sheet) เพื่อบันทึกข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) ที่ได้เสนอขั้นตอนในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปแบบ

ข้อมูล (Data Display) และ การร่างข้อสรุปและการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง รายการเกษตรในโทรทัศน์ดิจิทัล แบ่งผลการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ภาพรวมปริมาณสัดส่วนรายการเกษตรทางฟรีทีวี

ตารางที่ 1 รายการเกษตรในโทรทัศน์ดิจิทัลของไทย

รายการ	ช่อง	เวลาออกอากาศ	วัน	หมายเหตุ
1.คนไทยหัวใจเกษตร	9	06.00 - 06.25 น.	จันทร์ - ศุกร์	125 นาที/สัปดาห์
2.เกษตรสนามเป้า	5	07.30 - 08.30 น.	เสาร์	60 นาที/สัปดาห์
3.นวัตกรรมพรวาย	5	00.35 - 01.00 น.	เสาร์	25 นาที/สัปดาห์
4.กรีนฟาร์ม วาไรตี้	ไทยรัฐทีวี	07.00 - 07.30 น.	เสาร์	30 นาที/สัปดาห์
5.เกษตรซ่อนรูป	อัมรินทร์	12.30 - 13.00 น.	เสาร์	30 นาที/สัปดาห์
6.เกษตรทำกิน	NBT	06.00 - 06.30 น.	ศุกร์	30 นาที/สัปดาห์
7.มหาอำนาจบ้านนา	ThaiPBS	16.05 - 16.30 น.	อาทิตย์	25 นาที/สัปดาห์
8. Farm Planet	Nation	08.20 - 08.50 น.	เสาร์	30 นาที/สัปดาห์
รวม				355 นาที/สัปดาห์

จากตารางที่ 1 พบว่า รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรทั้งสิ้น 8 รายการ รวม 355 นาที/สัปดาห์ โดยช่อง 5 พบรายการเกี่ยวกับการเกษตรมากที่สุด 2 รายการ คือ รายการเกษตรสนามเป้า ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 07.30 - 08.30 น. และรายการ นวัตกรรมพรวาย ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 00.35 - 01.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 85 นาที/สัปดาห์ ส่วนช่องอื่น ๆ พบช่องละ 1 รายการ ดังนี้ ช่อง 9 รายการคนไทยหัวใจเกษตร ออกอากาศทุกวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 06.00 - 06.25 น. รวมเวลาออกอากาศ 125 นาที/สัปดาห์, ช่องไทยรัฐทีวี รายการกรีนฟาร์ม วาไรตี้ ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 07.00 - 07.30 น. รวมเวลาออกอากาศ 30 นาที/สัปดาห์, ช่องอัมรินทร์ รายการเกษตรซ่อนรูป ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 12.30 - 13.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 30 นาที/สัปดาห์, ช่อง NBT รายการเกษตรทำกิน ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 06.00 - 06.30 น. รวมเวลาออกอากาศ 30 นาที/สัปดาห์ (มีการใช้ภาษาใต้ในรายการ), ช่อง ThaiPBS รายการมหาอำนาจบ้านนา ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 16.05 - 16.30 น. รวมเวลาออกอากาศ 25 นาที/สัปดาห์ และช่องเนชั่นทีวี รายการ Farm Planet ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 08.20 - 08.50 น. รวมเวลาออกอากาศ 30 นาที/สัปดาห์

ส่วนรูปแบบรายการ (format) และเวลาในการออกอากาศ จากการศึกษารายการเกษตรทั้งสิ้น 8 รายการ พบว่า 7 รายการเป็นรูปแบบแม็กกาซีน มีรูปแบบเกมส์โชว์ 1 รายการ และจัดเรทเป็นรายการมีเรตติ้ง “ท” (รายการที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมทุกวัย)

ด้านเวลาในการออกอากาศ พบว่า รายการเกษตรส่วนมาก (6รายการ) ออกอากาศในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ มี 1 รายการออกอากาศในช่วงวันศุกร์ และ 1 รายการออกอากาศวันจันทร์ - ศุกร์

2. รูปแบบการนำเสนอ

ตารางที่ 2 รูปแบบการนำเสนอรายการการเกษตรแบ่งออกได้เป็น 7 รูปแบบ

รูปแบบการนำเสนอ	รายละเอียด	ตัวอย่างรายการ
1. รูปแบบบรรยาย	ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาที่ต้องแสดงขั้นตอนหรือเนื้อหาที่ต้องอธิบายหรือให้ข้อมูลประกอบ เช่น ขั้นตอนการทำปุ๋ย ขั้นตอนการเตรียมดิน	รายการคนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, มหาอำนาจบ้านนา
2. รูปแบบสัมภาษณ์	มักมีการสัมภาษณ์บุคคล 3 ลักษณะ คือ ผู้เชี่ยวชาญ (นักวิชาการ, นักเทคนิค, เจ้าของธุรกิจ, นักปรับปรุงพันธุ์) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกร	รายการคนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรทำกิน, Farm Planet
3. รูปแบบสาริต	ใช้ในเนื้อหาที่ต้องการให้เห็นรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ เช่น กระบวนการทำปุ๋ย, การขยายพันธุ์พืช	รายการเกษตรสนามเป้า, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรทำกิน, มหาอำนาจบ้านนา
4. รูปแบบสนทนา	เป็นการพูดคุยเพื่อแชร์ประสบการณ์ มีความไหลลื่นไปตามสถานการณ์	รายการกรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรทำกิน
5. รูปแบบเกมส์โชว์	ใช้เกมส์เป็นเครื่องมือในการให้ความรู้โดยมีแขกรับเชิญทำหน้าที่ทดสอบปรกติ์นี้ สังเกต และทายว่าใครคือเกษตรกรตัวจริง มีปรกติ์นี้ 4คนแต่มีเพียง 1 คนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร และมีผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ให้ความรู้เพิ่มเติมในโจทย์ต่าง ๆ ที่นำมาทดสอบปรกติ์นี้	รายการเกษตรซ่อนรูป
6. รูปแบบถาม - ตอบ	มีการถามคำถามและให้เกษตรกรตอบคำถาม	เกษตรซ่อนรูป
7. รูปแบบการเล่าเรื่อง	เชื่อมร้อยเนื้อหาเป็นเรื่องราวที่สอดคล้องไปกับเกษตรกรที่เป็นแขกรับเชิญ	รายการมหาอำนาจบ้านนา

อย่างก็ตาม พบว่า รายการส่วนมากมีการใช้รูปแบบการนำเสนอที่ผสมผสานกันหลายรูปแบบ ทั้งการบรรยาย, สัมภาษณ์, สาริต และสนทนา ส่วนรูปแบบการนำเสนอแบบเกมส์โชว์, การถามตอบ และการเล่าเรื่อง ค่อนข้างมีน้อย

3. เนื้อหารายการ

พบว่า เนื้อหารายการแบ่งออกได้ 15 รูปแบบ คือ

3.1 เนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารการเกษตรทั่วไปในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับโครงการและหน่วยงานภาครัฐ เช่น การจัดประชุมวิชาการดินเค็ม/ “โรงเรียนอัจฉริยะ” ขับเคลื่อนเกษตร 4.0/ กรมพัฒนาที่ดินกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร/ โครงการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาเกษตรอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ/ การช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกร ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด - 19 ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, Farm Planet

3.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น โครงการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ การจัดการที่ดิน ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต/ วิธีปรับปรุงดินโดยไม่ต้องเผาฟางข้าว แต่ใช้น้ำหมักแทน/ การปรับปรุงดินด้วยไส้เดือนดิน/ นวัตกรรมปรับปรุงดินสำหรับปลูกหัวไชเท้า/ เทคโนโลยีกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อการผลิตผลไม้อินทรีย์ ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพรวน, Farm Planet

3.3 เนื้อหาเชิงนโยบายด้านการเกษตร เช่น การทำเกษตรแปลงใหญ่/ โครงการแหล่งน้ำไร่นานอกเขตชลประทาน/ ศูนย์วิจัยข้าวราชบุรี ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบครบวงจร/ โครงการต่าง ๆ ของสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว/ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ การจัดสรรพื้นที่ ส.ป.ก. ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, Farm Planet

3.4 เนื้อหาเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เช่น การขับเคลื่อนมาตรฐานสินค้าปลอดภัยสู่สากลของ มกอช./ การผลิตตามมาตรฐาน GAP/ มกอช.ส่งเสริมการตลาดมิติใหม่ สินค้าเกษตรไทยบนโลกออนไลน์ ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, นวัตกรรมเกษตรพรวน, Farm Planet

3.5 เนื้อหาเกี่ยวกับการเพาะปลูก เช่น การปลูกแตงโมอินทรีย์/ วิธีการปลูกหมากเหลือง/ การปลูกทุเรียน/ การทำฟาร์มเห็ด/ การทำสวนแก้วมังกร/ การปลูกหัวไชเท้าและปลูกเมล่อน/ การปลูกหอมแดง/ การปลูกโรสแมรี่/ การปลูกกะหล่ำปลี/ การผลิตดาวเรืองตัดดอก ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพรวน, กรีนฟาร์มวาไรตี้, เกษตรทำกิน, มหาอำนาจบ้านนา

3.6 เนื้อหาเกี่ยวกับช่องทางการตลาด เช่น การนำสินค้าเกษตรเข้าสู่ตลาดอีคอมเมิร์ซ ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร

3.7 เนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพเสริม เช่น การทำยาต้มชันโรง ได้แก่ รายการเกษตรสนามเป้า

3.8 เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการฟาร์ม/ระบบการเกษตร เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาควบคุมระบบฟาร์ม เพื่อลดเวลา ลดการสูญเสีย/ การทำเกษตรปลอดภัย/

การแก้ไขภัยแล้งของสวนทุเรียน/ ฟักทองบัตเตอร์นัท/ การทำสวนเกษตรแห่งความเพียงพอ/ การทำสวนผสม ได้แก่ รายการเกษตรสนามเป้า, เกษตรทำกิน

3.9 เนื้อหาเกี่ยวกับศัตรูพืช เช่น ข้อมูลของแมลงศัตรูพืช ได้แก่ รายการนวัตกรรมเกษตรพารวย

3.10 แนะนำสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ภูมิใจการ์เด็น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร/ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่/ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบางกรวยปลายบาง ได้แก่ รายการเกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพารวย, กรีนฟาร์ม วาไรตี้

3.11 เนื้อหาเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่พึ่งพาตนเองบนพื้นฐานความพอเพียง/ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามรอยพ่อ สู่วิถีเกษตรที่ยั่งยืน ได้แก่ รายการ Farm Planet

3.12 เนื้อหาเกี่ยวกับนวัตกรรม/เทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น อากาศยานไร้คนขับเพื่อการใช้งานด้านการเกษตร ได้แก่ รายการกรีนฟาร์ม วาไรตี้

3.13 เนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจเกษตร/การตลาดเกษตร เช่น ธุรกิจส่งออกกล้วยไม้กับการปรับตัวช่วงโควิด - 19/ ธุรกิจไม้ใบ ไม้ประดับ สกุลต่างประเทศ/ธุรกิจส่งเสริมและจำหน่ายข้าวโพดฝักสด/ ธุรกิจไม้ประดับและไม้ด่างหายาก ได้แก่ รายการกรีนฟาร์ม วาไรตี้

3.14 เนื้อหาด้านการเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงโคขุน อ.บางกล่ำ จ.สงขลา/แพนอมอาร์มดี ได้แก่ รายการเกษตรทำกิน, มหาอำนาจบ้านนา

3.15 เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้อื่น ๆ ทางเกษตร เช่น สาระความรู้เกี่ยวกับชนิดของข้าวและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับข้าว/ เนื้อหาสาระความรู้เกี่ยวกับการเพาะพันธุ์ปลานิลและปลาตะเพียน/ ข้อมูลเกี่ยวกับการทำฟาร์มโคนม การดูแล ปัญหาที่พบ ได้แก่ รายการนวัตกรรมเกษตรพารวย, เกษตรซ่อนรูป, มหาอำนาจบ้านนา

โดยสรุปเนื้อหารายการแบ่งออกได้เป็น 15 กลุ่ม โดยมีเนื้อหาหลัก ๆ เกี่ยวกับ 1) การเกษตรต้นน้ำ คือ การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และดูแลรักษา 2) การเกษตรกลางน้ำ คือ การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดการระบบการเกษตร การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร และ 3) การเกษตรปลายน้ำ คือ ช่องทางการตลาด อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ขาดหายไปรายการเกษตรปัจจุบัน คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมต่อกับภาพรวมของการเกษตรระดับประเทศ อาทิเช่น ราคาพืชผลทางการเกษตร, ข้อมูลข่าวสารสภาพภูมิอากาศ โรคและศัตรูพืช หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกและสภาพปัญหาเรื่องการชลประทานต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และปศุสัตว์และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของประเทศอื่น ๆ อาทิ ประเทศเพื่อนบ้าน

4. บทบาทของรายการ ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ

ตารางที่ 3 บทบาทของรายการ ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ แบ่งได้เป็น 9 รูปแบบ

บทบาท	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่างรายการ
1. บทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสารแวดวงการเกษตร	นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร	คนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพอราย
2. บทบาทในการประชาสัมพันธ์องค์กรของรัฐ	ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ขององค์กรของรัฐ ฯลฯ	คนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, Farm Planet
3. บทบาทในการให้ความรู้และข้อมูลทางเกษตร	ให้ความรู้ แนวคิด วิธีการ ในการทำการเกษตรแก่เกษตรกรที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่แล้ว โดยจะลงลึกในขั้นตอนการปฏิบัติมากกว่าที่พูดกว้าง ๆ	คนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรซ่อนรูป, เกษตรทำกิน, มหาอำนาจบ้านนา, Farm Planet,
4. บทบาทในการแนะนำอาชีพ	นำเสนออาชีพใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแก่เกษตรกรเพื่อสามารถปรับประยุกต์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร	คนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, เกษตรทำกิน
5. บทบาทในการขายหรือโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า	ขายและโฆษณาสินค้าผู้สนับสนุนโดยมักจะสอดแทรกช่วงต้นและท้ายรายการ หรือแทรกไว้ในเนื้อหา	คนไทยหัวใจเกษตร, Farm Planet
6. บทบาทในการแนะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางเกษตร	นำเสนอนวัตกรรมการเกษตรใหม่ ๆ แก่เกษตรกร เพื่อยกระดับการทำการเกษตร	เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพอราย, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรทำกิน
7. บทบาทในการแนะนำสถานที่ทางการเกษตร	แนะนำสถานที่ทางการเกษตรที่เกษตรกรสามารถไปเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการทำการเกษตร	เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพอราย, กรีนฟาร์ม วาไรตี้
8. บทบาทในการให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับวิถีและวิธีการการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรอินทรีย์ และการบริหารจัดการแหล่งน้ำ	นำเสนอข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร และการบริหารจัดการแหล่งน้ำ	มหาอำนาจบ้านนา และ Farm Planet
9. บทบาทในการแนะนำบทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนเกษตรกรด้านต่าง ๆ	แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ผ่านการให้บริการและให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรเมื่อประสบ	Farm Planet

บทบาท	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่างรายการ
	ปัญหาสามารถเข้าไปปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือในหน่วยงานต่าง ๆ ได้ อย่างถูกต้อง	

อย่างไรก็ตาม บทบาทผู้ดำเนินรายการ (บางรายการ) มักผูกโยงเข้ากับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและองค์กร ผู้ดำเนินรายการต้องทำหน้าที่เสมือนตัวแทนสินค้าหรือองค์กร ซึ่งนำมาสู่การโฆษณาแฝงรูปแบบต่าง ๆ ที่มากขึ้นด้วย

5. โฆษณาในรายการเกษตร

โฆษณาในการการเกษตรมี 3 รูปแบบ คือ

โฆษณาตรงนำเสนอในรูปแบบสปอตโฆษณา ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, เกษตรสนามเป้า, นวัตกรรมเกษตรพรวาย, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, Farm Planet ส่วนการโฆษณาแฝง มีการแฝงในหลากหลายมิติ ทั้งแฝงกราฟิก แฝงเนื้อหา แฝงวัตถุ แฝงบุคคล และแฝงโลโก้ ได้แก่ รายการคนไทยหัวใจเกษตร, นวัตกรรมเกษตรพรวาย, กรีนฟาร์ม วาไรตี้, เกษตรซ่อนรูป และรายการที่ไม่มีโฆษณาตรงและโฆษณาแฝงอันเนื่องมาด้วยนโยบายของสถานีโทรทัศน์ ได้แก่ รายการมหาอำนาจบ้านนาและเกษตรทำกิน

อภิปรายผล

1. ภาพรวมปริมาณสัดส่วนรายการเกษตรทางฟรีทีวี

จำนวนและปริมาณการออกอากาศ พบว่า รายการการเกษตรในโทรทัศน์ถูกลดบทบาทความสำคัญลงเรื่อย ๆ โดยในปี 2562 - 2563 รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรทั้งสิ้น 8 รายการ รวม 355 นาที/สัปดาห์ โดยช่อง 5 พบรายการเกี่ยวกับการเกษตรมากที่สุด 2 รายการ คือ รายการเกษตรสนามเป้า ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 07.30 - 08.30 น. และรายการนวัตกรรมพรวาย ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 00.35 - 01.00 น. รวมเวลาออกอากาศ 85 นาที/สัปดาห์ ส่วนช่องอื่น ๆ พบช่องละ 1 รายการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ ธารม เชื้อสถาปนศิริ; ปทุมมา ลัมศรีงาม และณัฐกร สงคราม ที่พบว่า ในปี พ.ศ. 2551 มีรายการการเกษตรอยู่ 19 รายการ รวมเวลา 512 นาที/สัปดาห์ และในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีรายการการเกษตรอยู่ 17 รายการ รวมเวลา 805 นาที/สัปดาห์ แม้ในปี พ.ศ. 2559 จะมีสัดส่วนเวลา/สัปดาห์เพิ่มขึ้น แต่ก็เพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีช่องโทรทัศน์เพิ่มขึ้นจาก 6 ช่อง เป็น 48 ช่อง มากกว่าเกิดจากการให้ความสำคัญต่อเกษตรกร อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงจำนวนและสัดส่วนเวลาถือว่าน้อยมากกับการมีช่องโทรทัศน์ถึง 48 ช่อง (ธารม เชื้อสถาปนศิริ, 2552); (ปทุมมา ลัมศรีงาม และณัฐกร สงคราม, 2560) ซึ่ง ปทุมมา ลัมศรีงาม และณัฐกร สงคราม ได้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับสัดส่วนรายการเกษตรที่ลดน้อยนี้เป็นผลมาจากรายการการเกษตรทางโทรทัศน์สร้างรายได้ได้ไม่มากให้แก่สถานีโทรทัศน์หรือผู้ผลิตรายการ

ช่องโทรทัศน์จึงไม่นิยมเลือกผลิตหรือออกอากาศ นอกจากนี้เงินทุนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับรายการเกษตรด้วย เนื่องจากสปอนเซอร์ผู้สนับสนุนที่เป็นสินค้าทางการเกษตรมักจะสนับสนุนรายการประเภทอื่น ๆ เช่น รายการถ่ายทอดสดมวยไทย ที่เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรเป้าหมายมากกว่ารายการเกษตร แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในประเทศไทยไม่สามารถที่จะหาจุดสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจกับผลประโยชน์ของสาธารณชนได้ (ปทุมมา ลัมศรีงาม และณัฐกร สงคราม, 2560) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่ได้ศึกษาผลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย ซึ่งพบว่า ผลกระทบที่ชัดเจนของการเปลี่ยนแปลงเป็นโทรทัศน์ดิจิทัลนั้น คือ การแข่งขันในส่วนของผู้ผลิตรายการที่สูงขึ้น เนื่องจากช่องรายการที่เพิ่มขึ้นย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ขณะเดียวกันช่องรายการต่าง ๆ ย่อมต้องการผู้ผลิตรายการที่สามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนให้หันมาชมชมช่องรายการเหล่านั้น อีกทั้งการที่มีช่องรายการจำนวนมากทำให้บริษัทโฆษณาอาจต้องศึกษาวิจัยตลาดเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งในแง่ของการสำรวจความนิยมของผู้ชมต่อช่องรายการต่าง ๆ เพื่อที่จะได้สามารถกำหนดว่าจะลงโฆษณาในช่องรายการใดและในช่วงเวลาใดจึงจะคุ้มค่ามากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2559) ด้วยเหตุผลทางธุรกิจเหล่านี้รายการเกษตรจึงเป็นตัวเลือกท้าย ๆ ที่ช่องจะผลิต เพราะมีผู้ชมเฉพาะกลุ่มและสร้างรายได้น้อยให้กับช่องโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่ารายการโทรทัศน์ทางการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังถูกให้ความสำคัญน้อยมาก และมักถูกจัดให้มีสัดส่วนรายการที่มีเพียงน้อยนิดในประเทศไทย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2551)

2. รูปแบบและเนื้อหาของรายการเกษตร

ด้านรูปแบบรายการ (Format) และรูปแบบการนำเสนอ พบว่า รายการเกษตรมีเรตติ้ง “ท” ทุกวัย (รายการที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมทุกวัย) ส่วนรูปแบบรายการเป็นรูปแบบแม็กกาซีนที่มีหลายรส หลายเรื่อง หลายรูปแบบรวมกันอยู่ในรายการเดียวกัน และมีรูปแบบเกมส์โชว์ 1 รายการ มีรูปแบบการนำเสนอรายการเกษตรแบ่งออกได้เป็น 7 รูปแบบ โดยผสมผสานเข้าด้วยกัน ทั้งการบรรยาย, สัมภาษณ์, สาธิต และสนทนา ส่วนรูปแบบการนำเสนอแบบเกมส์โชว์, การถามตอบ และการเล่าเรื่องค่อนข้างมีน้อย โดยทุกรายการจะมีเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ เกศสุตา กันแก้ว และ จันทิมา โพธิ์ไธ้ เกี่ยวกับรูปแบบรายการเกษตรในโทรทัศน์ระบบอนาล็อกที่พบว่า รูปแบบรายการเกษตรจะเน้นนำเสนอในรูปแบบสารคดีและกึ่งสารคดีทางการเกษตรซึ่งเป็นรูปแบบที่ทางจริงจังและจริงจัง (เกศสุตา กันแก้ว, 2554); (จันทิมา โพธิ์ไธ้, 2546) อย่างไรก็ตามรูปแบบรายการแบบแม็กกาซีนที่มีหลายรส หลายเรื่อง หลายรูปแบบรวมกันอยู่ในรายการเดียวกันนี้เป็นรูปแบบรายการซึ่งนอกจากจะสร้างความเป็นกันเองเกิดความใกล้ชิด ดูทันสมัยและตอบรับกับ

ความต้องการของเกษตรกรที่หลากหลายขึ้น รวมถึงตอบรับกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ ด้วย ดังนั้น การที่รายการเกษตรปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการจากเชิงสารคดีและกึ่งสารคดีมาเป็นรูปแบบแม็กกาซีนและเกมส์โชว์จึงมีโอกาสนี้และแนวโน้มที่เกษตรกรที่ชมรายการจะยอมรับหลักการเกษตรต่าง ๆ ในรายการได้ง่ายขึ้น

เวลาในการออกอากาศ พบว่า รายการเกษตรส่วนมาก (6 รายการ จาก 8 รายการ) ออกอากาศในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ มี 1 รายการออกอากาศในช่วงวันศุกร์ และ 1 รายการออกอากาศวันจันทร์-ศุกร์ โดยมี 5 รายการที่มีการจัดวางช่วงเวลาออกอากาศไว้ในช่วงเช้า 06.00 - 08.50 น. และ 1 รายการจัดวางช่วงเวลาออกอากาศไว้ช่วงเย็น 16.00 - 16.30 น. 1 รายการออกอากาศในช่วงเที่ยง 12.30 - 13.00 น. และ 1 รายการออกอากาศในช่วง 00.35 - 01.00 น. ในทำนองเดียวกับ ปทุมมา ลีสมศรีงาม และณัฐกร สงคราม ที่พบว่า รายการเกษตรส่วนใหญ่ออกอากาศในช่วงเวลา 05.00 - 05.30 น. (ปทุมมา ลีสมศรีงาม และณัฐกร สงคราม, 2560) และสุพุมารณ์ ชันธีศรี และคณะ ได้สำรวจช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเกษตรผ่านสื่อโทรทัศน์ในช่วงเวลา 16.00 - 18.00 น. มากที่สุด (สุพุมารณ์ ชันธีศรี และคณะ, 2545) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการจัดวางเวลาออกอากาศได้ถูกออกแบบไว้ในช่วงเวลาที่คาดว่าเกษตรกรจะสามารถรับชมได้ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงก่อนและหลังกิจกรรมทางการเกษตร เช่น ช่วงเช้าตรู่ ช่วงพักกลางวัน ช่วงเย็นและช่วงดึกนั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศสุตา และงานวิจัยของปรีชา ที่พบว่า ช่วงเวลาที่เกษตรกรสามารถรับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้ ส่วนใหญ่เป็นช่วงหลังเลิกกิจกรรมทางการเกษตร และก่อนดำเนินกิจกรรมการเกษตร นั่นคือในช่วงเช้าตรู่และช่วงเย็น (เกศสุตา กันแก้ว, 2554); (ปรีชา มนิลทิพย์, 2546)

เนื้อหารายการ

เนื้อหารายการแบ่งออกได้เป็น 15 รูปแบบ โดยมีเนื้อหาหลัก ๆ เกี่ยวกับ 1) การเกษตรต้นน้ำ คือ การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และดูแลรักษา 2) การเกษตรกลางน้ำ คือ การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดการระบบการเกษตร การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร และ 3) การเกษตรปลายน้ำ คือ ช่องทางการตลาด จะเห็นว่าเนื้อหาของรายการเกษตรนั้นมีประเด็นนำเสนอที่ความหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรฤทธิ์ สุวรรณรัตน์ พบว่า ในประเทศไทยมีการทำการเกษตรที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละภูมิภาคและฤดูกาล ดังนั้นรายการเกษตรจึงต้องมีเนื้อหาหลายด้าน การนำเสนอเนื้อหาจึงต้องครอบคลุมเกษตรกรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (สุรฤทธิ์ สุวรรณรัตน์, 2553) และเมื่อเทียบกับรายการเกษตรยุคก่อนหน้าจะเห็นว่าเนื้อหาของรายการเกษตรในปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้น ดังที่ สมสุข หินวิมาน ได้ประมวลข้อเสนอที่ได้จากรายการเกษตรในโทรทัศน์ในช่วงปี พ.ศ. 2537 ว่าเนื้อหาของรายการเกษตรทางโทรทัศน์ มักจะวนเวียนอยู่เพียงไม่กี่ประเด็นเท่านั้น เช่น เทคโนโลยีกับความก้าวหน้าทางการเกษตรสมัยใหม่และแนวทางใน

การขยายผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เนื้อหารายการมักให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีต่าง ๆ ทางเกษตร การผสมสูตรเร่งดอกเร่งผลหรือเร่งเจริญเติบโตของสัตว์เศรษฐกิจ ฯลฯ (สมสุข หินวิมาน, 2537)

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ขาดหายไปนารายการเกษตรปัจจุบัน คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมต่อกับภาพรวมของการเกษตรระดับประเทศ อาทิเช่น ราคาพืชผลทางการเกษตร, ข้อมูลข่าวสารสภาพภูมิอากาศ โรคและศัตรูพืช หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกและสภาพปัญหาเรื่องการชลประทานต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และปศุสัตว์และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของประเทศอื่น ๆ

3. บทบาทของรายการ ผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการรายการ และโฆษณาในรายการเกษตร

รายการและผู้ดำเนินรายการมีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ให้ข้อมูลความรู้แก่เกษตรกร อย่างไรก็ตามบทบาทของผู้ดำเนินรายการบางรายการมักผูกโยงเข้ากับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและองค์กร ผู้ดำเนินรายการต้องทำหน้าที่เสมือนตัวแทนสินค้าหรือองค์กร ซึ่งนำมาสู่การโฆษณาแฝงรูปแบบต่าง ๆ ที่มากขึ้นด้วย โดยรูปแบบโฆษณาในรายการเกษตรทางโทรทัศน์ที่มากที่สุด คือ การโฆษณาตรงและโฆษณาแฝง ด้านโฆษณาตรงจะเป็นนำเสนอสปอตโฆษณาสินค้าหรือองค์กรนั้น ๆ โดยตรง ส่วนการโฆษณาแฝง มีการแฝงในหลากหลายมิติ ทั้งแฝงกราฟิก แฝงเนื้อหา แฝงวัตถุ แฝงบุคคล และแฝงโลโก้ จะเห็นว่ารายการเกษตรทางโทรทัศน์ปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากผู้อุปถัมภ์รายการเป็นอย่างมาก ดังที่ ศศิวิมล กุมารบุญ อธิบายไว้ว่า อิทธิพลจากผู้อุปถัมภ์รายการ การผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นกระบวนการที่ใช้งบประมาณในการผลิตสูง ซึ่งรายได้หลักของรายการมักมาจากการซื้อเวลาค่าโฆษณาของผู้อุปถัมภ์รายการ ส่งผลให้ผู้อุปถัมภ์รายการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดเนื้อหา และรูปแบบรายการให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ โดยการเสนอสินค้าหรือบริการของตนผ่านสื่อที่มีผู้ชมรู้จักให้มากที่สุด (ศศิวิมล กุมารบุญ, 2542) ในทำนองเดียวกับการศึกษาของ ประพิม คล้ายสุบรรณ เรื่องระบบอุปถัมภ์กับวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ พบว่า ระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลต่อการทำงานตามวิชาชีพของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ (ประพิม คล้ายสุบรรณ, 2542) อย่างไรก็ตามยังมีรายการเกษตร 2 รายการที่ไม่มีโฆษณาตรงและโฆษณาแฝงอันเนื่องมาจากนโยบายของสถานีโทรทัศน์ คือ ThaiPBS และ NBT

ด้วยเหตุนี้ผู้อุปถัมภ์รายการจึงเข้ามามีบทบาทต่อองค์กรสื่อ ยิ่งองค์กรสื่อต้องพึ่งพาสนับสนุนทางการเงินจากผู้อุปถัมภ์รายการมากเท่าไร ความอิสระในการผลิตและดำเนินงานก็จะยิ่งน้อยลงไปมากเท่านั้น เพราะในฐานะที่ผู้อุปถัมภ์รายการเป็นองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่แล้วจะมุ่งแสวงหากำไร (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2558) เนื้อหารายการที่น่าเสนอ

ออกมานั้นจึงอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมอย่างแท้จริงซึ่งหากผู้ผลิตรายการมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอเนื้อหารายการให้ผู้ชม จึงควรให้ความสำคัญกับผู้ชมเป็นหลัก โดยคำนึงถึงว่า ผู้ชมชอบหรือไม่ชอบเนื้อหาในลักษณะใด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมปริมาณสัดส่วนรายการเกษตรทางโทรทัศน์ระบบดิจิทัล จำนวนและปริมาณการออกอากาศ พบว่า รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรทั้งสิ้น 8 รายการ รวม 355 นาที/สัปดาห์ ด้านรูปแบบรายการเป็นรูปแบบแม็กกาซีน เรทติ้งเป็นรายการ ท (รายการที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมทุกวัย) รูปแบบการนำเสนอ แบ่งออกได้เป็น 7 รูปแบบ คือ บรรยาย, สัมภาษณ์, สาธิต, สนทนา, เกมโชว์, ถาม - ตอบ และการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ยังมีการใช้รูปแบบการนำเสนอที่ผสมผสานกันหลายรูปแบบ ทั้งการบรรยาย, สัมภาษณ์, สาธิต และสนทนา ส่วนเนื้อหารายการ แบ่งออกได้เป็น 15 รูปแบบ โดยมีเนื้อหาหลัก ๆ เกี่ยวกับ 1) การเกษตรต้นน้ำ คือ การเพาะปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และดูแลรักษา 2) การเกษตรกลางน้ำ คือ การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร การจัดการระบบการเกษตร การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร และ 3) การเกษตรปลายน้ำ คือ ช่องทางการตลาด อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ขาดหายไปนในรายการเกษตรปัจจุบัน คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับท้องถิ่นที่เชื่อมต่อกับภาพรวมของการเกษตรระดับประเทศ อาทิเช่น ราคาพืชผลทางการเกษตร, ข้อมูลข่าวสารภูมิอากาศ สภาพดิน ฟ้า อากาศ โรคและศัตรูพืช หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกและสภาพปัญหาเรื่องการชลประทานต่าง ๆ , ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และปศุสัตว์ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของประเทศอื่น ๆ อาทิ ประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนบทบาทของรายการ ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ รายการ แบ่งได้เป็น 9 รูปแบบ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า บทบาทผู้ดำเนินรายการ (บางรายการ) มักผูกโยงเข้ากับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและองค์กร ผู้ดำเนินรายการต้องทำหน้าที่เหมือนตัวแทนสินค้า ซึ่งนำมาสู่การโฆษณาแฝงรูปแบบต่าง ๆ ที่มากขึ้นด้วย ส่วนโฆษณาในรายการเกษตร แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ โฆษณาตรง มักอยู่ในรูปแบบสปอตโฆษณาสั้นโดยเป็นการนำเสนอสปอตโฆษณาสินค้าหรือองค์กรนั้น ๆ โดยตรง โฆษณาแฝง มักแฝงในรูปแบบแฝงกราฟิก แฝงเนื้อหา แฝงวัตถุ แฝงบุคคล และแฝงโลโก้ ส่วนรายการที่ไม่มีโฆษณาตรงและโฆษณาแฝงอันเนื่องมาจากนโยบายของสถานีโทรทัศน์ คือ ThaiPBS และ NBT นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะโดยขอตั้งข้อสังเกตถึงธรรมชาติของการทำการเกษตรที่เกษตรกรต้องการความรู้ที่สามารถนำไปปรับปรุงการทำการเกษตรซึ่งกระบวนการเรียนรู้ต้องใช้ระยะเวลา แต่ธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์ คือ ดูจบแล้ว หายไปเลย ไม่สามารถกลับมาดูซ้ำได้ จึงใช้สื่อนี้ตัวเดียวไม่ได้ ต้องผสมผสานกับสื่ออื่น ๆ ที่ดูซ้ำได้ เช่น สื่อหนังสือ สื่อดิจิทัล สื่อออนไลน์ ผู้ผลิตรายการเกษตรในยุคโทรทัศน์ดิจิทัล จึงต้องพยายามใช้คุณสมบัติที่

เพิ่มขึ้นของยุคดิจิทัลในการส่งต่อองค์ความรู้แก่เกษตรกรควบคู่ไปกับการทำรายการเกษตรทางโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามรายการเกษตรควรลดเนื้อหาโฆษณาแฝงสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมถึงลดเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์หน่วยงานภาครัฐและให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร ด้านสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับรายการเกษตรให้มากขึ้น ด้วยการให้สัดส่วนเวลาออกอากาศและจำนวนรายการมากกว่าปัจจุบัน ส่วนกสทช. ควรเข้ามามีบทบาทดูแลการโฆษณาแฝงในรายการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมการผลิตรายการเกษตร ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชนในการสนับสนุนรายการเกษตร เพื่อให้สามารถผลิตรายการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการหลากหลายของการทำเกษตรในประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “รายการเกษตรในทีวีดิจิทัล” ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนการวิจัย วิทยาลัยนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา กันแก้ว. (2554). พฤติกรรมการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากสื่อด้านการเกษตรของสมาชิกศูนย์ส่งเสริม และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จันทิมา โพธิ์ไธ. (2546). ความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ด้านการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย ในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาม เชื้อสถาปนศิริ. (2552). ผลการศึกษารอบที่ 30 รายการเกษตรในฟรีทีวี (ช่อง 3,5,7,9,NBT และทีวีไทย เดือนพฤศจิกายน 2551). ใน โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาวะของสังคม (Media Monitor). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ปทุมมา ลิ้มศรีงาม และณัฐกร สงคราม. (2560). สถานการณ์การผลิตรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไทยในระบบทีวีดิจิทัล. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 35(1), 109-116.
- ประพิม คล้ายสุบรรณ. (2542). ระบบอุปถัมภ์กับวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรีชา มนิตทิพย์. (2546). ลักษณะการนำข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ไปใช้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรจุน จำกัด ในอำเภोजุน จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ฉบับที่ 4. พ.ศ. 2530. (2530). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 72. ตอนที่ 41 หน้า 76-80 (21 สิงหาคม 2530).
- ศศิวิมล กุมารบุญ. (2542). อิทธิพลของผู้อุปถัมภ์รายการที่มีผลต่อรายการสารคดีการเกษตรทางโทรทัศน์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2558). การนำเสนอรายการโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 7(2), 245-257.
- สมสุข หินวิมาน. (2537). รายการเกษตรทางโทรทัศน์คำถามว่าด้วยการพัฒนาสังคม. สุทธิปริทัศน์, 8(23), 53-57.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2551). โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). รายงานการศึกษามูลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดวินิตย์.
- สุขุมารณ์ ชันศรี และคณะ. (2545). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน การสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “ระบบเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรและพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการ” (น.338-343). โรงแรมโฆษะ อ.เมือง จ.ขอนแก่น.
- สุรฤทธิ์ สุวรรณรัตน์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เชิงเกษตรในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd ed.). Thousand Oaks: CA: Sage.

การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล*
FACTOR ANALYSIS OF COMMUNITY ENTERPRISE ADMINISTRATION,
PROCESSED AND FOOD PRODUCTS GROUP IN
THE DIGITAL ECONOMY ERA

ชาณานิษฐ์ สัจจชัยพันธ์

Chananin Sajjachayaphan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: chananins@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 398 คน จากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 478 แห่งที่ประกอบกิจการในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งได้จากเทคนิคการสุ่มแบบโควตา โดยกำหนดสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายจังหวัด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบอโรไทกอนอลด้วยวิธีแวนเดอร์บิลต์และค่าความแปรปรวนค่าไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มี 18 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้า มี 4 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี 8 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิก มี 4 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน 5) มาตรฐานการให้บริการ มี 7 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน โดยองค์ประกอบทั้ง 5 สามารถร่วมกันอธิบายความสอดคล้องขององค์ประกอบปัจจัยการ

* Received 21 June 2021; Revised 2 September 2021; Accepted 6 September 2021

บริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้ร้อยละ 63.108 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบปัจจัยการบริหารที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การบริหาร, วิสาหกิจชุมชน, แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร, ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research article were to exploratory factor analysis of community enterprise administration, processed and food products group in the digital economy era. The sample group used in this research consisted of entrepreneurs who are members of community enterprises, processed and food products groups, amounting to 398 people from numbering 478 companies operating in Chachoengsao province, Chonburi, and Rayong Province, which obtained from the quota sampling technique by determining the proportion of the number of samples classified by province. The instrument used for collecting data was a five – point rating scale questionnaire. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory component analysis. The elements were extracted by the Principal Component Analysis method and Orthogonal Rotation by Varimax Method and Chi - square value. The results of the research revealed that the management factors of community enterprises, processed and food products group in the digital economy era consist of 5 main components as follow: 1) Advanced technologies deployment which consist of 18 factors for community enterprise management, 2) Customer focus which consist of 4 factors for community enterprise management 3) The process of continuous development and improvement of operating methods which consist of 8 factors for community enterprise management, 4) The equality of the members which consist of 4 factors for community enterprise management, and 5) Service standards which consist of 7 factors for community enterprise management. The five components can jointly explain the coherence of community enterprise administration factors, processed and food products group in the digital economy by 63.108 percent. This research demonstrates the key administrative factors of community enterprises, processing groups and food products in the digital economy.

Keywords: Factor Analysis, Administration, Community Enterprises, Processed and Food Products, Digital Economy

บทนำ

การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) เป็นการขับเคลื่อนการบริหารจัดการธุรกิจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Era) เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เน้นนวัตกรรมและการตลาดรูปแบบใหม่ เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภคไปอย่างสิ้นเชิง ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจทั่วโลกที่ต้องปรับตัวแข่งขันบนฐานนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อรองรับผู้บริโภคยุค Net Generation รวมถึงประเทศไทยที่มีนโยบายผลักดันให้ภาคธุรกิจไทยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยกระดับการค้าสู่สากลเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจรูปแบบใหม่ รวมถึงการค้าขายสินค้าของชุมชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2560) ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 2.5 ล้านแห่ง ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กใช้คอมพิวเตอร์ร้อยละ 28.6 คิดเป็นร้อยละ 4.3 เครื่องต่อกิจการและใช้บริการอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 29.9 โดยมีบุคลากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตประจำ 4 คนต่อกิจการหรือสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ใช้เว็บไซต์ในการดำเนินงานร้อยละ 10.5 และใช้สั่งซื้อขายสินค้าหรือบริการน้อยกว่าร้อยละ 10 (กองสถิติพยากรณ์, 2563) จากการสำรวจความพร้อมผู้ประกอบการทางด้านเทคโนโลยี (Global Competitiveness Report 2019 - 2020) จำนวน 137 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 61 และด้านนวัตกรรมอยู่ลำดับที่ 50 แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการไทยยังไม่ให้ความสนใจลงทุนทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Global Entrepreneurship Research Association (GERA), 2020) ในขณะที่ธุรกิจเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ทำให้เป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจของประเทศ ผลการสำรวจสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยที่พบว่า ธุรกิจขาดแคลนผู้ที่มีความรู้และอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2557)

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัล เป็นการดำเนินงานของชุมชนเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยการบริหารสำคัญที่จะนำพาวิสาหกิจให้สามารถดำเนินงานอยู่ภายใต้สภาวะการแข่งขันและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงคือนักบริหารและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ทฤษฎีการบริหารของ Henry Fayol ได้กล่าวถึงกิจกรรมของนักบริหารที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) การจัดการธุรกิจจะต้องตระหนักถึงระบบเศรษฐกิจและ

สังคมที่กลายเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีการทำธุรกรรมต่าง ๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์กรจึงจำเป็นต้องปรับตัวนำการบริหารยุคดิจิทัลเข้ามาแทนที่ โดยเป็นองค์กรแห่งเทคโนโลยี องค์กรจัดการข้อมูล องค์กรวิจัยและนวัตกรรม องค์กรเรียนรู้ตลอดชีวิต องค์กรพลวัตรและองค์กรเครือข่าย แต่ถึงแม้ว่าองค์กรจะเข้าถึงเทคโนโลยีเกี่ยวกับดิจิทัล แต่การนำแนวทางการบริหารจัดการยุคดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ในองค์กรจะช่วยเสริมสร้างความรู้ให้กระบวนการในทางปฏิบัติงานสามารถพัฒนาและได้ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ด้วยแนวความคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล 10 ด้าน เรียกว่า 2 (PDICT) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2561) นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่สุดในยุคดิจิทัลคือ องค์กรต้องเปลี่ยนความคิดในการบริหารงานและรูปแบบการบริหาร กำหนดทิศทางองค์กร รูปแบบการให้บริการ ปรับโครงสร้างองค์กร ตามแนวทางการปรับองค์กรด้วยทฤษฎีโมเดลการปรับเปลี่ยนองค์กรยุคดิจิทัล (Digital Transformation Reference Model) เพื่อให้กระบวนการทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (दनัยรัฐ ธนปติธรรมจารี, 2563)

วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise: SMCE) เป็นธุรกิจชุมชนจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีสมาชิกตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ผลิตสินค้าหรือบริการเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนและความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีการจัดจำหน่ายทั่วไป ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก ในปี พ.ศ.2563 วิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีจำนวน 91,971 แห่ง สมาชิกรวม 1,547,495 คน ประเภทกิจการที่น่าสนใจ คือวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 12,556 แห่ง (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563) เนื่องจากเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลและทรัพยากรในชุมชนทำให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนยังคงมีการดำเนินธุรกิจรูปแบบเดิม ผลิตสินค้าและจำหน่ายภายในชุมชน แต่ไม่มีตลาดแม้จะมีการสนับสนุนจากภาครัฐ (ณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว, 2562) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านผู้นำ บุคลากร แหล่งทุน ความรู้การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เครื่องมืออุปกรณ์ การวางแผนและการบริหารจัดการ (รวิญจนา ประวัติเมือง และคณะ, 2559) ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนทำให้ขาดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ นอกจากนี้ ในยุคดิจิทัลเกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยดำเนินงานเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้สูงขึ้น แต่วิสาหกิจชุมชนขาดความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการที่จะนำเทคโนโลยีและเครือข่ายที่ทันสมัยมาใช้ (อิสรา ดิสรเตตวิวัฒน์ และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2563) เช่น การประชาสัมพันธ์หรือจำหน่ายสินค้าบนสมาร์ตโฟน แม้ว่าภาครัฐได้นำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ แต่ธุรกิจยังไม่สามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ธุรกิจดิจิทัลได้ (ชุดิมา เอย์มโชติขวลิต, 2562) ซึ่งให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการเพื่อปรับองค์กรให้อยู่รอดและแข่งขันได้ (กฤตภาส แยมนาม,

2560) โดยใช้การบริหารจัดการเชิงรุก (ปิยะดา พิศาลบุตร, 2561) เพิ่มศักยภาพองค์กรตามแนวคิดของ SMART Entrepreneur Model ด้วยการนำสื่อสังคมออนไลน์ เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ (โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โล่หวัณชัย, 2562) รวมถึงต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในการเรียนรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน (Elkjaer, B., 2005) เมื่อรัฐบาลมีนโยบายพัฒนาประเทศสู่การเป็น “ดิจิทัลไทยแลนด์” เกิดโครงการเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อเป็นพื้นที่ชั้นนำแห่งเอเชีย ด้วยแผนการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ชุมชน สร้างวิสาหกิจเริ่มต้นที่มีฐานเทคโนโลยี นวัตกรรมและระบบอัจฉริยะ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2560) การพัฒนาชุมชนในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 3 จังหวัดนี้ ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และระยอง เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์แหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของประเทศ ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนประเภทกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารมากที่สุด ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์และประมง ด้วยภูมิปัญญาชุมชนเช่น การอบ การตากแดด การดอง เป็นต้น การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตและรายได้ให้แก่ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวยังมีการบริหารจัดการรูปแบบเดิมโดยคนในชุมชนด้วยตนเอง ดำเนินงานแบบเครือญาติอาศัยความไว้วางใจ บันทึกบัญชีและรายการซื้อขายด้วยลายมือเป็นรายวัน ทำให้เอกสารกระจัดกระจายสูญหาย จึงเป็นปัญหาเรื่องการขาดระบบบริหารจัดการข้อมูล ทั้งข้อมูลวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย และไม่มีการรับรองมาตรฐาน สินค้าไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายขาดการบริหารจัดการด้านการตลาด ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันและรายได้อยู่ระดับน้อย (ธารากร วุฒิสถิรกุล และคณะ, 2563) แสดงให้เห็นว่าเมื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้จะต้องพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานและการบริหารวิสาหกิจให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัลเพื่อก้าวเข้าสู่ธุรกิจดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบได้ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระดับเศรษฐกิจของประเทศ (ศิรินทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563) ซึ่งยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัลน้อยมาก ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจะต้องมีองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารอะไรบ้างที่ทำได้ในยุคนวัตกรรมดิจิทัล ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล 10 ด้าน ได้แก่ การให้ความสำคัญกับประชาชน ความเป็นมืออาชีพ ความน่าเชื่อถือ ความเป็นประชาธิปไตย การริเริ่มสร้างสรรค์ การปรับปรุงตลอดเวลา ความสะดวกรวดเร็ว การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการทำงานเป็นทีม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2561) มาปรับเป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้ เพื่อนำไปสู่การศึกษาหาองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการนำไปเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพิ่มช่องทางการตลาดดิจิทัลเป็นวิสาหกิจชุมชนดิจิทัล สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมพัฒนาประเทศสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลสามารถนำธุรกิจก้าวสู่สากลและยกระดับเศรษฐกิจของประเทศให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 7,037 คน จากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจำนวน 478 แห่ง ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา 123 แห่ง (สมาชิก 1,711 คน) จังหวัดชลบุรี 154 แห่ง (สมาชิก 1,846 คน) และจังหวัดระยอง 201 แห่ง (สมาชิก 3,480 คน) (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2564)

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2555) โดยในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 398 คน ซึ่งกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นจังหวัดดังนี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา 97 คน จังหวัดชลบุรี 105 คน และ จังหวัดระยอง 196 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร และนักวิชาการด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามรายข้อมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ได้ข้อคำถามจำนวน 60 ข้อ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าครอนบักอัลฟา (Cronbach

Alpha) จากโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่า Corrected Item - Total Correlation อยู่ระหว่าง 0.312 - 0.753 ค่าครอนบักอัลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .954 ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95% มีความสอดคล้องดีมาก นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลเพื่อสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และทางอิเล็กทรอนิกส์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) มีเงื่อนไขดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย (Factor) กับตัวแปร (X's) ต้องอยู่ในรูปเชิงเส้น 2) ปัจจัย (Factor) และค่าคลาดเคลื่อน (e) ต้องเป็นอิสระต่อกัน 3) จำนวนข้อมูลต้องมากกว่าตัวแปร

การวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล ด้วยสถิติทดสอบ KMO (Kaiser Meyer Olkin) ถ้า KMO มีค่ามาก (เข้าสู่ 0) แสดงว่าสามารถใช้การวิเคราะห์หองค์ประกอบปัจจัยได้ โดยตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบ ดังนี้

H0: ตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H1: ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน

แล้วดำเนินการวิเคราะห์ว่าตัวแปรที่จะนำมาแบ่งกลุ่มมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ด้วยสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ถ้าพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ จะยอมรับสมมติฐาน H1 คือ ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบได้

2. ตรวจสอบโดยพิจารณาค่าความแปรปรวนตัวแปรแต่ละตัวโดยพิจารณาค่าความร่วมกันของตัวแปร (Communality: h^2) ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 0.50 และหากมีค่าน้อยกว่า 0.50 ควรตัดตัวแปรนั้นออกไปจากการวิเคราะห์หองค์ประกอบ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562)

3. สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis: CFA) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยเทคนิคย่อยแวนิแม็กซ์ (Varimax Method)

4. พิจารณาองค์ประกอบ โดยใช้เกณฑ์การกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป 2) Eigen Value ต้องมีค่ามากกว่า 1 3) ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมมากกว่า 60% และ 4) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้มีการตั้งชื่อให้สื่อความหมายให้สอดคล้องครอบคลุมรายการในแต่ละองค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

องค์ประกอบ	ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน
การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Advanced technologies deployment)	1. การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ และเครื่องมือติดต่อสื่อสารเข้ามาใช้ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม (Technology Appropriately) 2. การใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและเปลี่ยนใช้เทคโนโลยีระดับสูงปรับปรุงกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุด (Technology Change) 3. การนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (Organizing) 4. สมาชิกได้รับการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต (Training) 5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) สนับสนุนกระบวนการจัดการวิสาหกิจเพื่อความถูกต้อง ไม่สับสน ประหยัดเวลาในการทำงาน 6. การนำเทคโนโลยีและเครือข่ายทางสังคมมาใช้อำนวยความสะดวกและให้บริการลูกค้า (Facilitation) 7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทุกขั้นตอนการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่อง (Continuously Record) 8. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวกรวดเร็ว ให้แก่ลูกค้าในการติดต่อรับข่าวสาร การทำธุรกรรมต่าง ๆ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันเวลา (Customer Focus) 9. การใช้เทคโนโลยีอย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด (Cost - effective) 10. การสนับสนุนให้สมาชิกใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายทางสังคมที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (Encourage) 11. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทุกขั้นตอนการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่อง (Continuously Record) 12. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวกรวดเร็ว ให้แก่ลูกค้าในการติดต่อรับข่าวสาร การทำธุรกรรมต่าง ๆ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันเวลา (Customer Focus) 13. การใช้เทคโนโลยีอย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด (Cost - effective) 14. การสนับสนุนให้สมาชิกใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายทางสังคมที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (Encourage)

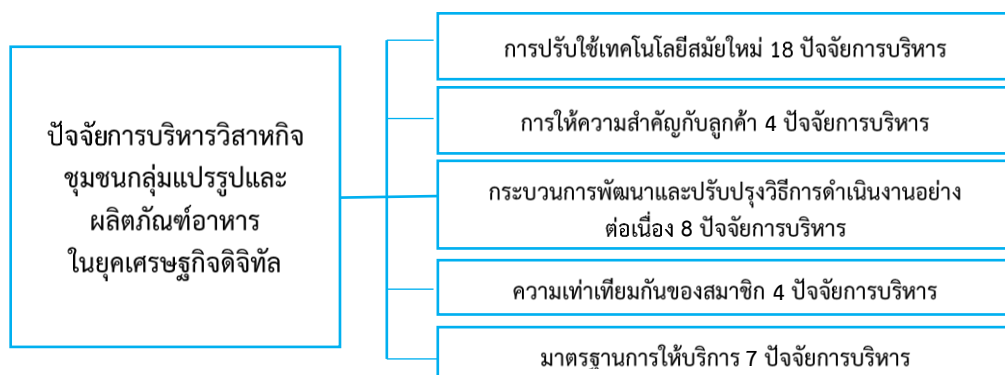

องค์ประกอบ	ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน
	15. การปรับปรุงการดำเนินงานให้ได้มาตรฐานทันสมัยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Manufacturing Standard) 16. การมีเครือข่ายที่ทันสมัย หลากหลาย เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (network system) 17. การบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ (CRM) 18. ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลเน็ตที่พีได้ (ยุคที่ผู้บริโภคใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างกว้างขวาง) (Responsiveness)
การให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer focus)	1. การเอาใจใส่ต่อลูกค้า เข้าใจความต้องการของลูกค้าแล้วสร้างสรรค์สิ่งที่ตรงตามความต้องการนั้น (Empathy) 2. การเปิดโอกาสให้ลูกค้ามีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการ (Accept suggestions) 3. การมุ่งให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์ ความผูกพันกันและกันกับลูกค้าในระยะยาว (Relationship Buyer) 4. การคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าและตอบสนองความต้องการแก่ลูกค้า (Customer Requirement)
กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Process of continuous development and improvement of operating methods)	1. สมาชิกทุกคนเห็นด้วยในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (Agreement) 2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบ ติดตามได้ตลอดเวลา (Procedure) 3. สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนมีการวิเคราะห์หาข้อด้อยในการดำเนินการเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข (Analysis) 4. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินการดำเนินงานตามแผน ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง (Review) 5. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการออกแบบพัฒนากระบวนการผลิตใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อลดข้อบกพร่องและเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Process Redesign) 6. สมาชิกปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Performance) 7. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการบริหารงานอย่างเปิดเผยและโปร่งใส (Transparency) 8. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการประสานงานทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง (Continuous coordination)
ความเท่าเทียมกันของสมาชิก (Equality of the members)	1. สมาชิกทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำไปใช้ร่วมกันอย่างเปิดเผย (Availability and Access) 2. สมาชิกทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการเข้าร่วมกลุ่ม ยอมรับให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Equal) 3. วิสาหกิจชุมชนของท่านเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน (Participation)

องค์ประกอบ	ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน
มาตรฐานการให้บริการ (Service standards)	4. วิสาหกิจชุมชนของท่านมีการมอบอำนาจให้แก่สมาชิกในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม เสมอภาคเป็นธรรม และมีขั้นตอนที่ชัดเจน (Decentralization)
	1. ภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนฯแต่ละคน สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของสมาชิก (Positional)
	2. การปกป้องข้อมูลข่าวสารความเป็นส่วนตัวของลูกค้า (Security)
	3. การจัดอบรมโดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้สมาชิกเกิดทักษะความเชี่ยวชาญชำนาญและใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้จริงอย่างมีอาชีพ
	4. การรักษามาตรฐานการบริการอย่างสม่ำเสมอ (Service Standards)
	5. การได้ดึงเอาความสามารถเด่น ความเชี่ยวชาญชำนาญพิเศษในวิชาชีพของสมาชิกแต่ละคนออกมาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพความเป็นมืออาชีพของกลุ่ม (Ability)
	6. กระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ที่รับผิดชอบต่อสังคม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ผลิตภัณฑ์สีเขียว (Social Accountability)
	7. การจัดโครงสร้างองค์กรที่สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อความคล่องตัวสะดวก รวดเร็ว (Structure)

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล พบว่า มีทั้งหมด 41 ข้อ สามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนได้รวม เท่ากับ 63.108 ประกอบด้วย 1) การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มี 18 ปัจจัยการบริหาร 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้า มี 4 ปัจจัยการบริหาร 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี 8 ปัจจัยการบริหาร 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิก มี 4 ปัจจัยการบริหาร และ 5) มาตรฐานการให้บริการ มี 7 ปัจจัยการบริหาร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังแสดงองค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ตารางที่ 2 แสดงค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความ แปรปรวน	ร้อยละของ ความแปรปรวน สะสม
1. การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	18.158	29.767	29.767
2. การให้ความสำคัญกับลูกค้า	4.374	7.170	36.937
3. กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	3.509	5.753	42.689
4. ความเท่าเทียมกันของสมาชิก	2.274	3.729	50.853
5. มาตรฐานการให้บริการ	1.232	2.020	63.108

จากตารางที่ 2 แสดงว่าองค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้า 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิก และ 5) มาตรฐานการให้บริการ มีค่าไอเกน (Eigen Values) อยู่ระหว่าง 1.232 - 18.158 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1.0 มีค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 2.020 - 29.767 โดยองค์ประกอบทั้ง 5 สามารถร่วมกันอธิบายปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้ร้อยละ 63.108

ตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	0.525 - 0.794
2. การให้ความสำคัญกับลูกค้า	0.514 - 0.879
3. กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	0.508 - 0.698
4. ความเท่าเทียมกันของสมาชิก	0.513 - 0.774
5. มาตรฐานการให้บริการ	0.517 - 0.780

จากตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล แต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.525 - 0.794 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.514 - 0.879 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

เท่ากับ 0.508 - 0.698 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิกมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.513 - 0.774 และ 5) มาตรฐานการให้บริการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.517 - 0.780

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขององค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มี 5 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยด้านการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นกระบวนการนำอุปกรณ์ที่ทันสมัยและล้ำสมัยเข้ามาใช้อย่างเหมาะสมเป็นระบบ ส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผล เช่น คอมพิวเตอร์และเครื่องมือติดต่อสื่อสารต่าง ๆ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ดังเช่น วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้นำเสนอการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) จะช่วยสนับสนุนกระบวนการบริหารวิสาหกิจชุมชนเพื่อความถูกต้อง เก็บรวบรวมข้อมูลทุกขั้นตอนการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่องประหยัดเวลา มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2561) มีการศึกษาของ ปฏิพัทธ์ ทวนทอง และคณะ ที่พบว่าการบริหารจัดการในรูปแบบที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม เช่น การบริหารสต็อกสินค้าและวัตถุดิบ การจัดการคำสั่งซื้อ บัญชี การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างโฮมเพจสื่อกลางการซื้อขาย การสร้างเว็บไซต์เพื่อหาข้อมูลสินค้าและประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (ปฏิพัทธ์ ทวนทอง และคณะ, 2560) อีกทั้ง โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โฉ่หวนิชชัย ยังกล่าวถึงสื่อสังคมออนไลน์และเว็บสื่อกลางการค้าขายว่า จะสามารถต่อยอดทางการตลาดบนสมาร์ตโฟนได้สะดวกรวดเร็ว มีต้นทุนน้อยที่สุดแต่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในโลกยุคดิจิทัล ทำให้การดำเนินธุรกิจสะดวกสบายยิ่งขึ้น จึงควรมีการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้แก่สมาชิก (โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โฉ่หวนิชชัย, 2562) เช่นเดียวกับ สุชาดา พุทธรักษา ที่กล่าวไว้ว่าควรมีการอบรมสร้างทักษะการขายออนไลน์ โดยเฉพาะการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ สนับสนุนให้สมาชิกใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายทางสังคมที่ทันสมัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สุชาดา พุทธรักษา, 2561) นอกจากนี้ กิรติ วงศ์ทองศรี ยังศึกษาเรื่องผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สร้างระบบสารสนเทศที่ดีแก่สมาชิกจะเพิ่มความสำเร็จให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปสู่ธุรกิจยุคดิจิทัลได้ (กิรติ วงศ์ทองศรี, 2557)

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า เป็นการเอาใจใส่และสร้างสรรค์สินค้าบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เปิดโอกาสให้ลูกค้าแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการ เช่นการศึกษาของ ปิยะดา พิศาลบุตร พบว่าการบริหารของธุรกิจชุมชนควรมีความยืดหยุ่นในการผลิตสินค้าบริการที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า (ปิยะดา พิศาลบุตร, 2561) และ ธารากร วุฒิสถิรกุล ทำการศึกษาพบการสร้าง ความแตกต่างของสินค้าที่ตรงกลุ่มเป้าหมายและมีช่องทางการ

จำหน่ายที่อำนวยความสะดวกสบาย เป็นปัจจัยการบริหารที่สำคัญมุ่งให้ผลประโยชน์แก่ลูกค้า เพื่อความสัมพันธ์ในระยะยาว ทำให้ธุรกิจเจริญเติบโต (ธารากร วุฒิสถิรกุล และคณะ, 2563)

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยด้านกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นการบริหารงานด้านการพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบ ประเมินผลด้วยหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เป็นแรงจูงใจนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังการศึกษาของ สัญญา เคนาภูมิ พบว่ากระบวนการพัฒนาเพิ่ม ศักยภาพการดำเนินงานควรใช้กลยุทธ์เชิงรุกด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทันสมัยมาใช้ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว (สัญญา เคนาภูมิ, 2558) นอกจากนี้ ญัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว ได้ศึกษาพบว่าสมาชิกต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้องค์กรพัฒนาได้ (ญัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว, 2562) ดังเช่น อิศรา ดิสรเตตวิวัฒน์ และวิรัช วิรัชนิการวรรณ ได้ศึกษาพบว่าผู้จะให้ความรู้แก่สมาชิกควรเป็นนักบริหารมืออาชีพที่มี ประสบการณ์และความรู้ สามารถทำให้สมาชิกนำไปปฏิบัติและต่อยอดได้ (อิสรา ดิสรเตตวิวัฒน์ และวิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2563)

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยด้านความเท่าเทียมกันของสมาชิก เป็นความเสมอภาค ทางด้านข้อมูลข่าวสารและการยอมรับให้เกียรติซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจทำให้ วิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ มีความเข้มแข็งประสบความสำเร็จ ดังเช่น วิรัช วิรัชนิการวรรณ ที่กล่าวถึง ความเป็นประชาธิปไตยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม จะเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของธุรกิจไปสู่เป้าหมายได้โดยง่าย (วิรัช วิรัช นิการวรรณ, 2561) เช่นเดียวกับ ปิยะดา พิศาลบุตร ศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งมีการ บริหารที่ดี เกิดมาจากผู้นำที่ให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคนเช่นกัน (ปิยะดา พิศาลบุตร, 2561)

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยด้านมาตรฐานการให้บริการ เป็นการบริการอย่างมืออาชีพ สมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหน้าที่อย่างเหมาะสม ตามที่ ดนัยรัฐ ธนบดีธรรมจารี ได้เสนอว่าการ จัดโครงสร้างองค์กรสามารถสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความคล่องตัวสะดวกเร็ว (ดนัยรัฐ ธนบดีธรรมจารี, 2563) เช่นเดียวกับ วิรัช วิรัชนิการวรรณ กล่าวไว้ว่าการบริหารงานอย่างมืออาชีพทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ (วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2561) อีกทั้ง รัตติยา สัตยกิจขจร และคณะ ได้กล่าวไว้ว่าการรักษามาตรฐานการบริการเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารในยุค เศรษฐกิจดิจิทัล (รัตติยา สัตยกิจขจร และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยขององค์ประกอบในการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสามารถผ่านไปสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรหลักได้ 5 องค์ประกอบหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยการบริหารที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับ

ยุคเครือข่ายสังคมดิจิทัล การนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์สมัยใหม่เข้ามาเสริมศักยภาพด้านการบริหารจัดการข้อมูล จะช่วยให้กระบวนการบริหารเป็นระบบครบวงจร จัดการการผลิตและทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า สามารถพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องทำให้ธุรกิจไม่ล้าสมัยเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มุ่งเน้นอำนวยความสะดวกและความต้องการของลูกค้า ทำให้วิสาหกิจชุมชนรู้ว่าควรผลิตสินค้าอะไร ผลิตอย่างไรเพื่อลดต้นทุนและตรงกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารที่ต้องให้ความสำคัญต่อความต้องการของลูกค้าอย่างมาก รวมทั้งมีระบบมาตรฐานในการให้บริการเพื่อรักษาความสัมพันธ์และเพิ่มยอดขายได้ในระยะยาว และหากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน จะเกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความเข้มแข็งทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ ยกระดับเศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน โมเดลนี้จึงเป็นปัจจัยขององค์ประกอบการบริหารที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร
ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลประกอบด้วย 5 องค์ประกอบและ 41 ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มี 18 ปัจจัยการบริหาร 2) การให้ความสำคัญกับลูกค้า มี 4 ปัจจัยการบริหาร 3) กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มี 8 ปัจจัยการบริหาร 4) ความเท่าเทียมกันของสมาชิก มี 4 ปัจจัยการบริหาร และ 5) มาตรฐานการให้บริการ มี 7 ปัจจัยการบริหาร สามารถนำองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ ไปใช้อธิบายปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จได้ร้อยละ 63.108 สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมพัฒนาประเทศสู่การเป็น “ดิจิทัลไทยแลนด์” ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในการบริหารงานเพื่อสร้างมาตรฐานการผลิตบริการและการตลาด ด้วยเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและล้ำสมัย โดยการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านทุนและการเข้าถึงข้อมูลเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ 2) จัดการฝึกอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถโดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ อย่างเป็นรูปธรรม เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ดี มีอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ขับเคลื่อนวงล้อเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มก้าวหน้าหรือวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่ประสบความสำเร็จในการปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำปัจจัยการบริหารที่สำคัญมาเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่วิสาหกิจชุมชนดิจิทัล (Digital community enterprise) เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาส แยมนาม. (2560). อุปสรรคและแนวทางการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงธุรกิจไปสู่ยุคดิจิทัลของธุรกิจครอบครัวขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานโยบายและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2563). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก <http://smce.doae.go.th/aboutus.php>
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

- กองสถิติพยากรณ์. (2563). สำนักรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานประกอบการ พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กীরติ วงศ์ทองศรี. (2557). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการสำหรับธุรกิจยุคใหม่. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานครปริทัศน์, 4(2), 61-65.
- โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โล่ห์วนิชชัย. (2562). การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ. วารสารราชพฤกษ์, 17(2), 130-138.
- ชุตินา เอี่ยมโชติชวลิต. (2562). วว. สร้างรายได้วิสาหกิจชุมชนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรมถ่ายทอดสู่ผู้ประกอบการเกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_100968
- ณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. วารสารศรีวนาลัยวิจัย, 9(1), 15-24.
- दनัยรัฐ ธนบดีธรรมจารี. (2563). การปรับเปลี่ยนองค์กรยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2564 จาก <http://anyflip.com/rciv/sawI/basic>
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 97-122.
- ธารากร วุฒิสถิรกุล และคณะ. (2563). การจัดการห่วงโซ่คุณค่าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มผลไม้แปรรูปภาคตะวันออกของไทย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 3(3), 24-33.
- ปฎิพัทธ์ ทวนทอง และคณะ. (2560). การจัดการระบบการเกษตรอัจฉริยะ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 8(1), 105-120.
- รัฐจวน ประวัติเมือง และคณะ. (2559). แนวทางการสร้างเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. เรียกใช้เมื่อ 22 เมษายน 2564 จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/SDU.res.2016.5

- รัตติยา สัตยกิจขจร และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม มจร, 11(3), 143-152.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2561). การบริหารจัดการยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ก้าวใหม่.
- ศรินทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2563). นวัตกรรมจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อสังคมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3), 217-232.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). ปัจจัยการพึ่งตนเองและปัจจัยการจัดการเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. วารสาร มรม. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(3), 53-66.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2560). รายงานการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) การจัดตั้งเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.eeco.or.th/web-upload/filecenter/html/establishment/Feasibility/003.pdf>
- สุชาดา พุทธรักษา. (2561). ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลในโครงการดิจิทัลชุมชน ด้าน e-Commerce. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2563 จาก <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/docpr/ddc2560-2561/PDF/>
- อิสรา ดิสรเตดิวัฒน์ และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2563). การบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายที่ทันสมัยมาใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 10(1), 214-226.
- Elkjaer, B. (2005). From digital administration to organizational learning. The Journal of Workplace Learning, 17(8), 533-544.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>

การอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ”
ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น*

CONSERVATION, SUCCESSION AND EXTENSION: "WISDOM OF KOH
YO WOVEN FABRIC" THROUGH LOCAL COURSES

พนัชกร พิทยะกุล

Panatchakorn Pittiyakul

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Pornpan Khemakunasai

ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์

Natapong Jitnirat

พรไทย ศิริสาธิตกิจ

Pornthai Sirisatitkit

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: march_marcho@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ออกแบบร่วมกับการวิจัยโดยใช้การฝึกปฏิบัติจริง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีในการสร้างหลักสูตร 2) สัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ราษฎ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการทอผ้าเกาะยอ จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์การทอผ้ามากกว่า 20 ปี และหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสร้างหลักสูตรการทอผ้าเกาะยอ 3) ทดลองใช้หลักสูตรโดยการฝึกปฏิบัติจริง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนผู้มีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ในครั้งนี้ อนุรักษ์โดยการจัดทำหลักสูตรการทอผ้าเกาะยอขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน หากไม่มีการจัดทำหลักสูตรขึ้น มีแนวโน้มว่าการทอผ้าเกาะยอมีโอกาสที่จะสูญหายได้ เพราะไม่มีการสืบทอดองค์ความรู้ เหตุได้จากอุปสรรคการทอผ้าถูกทิ้งร้างไว้เป็นจำนวนมาก 2) การสืบสาน สืบสานโดยการให้เยาวชนผู้มีความสนใจ

* Received 24 August 2021; Revised 5 September 2021; Accepted 8 September 2021

ได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติจริง ผ่านหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น เป็นการสืบสานมรดกภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไปไม่ให้สูญหาย 3) การต่อยอด ต่อยอดโดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ และสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง พร้อมทั้งเผยแพร่หลักสูตรผ่านระบบ QR Code และช่องทางออนไลน์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, สืบสาน, ต่อยอด, ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ, หลักสูตรท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this article were to at preserving and continuing: "Koh Yo Weaving Wisdom Heritage" through a local curriculum that designed with practical research, divided into three stages: 1) Studying documents, textbooks, and related research on theoretical concepts in creating courses, 2) In-depth interviews from key informants: 8 local sages who know to weave. They have more than 20 years of weaving experience. Then, the information was used to synthesize and create the Koh Yeo Weaving Course 3) The course was experimented with by practical method. Samples were three youths who were interested in this project. The data analyzed by content analysis and then presented descriptively. The results showed that: 1) Conservation can be preserved by the Koh Yo Weaving course. This curriculum was born out of community needs and community engagement. If the course were of no use, Koh Yeo Weaving would be lost because there is no knowledge inheritance since weaving equipment has been abandoned in large numbers. 2) Continuing inheritance by giving opportunities to learn and practice through the curriculum that has been developed to the youth who are interested. It is an inheritance to let the wisdom continue without being lost. 3) To further build on the establishment of learning centers has a purpose on transferring knowledge to interested parties and nearby educational institutions, as well as disseminate courses through QR code and online channels to make them more well-known to the general public.

Keywords Conservation, Succession, Extension, Wisdom Weaving Koh Yo, Local Curriculum

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภทจะต้องมีความหลากหลายเน้นความเป็นไทย และจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนนั้น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนรุ่นหลังจะต้องช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไว้จากผู้รู้ “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นมรดกประสพการณ์ องค์ความรู้ที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในชุมชนกับทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย ดังที่ ประกอบ ใจมั่น ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ ดังนี้ 1) ช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วม 2) ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในชุมชน 3) ช่วยให้บุคคลในชุมชนสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 4) เป็นประโยชน์ต่อองค์กรของรัฐที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน (ประกอบ ใจมั่น, 2539) ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อการสร้างความปึกแผ่นของคนในชุมชนที่ต้องอาศัยพลังความรู้ ความคิด และประสพการณ์ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รัก และความหวงแหนในมรดกภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นจึงสามารถนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการ (Integrated) ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ที่จะศึกษาเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว เรียนเรื่องชุมชนและนำองค์ความรู้ที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหา การพัฒนาตนเอง และสังคมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือสามารถสร้างและต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 29 ได้ระบุว่า ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการออกแบบหรือต่อยอดองค์ความรู้จากความเป็นรากเหง้าของชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำและต่อยอดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนได้มีจิตสำนึก ตระหนัก รักหวงแหน และภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และเรียนรู้จากสภาพจริงในชุมชน ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ทักษะความชำนาญหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่บุคคลในชุมชน การถ่ายทอดแบบนี้เป็นการสอนโดยการกระทำเพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญและมีการถ่ายทอดประสพการณ์ที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นการสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้สามารถสร้างอาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากสภาพสังคมในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เยาวชนและชาวบ้านในชุมชนต้องมีการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ภาวะความทันสมัย จึงทำให้ไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องใกล้ตัวมากนัก ซึ่งจากกระบวนการทัศน์และแนวปฏิบัติที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นนั้น ยังคงเป็นสิ่งที่มิประโยชน์และสามารถต่อยอดเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ยังคงความเป็นรากเหง้าดั้งเดิมไว้ได้ และปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่น ซึ่งถ้าไม่ได้รับการศึกษาและฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง จากแผนยุทธศาสตร์ชาติสามารถออกแบบและกำหนดกรอบคิดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาใช้ในการยกระดับคุณภาพของของคนในชุมชนได้ จากสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างพื้นฐานทางด้านความรู้ ความคิดความเชื่อ และประสบการณ์ที่ดีไว้ให้แล้วนั้นสามารถนำมาปรับใช้ได้ดังนี้ 1) ต่อยอดให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ 2) ปรับปรุงโครงสร้างจากพื้นฐานเดิมสู่อนาคต 3) สร้างแรงบันดาลใจคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการพัฒนาให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่า เพื่อตอรองอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เพื่อสร้างความตระหนักให้ชุมชนได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญทางมรดกทางภูมิปัญญาเพื่อรักษาไว้ให้อยู่คู่ชุมชน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนเดิมของชุมชนในการสร้างคุณค่าให้มีความสมดุลและเกิดความอย่างยั่งยืนต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอจึงได้ให้เยาวชน และคนในชุมชนได้ อนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอเกาะยอ โดยใช้พื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้เข้าใจความเป็นรากเหง้าของตัวเอง เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ และนำมาเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป “เกาะยอ” เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ของอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีลักษณะภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ ในอดีตพ่อค้าชาวจีนได้ใช้เป็นท่าเรือเพื่อกำบังคลื่นลม และได้ขึ้นมาพักอาศัยต่อมาได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะยอและนำวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทอดให้กับชาวพื้นเมือง เช่น การทอผ้า การทำกระเบื้อง เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น เกาะยอมีพื้นที่เหมาะแก่การทำกรประมงพื้นบ้านเพราะพื้นที่ล้อมรอบด้วยทะเลสาบสงขลา ส่วนพื้นที่ราบในเกาะเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ดินดีเหมาะแก่การเพาะปลูก ปัจจุบันเกาะยอจึงเป็นพื้นที่ ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมภูมิปัญญา และอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ คือ “การทอผ้าเกาะยอ” ซึ่งเป็นผ้าที่ทอด้วยมือมีลวดลายประณีตสวยงามแบบยกดอกชนิดต่าง ๆ “ผ้าทอเกาะยอ” เป็นผ้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา และได้รับการถ่ายทอดมาจากชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเกาะยอสมัยนั้น ต่อมาจึงมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงยุคปัจจุบัน (นิธย์ พงศ์พฤกษ์, 2553)

จากสภาพปัญหาความต้องการเจ้าของชุมชนเกาะยอ ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องผ้าทอเกาะยอ ปัจจุบันมีอยู่จำนวนน้อยมาก ทำให้ชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านต้องการให้น้องศึความรู้ความรู้อันมีอยู่มาอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอไว้ โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้สอนถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมให้กับกลุ่มเยาวชนและผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและต้องการสร้างความตระหนักให้กับกลุ่มเยาวชนและผู้สนใจได้เข้ามาร่วมกันอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง (Active Learning) และนำหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอมาเผยแพร่ผ่านผู้ที่เข้ามาเรียนรู้และผ่านเอกสารหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทันกับสังคมยุคใหม่โดยใส่ข้อมูลผ่านระบบ QR Code อีกหนึ่งช่องทางด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบร่วมกับการวิจัยโดยใช้วิธีการฝึกปฏิบัติการจริง (Active Learning) เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด มรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัยและลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวคิดทฤษฎีการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกทางภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของ โบแชมป์ (Beauchamp, G. A., 1984) ได้อธิบายไว้ดังนี้ 1) การอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาต้องมาจากความต้องการของชุมชน 2) กำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาและสร้างความสมดุลให้กับชุมชน 3) นำความรู้ที่ได้มาต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน 4) นำไปสร้างฐานคิดมรดกภูมิปัญญาไปแก้ปัญหาผ่านหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาความต้องการของชุมชน 2) กำหนดแนวทางพัฒนา 3) นำความรู้ที่ได้มาต่อยอด 4) นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นทดลองใช้ โดยทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ จะเป็นที่มาของผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ คือ อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอด ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ ศึกษาเอกสาร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และเพื่อนำมาออกแบบแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 คือ สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและคนที่อยู่ในชุมชน เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ คือ ปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการทอผ้าเกาะยอและมีประสบการณ์ทอผ้าเกาะยอมาตั้งแต่สมัยอดีต จำนวน 8 คน โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติคือ ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและคนที่อยู่ในชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่เป็นเล่มเอกสารฉบับที่สมบูรณ์เพื่อให้กลุ่มเยาวชนอาสาสมัครได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามโครงสร้างของหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอ 2) วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้การทอผ้าเกาะยอ 3) ขั้นตอนและวิธีการทอผ้าเกาะยอ 4) การออกแบบลายผ้าทอเกาะยอ 5) การเก็บรักษาผ้าทอเกาะยอ และ 6) การประเมินผล เป็นการประเมินผลโดยปราชญ์ชาวบ้านที่ได้ทำการสอนการทอผ้า

ขั้นตอนที่ 4 นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับเยาวชน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่สนใจในการเข้ามาเรียนรู้เรื่องมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ใช้ระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 12 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและนำเสนอผลการดำเนินการในการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ที่ดำเนินการสอนโดยปราชญ์ชาวบ้านโดยใช้การวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ในทุกมิติผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ตามกระบวนการที่ได้มีการค้นพบ ในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่สำคัญมาตั้งแต่สมัยอดีต และได้รับวัฒนธรรมการทอผ้ามาจากชาวจีนในสมัยนั้น ซึ่งในปัจจุบันปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทอผ้าเกาะยอ ที่ได้รับความรู้มาจากรุ่นบรรพบุรุษยังมีหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก และปราชญ์ชาวบ้านเหล่านั้น มีความกังวลเรื่ององค์ความรู้ที่ได้รับมานั้นจะสูญหายไป จึงอยากให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาเรียนรู้ดูแลรักษามรดกทางภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่านี้ไว้ จึงเกิดความตระหนักรู้อยากให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอขึ้น และอยากให้มีการฟื้นฟูความเป็นดั้งเดิม เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติและสานต่อองค์ความรู้จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามและได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน (ป้าข้าง) และชาวบ้านในชุมชนเกาะยอนั้น พบว่า อุปกรณ์การทอผ้าได้ถูกทิ้งร้างไว้เป็นจำนวนมาก

สาเหตุเกิดจากความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการทอผ้าเหมือนอย่างที่เคยเป็น อาจเนื่องมาจากการทอผ้ามีขั้นตอนที่ย่างยากซับซ้อนและต้องใช้เวลานาน แต่กลับสร้างรายได้น้อยไม่คุ้มค่างบทุนที่เสียไป อีกทั้งรายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าครองชีพในยุคปัจจุบัน ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงหันไปประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน ดังนั้นจึงทำให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกำลังจะสูญหายไปจากชุมชน จากปัญหาที่พบ หากไม่ได้รับการสนับสนุนหรือแก้ไขอย่างเร่งด่วน ก็อาจส่งผลทำให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกำลังจะสูญหายไปจากชุมชนได้อย่างถาวร ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนได้มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอก แบบมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้น เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเยาวชนอาสาสมัครและเจ้าของชุมชนที่สนใจเข้ามาร่วมเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง เพื่อรักษามรดกภูมิปัญญาการทอผ้าไว้ให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

1. การอนุรักษ์: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอก” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สอบถามความต้องการและปัญหาของชุมชนเกะยอก พบว่า มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกยังไม่ได้มีการฟื้นฟูเท่าที่ควร ซึ่งตัวแทนจากปราชญ์ชาวบ้านและเจ้าของชุมชนมีความต้องการให้ผ้าทอเกะยอกอยู่คู่ชุมชนต่อไปจึงเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกและอยากขยายผลสู่เยาวชนและผู้สนใจ จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจอยากศึกษา และได้จัดการประชุมรับสมัครกลุ่มเยาวชนและเจ้าของชุมชนที่สนใจ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอก เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ เข้าใจถึงความเป็นรากเหง้าในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อร่วมกันพัฒนาให้สิ่งที่มีคุณค่านี้ยังคงอยู่คู่ชุมชน จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้ทั้งกลุ่มอาสาสมัครเยาวชน เจ้าของชุมชนมีความสนใจต้องการที่จะเข้ามาศึกษา เรียนรู้โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน เป็นคนสอน ฝึกปฏิบัติและถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าเกะยอกให้กับกลุ่มเยาวชนและอาสาสมัคร ได้ช่วยกันอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกผ่านหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันเสนอแนวทางอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาร่วมกัน นำข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอกให้คงอยู่และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

2. การสืบสาน: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอก” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน (ป้าข้าง) ได้ทำการสอนและฝึกปฏิบัติการทอผ้า ณ บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกะยอก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับอาสาสมัครเยาวชนและผู้สนใจ ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกะยอก ตามโครงสร้างของหลักสูตรที่ได้สกัดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมจากชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ความรู้พื้นฐานประวัติความเป็นมาของผ้าทอเกะยอก อุปกรณ์วัสดุที่ใช้ในการทอผ้า ขั้นตอนการทอผ้า การออกแบบลายผ้า และการประเมินผลการทอผ้า ตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนได้นำองค์ความรู้มาใช้ในการสืบสาน และนำผลที่ได้มาถ่ายทอดเพื่อขยายผลสู่ชุมชนและสถานศึกษาในชุมชนต่อไป เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม และเน้นการจัดการความรู้ท้องถิ่นเพื่อนำมา

สืบสาน พัฒนา และรังสรรค์ต่อยอดให้เกิดเป็นชิ้นงานบนฐานคิดที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย

3. การต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน (ป้าข้าง) ได้นำองค์ความรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ มาใช้ในการต่อยอดให้กับกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนและชาวบ้านชุมชนที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดและขยายผลให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชนและสถานศึกษาที่อยู่ในชุมชน โดยใช้เวลาว่างหรือใช้ในช่วงกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ให้กับกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนได้นำองค์ความรู้ไปขยายผล และเป็นวิทยากรในการต่อยอดมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ เพราะมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่จะต้องมีการต่อยอดเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รักษาไว้ ดังนั้นจาก การอนุรักษ์ การสืบสาน และต่อยอด : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น นั้นทำให้ได้นำองค์ความรู้ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาที่มีคุณค่าอย่างมาเผยแพร่สู่สาธารณะและนำองค์ความรู้ที่ได้คืนสู่ชุมชน เพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลสู่สาธารณะและให้ผู้สนใจต่อไป แต่ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ผู้วิจัยได้ออกแบบและเผยแพร่ลงในระบบ QR Code อีกช่องทางผ่านหลักสูตรท้องถิ่น และฐานการเรียนรู้ชุมชนที่บ้านเจ้าของมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ (ป้าข้าง) เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าเรียนรู้และฝึกปฏิบัติโดยตรง เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดให้กับคนรุ่นใหม่ที่สนใจอีกช่องทางหนึ่งด้วย

อภิปรายผล

จากการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนชาวบ้านและชุมชน โดยภาพรวมต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอขึ้นโดยองค์ความรู้ที่ได้จะต้องมาจากความรู้จากประชาชนชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำองค์ความรู้มาจัดระเบียบเขียนเป็นรูปเล่มเอกสารฉบับที่สมบูรณ์และคืนสู่ชุมชนเพื่อจะได้นำมาอนุรักษ์ : “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น จากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้ทั้งกลุ่มอาสาสมัครเยาวชน ชาวบ้านในชุมชนมีความสนใจต้องการที่จะเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง โดยมีประชาชนชาวบ้านเป็นคนสอน ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นและ พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง กรณศึกษา ชุมชนภาคใต้ จังหวัดสงขลา พบว่า การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญามีหลายวิธี ดังนี้

1. การทำให้ดูเป็นแบบอย่างเป็นวิธีการอนุรักษ์และถ่ายทอดของคนแก่ในครอบครัวและในชุมชนเดียวกัน

2. การระดมความคิดร่วมกันกระตุ้นและสร้างความตระหนักให้เจ้าของชุมชนได้แสดงความรู้สึกรักและหวงแหนแสดงความเป็นเจ้าของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

3. การสร้างการทำงานร่วมกันโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สร้างเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอย่างหลากหลาย เช่นผ่านหลักสูตรท้องถิ่น โครงการ และกิจกรรมการฝึกอบรม เป็นต้น

4. การสัมมนาในเวทีชาวบ้าน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหาแนวทางในการอนุรักษ์และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาประสบการณ์เพื่อเสนอแนวทางอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาร่วมกัน ดังนั้นจากที่กล่าวมาทำให้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างความตระหนักเพื่ออนุรักษ์ให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเห็นถึงความสำคัญซึ่งจะทำให้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอยังคงอยู่และสามารถสร้างความรู้ภาคภูมิใจสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไปและสามารถต่อยอดให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ต่อไปในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากที่กล่าวมาทำให้ได้มีการสืบสาน เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เยาวชนและเจ้าของชุมชนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ โดย (ป้าช้าง) ได้ดำเนินการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรตั้งแต่ความรู้พื้นฐานประวัติความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอ อุปกรณ์วัสดุที่ใช้ในการทอผ้า ขั้นตอนการทอผ้า การออกแบบลายผ้าทอเกาะยอ และการประเมินผลการทอผ้า โดย (ป้าช้าง) เป็นคนประเมินผล ในการสืบสานใช้วิธีการฝึกปฏิบัติจริงและนำผลที่ได้มาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อขยายผลสู่ชุมชนและสถานศึกษาในชุมชนต่อไปที่สอดคล้องกับแนวคิดของ วารี เขียวสระคู กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ถ่ายทอดต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น (วารี เขียวสระคู, 2538) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) หมวดที่ 4 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษา ข้อที่ 9 ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม และเน้นการจัดการความรู้ท้องถิ่นเพื่อนำมาสืบสาน พัฒนา และรังสรรค์ต่อยอดให้เกิดเป็นชิ้นงานบนฐานคิดที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (กฤษณา วงษาสันต์, 2542) ดังนั้น การสืบสานมรดกภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเป็นการสืบสานสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วจากเจ้าของภูมิปัญญาแต่นำมาทำให้ดีขึ้นและส่งผลให้เกิดความรักและหวงแหนมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และได้มีการต่อยอด จากแหล่งเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติการทอผ้าให้กับกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนและผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อนำไปต่อยอดและคืนความรู้สู่ชุมชนเกาะยออีกครั้งหนึ่ง จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี ที่ได้อธิบายว่า “มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่มีการสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีความสำคัญกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม การสั่งสมมรดกภูมิปัญญาผ่านประสบการณ์ทำให้เกิดทักษะและความชำนาญจนทำให้สามารถรังสรรค์ผลงานออกมาชัดเจน

และสามารถสร้างมูลค่าได้ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้จะต้องมีการถ่ายทอดเพื่อต่อยอดความรู้จากมวลประสบการณ์ให้กับคนรุ่นหลัง (ประเวศ วะสี, 2536) ดังที่สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นแนวความคิดที่เป็นอิสระและสร้างสรรค์ระหว่างกันภายในชุมชนหมู่บ้านเพื่อแสดงพลังและอำนาจผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อนำไปสู่ความสันติสุขในสังคมและจะต้องมีการต่อยอดเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รักษาสืบเสาะนี้ไว้ (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, 2542) ดังนั้นทำให้ได้นำองค์ความรู้ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาที่มีคุณค่ายิ่งมาเผยแพร่สู่สาธารณะ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุคเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรท้องถิ่นมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอเผยแพร่ลงในระบบ QR Code เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้าเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นช่องทางในการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดให้กับคนรุ่นใหม่ที่สนใจอีกช่องทางหนึ่งด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งมรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่สำคัญมาตั้งแต่สมัยอดีต ปัจจุบันปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้ในการทอผ้าเกาะยอ มีอยู่ไม่มากนัก ถ้าไม่ได้มีการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดไว้จะสูญหายไปจากชุมชนได้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านให้มีการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น : มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอขึ้น เพื่อให้กับกลุ่มเยาวชนและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อรักษามรดกภูมิปัญญา ดังนี้ 1) การอนุรักษ์: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์เข้าใจถึงความปราชัยในท้องถิ่นของตนเองจากจุดเริ่มต้นนี้ทำให้กลุ่มอาสาสมัครเยาวชนและผู้สนใจต้องการที่จะเข้ามา เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ 2) การสืบสาน: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ได้ทำการสอนและฝึกปฏิบัติการทำผ้าที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้สนใจ และเน้นการจัดการความรู้เพื่อนำมาสืบสาน พัฒนา และสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดเป็นชิ้นงานบนฐานคิดที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับยุคสมัย 3) การต่อยอด: “มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านได้นำองค์ความรู้มาต่อยอดให้กับกลุ่มอาสาสมัครเยาวชนและชาวบ้านชุมชนที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดนำองค์ความรู้ไปขยายผลสู่สาธารณะให้สอดคล้องกับยุคสมัย และเผยแพร่ลงในระบบ QR Code และฐานการเรียนรู้ชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าเรียนรู้และฝึกปฏิบัติโดยตรงเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดให้กับคนรุ่นใหม่ที่สนใจ ข้อเสนอแนะ 1) ควรศึกษาและนำแนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นลงสู่สถานศึกษา เพื่อสร้างเป็นหลักสูตรกลุ่มสาระเพิ่มเติมตามจุดเน้นของสถานศึกษาหรือใช้เป็นกิจกรรมเสริมในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้เด็กและเยาวชนได้

เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว เข้าใจความเป็นรากเหง้าของตนเอง และเห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ควรนำมาเป็นใช้เพื่อเป็นแนวทางในการการบูรณาการเพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้หรือการจัดอบรมระยะสั้นให้กับหน่วยงานหรือบุคคลที่สนใจมาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ 3) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการพัฒนา อนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ 4) หน่วยงานท้องถิ่นภาครัฐควรดำเนินการส่งเสริมสร้างให้เป็นเกาะแห่งทางมรดกภูมิปัญญาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). วิถีไทย. กรุงเทพมหานคร: เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- นิธย์ พงศ์พฤกษ์. (2553). เกาะยอปริทัศน์. สงขลา: องค์การบริหารตำบลเกาะยอ.
- ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- วารี เขียวสระคู. (2538). การสร้างชุดคำสอนสำหรับครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องเครื่องจักรสาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีระยุทธ เพชรทอง (ป้าช้าง). (18 ตุลาคม 2563). มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ. (พนัชร พิทธิยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. (2542). การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Beauchamp, G. A. (1984). Curriculum Theory. (3rd ed.). Illinois: The Kagg Press.

การศึกษบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนเพื่อพัฒนาระดับบทบาท
และศักยภาพของประธานชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น*

A STUDY OF IMPROVING THE ROLE AND CAPACITY OF THE
COMMUNITY PRESIDENT: CASE STUDY OF KHON KAEN
MUNICIPALITY

ภูมรพี วิเชษฐพงษ์

Phumrapee Wichetthapong

วิษณุ สุมิตสวรรค์

Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: phumrapee_w@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน 2) วิเคราะห์ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 9 คน คัดเลือกจากคุณสมบัติ คือ เป็นประธานชุมชนที่ดำรงตำแหน่งเกิน 2 สมัย หรือ 8 ปีจำนวน 7 คน และเป็นประธานชุมชนใหม่จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนพบว่าประธานชุมชนมีบทบาทหน้าที่คือ เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน เช่นการบอกกล่าวข่าวสารจากทางภาครัฐ หรือเป็นผู้นำเอาความต้องการหรือปัญหาภายในชุมชนเสนอต่อภาครัฐ โดยทั่วไปเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยภายในชุมชนทุกด้าน 2) ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน พบว่า ประธานชุมชนเป็นตำแหน่งที่ไม่มีกฎหมายเป็นเอกเทศในการยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินหน้าที่ หรือกำหนดภาระความรับผิดชอบจากการทำตามหน้าที่ พบอีกว่าประธานชุมชนยังคงสถานะบุคคลธรรมดา ด้านคุณสมบัติของผู้จะเข้ามาดำรงตำแหน่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย ด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่น้อย และ ด้านสิทธิสวัสดิการที่ไม่มีเลย 3) แนวทางการพัฒนาควรให้มี

* Received 19 April 2021; Revised 5 September 2021; Accepted 8 September 2021

กฎหมายเป็นเอกเทศที่กำหนดขอบเขตของการทำหน้าที่ ภาระความรับผิดชอบที่ชัดเจน และด้านคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นประธานชุมชนที่เหมาะสม ควรมีการจัดอบรมเพื่อสร้างภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมถึงมีการกำหนดถึงสวัสดิการที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ประธานชุมชน, บทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน, เทศบาลนครขอนแก่น

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the role of the Community President; 2) to analyze problems related to the role of Community President; and 3) to propose guidelines for improving the role of the Community President. This study was conducted in Khon Kaen Municipality. Data were collected using qualitative methods, such as in-depth interviews with nine Community Presidents in Khon Kaen Municipality. Of these, seven had served at least two four-year terms, while the other two had served less than two terms. This study had the following findings: 1) The role of the Community President is to be the coordination focal point between the government and the people. This involves informing local residents of important news from the government, or as the voice of the community to present needs or problems of the locality to the relevant government agencies. In general, the Community President looks after the order and livability of the community in all aspects; 2) The problems of the role of the Community President are related to the fact that the position is not a legally-appointed position, and lacked guidelines for how the position should be administered, or what the exact responsibilities are. Accordingly, the Community President is the equivalent of an ordinary resident of the locality. At the time of this study, most of the Community Presidents were senior citizens. There was little community interest or support for the Community President; 3) In order to resolve some of these problems, the position of Community President should be codified in law. There should be clear specifications of the role and responsibility of the President. There should be clear definition of the qualifications for an individual to serve as Community President. There should be training for Community Presidents in leadership to help lead their constituents to adapt and adjust to changing circumstances. There also should be appropriate compensation and welfare provided.

Keywords: Community President, Role and Responsibility, Khon Kaen Municipality

บทนำ

ประเทศไทยใช้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งสิ้น 3 แบบ คือแบบ รวมอำนาจ แบ่งอำนาจ และกระจายอำนาจ โดยในส่วนภูมิภาคหรือในส่วนท้องถิ่นนั้นจะใช้เป็นแบบกระจายอำนาจ ความเป็นมาของการกระจายอำนาจในประเทศไทยนั้นมีความพยายามให้เกิดขึ้นมานับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 กว่าจะทำให้เกิดเป็นจริงมีรูปธรรมก็เมื่อช่วงเวลาปัจจุบันนี้เอง ทั้งนี้รูปแบบการปกครองแบบกระจายอำนาจนั้นมุ่งเน้นให้เกิดการปกครองตนเองของประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน (นพพล อัครชาติ, 2555) การบริหารราชการแผ่นดินของไทยนั้นแต่เดิมเป็นแบบรวมอำนาจ มีเพื่อให้เป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ การบริหารกิจการภาครัฐ โครงการ การบริการสาธารณะ การออกนโยบายต่าง ๆ โดยเพื่อให้เกิดการประโยชน์ต่อประเทศชาติ และสังคมทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียม แต่เนื่องด้วยเหตุการณ์ปัจจุบันนี้ แม้จะไม่ใช่ว่าเมืองหลวงดังกรุงเทพมหานคร แต่ตามส่วนท้องถิ่นหลายแห่งความเป็นเมืองก็ได้เติบโตขึ้นตามกาลเวลา การกระจายอำนาจลงมาสู่ท้องถิ่นจึงเป็นตัวเลือกที่จำเป็น (ภิรมย์พร ไชยยนต์, 2557) การกระจายอำนาจ หมายถึง เป็นกรณีที่รัฐส่วนกลางโอนอำนาจการตัดสินใจ และการบริหารจัดการบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสาธารณะลงมาให้องค์กรนิติบุคคลอื่นรับอำนาจไปจัดการแทน ส่วนกลางจะเป็นเพียงผู้กำกับดูแล ไม่ใช่การบังคับบัญชา ยึดถือเอาหลักการปกครองตนเองของประชาชนเป็นหลัก (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2563) จากการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืนแสดงให้เห็นถึงความสามารถของรัฐในมิติของการตอบสนองความต้องการเรื่องสวัสดิการในชุมชน การที่ภาครัฐจะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ได้ตรงเป็นสิ่งที่ยากเพราะความช่วยเหลือมักจะเป็นในรูปแบบของ เงิน หรือ สิ่งของ เป็นการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ เป็นการเยยวยาเฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ (วัชรภรณ์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ, 2559) ด้วยเหตุนี้ตัวแปรอีกหนึ่งตัวแปรที่สำคัญ คือ ประธานชุมชน ที่เข้ามาเป็นตัวแทนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ของตน ค่อยรับฟังปัญหา ความต้องการของคนในพื้นที่ และนำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐให้เกิดความร่วมมือในการพิจารณาร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดโครงการตัดสินใจ ดำเนินการ ตรวจสอบงานและติดตามผลแต่อย่างไรก็ดีประธานชุมชนเป็นตำแหน่งรับอำนาจมาเพียงการแต่งตั้งเท่านั้น เพราะ อำนาจของประธานชุมชนเท่าที่ปรากฏในปัจจุบันมาจากระเบียบคณะกรรมการบริหารชุมชน ซึ่งจัดตั้งขึ้นมามีได้อำนาจของนายกเทศมนตรีของเทศบาลนั้น ๆ ยังไม่มีอำนาจในการปฏิบัติงานที่เขียนเป็นตัวบทกฎหมายหลัก บทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนจึงไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควรทำให้ในบางครั้งการดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ของประธานชุมชนไม่อาจทำได้เต็มที่ จากการศึกษาเปรียบเทียบกับประธานชุมชนกับ ผู้ใหญ่บ้านจากกรณีกำหนดผู้ใหญ่บ้านเทศบาลเมืองต้นเปา และประธานชุมชนเทศบาลเมือง

แม่ใจ ในระดับของความเป็นทางการ กล่าวคือผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่กำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจนในการที่จะกระทำสิ่งใด ๆ โดยอาศัยอำนาจจากกฎหมายพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และยังถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสามารถเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด และเป็นนายทะเบียนราษฎร รับแจ้งตามทะเบียนราษฎรไม่ว่ากรณีเกิด หรือตาย รวมไปถึงเป็นผู้ช่วยงานของนายอำเภอ มีผู้ช่วยเป็นของตนเอง แต่ในส่วนของการประชุมชน บทบาทหน้าที่ หรือขอบอำนาจอย่างเป็นทางการนั้นมาจากระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการชุมชนเทศบาลเมือง ซึ่งครอบคลุมเพียงด้านของคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก แต่ไม่รวมไปถึงอำนาจทางอาญาในการจับกุมผู้กระทำความผิด (วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ, 2558)

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดการวิจัยครั้งนี้คือ ด้วยหน้าที่ ที่ประธานชุมชนปฏิบัติหน้าที่ที่มีความใกล้เคียงกับตัวกำนันและผู้ใหญ่บ้าน แต่จากสถานะปัจจุบันของประธานชุมชนกลับพบว่า ตำแหน่งประธานชุมชนเป็นการทำหน้าที่แบบจิตอาสา ไม่มีสวัสดิการ ไม่มีค่าตอบแทน อีกทั้งขาดบทกฎหมายหลักรองรับที่ใช้สำหรับการสนับสนุนการทำหน้าที่กำหนดขอบเขตหน้าที่ หรือกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ประธานชุมชน ไม่ปฏิบัติ ละเว้นการปฏิบัติ หรือทุจริตในหน้าที่ อีกทั้งในด้านของศักยภาพของตัวประธานชุมชนที่โดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณีของผู้อาวุโส แม้จะได้รับความเคารพ เชื่อถือจากคนในชุมชน แต่ในทางกายภาพ ความอ่อนสภาพของร่างกายย่อมมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ และระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานของประธานชุมชนซึ่งโดยผลของงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าจะเป็นเพียงคณะทำงานของประธานชุมชน และประชาชนอีกจำนวนหนึ่งเท่านั้นในการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาเป็น เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ทั่วไปเป็นที่ราบสูงและลาดชันขึ้นไปทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 28,750 ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเล 150 - 200 เมตร (เทศบาลนครขอนแก่น, 2563)

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กำหนดให้เป็นประธานชุมชน ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น 95 ชุมชน โดยมีประธานชุมชน 1 คน ต่อ 1

ชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประธานชุมชน ทั้งสิ้น 9 คน โดยเป็นประธานชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจ และได้รับเลือกมา 2 สมัย หรือ 8 ปีจำนวน 7 คนและเพื่อได้ข้อมูลที่ครอบคลุมที่สุด จึงได้มีกรณีของประธานใหม่ ที่เพิ่งได้รับแต่งตั้ง 2 ท่าน โดยแบ่งเป็น หญิง 5 ท่าน และ ชาย 4 ท่าน อยู่ในช่วง 40 - 59 ปี 3 ท่าน เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปี เป็นต้นไป 5 ท่าน และ อายุมากกว่า 80 ปี 1 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบวิธีวิจัยคือการวิเคราะห์เนื้อหาโดยวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ของประธานชุมชน งานวิจัยครั้งนี้ประยุกต์การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีขอบเขตแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) บริบทของประธานชุมชน 2) ด้านภาวะผู้นำของประธานชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน กับประธานชุมชนทั้งสิ้น 9 ท่าน โดยแบ่งเป็น ชาย 4 ราย หญิง 5 ราย เป็นผู้มีอายุในช่วง 40 - 60 ปี 3 ราย ช่วงอายุ 61 - 79 ปี 5 ราย และ ช่วงอายุ มากกว่า 80 ปี 1 ราย ในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคมค 2563 ถึง 9 มกราคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเดี่ยวโดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในบริบทของประธานชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยได้จัดการแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และประมวลผลดังนี้ บทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน และแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยแบ่งผลของการวิจัยได้ทั้งสิ้น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน ผลปรากฏว่า ตำแหน่งประธานชุมชนเป็นตำแหน่งที่ได้มาจากกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ และเมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลงผู้ชนะการเลือกตั้งก็จะถูกเสนอชื่อต่อนายกเทศมนตรีเพื่อดำเนินการประกาศแต่งตั้งและเข้าปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระโดยให้มีหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างเทศบาล ฝ่ายบริหารเทศบาลกับประชาชน และนำเสนอความต้องการในการพัฒนาในการแก้ปัญหาของชุมชนต่อเทศบาล รวมทั้งการประสานงานต่าง ๆ ตลอดทั้งแจ้งข่าวสารต่าง ๆ จากเทศบาลให้กับประชาชนในชุมชนทราบ โดยบทบาทหน้าที่พบว่าประธานชุมชนทำหน้าที่คล้าย ๆ กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคอยสอดส่องดูแลเรื่องต่าง ๆ ในชุมชนทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นปัญหา ความเดือดร้อน หรือความ

ต้องการของประชาชนในชุมชน นอกจากนั้นประธานชุมชนยังมีบทบาทหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคนในชุมชนเป็นเบื้องต้น หรือให้ความช่วยเหลือหากมีการร้องขอจากประชาชนเป็นรายบุคคลตามกำลังและสติปัญญาของตน

ส่วนที่ 2 ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน ปรากฏว่า โดยตำแหน่งของประธานชุมชน พบว่าตำแหน่งของประธานชุมชนนั้นไม่ได้มีกฎหมายที่เป็นเอกเทศมารองรับในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในจุดนี้เองส่งผลกระทบต่อการทำงานของประธานชุมชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ ด้วยความที่ไม่มีกฎหมายใดรองรับจึงส่งผลต่อการตัดสินใจในการทำหน้าที่และไม่มั่นใจว่าหากกระทำลงไปแล้วจะได้รับการคุ้มครองหรือไม่ ในส่วนความรับผิดชอบการทำหน้าที่ก็ยังไม่อาจมั่นใจได้ว่าเทศบาลจะร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรมด้วยหรือไม่ ส่วนใหญ่แล้วต้องรับผิดชอบในฐานะส่วนตัวเท่านั้น ซึ่งมีผลตามมาคือการขาดความน่าเชื่อถือจากผู้ร่วมงาน บางครั้งการทำงานไม่ปรากฏว่ามีลายลักษณ์อักษร เป็นลักษณะจิตอาสาอย่างอิสระในการทำงานที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการตัดสินใจของประธานชุมชนแต่ละคนเอง เป็นผลให้ในแต่ละชุมชนมีกิจกรรมสาธารณะที่แตกต่างกันออกไปซึ่งบางครั้งการจัดกิจกรรมบางอย่างเป็นผลดีต่อชุมชนอย่างมาก แต่ในดุลพินิจขณะนั้นของประธานชุมชนบางแห่งกลับมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น รวมทั้งยังมีเรื่องของงบประมาณ ค่าตอบแทน สวัสดิการ ซึ่งการตรากฎหมายหรือเทศบัญญัติสามารถแก้ไขในส่วนนี้ได้ด้วยเช่นกัน

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน พบว่า ในส่วนของการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อให้เกิดความชัดเจน คณะเทศมนตรีต้องเสนอร่างข้อบัญญัติเทศบาลว่าด้วยขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของประธานชุมชนเข้าสู่สภาเทศบาล เพื่อตราออกมาเป็นเทศบัญญัติว่าด้วยบทบาทอำนาจ หน้าที่ของประธานชุมชนให้ชัดเจน รวมตลอดถึงการกำหนดกระบวนการเลือกตั้งประธานชุมชนด้วย นอกจากนั้นจะต้องมีหลักสูตรในการฝึกอบรมที่ชัดเจนในการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในกรอบที่ร่างขึ้นในร่างเทศบัญญัติ ให้ครอบคลุมถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยหลังจากเข้าสู่ตำแหน่งแล้วต้องให้มีการจัดอบรมโดยมีเนื้อหาของผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงเช่น การอบรมเพื่อรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อเกิดการสร้างพฤติกรรมในตัวตำแหน่งของประธานชุมชน โดยต้องมีการประเมินผลในตัวของประธานชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้คงศักยภาพของประธานชุมชนไว้จนครบวาระ และให้มีการฝึกอบรมด้านจิตวิทยามวลชนทั้งนี้เพื่อให้เกิดการทำงานกับสังคมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ สุดท้ายการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมต้องสร้างช่องทางความร่วมมือที่ง่ายและเข้ากับวิถีของยุคสมัยใหม่โดยนำเอาช่องทางทางการสื่อสารโดยสื่อออนไลน์มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็น เช่น Line , Google form เป็นต้น หากการพัฒนาบทบาทประธานชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้ดังกล่าว

แล้วก็จะทำให้ตำแหน่งประธานชุมชนเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรี ปลอดภัยจากอำนาจครอบงำ ตำแหน่งนี้ก็จะเป็ตำแหน่งที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้ตรงตามวัตถุประสงค์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนในเขต เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

จากบริบทของประธานชุมชน ประธานชุมชนเป็นตำแหน่งที่มีความคล้ายคลึงกับตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้งการศึกษาของ วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ ได้เสนอข้อมูลไว้ว่า ประธานชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ กับกำนันผู้ใหญ่บ้านในเทศบาลตันเปา โดยในระดับที่เป็นทางการนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีกฎหมายแม่บทหลักกำหนดขอบเขตอำนาจเอาไว้ อย่างชัดเจน แต่ในระดับที่ไม่เป็นทางการนั้น การทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นการทำงานในลักษณะเดียวกันกับประธานชุมชนคือเป็นตัวกลางคอยเชื่อมประสานระหว่างรัฐและประชาชนดูแลความเรียบร้อยภายในชุมชนหรือหมู่บ้านทั้งหมด (วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ, 2558)

จากด้านปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน พบว่า ตำแหน่งของประธานชุมชนนั้นยังคงสถานะของบุคคลธรรมดา ไม่มีอำนาจเชิงประจักษ์ หรือนโยบายที่ชัดเจนอย่างใดมาคอยกำกับการดำเนินหน้าที่ตามมาด้วยการทำหน้าที่ที่อาจจะขาดสภาพคล่องในบางสถานการณ์ ซึ่งมีความคล้ายกับการศึกษาของ ภูบดินทร์ วรชีนา และภฤช วรธนโกล์หวัชรินทร์ ที่ได้ทำการศึกษาถึงการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยมีบริษัทประชารัฐเป็นกรณีศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดนครขอนแก่น พบว่า เนื่องจากการขาดความไม่ชัดเจนในนโยบาย ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจจากโครงการและถอนตัวไปในที่สุด (ภูบดินทร์ วรชีนา และภฤช วรธนโกล์หวัชรินทร์, 2563)

จากด้านแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน และสืบเนื่องจากบริบทของประธานชุมชนจะเห็นได้ว่าตำแหน่งของประธานชุมชนมีบทบาทหน้าที่ความคล้ายกับกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ประธานชุมชนนั้นไม่มีกฎหมายเป็นแม่บทหลักของตนมารองรับ อันตามมาด้วยการขาดความเคารพนับถือในตำแหน่งประธานชุมชนและตามมาด้วยการขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่และความร่วมมืออันดีจากประชาชนในชุม ทั้งนี้ได้มีการศึกษาของ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษาถึงศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ได้เสนอแนวทางการพัฒนาของตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้เนืองด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน และเป็นกลไกสำคัญในการประสานความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ตำบลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และเป็นทั้งผู้นำเสนอปัญหาไปสู่หน่วยงานที่รับผิดชอบ เห็นสมควรให้มีการปรับเปลี่ยนค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพราะถึงแม้จะมีการลดภาระงานลงโดยผลของกฎหมายแต่ กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงต้องทำหน้าที่ทางสังคมต่อไป ควรมีการปรับอัตรา

คำตอบแทนที่เหมาะสมกับศักดิ์ศรีและฐานานุรูปของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งอาจเป็นการพิจารณาเป็นสวัสดิการหรือสิทธิอื่น ๆ (พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2563)

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน เห็นได้ว่าตำแหน่งของประธานชุมชนโดยส่วนใหญ่แล้วนั้นยังคงขาดการได้ร่วมมืออันดีจากประชาชนอื่นสืบเนื่องจากการไม่มีความชัดเจนในขอบเขตอำนาจ แต่ยังพบอีกว่าโดยส่วนใหญ่นั้นประธานชุมชนมีศักยภาพโดยทั่วไปเป็นผู้สูงวัย อีกทั้งยังต้องเพ่งขีดความเป็นผู้นำขึ้นไปอีกเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนควรให้นำเอาทฤษฎีภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มาประยุกต์ใช้กับประธานชุมชน ทั้งนี้ Michie, J. & Zumitzavan, V. ได้ทำการศึกษาถึงภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ว่าผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงจะมีระดับพฤติกรรม 4 ด้าน หรือ 4IS อันได้แก่ การมีอิทธิพลด้านอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก ทั้ง 4 ด้านนี้ควรเป็นคุณลักษณะอันพึงมีของผู้จะมาเป็นผู้นำคน และนั่นรวมถึงประธานชุมชน (Michie, J. & Zumitzavan, V., 2020)

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชนในส่วนของการการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพบว่า ในชุมชนชนนั้นประกอบไปด้วยผู้คนที่หลากหลายการที่จะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดีมีผลสัมฤทธิ์ต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนส่วนมาก แต่กิจกรรมของชุมชนบางครั้งถูกมองข้ามว่าไม่จำเป็น ทั้งจากเรื่องเวลา หน้าที่การงาน ที่ไม่อาจมาเข้าร่วมได้ และจากสถานการณ์ปัจจุบันทั้ง COVID 19 เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ง่ายยิ่งขึ้นผลการศึกษาเสนอให้นำเอานวัตกรรมที่เข้ากับยุคปัจจุบันมาประยุกต์ใช้อย่าง Google Form หรือ Line ที่เป็นช่องทางที่ง่ายและประยุกต์ใช้ได้หลากหลายในการสื่อสาร ทั้งนี้ได้มีการศึกษาของ จินตวิรี เกษมสุข ได้ได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่าควรให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกขั้นตอนของการพัฒนาดังแต่การเริ่มต้นคิดแผน จนการประเมินผลและรับผลประโยชน์จากการพัฒนาครั้งนั้น โดยอาศัยกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งก็จะเป็นการเอื้อให้คนทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามาเป็นส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม (จินตวิรี เกษมสุข, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงบริบทของประธานชุมชน ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน ตลอดจนการเสนอแนวทาง การพัฒนาบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน โดยจากผลการวิจัยได้ผลทั้งสิ้น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 บริบทของประธานชุมชนทำให้ทราบถึงภาพรวมของตำแหน่ง โดยประธานชุมชนนั้นเป็นตำแหน่งที่ได้มาจากการเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งภายในชุมชน แต่ละชุมชนจัดขึ้นทุก ๆ 4 ปี หรือเป็นการเสนอชื่อต่อนายกเทศมนตรีให้แต่งตั้งหากไม่มีผู้ร่วมลงแข่งขันเลือกตั้ง เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งของประธานชุมชนแล้ว บุคคลดังกล่าวจะมีหน้าที่คือ

เป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในฐานะประชาชนกับเทศบาลในฐานะตัวแทนของส่วนรัฐบาลซึ่งตำแหน่งประธานชุมชนมีหน้าที่โดยทั่วไปอีกคือ เป็นผู้สอดส่องดูแลความเรียบร้อยในชุมชนหากไม่เกินกำลังของตนจักแก้ไขดูแลแล้วเสร็จโดยตนเองก็ได้ เช่นพบปัญหา ท่อประปาแตก ต้นไม้ใหญ่หักโค่น ถนนชำรุด กรณีเหล่านี้อยู่ในความดูแลของประธานชุมชน หรือยังเป็นผู้รับผิดชอบในกิจกรรมประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชน 4 กิจกรรม เช่น งานปีใหม่ สงกรานต์ วันเด็ก และอื่น ๆ ทั้งนี้กิจกรรมมีหลายกิจกรรม แต่ทางชุมชนจะได้รับเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมจากเทศบาลในแต่ละปี เพียง 4 กิจกรรมเท่านั้น อีกทั้งหากอยู่ในดุลพินิจของประธานชุมชนจะช่วยเหลือสมาชิกชุมชนเป็นรายคนตามกำลังของตนก็กระทำได้รับฟังข้อเสนอหรือปัญหาจากประชาชนในชุมชนผ่านการประชุมภายในชุมชน เมื่อได้ข้อยุติแล้วก็จะนำเสนอข้อความดังกล่าวต่อเทศบาลพิจารณาต่อไป ส่วนที่ 2 ปัญหาของบทบาทหน้าที่ของประธานชุมชน พบว่า ประธานชุมชนนั้นไม่มีตัวบทกฎหมายเป็นเอกเทศเพื่อมารองรับการทำหน้าที่ทั้งยังพบว่า ตำแหน่งประธานชุมชนมีเพียงหนังสือแต่งตั้งจากนายกเทศมนตรีเท่านั้นที่เป็นเอกสารลายลักษณ์อักษร ซึ่งจากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ลักษณะการทำงานของประธานชุมชนในปัจจุบันนั้นมีลักษณะคล้ายกับ “พ่อสั่งลูก” เพียงเท่านั้น ซึ่งผลที่ตามมาคือเมื่อไม่มีกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติกำหนดขอบเขตการทำหน้าที่เอาไว้หรือความรับผิดชอบของงานเอาไว้ เป็นผลให้หากไม่มีการสั่งการลงมาจากเทศบาลการทำหน้าที่ต่าง ๆ จะเป็นการใช้ดุลพินิจของประธานชุมชนในการตัดสินใจ เป็นผลให้ชุมชนแต่ละชุมชนมีพัฒนาการ หรือบริการสาธารณะที่ต่างต่างกัน เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน เป็นอาสาสมัครที่จะเข้ามาคอยช่วยเหลือความสงบเรียบร้อยในชุมชน หากมีเหตุวุ่นเหตุน้ำท่วมทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างความสบายใจแก่สมาชิกชุมชนผลปรากฏว่า บางชุมชนไม่มีอาสาสมัครดังกล่าวอันเป็นผลจากประธานชุมชนไม่ส่งตัวแทนในชุมชนไปทำการอบรม หรือด้านพัฒนาการของชุมชนพบว่า ความกระตือรือร้นของประธานชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญในการทำงานต่าง ๆ ในชุมชนแต่ปรากฏว่าเมื่อไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใด ๆ มาคอยกำกับจึงทำให้ในบางชุมชนประธานชุมชนก็แทบจะไม่มียุทธศาสตร์สำคัญใดกับชุมชนเลย แต่กับบางชุมชนกลับมีที่ทำการชุมชนใหญ่โตด้วยรางวัลชุมชนดีเด่นมากมาย เป็นต้น ปัญหาของการไม่มีกฎหมายยังมีผลพวงไปถึงหลายมิติ เช่นสถานะของประธานชุมชนที่ยังคงสถานะของประชาชนทั่วไปไม่จัดเป็นเจ้าที่ของรัฐทำให้เกิดการขาดความน่าเชื่อถือและเคารพจากประชาชน บางกลุ่มแล้วก็เป็นผลให้ประธานชุมชนก็ไม่อาจจะเข้าถึงประชาชนบางกลุ่มด้วยเช่นกัน เช่น กลุ่มคนหนุ่มสาวที่ประกอบอาชีพและต้องมีความเร่งรีบในแต่ละวันหรือ ข้าราชการ ซึ่ง 2 กลุ่มนี้เป็นตัวอย่างที่พบว่าไม่ค่อยสนใจถึงความเป็นไปของชุมชนเมื่อมีกิจกรรมในชุมชน การประชุมในชุมชนก็มักจะไม่เข้าร่วม เป็นต้น หรือด้านงบประมาณจากส่วนที่ 1 ทำให้ทราบว่างบประมาณจัดกิจกรรมประจำปีมี 4 กิจกรรมเท่านั้น งบประมาณที่ได้รับจากเทศบาลมีเพียงเท่านี้ที่เป็นงบประมาณในการทำงานตลอดทั้งปีของประธานชุมชนแต่ละชุมชน เป็นผลให้การดำเนินกิจกรรมให้แก่ชุมชนตนมีค่อนข้างน้อย ประธานชุมชนแต่ละ

แห่งต้องใช้ศักยภาพของตนในการหางบประมาณมาสนับสนุนจัดการบริหารและให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนของตนด้วยตัวเอง อาจมาจากการร่วมลงขันในชุมชน หรือได้รับสนับสนุนจากบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ก็สุดแล้วแต่ความสามารถของประธานชุมชน ปัญหาอื่น ๆ พบว่าประธานชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยคือเป็นผู้มีอายุที่มากกว่า 60 ปี ทำให้หลีกเลี่ยงปัญหาด้านความหย่อนศักยภาพของการทำงานไม่ได้ หรือด้านค่าใช้จ่ายประจำวันพบว่าตำแหน่งของประธานชุมชนไม่มีเงินเดือน สิทธิสวัสดิการใด ๆ เลย และจากข้อนี้เองสร้างความลำบากต่อผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งประธานชุมชนบางรายที่ตนเองก็มีสถานะทางการเงินที่ลำบากอยู่แล้วการทำหน้าที่ของประธานชุมชนก็พลอยหย่อนประสิทธิภาพลงในที่สุด ส่วนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับต่อตำแหน่งประธานชุมชน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีของภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และการสร้างการมีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ใช้ ตลอดทั้งนำเอาข้อเสนอแนะจากประธานชุมชนมาร่วมวิเคราะห์ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้ ส่วนแรกกฎหมายจากการศึกษาวิจัยพบว่า ตำแหน่งของประธานชุมชนนั้นทำหน้าที่ใกล้เคียงกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนั้นจึงเสนอให้นำกฎหมาย พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ที่เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของกำนันผู้ใหญ่บ้านมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายประธานชุมชนตลอดทั้งต้องบัญญัติถึงสิทธิและสวัสดิการด้วย ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างเสริมศักยภาพของประธานชุมชน เสนอให้มีการจัดอบรมประธานชุมชนโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างพฤติกรรมแห่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างบุคลิกของผู้นำที่มีอุดมการณ์สร้างทักษะและวิสัยทัศน์อบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เข้าใจถึงท้องถิ่นตนเองอย่างเป็นระบบและพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานในตำแหน่งประธานชุมชนนั้นเป็นตำแหน่งที่ต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับผู้คนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเสนอให้การอบรมมีเนื้อหาเกี่ยวกับกับจิตวิทยาเพื่อที่จะเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้คนรอบข้างซึ่งจะให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น เพื่อให้มีแหล่งสร้างความรู้ให้กับคนในชุมชนและผู้ร่วมงานของประธานชุมชน เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตระหนักถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เสนอให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจถึงระดับของปัจเจกแต่ละคนที่เป็นผู้ร่วมงานของประธานชุมชนตลอดทั้งสมาชิกชุมชนให้มากขึ้น เสนอให้มีการจัดกิจกรรมสันตนาการกลุ่มย่อยภายในชุมชนขึ้น เช่น เวรทำความสะอาดยามเย็น กิจกรรมออกกำลังกาย เป็นต้น ในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต้องสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมแบบใหม่ขึ้นเพื่อให้คนทุกคนในชุมชนเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น โดยนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เสนอให้มีไลน์กลุ่มชุมชน (Line) เพื่อใช้เป็นช่องทางการแสดงออกและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของแต่ละชุมชน หรือให้มีวิทยุสื่อสารระยะสั้นภายในชุมชนเป็นช่องทางการแจ้งข่าวสาร หรือติดต่อระหว่างสมาชิกชุมชนเพิ่มเติมจากการกระจายเสียงตามสายอันสืบเนื่อง

จากการต้องรักษาระยะห่างทางสังคมจากผลของไวรัสโคโรนา COVID-19 หรือสร้างช่องทางการแสดงออกทางความคิดผ่านระบบของ Google form เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จินตวิริ์ เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-186.
- เทศบาลนครขอนแก่น. (2563). ลักษณะภูมิประเทศและทิศทาง. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.kkmuni.go.th/pdf-download/topography.pdf>
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2563). การกระจายอำนาจ. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2563 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การกระจายอำนาจ>
- นพพล อัครชาติ. (2555). “มอง” หลักการปกครองท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 “ย้อน” แนวพระราชดำริการจัดตั้ง “การกระจายอำนาจ” ในสมัยรัชกาลที่ 7. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 5(1), 24-60.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2563). ศักยภาพ บทบาทหน้าที่ และอำนาจของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(4), 101-115.
- ภิรมย์พร ไชยยนต์. (2557). การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภูบดีรินทร์ วรชีนา และกฤษ วรรณโฬห์วัชรินทร์. (2563). การศึกษาการดำเนินงานและการตอบสนองความต้องการของประชาชนของโครงการประชารัฐในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล: 6(1), 87-95.
- วัชรพงษ์ หนูชัย และคณะ. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชน ในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่ใจ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัชรภรณ์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมระดับชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 8(4), 3-14.
- Michie, J. & Zumitzavan, V. (2020). “The impact of ‘learning’ and ‘leadership’ management styles on organizational outcomes: a study of type firms in Thailand”. Asia Pacific Business Review, 18(4), 607-630.

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ
สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

A PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE
EMPLOYMENT FOR STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES
IN SPECIAL EDUCATION BUREAU

ศฤงคาร ใจปันทา

Saringkan Jaipanta

อนุชา กอนพ่วง

Anucha Kornpuang

ปกรณ์ ประจัญบาน

Pakorn Prachanban

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

Thirasak Uppamaiathichai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: saringkan2520@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหาร 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 3) ประเมินรูปแบบการบริหาร โดยใช้วิธีการประยุกต์ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพ และแนวทาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนงานอาชีพ จำนวน 144 คน และสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 แห่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และอดีตผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเทียบเกณฑ์ 2) การสร้างรูปแบบ โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาร่างรูปแบบ และการตรวจสอบร่างรูปแบบด้านความเหมาะสมโดยการสัมมนา

* Received 13 March 2021; Revised 2 September 2021; Accepted 6 September 2021

อิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ใช้วิเคราะห์เนื้อหา 3) ประเมินรูปแบบ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนงานอาชีพ จำนวน 323 คน ใช้แบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเทียบเกณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางของการบริหาร ประกอบด้วย ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการกระจายอำนาจในการบริหาร และปัจจัยความสำเร็จ โดยรูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ 4) การทำงานเป็นทีม 5) ผลลัพธ์ ซึ่งประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การส่งเสริมการมีงานทำ, รูปแบบ, นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the condition and guidelines for management 2) to establish a participatory management model to promote employment for students with intellectual disabilities in special education bureau 3) to evaluate a management model. The researcher applied research and development methodology to use in this research; there were 3 steps: 1) condition and guidelines study. The sample groups were the school administrators, deputy directors of academic affairs, teacher in vocation teaching, a total of 144 people, and 5 schools with good practice. The experts were school administrators and former school administrators, a total of 3 people. The instrument consisted of the questionnaire and the semi-structured interview. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and interpret the results of the criteria 2) establishing model by bringing information from step one to draft model and check the appropriateness of draft model used seminars based on experts, a total of 9 people for analyzed content 3) evaluated model by school administrators, deputy directors of academic affairs and teachers in vocational teaching, a total of 323 people used possibility and model's benefit questionnaire. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and interpret the results of criteria. The research result indicated that: the management condition was at a high overall. The administration's guidelines

consisted of strategic management, participatory management, teamwork, decentralization, and success factor that consisted of 5 components of model 1) roles of stakeholders 2) strategic management with participatory 3) methods of promoting professional and employment skill 4) teamwork 5) result which assesses possibility and benefit's model was at high in overall.

Keywords: Participatory Management, Promoting Employment, Pattern, Students with Intellectual Disabilities

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาโดยคนพิการสามารถเลือกรับบริการทางการศึกษาได้ตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของตน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551) อีกทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้สถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไปรับคนพิการที่สารรถทำงานได้ในอัตราส่วนลูกจ้างที่ไม่ใช่คนพิการทุกหนึ่งร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน (กฎกระทรวงกำหนดคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554, 2554) ซึ่งแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับ “ทักษะ” (Skill) หรือความจากแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญ อย่างมากกับ “ทักษะ” (Skill) หรือความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาตามตำรา (Content) ซึ่งองค์การยูเนสโกได้แนะนำว่าผู้เรียนควรมีทักษะที่ครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทักษะเพื่อการทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ และทักษะเฉพาะอาชีพ คือ ทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559)

จากการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ พบว่า จากข้อมูลจำนวนนักเรียน แยกตามประเภทความพิการพิการ เปรียบเทียบการเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเฉพาะความพิการในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2557 - 2561 จะเห็นได้ว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นกลุ่มที่มีจำนวนเข้าเรียนมากที่สุด ในระยะ 5 ปีการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจึงได้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการสัมผัสประสบการณ์ในวิชาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำในโรงเรียนเฉพาะ

ความพิการยังคงประสบปัญหาอยู่มากในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านครู และบุคลากรที่มีจำนวนไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดทักษะและประสบการณ์ทั้งในการจัดทำหลักสูตรอาชีพ ด้านงบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ซึ่งมีไม่เพียงพอ และด้านตัวนักเรียนที่มีข้อจำกัดด้านความพิการ รวมถึงขาดทักษะ และความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะในของกลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่ามีความพร้อมน้อยที่สุด ไม่สามารถเข้าสู่งานประกอบอาชีพได้อีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนขาดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับคนทั่วไป รวมถึงยังขาดการเรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่จำเป็น และประเด็นที่สำคัญก็คือ มีปัญหาในการปรับตัวเป็นอย่างมาก (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มีความจำเป็นอย่างมากที่โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เรียนรู้ทักษะการทำงานทั่ว ๆ ไป

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นไปตามเป้าหมาย ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทุกคนเข้าถึงบริการที่ครบทุกด้าน ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ของ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (Transition from School to Work) รูปแบบการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการประยุกต์ระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนกลุ่มทักษะงานอาชีพ วิธีการได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 144 คน จากโรงเรียน 12 แห่ง ๆ ละ 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มทักษะงานอาชีพ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 53 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการตรวจสอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index item - objective congruence) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 และทำการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.802

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ในการทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถามจำนวน 144 ฉบับ ได้กลับมา จำนวน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลเทียบเกณฑ์

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มีการบริหารเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลงานดีเด่นระดับกลุ่มสถานศึกษาระดับภาค หรือระดับชาติ ได้มาโดยให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นผู้คัดเลือก จำนวน 5 แห่ง โดยผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และอดีตผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ในประเด็นเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4 ด้าน และปัจจัยความสำเร็จ ผู้วิจัยได้นำร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทั้ง 2 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การศึกษาภาคสนามแบบพหุกรณีศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดีในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนัก

บริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ผู้วิจัยได้เลือกจำนวน 5 โรงเรียน โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะการศึกษาภาคสนามและการศึกษาภาคสนาม

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย ตามแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มา ยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ และได้มีการตรวจสอบร่างรูปแบบด้านความเหมาะสมโดยการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดย กลุ่มที่ 1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารของหน่วยงานที่กำกับดูแลนโยบายการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนการส่งเสริมอาชีพของนักเรียน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ในวันที่ 28 ตุลาคม 2563 ณ ห้องประชุมสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกความคิดเห็นเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันทมติ (Consensus) และปรับปรุง แก้ไขร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 19 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 19 คน ครูผู้สอนงานอาชีพ จำนวน 285 คน รวมทั้งสิ้น 323 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ในการทำหนังสือถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกับแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยส่งหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพร้อมแบบประเมินออนไลน์ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 323 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแบบประเมินที่ได้รับกลับคืนมา

การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แสดงดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการมีส่วนร่วมส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านองค์ประกอบการบริหาร

ที่	รายการ	n = 144		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.35	0.45	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร	4.24	0.53	มาก
3	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.31	0.43	มาก
4	ด้านการกระจายอำนาจในการบริหาร	4.36	0.50	มาก
รวม		4.31	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมการปฏิบัติงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย ผลพบว่า ด้านการกระจายอำนาจในการบริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาคือด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ส่วนระดับต่ำสุดคือด้าน การกระจายอำนาจในการบริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$)

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.2.1 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม 1) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ สรุปรายการสังเคราะห์ ดังนี้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา แล้วกำหนดเป็นกลยุทธ์ที่จะพัฒนานักเรียน สร้างความรู้และความเข้าใจให้กับบุคลากรและรับรู้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมภาวะผู้นำโดยที่ต้องตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้รักงานในอาชีพอย่างจริงจัง ฝึกฝนทักษะการทำงานจนเกิดความชำนาญ และเป็นที่ยอมรับ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับสถานประกอบการ ประสาน และทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถานประกอบการในการส่งต่อ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ วิเคราะห์ความต้องการในการประกอบอาชีพของนักเรียน ให้สอดคล้องกับบริบทในชุมชนของนักเรียน และผู้ประกอบการสามารถดูแล ส่งเสริม แนะนำ และต่อยอดได้ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร สรุปรายการสังเคราะห์ ดังนี้ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมคิด ในการวางแผนดำเนินงาน และร่วมคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ร่วมกันโรงเรียนและสถานประกอบการร่วมกันประเมินทักษะการทำงานของนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงหรือต่อยอดความสามารถการทำงาน of นักเรียน ประสานกับผู้ปกครองร่วมกันประเมินพัฒนาการด้านทักษะการทำอาชีพขณะที่นักเรียนอยู่ที่บ้าน หรือช่วยผู้ปกครองทำงาน 3) ด้านการทำงานเป็นทีม สรุปรายการสังเคราะห์ ดังนี้ ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผนให้บุคลากรมีเป้าหมายเดียวกันมีระบบการทำงานที่ชัดเจน ทุกคนรู้หน้าที่ มีการประสานสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน ส่งต่อให้ไปฝึกปฏิบัติงานกับสถานประกอบการเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการฝึกอาชีพและเพื่อให้เกิดการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในการทำงานร่วมกันได้ โรงเรียนและสถานประกอบการร่วมกันสอนทักษะอาชีพเบื้องต้นให้กับนักเรียน 4) ด้านการกระจายอำนาจในการบริหาร สรุปรายการสังเคราะห์ ดังนี้ ส่งเสริมให้ครู บุคลากร ได้มีโอกาสในการแสดงบทบาทในการตัดสินใจ โดยให้แต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ตนเองถนัด แบ่งหน้าที่ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมตามความเหมาะสมของภาระงาน มอบหมายภาระรับผิดชอบให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการติดตามกำกับ ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาไปสู่เป้าหมาย สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานเอกชนในการฝึกทักษะพื้นฐานอาชีพให้กับนักเรียน

1.2.2 ปัจจัยความสำเร็จ สรุปผลการสังเคราะห์ ดังนี้ การวางแผนอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐเครือข่าย และสถานประกอบการ ความสนใจของนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถทำได้สำเร็จ พัฒนาทักษะอาชีพนั้น ๆ ให้เกิดความชำนาญ หน่วยงานหรือสังคมให้โอกาสกับนักเรียน ได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง

2. ผลการสร้างรูปแบบ และการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบพบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ ชุมชน/หน่วยงานอื่น 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ขั้นตอนวางแผนกลยุทธ์ ขั้นตอนดำเนินกลยุทธ์ ขั้นตอนประเมินผลและปรับปรุงกลยุทธ์ 3) วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ ได้แก่ นำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอน ประสานทำข้อตกลง(MOU) 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) ผลลัพธ์ ได้แก่ ช่วยเหลือตนเอง ทำงานหาเลี้ยงชีพ ผู้ประกอบการ

2.2 ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นด้วยกับร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยองค์ประกอบที่ 1 และ 2 ให้เพิ่มเติมรายละเอียดในบางประเด็น ส่วนองค์ประกอบที่ 3 และ 4 ให้คงไว้ สำหรับในองค์ประกอบที่ 5 ให้ปรับเป็นทำงานกับผู้ปกครอง ประกอบอาชีพอิสระ และทำงานในสถานประกอบการ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านองค์ประกอบการบริหาร

รายการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	n = 323		ความ	n = 323		ความ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง	4.20	0.57	มาก	4.36	0.55	มาก
2 การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม	4.21	0.58	มาก	4.39	0.54	มาก
3 วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ	4.24	0.60	มาก	4.41	0.61	มาก
4 การทำงานเป็นทีม	4.24	0.65	มาก	4.33	0.62	มาก
5 ผลลัพธ์	4.10	0.58	มาก	4.30	0.61	มาก
รวม	4.19	0.55	มาก	4.37	0.53	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมความเป็นไปได้ของ มีผลการประเมินความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ และการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ส่วนรายการที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือ ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนภาพรวมของความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) ส่วนรายการที่มีผลการประเมินต่ำสุดคือ ผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและระดับของความบกพร่องของนักเรียน ร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการฝึกทักษะทางอาชีพของผู้พิการทางสติปัญญา ประกอบด้วย ปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยปัจจัยภายในขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา (IQ) ความสนใจหรือความถนัดของบุคคลปัญญ่อ่อน ส่วนปัจจัยภายนอกขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ในสถานศึกษาหรือในสังคม อีกทั้งยังมีการศึกษา เรื่อง ลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการให้ความร่วมมือของครอบครัวและชุมชน ของบริติชดิงแฮม ((Brittingham, K. V.) ดังนี้ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็นความคาดหวังที่สำคัญที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ

(Brittingham, K. V., 1998) ที่ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องตระหนัก การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม ด้านสังคม อารมณ์ และความเจริญก้าวหน้าของเด็ก และการศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกอบอาชีพ ของสุกัญญา แซ่มซ้อย และชนาพิมพ์ อูสาโห ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร 2) การเชื่อมโยงความรู้จากครูสู่นักเรียน และ 3) เครือข่ายองค์กรภายนอก รวมถึงสร้างความตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน และการร่วมมือกับสถานประกอบการ และการส่งต่อ (สุกัญญา แซ่มซ้อย และชนาพิมพ์ อูสาโห, 2555)

สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารมีการดำเนินการต่ำสุด เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และมีการศึกษาไม่สูงมากนัก ประกอบกับที่พักอาศัยของนักเรียนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน รวมถึงสถานประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อถือในความสามารถในการทำงานของเด็กกลุ่มนี้ อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการทดลองจ้างงานผู้บกพร่องทางสติปัญญา ของ สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์ พบว่า ปัญหาในการทำงานของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวกับการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมได้ (สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์, 2551)

ผลการดำเนินงานวิจัยพบว่า ทุกแนวทางของการบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาประสบผลสำเร็จ บรรลุผลตรงตามเป้าหมายให้นักเรียนเกิดทักษะการทำงานที่ดี สามารถประกอบอาชีพที่ถนัดที่สนใจ โดยไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม ควรจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพและระดับของความบกพร่องของนักเรียน ตรงตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน มีกระบวนการส่งเสริมที่มีขั้นตอนชัดเจนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ทั้งนี้ทุกขั้นตอนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย นอกจากนี้ การศึกษาเรื่อง ปัจจัยคัดสรรด้านการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของนักเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษของภาคธดา สุวรรณนวล กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันจึงหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (ภาคธดา สุวรรณนวล, 2560) ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายเป็นอย่างมากจึงจะเกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของนักเรียนได้ ทั้งเครือข่ายระดับโรงเรียนด้วยกัน เครือข่ายผู้ปกครอง รวมถึงเครือข่ายสถานประกอบการต่างๆ สอดคล้องกับกุลยา ก่อสุวรรณ การสอนให้บุคคลเหล่านี้สามารถทำงานที่เป็นอาชีพได้รับค่าจ้างที่ทำให้เขาเลี้ยงตัวเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553) จึงต้องเตรียมตัวบุคคลเหล่านี้ให้พร้อมในการทำงานด้วยการสอนทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการทำงานอนาคต

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง บทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน/หน่วยงานอื่น อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนและมีการร่วมมือกับสถานประกอบการ ตลอดจนมีการจัดบรรยายภาคที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดทักษะและการเรียนรู้งานอาชีพสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาครูบุคลากรผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน รวมถึงสถานประกอบการ ซึ่งตรงกับ ภัคธดา สุวรรณนวล กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง สามารถชี้แจงนโยบายหรือเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานต่อครูได้อย่างชัดเจนและมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน (ภัคธดา สุวรรณนวล, 2560) ดังเช่นงานวิจัยของ Basham. C. J. ที่พบว่านักเรียนและผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในโปรแกรมการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (Basham. C. J., 2011) สอดคล้องกับการศึกษาของ บริตติงแฮม (Brittingham, K. V.) ดังนี้ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็นความคาดหวังที่สำคัญที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ (Brittingham, K. V., 1998)

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยขั้นวางแผนกลยุทธ์ (ร่วมวางแผนและตัดสินใจ) ขั้นดำเนินกลยุทธ์ (ร่วมดำเนินการ) ขั้นประเมินผล และปรับปรุงกลยุทธ์ (ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์) อาจเนื่องมาจากการมอบหมายครูผู้สอนงานอาชีพ และครูกลุ่มสนใจสอนและฝึกปฏิบัติอาชีพให้กับนักเรียน ครู และผู้ปกครองร่วมกันวิเคราะห์ความสามารถและความสนใจในอาชีพของนักเรียนจากอาชีพในท้องถิ่น และอาชีพของผู้ปกครอง มีการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยการสอนขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมพร้อมสู่การปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ อีกทั้งยังมีการศึกษา เรื่องการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ เมตต์ เมตต์การุณจิต และฉวีลวดี บุรีกุล สามารถสรุปเป็นหลักในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้คือการมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมตัดสินใจการมีส่วนร่วมดำเนินงาน การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนา (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553); (ฉวีลวดี บุรีกุล, 2552)

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำประกอบด้วยนำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนประสานและทำข้อตกลง (MOU) อาจเนื่องมาจากการจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในแผนการเรียนวิชาปกติในโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงจัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน (สอ.ร.) ตลอดจนส่งเสริมเข้าร่วมฝึก

กับสถานประกอบการ และโรงเรียนได้ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการฝึกทักษะงานอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมในการออกไปสู่ชีวิตจริงในการประกอบอาชีพและประสบผลสำเร็จอย่าง ยั่งยืน สอดคล้องกับ Good, C. V. พบว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพนั้น การสร้างสรรค์ให้ นักเรียนได้พัฒนาความคิดเกี่ยวกับอาชีพที่พึงปรารถนาในอนาคต คุศโลบายจะมีความสัมพันธ์ กันกับการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว และประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริง ในสังคมและโลกแห่งการทำงานและอาชีพ โดยจัดดำเนินการให้เกิดการบูรณาการระหว่าง ความคิดรวบยอดของการพัฒนาการศึกษาเพื่อชีวิต และอาชีพกับหลักสูตรในทุกรายวิชา และ จัดดำเนินการผสมผสานกันอย่างเหมาะสมและสมดุล (Good, C. V., 1973)

องค์ประกอบที่ 4 การทำงานเป็นทีม อาจเนื่องมาจากโรงเรียนและสถาน ประกอบการได้ร่วมกันสร้างความตระหนัก และได้ร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนา นักเรียนด้าน อาชีพ ตลอดจนได้มีการส่งเสริมบทบาทของแต่ละคนให้แสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้งานวิจัยของ ณรงค์ อภัยใจ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนทางการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของทุกฝ่าย (ณรงค์ อภัยใจ, 2553) และการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาของ พิณญารัตน์ ทองเหลือง กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ดีระหว่างครูและผู้บริหาร สถานศึกษา (พิณญารัตน์ ทองเหลือง, 2560) ตามองค์ประกอบของ สวอนสเบิร์ก (Swansburg, R. C.) ดังนี้ การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Swansburg, R. C., 1996)

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ทำงานกับผู้ปกครอง ประกอบอาชีพ อิสระ ทำงานในสถานประกอบการ อาจเนื่องมาจากมีการฝึกบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ เป็นประจำ จึงทำให้ นักเรียนมีทักษะในอาชีพที่ตนเองถนัด และสามารถทำได้ในชุมชนของตนเอง และประกอบ อาชีพตามผู้ปกครองของตน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของนักเรียนแต่ละคนซึ่งใน บางรายเมื่อได้รับการฝึกฝนทั้งทักษะในการทำงานในสายงานนั้น ๆ และทักษะการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น จึงส่งผลให้สามารถเข้าทำงานเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการต่าง ๆ ได้ ตามที่ อ่อนแก้ว จรัสดำรงวัฒณ์ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนั้นเป็นขั้นตอนที่เริ่มจากง่ายไปยาก ประกอบด้วย ขั้นตอนการเรียนรู้แบบ ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติจริง ขั้นตอนการแสดงผล และขั้นตอน การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ (อ่อนแก้ว จรัสดำรงวัฒณ์, 2556) ซึ่ง ตรงกันกับ ไดแอน บาวเดอร์ และคณะ (Browder, D.M. et al.) พบว่า เนื้อหาที่สมควรสอน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในการเตรียมการประกอบอาชีพ คือ ทักษะการตัดสินใจ ด้วยตนเองทักษะสังคมในการใช้ชีวิตประจำวัน (Browder, D. M. et al., 2001)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวม และในองค์ประกอบ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนและสถานประกอบการได้ร่วมกันสร้างความตระหนัก ตลอดจนได้มีการส่งเสริมบทบาทของแต่ละคนให้แสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพทำให้เกิดความภูมิใจในการมีส่วนร่วมของทีม เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของนักเรียนและชุมชน ตามที่ กุลยา ก่อสุวรรณ กล่าวว่า การศึกษาด้านอาชีพของนักเรียนกลุ่มนี้ควรเริ่มตั้งแต่ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายที่จะต้องเน้นทั้งการตระหนักรู้ถึงอาชีพ ค้นหาอาชีพ เตรียมตัวด้านอาชีพ และปรับตัวด้านอาชีพ (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553) นอกจากนี้ ภัคธดา สุวรรณวล กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายทางการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายเป็นอย่างมากจึงจะเกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของนักเรียนได้ ทั้งเครือข่ายระดับโรงเรียนด้วยกัน เครือข่ายผู้ประกอบการ รวมถึงเครือข่ายสถานประกอบการต่าง ๆ (ภัคธดา สุวรรณวล, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือควรยึดหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้เรียนรู้และพัฒนาการฝึกอาชีพเพื่อการมีงานทำ โดยมีกระบวนการส่งเสริมที่ชัดเจนตามกลยุทธ์และวิธีการส่งเสริม จากการมีส่วนร่วมตามกระบวนการร่วมวางแผนและตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล โดยโรงเรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ และชุมชน/หน่วยงานอื่น เพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนอย่างจริงจัง สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตน ไม่ต้องทิ้งถิ่นเกิดไปหางานทำที่อื่น มีโอกาสได้ดูแลพ่อแม่ พี่ น้อง ส่งผลถึงชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มีความเข้มแข็งและพัฒนาได้ตามเป้าหมาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สรุปได้ว่า 1) ผลการศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับ มาก โดยด้านการกระจายอำนาจมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร 2) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) ผลลัพธ์ 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ในภาพรวมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษควรส่งเสริม และสนับสนุน งบประมาณ จัดหาบุคลากรด้านการสอนสายอาชีพ การพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จัดการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน จัดเวทีนำเสนอผลงาน 2) การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรมีการดำเนินงานร่วมกันของ 4 ภาคส่วนประกอบด้วย โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน/หน่วยงานอื่น และสถานประกอบการ โดยทำงานในรูปของทีมงาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพเชิงนวัตกรรมของผู้เรียนภายใต้

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 2) ควรมีการพัฒนา และส่งเสริมให้ครูผู้สอนงานอาชีพมีทักษะในด้านการเป็นผู้สอนงาน (Job coach)

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงกำหนดคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554. (2554). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนที่ 30 ก หน้า 1 (29 เมษายน 2554).
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). การสอนเด็กที่มีความบกพร่องเล็กน้อย. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิง.
- _____. (2553). ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์พัฒนาศักยภาพเด็ก (RICS) โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความต้องการพิเศษแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ อภัยใจ. (2553). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร (Muangkud Model) โรงเรียนบ้านเมืองกีด. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนบ้านเมืองกีด.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 3 (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- พัฒนารัตน์ ทองเหลือง. (2560). แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร. ใน การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภักธดา สุวรรณวล. (2560). ปัจจัยคัดสรรด้านการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อการทำหน้าที่ของนักเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- สไตส์ คัมทรีพายนันต์. (2551). การประเมินผลโครงการทดลองจ้างงานผู้บกพร่องทางสติปัญญา. วารสารราชานุกูล: 23(1), 1-18.

- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). โครงการพัฒนาวิชาชีพเพื่อการมีงานทำของเรียนเฉพาะความพิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- _____. (2560). การศึกษาสภาพความพร้อมด้านอาชีพในโรงเรียนเฉพาะความพิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สุกัญญา แซ่ม้อย และชญาพิมพ์ อุสาโห. (2555). การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนนอมราษฎรบำรุง. *Journal of Education*, 35(1), 100-110.
- อ่อนแก้ว จรัสดำรงวัฒน์. (2556). การจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในบ้านตามแนวคิดของ Harrow เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและความสามารถในการประกอบอาหาร ของนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.
- Basham. C. J. (2011). The role of career education and guidance for students in year 13 and implications for students' career decision making, Master's Thesis. Retrieved June 11 , 2019, from <http://www.unitec.researchbank.ac.nz/handle/10652/1549>
- Brittingham, K. V. (1998). The Characterization of Successful School, Family and Community Partnerships. *Dissertation Abstracts International*, 59(5), 1406-A.
- Browder, D. M. et al. (2001). Reviewing resources on self-determination: A map for teachers. *Remedial and Special Education*, 22(4), 233-244.
- Good, C. V. (1973). *Dictionry of education*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Swansburg, R. C. (1996). *Management and leadership for nurse managers*. (2th ed.). Boston: Jones and Bartlett.

กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ
โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*
STRATEGIES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT
FOR EMPLOYMENT, WELFARE SCHOOL UNDER THE OFFICE OF
SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION

สุวิษฐา ชินธนาชุกิจ

Suwitchaya Chintanachukit

อนุชา กองพ่วง

Anucha Kornpuang

ปกรณ์ ประจัญบาน

Pakorn Prachanban

สธิพร เชาวนชัย

Sathiraporn Chaowachai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: sao-atom@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็น กำหนดประเด็นกลยุทธ์และแนวทางในการจัดการศึกษา 2) สร้างกลยุทธ์การจัดการศึกษา 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน 1) ประเมินความต้องการจำเป็นกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู จำนวน 319 คน กำหนดประเด็นกลยุทธ์จากการ SWOT Matrix และสัมภาษณ์แนวทางผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน 2) ยกร่างกลยุทธ์และตรวจสอบร่างกลยุทธ์ ด้วยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ กับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 108 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ในภาพรวม เท่ากับ 0.172 กำหนดเป็น 6 ประเด็นกลยุทธ์ 20 กลยุทธ์ สัมภาษณ์แนวทาง ได้ 6 ประเด็น กลยุทธ์ 22 กลยุทธ์ 69 กลวิธี 76 ตัวชี้วัด 2) กลยุทธ์การจัด

* Received 9 August 2021; Revised 2 September 2021; Accepted 6 September 2021

การศึกษาเพื่อการ มีงานทำ 5 ประเด็นกลยุทธ์ คือ 2.1) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อการมีงานทำให้มีประสิทธิภาพ 2.2) พัฒนานุเคราะห์ในการจัดการศึกษาเพื่อการมี งานทำอย่างมืออาชีพ 2.3) เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และ แหล่งเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ 2.4) ส่งเสริมการจัด การศึกษา เพื่อการมีงานทำอย่างมั่นคงและยั่งยืน 2.5) สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็น ประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ, โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

Abstract

The objectives of research article were: 1) to study the needs, define strategy issues, and guidance 2) to create educational management strategies, 3) to assess the feasibility and utility of an education management development strategies for employment school of education under the office of special education administration. This is 3 steps research and developmen. 1) Evaluation of needs with 319 school administrators, teachers, define strategic issues from SWOT Matrix, and interview with 4 experts. 2) Drafting the strategy and examine the draft strategy with connoisseurship 9 experts. 3) Assess the feasibility and utility of an education management development strategy with 108 school administrators. The data was analyzed using percentage, mean, standard deviation statistics, priority need index, and content analysis. The research results revealed that: 1) The needs for education to provide employment overall was 0.172. Formulation of strategic issues 6 strategies issues, 20 strategies. Interviewing guidelines for organizing education for employment 6 strategies issues, 22 strategies, 69 strategies, and 76 indicators. 2) Strategies for Developing Education for employment, consisting of 5 strategies issues that: 2.1) Develop the quality of education management for effective employment. 2.2) Develop personnel in education management for professional employment. 2.3) Enhance the management of budgets, materials, and learning resources in the management of education for having a job effectively. 2.4) Promote education management for stable and sustainable employment. 2.5) Build participation in education management for effective employment. 3) The results of the assessment of the feasibility and utility of

the strategies for developing employment education. The overall is at a high level.

Keywords: Strategies, Educational Management for Employment, Welfare School

บทนำ

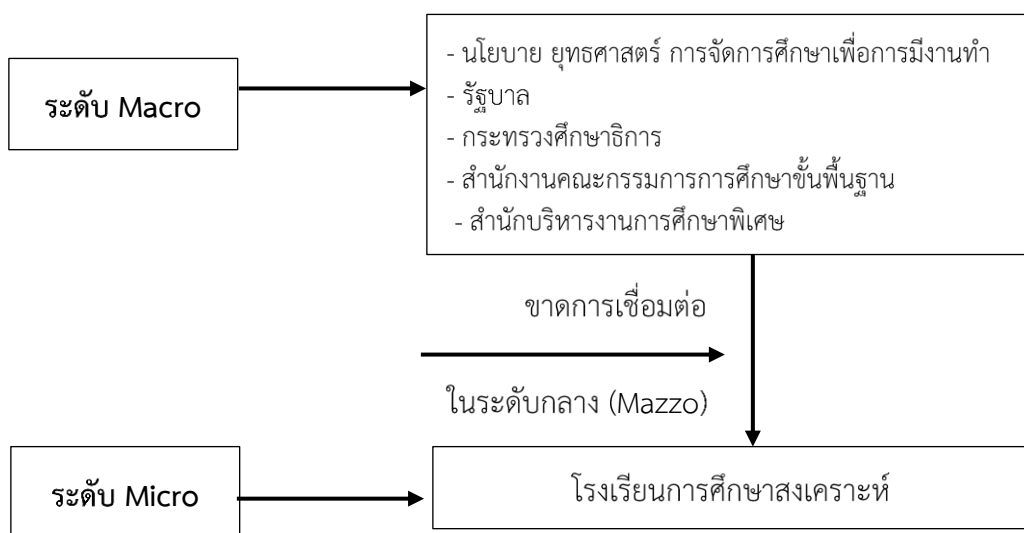
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 7 กล่าวไว้ว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญว่าผู้เรียนต้องมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้ และกระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการมีงานทำในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในกลยุทธ์ข้อที่ 3 พัฒนาทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดข้อที่ 3 ร้อยละของผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ สายอาชีพได้รับการพัฒนาให้มีทักษะวิชาชีพ สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อดำรงชีวิต และตัวชี้วัดข้อที่ 5 จำนวนผู้เรียนในระบบทวิภาคี/โครงการบูรณาการการเรียนกับการทำงาน (Work & Integrated Learning: WIL) เพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ที่ 3.1 ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

จากนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้กำหนดมาตรการในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ 2 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมระบบทวิศึกษา 2) ส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน ในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ และโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยการส่งเสริมการสอนอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติม อาชีพระยะสั้น และระบบทวิศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559) แต่จากรายงานการประเมินโครงการพัฒนาวิชาชีพเพื่อการมีงานทำสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559) พบว่า การจัดการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาครูขาดทักษะการสอนอาชีพ หลักสูตรอาชีพมีน้อยไม่สอดคล้องกับความ

ต้องการของผู้เรียน และผู้เรียนไม่มีทักษะพื้นฐานด้านอาชีพรวมถึงทักษะการทำงานที่ดี ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่ในการสอนอาชีพ

แม้ว่าจะมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ก็มีการดำเนินการ แต่ผลการดำเนินการยังไม่บรรลุตามที่คาดหวัง ซึ่งอาจจะมาจากหลายสาเหตุ และสาเหตุที่สำคัญ คือ การขาดความเชื่อมต่อและขาดความสอดคล้อง (Alignment) ในระดับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด มาสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษานั้นยังขาดการเชื่อมต่อ ระดับกลาง (Mazzo Level) ซึ่งจากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ในกรณีโครงสร้าง และลำดับ ขั้นตอนของนโยบายมีส่วนบังคับบัญชาหลายชั้น จำเป็นต้องมี “ข้อต่อ” ระดับกลาง (Mazzo) ระหว่างการนำนโยบายจากส่วนบนหรือหน่วยงานต้นสังกัด (ระดับ Macro) เชื่อมต่อมาสู่การปฏิบัติของระดับพื้นที่หรือสถานศึกษา (ระดับ Micro) (ระพีพรรณ คำหอม, 2556) ซึ่งสายบังคับบัญชาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ เป็นดังนี้

ภาพที่ 1 สายบังคับบัญชาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ากลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำจะสามารถสร้างนักเรียนให้มีทักษะอาชีพ มีคุณลักษณะตามที่สถานประกอบการต้องการ เป็นผู้ประกอบการได้ในอนาคต ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สามารถนำไปบริหารเชิงกลยุทธ์พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น กำหนดประเด็นกลยุทธ์ และแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประยุกต์การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ และแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 11 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 286 คน รวมทั้งสิ้น 319 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การประเมินความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยใช้สูตร Priority Needs Index Modified (สุมิตล ว่องวาณิช, 2558) การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ด้วยการ SWOT Matrix และสัมภาษณ์แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้บริหารระดับสูงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีหน้าที่กำกับดูแลด้านการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ และผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่สถานศึกษาผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหาร

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ไม่ต่ำกว่า 4 ปี ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์และการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ กลวิธี และตัวชี้วัด และตรวจสอบร่างกลยุทธ์ฯ ด้านความเหมาะสม โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกความคิดเห็นเพิ่มเติม และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 36 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 72 คน รวมทั้งสิ้น 108 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็น การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ และแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.1 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ นำเสนอดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา เพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านนโยบาย โครงสร้าง และการบริหารจัดการ	3.83	0.60	มาก	4.43	0.50	มาก	0.157	4
2	ด้านวิชาการ	3.72	0.75	มาก	4.36	0.57	มาก	0.172	2
3	ด้านบุคลากร	3.82	0.76	มาก	4.37	0.59	มาก	0.144	6
4	ด้านงบประมาณ	3.80	0.81	มาก	4.37	0.62	มาก	0.150	5
5	ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้	3.70	0.86	มาก	4.37	0.64	มาก	0.181	1
6	ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	3.74	0.85	มาก	4.37	0.63	มาก	0.168	3
รวม		3.72	0.75	มาก	4.36	0.57	มาก	0.172	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.172 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{modified} = 0.181$) รองลงมาได้แก่ ด้านวิชาการ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.172$) และด้านบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{modified} = 0.144$)

1.2 ผลการกำหนดประเด็นกลยุทธ์ การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยการวิเคราะห์ SWOT Matrix ได้ 6 ประเด็นกลยุทธ์ 20 กลยุทธ์

1.3 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ได้ 6 ประเด็นกลยุทธ์ 22 กลยุทธ์ 69 กลวิธี และ 76 ตัวชี้วัด

2. ผลการสร้างกลยุทธ์และการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนากิจการการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.1 ผลการยกร่างกลยุทธ์การพัฒนากิจการการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำยกร่างกลยุทธ์ ได้ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และ 6 ประเด็นกลยุทธ์ 22 กลยุทธ์ 69 กลวิธี และ 76 ตัวชี้วัด

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์การพัฒนากิจการการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่าได้ 1 วิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 เป้าประสงค์ 5 ประเด็นกลยุทธ์ 15 กลยุทธ์ 37 กลวิธี และ 37 ตัวชี้วัด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ มุ่งจัดการศึกษาทุกระดับให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานการทำงาน มีงานทำและการเป็นผู้ประกอบการ

พันธกิจ

1. บริหารจัดการทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการสอน ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานการทำงาน มีงานทำและการเป็นผู้ประกอบการ
3. สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์

1. โรงเรียนบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำที่มีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการสอน ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานการทำงาน มีงานทำและการเป็นผู้ประกอบการ
3. โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นกลยุทธ์และกลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 3 กลวิธี และ 3 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด ของการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (1 กลวิธี 1 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 1.2 นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ กับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก (1 กลวิธี 1 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาระบบการบริหารจัดการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ด้วยวงจรคุณภาพ PDCA (1 กลวิธี 1 ตัวชี้วัด)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมืออาชีพ ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ 4 กลวิธี และ 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาครู บุคลากร ให้มีทักษะการสอนอาชีพอย่างมืออาชีพ (4 กลวิธี 4 ตัวชี้วัด)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ
งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมี
ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ 6 กลวิธี และ 6 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 3.1 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
งบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (3 กลวิธี 3 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (3 กลวิธี 3 ตัวชี้วัด)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงาน
ทำอย่างมั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 17 กลวิธี และ 17 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 4.1 เพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียนให้
เป็นผู้ประกอบการ (2 กลวิธี 2 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 4.2 พัฒนาทักษะพื้นฐานการทำงานและ
ทักษะฝีมือของผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (3 กลวิธี 3 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 4.3 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการ
มีงานทำให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของท้องถิ่น และการ
เปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล (2 กลวิธี 2 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 4.4 เสริมสร้างคุณภาพกระบวนการ
จัดการเรียนการสอนอาชีพใหม่ ๆ ที่ทันสมัย (5 กลวิธี 5 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 4.5 พัฒนาคุณภาพการวัดและประเมินผล
การจัดการเรียนการสอนอาชีพ (3 กลวิธี 3 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 4.6 เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศการ
จัดการเรียนการสอนอาชีพ (2 กลวิธี 2 ตัวชี้วัด)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
เพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 7 กลวิธี และ 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 5.1 ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย
และหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (2 กลวิธี 2 ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 5.2 สร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการ
ในชุมชนสนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (2 กลวิธี 2
ตัวชี้วัด)

กลยุทธ์ที่ 5.3 สร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย
การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ (3 กลวิธี 3 ตัวชี้วัด)

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับความเป็นไปได้และระดับความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

รายการ	ความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์			ความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธ กิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
วิสัยทัศน์	4.50	0.78	มาก	4.48	0.80	มาก
พันธกิจ	4.39	0.72	มาก	4.33	0.78	มาก
เป้าประสงค์	4.41	0.82	มาก	4.37	0.83	มาก
ประเด็นกลยุทธ์	4.37	0.76	มาก	4.39	0.81	มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1	4.47	0.71	มาก	4.35	0.87	มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2	4.43	0.76	มาก	4.31	0.87	มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3	4.37	0.78	มาก	4.43	0.79	มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4	4.23	0.81	มาก	4.37	0.80	มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5	4.35	0.75	มาก	4.47	0.73	มาก
รวม	4.42	0.77	มาก	4.39	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมความเป็นไปได้ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็น กลยุทธ์ ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.78) รองลงมา ได้แก่ เป้าประสงค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.82) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ประเด็นกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.76) ส่วนภาพรวมของความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.80) รองลงมา ได้แก่ ประเด็นกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.81) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ พันธกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.78)

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องจักรกล เช่น เครื่องยนต์สำหรับการสอนเรื่องช่างยนต์ หรือเครื่องเชื่อมโลหะ เป็นต้น จึงมีความต้องการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานอาชีวศึกษาหรือมหาวิทยาลัยในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วชิระ ขวัญเพชร ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ระดมทรัพยากร สร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานประกอบการ สำหรับความต้องการจำเป็นต่ำสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร เนื่องจากโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์มีจำนวนครูเพียงพอในการสอนอาชีพ แต่ครูทุกคนต่างมีหน้าที่สอนทักษะอาชีพให้กับนักเรียน โดยมีความถนัดหรือไม่ก็ตาม สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงกระบวนการผลิต การคัดเลือกและการสรรหาครูมาบรรจุ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสาขาวิชาที่ผลิตมาจากสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูทั่วไป โดยไม่ได้มีวิชาด้านอาชีพโดยเฉพาะ (วชิระ ขวัญเพชร, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชิต ฤทธิ์จัญญ ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 4 ประเด็น คือ 1) จัดระบบและกลไกในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ สามารถจัดการเรียนการสอน ที่ส่งผลถึงคุณภาพ ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ 3) จัดระบบการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และ 4) จัดระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษา (พิเชิต ฤทธิ์จัญญ, 2554)

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 5 ประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด ใช้เทคโนโลยีประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดรักเกอร์และบิล (Drucker, P. F., 2005); (Bill, K., 2009) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การอำนวยการ 4) การควบคุม และสอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่ม้อย ได้ศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนนนราธิวาส บำรุง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ของ

ผู้บริหาร 2) การเชื่อมโยงความรู้จากครูสู่นักเรียน และ 3) เครือข่ายองค์กรภายนอก และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา 2) ความทุ่มเทเสียสละของครู และ 3) ความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น โดยการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง และเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2555)

2.2 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจาก ครู และบุคลากร โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ทุกคนมีหน้าที่ต้องสอนทักษะอาชีพให้แก่แก่นักเรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในเรื่อง 1) การวางแผนการตลาด (Marketing Mix), การสร้างแบรนด์ (Story Branding), ตลาดออนไลน์ (Online Marketing) 2) ทักษะการสอน Soft Skills ที่จำเป็น 3) การสอนอาชีพด้วยเทคโนโลยีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Platform) 4) ทักษะการสอนอาชีพใหม่ ๆ ในยุคปัจจุบันและอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562) ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ครูควรมี คือ ความสามารถทางภาษา ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม และคณะ, 2553)

2.3 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด และสอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ ได้ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่ 2 จัดการงบประมาณด้านการจัดการกีฬา เกี่ยวกับการวางแผนใช้งบประมาณ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณ และการติดตามและประเมินการใช้งบประมาณ (ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2557)

2.4 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 4.1 เพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการ กลยุทธ์ที่ 4.2 พัฒนาทักษะพื้นฐานการทำงานและทักษะฝีมือของผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กลยุทธ์ที่ 4.3 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการมีงานทำให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล กลยุทธ์ที่ 4.4 เสริมสร้างคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนอาชีพใหม่ ๆ ที่ทันสมัย กลยุทธ์ที่ 4.5 พัฒนาคุณภาพการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอาชีพ กลยุทธ์ที่ 4.6 เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอาชีพ

ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยในส่วนกลยุทธ์ที่ 4.1 และ 4.2 มีจุดเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานการทำงาน และทักษะฝีมือให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มขีดความสามารถเป็นผู้ประกอบการ โดยเฉพาะทักษะการวางแผนการตลาด ทักษะการสร้างแบรนด์ และเทคนิคตลาดออนไลน์ และจัดกิจกรรมสร้าง Soft Skills ที่จำเป็น และสิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับถัดมา คือ การขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่ 4.3 - 4.6 โดยการปรับหลักสูตรหรือจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมที่อิงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) และอิงสมรรถนะ (Competency) ทำให้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม และการวัดประเมินผล (กลยุทธ์ที่ 4.5-4.6) ก็ต้องปรับเปลี่ยนเน้นการลงมือปฏิบัติ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic) และเป็นการประเมินร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง/สถานประกอบการมากขึ้น ซึ่งกลยุทธ์ที่ 4.1 - 4.6 มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในเชิงกระบวนการ และต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับสุทธิดล พุทธิรักษ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า กลยุทธ์ด้านพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านกระบวนการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ (สุทธิดล พุทธิรักษ์, 2556)

2.5 ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือกับชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานการศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะการมีงานทำและเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ แนวคิดและวิธีการของสูงเนินโมเดล ต้นแบบการศึกษาเพื่ออาชีพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยในสาขาที่สนใจหรือไปสู่การสร้างอาชีพ (ฐิติรัตน์ เขียวสุวรรณ, 2556) โดยต้องมีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) เน้นทักษะศตวรรษที่ 21 การเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) และการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ระหว่างผู้รู้/ปราชญ์ ชุมชน นักธุรกิจ นักลงทุน สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาทักษะอาชีพ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า โดยภาพรวมมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 - 2 พบว่าผลการประเมินความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผลการประเมินความเป็นประโยชน์ อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมีงาน

ทำ และพัฒนาบุคลากรเป็นเรื่องที่สามารถจัดการได้ไม่ยากนัก ในขณะเดียวกันประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 - 5 พบว่าผลการประเมินความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความเป็นไปได้ เนื่องจากการบริหารจัดการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาคุณลักษณะ สมรรถนะของผู้เรียน การประสานความร่วมมือกับชุมชน สถานประกอบการ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมได้ยาก และอาจมีอุปสรรคเมื่อปฏิบัติจริง ข้อค้นพบเหล่านี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธพงศ์ พลอาจ ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยภาพรวม มีความสอดคล้องในระดับมาก มีความเป็นไปได้ในระดับมาก มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับมาก และมากที่สุด (พัธพงศ์ พลอาจ, 2555) และสอดคล้องกับรัชนี้ นิธากร ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ในด้านความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ มาตรการ และตัวชี้วัด มีความสอดคล้องกันในระดับมาก และในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัดมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (รัชนี้ นิธากร, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

จากภาพที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ 3 พันธกิจ เป้าประสงค์ 3 เป้าประสงค์ และ 5 ประเด็นกลยุทธ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ในภาพรวมค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.172 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และด้านบุคลากร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ผลการกำหนดประเด็นกลยุทธ์ จากการวิเคราะห์ SWOT Matrix พบว่าได้ 6 ประเด็นกลยุทธ์ 20 กลยุทธ์ และเพิ่มเติมเป็น 6 ประเด็นกลยุทธ์ 22 กลยุทธ์ 69 กลวิธี 76 ตัวชี้วัด จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ผลการสร้างกลยุทธ์และการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 เป้าประสงค์ 5 ประเด็นกลยุทธ์ 15 กลยุทธ์ 37 กลวิธี และ 37 ตัวชี้วัด 3) ผลประเมินกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ในภาพรวมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นกลยุทธ์ ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะ 1) ข้อค้นพบจากงานวิจัย พบว่า ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ดังนั้น สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดและโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาที่จำเป็น จัดหางบประมาณสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำให้บรรลุตามเป้าหมาย 2) การนำกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ที่เป็นผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัตินั้น สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ที่มีความพร้อมในการดำเนินการอยู่แล้ว การนำกลยุทธ์ไปเทียบเคียงและนำไปเพิ่มเติมดำเนินการให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สำหรับโรงเรียนที่มีข้อจำกัด มีแนวทางการดำเนินการที่ไม่ชัดเจน ควรจัดลำดับความสำคัญของประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ กลวิธี ที่ตอบโจทย์ความจำเป็นและความต้องการมากที่สุดไปดำเนินการเป็นอันดับแรก 3) ผลการวิจัยในส่วนของประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมั่นคงและยั่งยืน และประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยกลยุทธ์ย่อย ๆ ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกัน (Alignment) ในเชิงกระบวนการ (Process) ที่ต้องทำควบคู่และต่อเนื่องกัน โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดทำแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษาและปฏิบัติได้ตรงกัน 4) ควรมีการจัดทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะ (Soft Skill) ที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการเป็น

ผู้ประกอบการ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 5) ควรมี การทำวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางใน การบริหารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อการมี งานทำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). แนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของ กระทรวงศึกษาธิการ(ฉบับปรับปรุงตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เจริญวิชิษฐ์ สมพงษ์ธรรม และคณะ. (2553). การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยใน ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตรรัตน์ เชี่ยวสุวรรณ. (2556). สูงเม่นโมเดล ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2561 จาก <http://www.ict.up.ac.th/2012/UserFiles/File/Research>
- ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2557). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัทธิพงศ์ พลอาจ. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัด กำแพงเพชรให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2554). การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(1), 117-128.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2556). หลักการและกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จุลภาค. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชณี นิธกร. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎิบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์ การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วชิระ ขวัญเพชร. (2561). การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน บทสรุปสำหรับผู้บริหาร: รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

- หลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 8). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานวิจัย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2559). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาวิชาชีพเพื่อการมีงานทำสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุกัญญา แซ่มซอย. (2555). การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ: โรงเรียนถนอมราษฎร์บำรุง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 35(1), 100-110.
- สุทธิดล พุทธิรักษ์. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎฐิบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bill, K. (2009). Sport management. Great Britain: TJ International.
- Drucker, P. F. (2005). Managing one self. Harvard Business Review, 83(1), 100-109.

การศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียน
หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม*
A STUDY FACTORS OF POSITIVE COPING FOR NURSING STUDENTS
UNDER THE MINISTRY OF DEFENSE

พจนา เปลี่ยนเกิด

Podchana Pliankerd

นฤมล พระใหญ่

Narulmon Prayai

อัจศรา ประเสริฐสิน

Ujsara Prasertsin

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: podchana.pl@ispthai.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ จำนวน 472 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มีจำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.24 - 0.73 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 1.83$ df = 2 p = .39 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 CFI = 1.00 RMSEA = 0.00 SRMR = 0.00) แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าการเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด (SC = 0.95) รองลงมาคือ การเผชิญปัญหาเชิงรุก (SC = 0.85) การเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง

* Received 22 March 2021; Revised 22 August 2021; Accepted 27 August 2021

(SC = 0.75) และการเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง (SC = 0.55) ตามลำดับ การทำวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งเน้นการประกอบการศึกษาปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนั้นไปพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อให้นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้มีการเผชิญปัญหาทางบวกเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: การเผชิญปัญหาเชิงบวก, นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต, กระบวนการกลาโหม

Abstract

The objectives of this research article were to study factors of positive coping for nursing students under the ministry of defense. The sample of this research was four hundred seventy-two for nursing students who studying in the Bachelor of Nursing Science Program under the Ministry of Defense, Year 1 - 4, to be students in 3 places including the Royal Thai Army Nursing College the Royal Thai Air Force Nursing College and the Royal Thai Navy College of Nursing. The research instrument used for the study was positive coping for nursing students under the ministry of defense. The instrument used for data collecting was the five- level- rating scale total forty items with an index of item- objective congruence score of 0.60 - 1.00 with discrimination of 0.24 - 0.73 and a reliability coefficient of 0.94. The statistic used to analyze data comprising of frequency, percentage, mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis. The result of the research found that the measurement model of positive coping for nursing students was fit with empirical data ($\chi^2 = 1.83$ df = 2 p = .39 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 CFI = 1.00 RMSEA = 0.00 SRMR = 0.00). This shows that the model has the goodness of fit with the empirical data and when analyzing the confirmation element model, it was found that the factor of each, in descending order as follows: preventive coping (SC = 0.95) proactive coping (SC = 0.85) reactive coping (SC = 0.75) and anticipatory coping (SC = 0.55). Further research should bring the positive coping elements of the students of nursing students to develop a group counseling program. For the students in the Bachelor of Nursing Science to have more positive coping.

Keywords: Positive Coping, Nursing Students, The Ministry of Defense

บทนำ

การเผชิญปัญหาทางบวก (Positive Coping) เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นเพื่อบรรเทาความวิตกกังวลทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการเผชิญปัญหาทางบวกได้อย่างน่าสนใจ อาทิ Lazarus, R. S. & Folkman, S. กล่าวว่า การเผชิญปัญหาทางบวกเป็นความพยายามจัดการสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด โดยบุคคลมีการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น (Lazarus, R. S. & Folkman, S., 1984) ส่วน Davis, C. G., et al. กล่าวว่า การเผชิญปัญหาทางบวกเป็นการค้นหาความหมายเพื่อทำความเข้าใจตนเองในสถานการณ์ ที่ยุ่งยาก เพื่อปรับตัวให้เข้ากับเป้าหมายของสถานการณ์ของตนเอง (Davis, C. G., et al., 1998) ส่วน Greenglass, E. กล่าวว่า การเผชิญปัญหาเชิงบวก มีมุมมองการประเมินสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นมีความท้าทาย และบุคคลสามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี (Greenglass, E. & Frydenberg, E., 2002) และ Aitken, A. & Crawford, L. H. ได้กล่าวว่า การเผชิญปัญหาทางบวก เป็นการลดความรู้สึกไม่สบายใจ ด้วยการเน้นการปรับความคิดและควบคุมอารมณ์ เพื่อจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นได้ โดยลดความขัดแย้งและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในจิตใจ เพื่อสร้างความสมดุลภายในจิตใจของตนเอง (Aitken, A. & Crawford, L. H., 2007) ส่วน Noorbakhsh, N. et al. และ Compton, E. A. กล่าวว่า การเผชิญปัญหาทางบวกเป็นวิธีการจัดการปัญหาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกเมื่อบุคคลตกอยู่ในภาวะถูกคุกคามทางจิตใจ โดยไม่ตีความปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางลบ แต่จะใช้ความท้าทายในการต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเผชิญปัญหา ซึ่งถ้าบุคคลมีการเผชิญปัญหาทางบวกนั้น ย่อมมีความคิดเชิงบวกมีมุมมองว่า ปัญหาเป็นเรื่องที่ท้าทาย ทำให้บุคคลมีความเข้าใจและสามารถจัดการตนเองในสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้เป็นอย่างดี แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีการเผชิญปัญหาเชิงลบ ย่อมมีการหลีกเลี่ยงปัญหา ส่งผลให้ปัญหานั้นก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อบุคคลในอนาคต ดังนั้น การเผชิญปัญหาเชิงบวกจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล ถ้าบุคคลมีการเผชิญปัญหาเชิงบวก ย่อมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (Noorbakhsh, N. et al., 2010); (Compton, E. A., 2011)

การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสามารถผลิตพยาบาลวิชาชีพออกไปปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษา สุขภาพของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยระบบการเรียนการสอนวิชาชีพการพยาบาลที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง (Practice - Oriented Discipline) มุ่งเน้นให้นักเรียนพยาบาลซึ่งจัดได้ว่าเป็นกลุ่มวัยรุ่นช่วงอายุ 18 - 22 ปี ให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสอนในภาคปฏิบัติมุ่งสร้างให้นักเรียนพยาบาลได้รับประสบการณ์ตรงได้ฝึกปฏิบัติในสภาพจริง กล่าวได้ว่ากว่าจะผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะทางการพยาบาลที่ถูกต้องตามมาตรฐานทางการพยาบาลนั้น นักเรียนพยาบาลทุกคนต้องผ่านช่วงชีวิตของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น เปลี่ยนจากการอยู่กับผู้ปกครองมาใช้ชีวิตในหอพัก ปรับตัวเข้ากับ

การเรียนรู้และหลักสูตรเฉพาะสาขา เนื่องจากมีการเรียนภาคทฤษฎีที่เข้มข้นมากขึ้น และมีการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย การเผชิญกับประสบการณ์ฉุกเฉินขณะปฏิบัติงาน การถูกสั่งเกิดหรือจับตามองของอาจารย์นิเทศ การตอบคำถามของอาจารย์ และการเตรียมความพร้อม ของนักเรียนพยาบาลก่อนขึ้นฝึกภาคปฏิบัติและการปฏิบัติการพยาบาลต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ และนักเรียนพยาบาล สัมพันธภาพระหว่างผู้ป่วย และการติดต่อสื่อสารกับทีมสุขภาพ ย่อมทำให้นักเรียนพยาบาลเกิดความเครียด (สุวรรณา เชียงขุนทด, 2562) และจากการศึกษาของสิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักเรียนพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการศึกษาระดับความเครียดของนักเรียนพยาบาลพบว่า นักเรียนพยาบาลส่วนใหญ่มีความเครียดในระดับสูง เนื่องจากปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนพยาบาลเป็นลูกบังคับให้มาเรียนพยาบาล จึงมีปัญหาเรื่องของการปรับตัวกับสถานที่ใหม่ ๆ มีความขัดแย้งในการปฏิบัติตามบทบาท มีความสามารถในการเผชิญปัญหาน้อย (สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ, 2561) ปัจจัยด้านการเรียน นักเรียนพยาบาลเรียนไม่ทันเพื่อน มีความท้อแท้รู้สึกหมดหวังในการเรียน และวิตกกังวลเกี่ยวกับผลการเรียน คาดหวังการสอบผ่านทุกรายวิชา (ทัศนาศ ทวีคุณ และคณะ, 2556); (มยุรี ยี่ปาโล๊ะ และคณะ, 2561) ปัจจัยด้านกิจกรรม คณะและมหาวิทยาลัยมีตารางการทำกิจกรรมที่มากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาส่วนตัวและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนและการฝึกปฏิบัติงาน การสอบรายวิชาต่างๆทางการพยาบาล การสอบขึ้นทะเบียนระเบียบของสถานศึกษา (เบญจวรรณ วงศ์ปราชญ์, 2561); (มยุรี ยี่ปาโล๊ะ และคณะ, 2561); (ยุพาพร หอมสมบัติ และคณะ, 2561) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพ นักเรียนพยาบาลมีสัมพันธภาพที่ไม่ราบรื่น และเกิดความรู้สึกในทางลบ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ฐานะทางการเงินของครอบครัวไม่พร้อมที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับมหาวิทยาลัย และขาดความสามารถในการบริหารจัดการค่าครองชีพด้วยตนเอง (สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ, 2561)

จากการศึกษาการเผชิญปัญหาทางบวกนั้น จะเห็นได้ว่า การเผชิญปัญหาทางบวกมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ในฐานะที่ผู้วิจัยหลักมีประสบการณ์เกี่ยวกับจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม พบว่า นักเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมมีการเรียนภาควิชาการ ภาคการฝึกปฏิบัติ และการฝึกภาคสนาม อาทิ เสนารักษ์สนาม เวชกรรมป้องกัน เป็นต้น รวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบของทหาร ซึ่งนักเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตึงเครียด ก่อให้เกิดความเครียดและความกดดันจากสิ่งแวดล้อมในการฝึกปฏิบัติรายวิชาต่าง ๆ และการฝึกภาคสนาม มีความรู้สึกวิตกกังวลตลอดเวลาที่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับระเบียบวินัยทางทหาร การปฏิบัติตัวเพื่อการเป็นนายทหารสัญญาบัตรที่ดี ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างจากพยาบาลทั่วไป (อังคณา สุขเมธสิทธิกุล และคณะ, 2562) พิจารณาได้จากความมีระเบียบวินัย เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบกล้าหาญ มีความเป็นผู้นำ มีบุคลิกภาพทางทหารที่ดี มีความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ มีจิตอาสา สามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองภารกิจกองทัพได้ทุกเวลา รวมถึงการขาดทักษะใน

การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารกันระหว่างรุ่นพี่ ผู้ป่วยและญาติ การใช้ชีวิตปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยในสภาวะแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ก่อให้เกิดความวิตกกังวล (อิสริยา รักเสนาะ และคณะ, 2561) ก่อให้เกิดความอึดอัดใจ การเขียนแผนการพยาบาลต้องใช้เวลามาก การเรียนหนักและมีความรับผิดชอบสูงขึ้น ส่วนวิธีการเผชิญปัญหาคือ การเผชิญหน้ากับปัญหา ยอมรับในความยากของการเรียนเป็นพยาบาลทหาร พยายามสงบสติอารมณ์ การระบายความทุกข์กับพ่อแม่พี่น้อง และเพื่อนสนิท (สฤกษ์กานต์ สิทธิไกรวงษ์ และมนัสนันท์ หัตถศักดิ์, 2557) ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ ปวีณา นพโสตร และคณะ ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคโดยรวม และรายด้าน ประกอบด้วย มิติด้านต้นเหตุและความรับผิดชอบ และด้านผลกระทบที่มาถึงมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาพยาบาลมีการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถและมีความอดทนในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี มีความแข็งแกร่งทางจิตใจ ทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถฝึกงานได้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ (ปวีณา นพโสตร และคณะ, 2561) จึงทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้ไปพัฒนานักเรียนพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมให้มีการเผชิญปัญหาเชิงบวกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก จำนวน 395 คน วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ จำนวน 238 คน และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ จำนวน 258 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 891 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการสุ่ม

นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก จำนวน 160 คน วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ จำนวน 160 คน และวิทยาลัยพยาบาล กองทัพเรือ จำนวน 160 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 480 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียน หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมเป็นมาตราวัดแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ โดยแบบวัดการเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงรุก มีจำนวน 10 ข้อ แบบวัดการเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน มีจำนวน 10 ข้อ และแบบวัดการเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง มีจำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การแปล ความหมายของแบบวัด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2538)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.24 - 5.00 หมายความว่า มีการเผชิญปัญหาทางบวกอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.43 - 4.23 หมายความว่า มีการเผชิญปัญหาทางบวกอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.62 - 3.42 หมายความว่า มีการเผชิญปัญหาทางบวกอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.61 หมายความว่า มีการเผชิญปัญหาทางบวกอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายความว่า มีการเผชิญปัญหาทางบวกอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยนำแบบวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาและการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และ คณะผู้วิจัยนำแบบวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 50 คน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.24 - 0.73 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยได้นำปริญญานิพนธ์และเครื่องมือการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของกรมแพทยทหารบก กรมแพทยทหารเรือ และโรงพยาบาลภูมิ พลอดุลยเดช และเมื่อคณะผู้วิจัยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย พิจารณา โครงการวิจัย กรมแพทยทหารเรือ รหัส RP013/63 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2563 ผ่านการ

พิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย กรมแพทยทหารบก รหัสโครงการ Q014q/63 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2563 และผ่านการพิจารณารับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช กรมแพทยทหารอากาศ ศูนย์วิจัยและพัฒนาสิ่งประดิษฐ์คิดค้นทางการแพทย์ โครงการวิจัย IRB No.60/63 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2563

2. คณะผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 3 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม โดยไปเก็บข้อมูลจริงกับนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงกลาโหมตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) มาทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ซึ่งพิจารณาจากค่าไค - สแควร์ (Chi - Square) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม พบว่า นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 63.91 รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 20.81 ชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 9.34 และชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 5.94 และนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ คิดเป็นร้อยละ 33.33 ตามลำดับ

2. การศึกษาองค์ประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม ดังตารางที่ 1 - 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 1 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวก
ของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม (n = 472)

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือสัดส่วน χ^2 / df ไม่เกิน 2.00	$\chi^2 = 1.83$ df = 2 p = .39 1.83/2 = 0.91
GFI	มากกว่า 0.90	1.00
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99
CFI	มากกว่า 0.95	1.00
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.00
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.00
AIC	น้อยกว่า 0.05	0.02
CAIC	มากกว่า 10.00	32.51
ECVI	มากกว่า 1.00	1.82

จากตารางที่ 1 พบว่า โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่า ค่า ไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1.83 df = 2, p = .39, ค่า GFI = 1.00, ค่า AGFI = 0.99, ค่า RMSEA = 0.00, ค่า SRMR = 0.00, ค่า AIC = 0.02, ค่า CAIC = 32.51, ECVI = 1.82 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ค่า CFI = 1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ตามสอดคล้อง พบว่า ค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่น ๆ ยังชี้ให้เห็นว่า โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง การเผชิญปัญหาเชิงรุก การเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน และการเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม (n = 472)

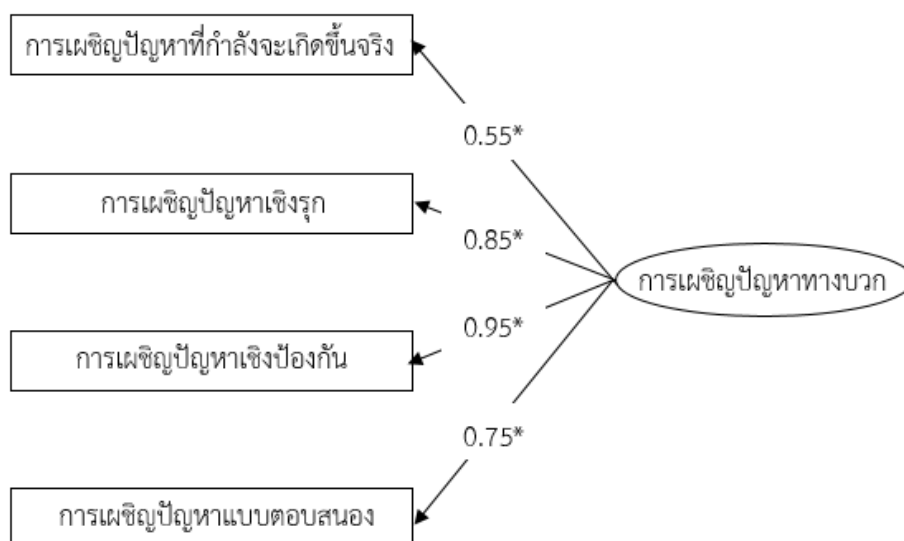
การเผชิญปัญหาทางบวก	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน	ค่าความ คลาดเคลื่อน (SE)	ค่าสถิติ (t)	ค่าความเชื่อมั่น เชิงโครงสร้าง (CR)
การเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง	0.55	0.06	9.18*	0.30
การเผชิญปัญหาเชิงรุก	0.85	0.04	22.51*	0.71
การเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน	0.95	0.03	27.63*	0.90
การเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง	0.75	0.04	18.78*	0.57

$\chi^2 = 1.83$ df = 2 p = .39 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 CFI = 1.00 RMSEA = 0.00 SRMR = 0.00 AIC = 0.02

CAIC = 32.51, ECVI = 1.82* p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.55 - 0.95 โดยทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.95 มีความแปรผันร่วมกับการเผชิญปัญหาเชิงบวกอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 90) รองลงมาคือ การเผชิญปัญหาเชิงรุก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 มีความแปรผันร่วมกับการเผชิญปัญหาเชิงบวกอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 71) การเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.75 มีความแปรผันร่วมกับการเผชิญปัญหาเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 57) ส่วนการเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริงมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.55 มีความแปรผันร่วมกับการเผชิญปัญหาเชิงบวกอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 30) ตามลำดับ

$$\chi^2 = 1.83 \text{ df} = 2 \text{ p} = .39 \text{ GFI} = 1.00 \text{ AGFI} = 0.99 \text{ CFI} = 1.00 \text{ RMSEA} = 0.00 \text{ SRMR} = 0.00 \text{ AIC} = 0.02 \text{ CAIC} = 32.51, \text{ ECVI} = 1.82$$

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม

อภิปรายผล

โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีค่าไค - สแควร์ มีค่าเท่ากับ 1.83 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 2 ค่าความน่าจะเป็น (p) มีค่าเท่ากับ .39 ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ซึ่งหมายความว่าค่าไค - สแควร์ (Chi - Square) ยังมีค่าเข้าใกล้ศูนย์และมีค่าต่ำมากเท่าไร ย่อมทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากันเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงการพิจารณาค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.00 ซึ่งโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (พุลงค์ สุขสว่าง, 2556) แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม มีจำนวน 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง การเผชิญปัญหาเชิงรุก การเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน และการเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง (Schwarzer, R., 1999)

เมื่อทำการศึกษารายการประกอบของการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหม พบว่า การเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.95 ทั้งนี้เป็นเพราะ นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีการเตรียมความพร้อมในการทบทวนบทเรียน เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในรายวิชาที่เรียนมากขึ้น มีการออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายพร้อมต่อการฝึกทหาร มีการปฏิบัติตามระเบียบวินัยทหาร ทำให้ฝึกความอดทนต่อสถานการณ์ที่กดดัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วิชาชีพพยาบาลทหารในอนาคต ดังคำกล่าวของ Schwarze, R. & Knoll, S. ที่กล่าวว่า การที่บุคคลมีการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาในระยะยาว ย่อมสร้างความต้านทานให้บุคคลมีความตึงเครียดน้อยลงในอนาคต โดยบุคคลมีการพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้บุคคลมีการเฝ้าระวังและเตรียมการป้องกันขึ้นได้ ทำให้บุคคลมีการเผชิญปัญหาทางบวก สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข รองลงมาคือ การเผชิญปัญหาเชิงรุก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 ทั้งนี้เกิดจากนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงกลาโหมมีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทำให้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนในรายวิชา การฝึกปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลและวิชาชีพทหาร โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสำเร็จการศึกษาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ (Schwarze, R. & Knoll, S., 2007) ดังคำกล่าวของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่กล่าวว่า บุคคลมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง โดยบุคคลที่มีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ ย่อมมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะมีอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต บุคคลก็ไม่ท้อแท้สิ้นหวังต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น แต่จะมีความอดทนจัดการอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562) และงานวิจัยของ ชูติมา อนันตชัย และคณะ

ได้ทำการศึกษาการเผชิญปัญหาในการฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียนพยาบาล มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนพยาบาลมีมุมมองเชิงบวกต่อสภาพปัญหาในการฝึกภาคปฏิบัติที่เกิดขึ้น ทำให้มีสติคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถจัดการปัญหาการฝึกภาคปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้ การเผชิญปัญหาแบบตอบสนองมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงกลาโหมมีการควบคุมความเครียดด้วยการยอมรับสถานการณ์ในการเรียนที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง โดยมองปัญหาอย่างมีเหตุผลตามหลักความเป็นจริงว่าปัญหาทุกเรื่องสามารถคลี่คลายในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีการตอบสนองต่อปัญหาในเชิงบวก (ชุดิมา อนันตชัย และคณะ, 2555) ดังงานวิจัยของ ยุพาพร หอมสมบัติ และคณะ ที่ทำการศึกษาการเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในการขึ้นฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าตนเองไม่มีความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติงานที่ตนเองอ่านศัพท์ทางการแพทย์ไม่เข้าใจ เขียนรายงานแผนการพยาบาลไม่ค่อยได้ เจาะเลือด และสวนปัสสาวะของคนไข้ไม่ค่อยคล่อง ทำให้นักศึกษาพยาบาลไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือห้องสมุดหรือเว็บไซต์และมีการทบทวนความรู้เพิ่มมากขึ้น และสร้างความมั่นใจของตนเองก่อนขึ้นฝึกภาคปฏิบัติ ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีการตอบสนองต่อปัญหาที่เหมาะสมมากขึ้น (ยุพาพร หอมสมบัติ และคณะ, 2561) และงานวิจัยของ จิตรา สุขเจริญ และคณะ ได้ทำการศึกษาการเผชิญความเครียดของนักศึกษาในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเจตคติเชิงบวกต่อการเรียน ย่อมมีการตั้งรับต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหา มีมุมมองต่อสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในเชิงบวก มีมีสติที่จะควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยมีการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสุดความสามารถและไม่หลีกเลี่ยงหนีต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนการเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 0.55 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีการคิดวางแผนโดยการปรึกษารุ่นพี่เพื่อทำความเข้าใจในปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้มีมุมมองความคิดและการจัดการปัญหาเชิงบวก (จิตรา สุขเจริญ และคณะ, 2563) โดยนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมมีความเชื่อว่าตนเองสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง รวมถึงทางมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมความสามารถในการฝึกปฏิบัติงาน โดยการที่อาจารย์มีการทบทวนความรู้และการฝึกทักษะการทำหัตถการอย่างต่อเนื่อง การเปิดห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานนอกเวลาราชการ การดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์คลินิก และการสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยให้แก่ นักศึกษาพยาบาล เพื่อให้ นักเรียนพยาบาลมีความมั่นใจตนเองในการฝึกปฏิบัติงานมากขึ้น (พิไลพร สุขเจริญ และรภัทรกร เพชรสุข, 2559) และงานวิจัยของ วัลภา ศรีบุญพิมพ์สววย และคณะ ได้ทำการศึกษาความเครียดและการเผชิญความเครียดก่อน

การขึ้นฝึกปฏิบัติแผนกห้องคลอดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ขอคำปรึกษากับผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์ฝึกปฏิบัติแผนกห้องคลอด เพื่อทำความเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อพบเจอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา นักศึกษาพยาบาลศาสตร์มีความมุ่งมั่นตั้งใจและเอาใจใส่ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี (วัลภา ศรีบุญพิมพ์สวย และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โมเดลการวัดการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงกลาโหมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการเผชิญปัญหาเชิงป้องกัน ($SC = 0.95$) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด รองลงมาคือ การเผชิญปัญหาเชิงรุก การเผชิญปัญหาแบบตอบสนอง และการเผชิญปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจริงตามลำดับ ซึ่งการพัฒนาองค์ประกอบการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมนั้น ควรเริ่มต้นพัฒนาองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดไปหาดำสุด เนื่องจากองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดสามารถเข้าถึงบริบทการพัฒนาองค์ประกอบได้ง่ายกว่าองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำสุด และการทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำองค์ประกอบการเผชิญปัญหาทางบวกของนักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สังกัดกระทรวงกลาโหมนั้นไปพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อให้นักเรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงกลาโหมนั้นมีการเผชิญปัญหาทางบวกเพิ่มสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตรา สุขเจริญ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดและการเผชิญความเครียดของนักศึกษา ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 14(3), 107-118.
- ชุดิมา อนันตชัย และคณะ. (2555). การศึกษาสาเหตุระดับความเครียดและการเผชิญความเครียดในการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 1(1), 15-22.
- ทัศน ทวีคุณ และคณะ. (2556). ปัจจัยทำนายความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 22(3), 1-11.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- เบญจวรรณ วงศ์ปราชญ์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดและการเผชิญความเครียดของนักเรียนพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. วารสารพยาบาลทหารบก, (19)2, 201-210.
- ปวีณา นพโสตร และคณะ. (2561). ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 26(2), 1-10.
- ไพโลพร สุขเจริญ และรภัทรกร เพชรสุข. (2559). กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 22(1), 6-8.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- มยุรี ยี่ปาไล๊ะ และคณะ. (2561). สภาพการณ์และความต้องการในการเตรียมความพร้อมเพื่อสอบขึ้นทะเบียนฯ รายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา. วารสาร อัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอน, 8(16), 135-143.
- ยุพาพร หอมสมบัติ และคณะ. (2561). แนวทางการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในการขึ้นฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์, 2(3), 48-62.
- วัลภา ศรีบุญพิมพ์สวย และคณะ. (2559). ความเครียดและการเผชิญความเครียดก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติแผนกห้องคลอดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 13(2), 30-38.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. (2562). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สฤกษ์กานต์ สิทธิไกรวงษ์ และมนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2557). ผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อนพัฒนาผู้เรียนที่มีต่อความเครียดและการปรับตัวในการเรียนของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ กรมแพทย์ทหารอากาศ. วารสารวิชาการ ศรีปทุม ชลบุรี, 10(3), 65-71.
- สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสาร มฉก.วิชาการ, 22(42), 103-104.
- สุวรรณา เชียงขุนทด. (2562). การพัฒนาโปรแกรมการจัดการความเครียดตามแนวพุทธจิตวิทยาสำหรับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15(1), 184-195.
- อังคณา สุเมธสิทธิกุล และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(1), 184-197.

- อิสริยา รักเสนาะ และคณะ. (2561). ความรู้ ทักษะ และ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายของนักเรียนพยาบาลทหาร สังกัดกระทรวงกลาโหม ชั้นปีที่ 4. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(Supplement), 242-250.
- Noorbakhsh, N. et al. (2010). Emotional intelligence and coping styles with stress. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5(1), 818-822.
- Aitken, A. & Crawford, L. H. (2007). Coping with stress: Dispositional coping strategies of project managers. *International Journal of Project Management*, 25(7), 666-673.
- Compton, E. A. (2011). Neural and behavioral measures of error-related cognitive control predict daily coping with stress. *PubMed*, 11(2), 379-390.
- Davis, C. G., et al. (1998). Making sense of loss and benefiting from the experience: Two construals of meaning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 561-574.
- Greenglass, E. & Frydenberg, E. (2002). *Beyond coping: Meeting goals, visions, and challenges*. London: Oxford University Press.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress appraisal and coping*. New York: Springer Publishing.
- Schwarze, R. & Knoll, S. (2007). Positive coping: Mastering demands and searching for meaning. In *Handbook of Positive Psychological Assessment*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Schwarzer, R. (1999). Positive coping: Mastering demands and searching for meaning. *Positive Psychological assessment, A handbook of models and measures*. Washington DC US: American Psychological Association.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ
โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE IMPROVEMENT OF READING COMPREHENSION ABILITY
THROUGH BRAIN-BASED LEARNING TOGETHER WITH KWL PLUS
TECHNIQUE FOR PRIMARY 3 STUDENTS

พรภวิษย์ หงษ์เจ็ด

Pornparvit Hongjed

สายพิน สิริรักษ์

Saiphin Siharak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: pornparvit_p@mail.rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของ นักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ และ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียน ระหว่างนักเรียนที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus กับนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 60 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับ ใจความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ ทดสอบค่าที (t - test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความของ

* Received 14 March 2021; Revised 26 August 2021; Accepted 30 August 2021

นักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus สูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านจับใจความ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน, เทคนิค KWL Plus

Abstract

The objectives of this research article were to 1) compare reading comprehension ability of primary 3 students at Wat Ayikaram School. First semester, Academic year 2020. between before and after study of students studying through brain-based learning together with KWL plus technique, 2) compare reading comprehension ability between before and after study of students studying through traditional learning, and 3) compare reading comprehension ability of students studying through brain-based learning together with KWL plus technique to those who studying through traditional learning, using a quasi-experimental research method. Research sample was 60 of primary 3 students, selected by cluster sampling, studying at Wat Ayikaram School, Thanyaburi, Pathumtani. Research instruments were brain-based learning together with KWL plus technique lesson plans, and reading comprehension test. Mean ($\bar{x}$), S.D. (Standard deviation), and T-test were used for data analysis. The findings showed that 1) the after study result of the primary 3 students' reading comprehension ability studying through brain-based learning together with KWL plus technique was higher than before the study result significant statistically difference at the level of .05, 2) the after study result of students' reading comprehension ability studying through traditional learning was higher than the before study result statistically significant difference at the level of .05 and, 3) the reading comprehension ability of students' studying through brain-based learning together with KWL plus technique was higher than those studying through traditional learning statistically significant difference at the level of .05.

Keywords: Reading comprehension Ability, Brain-Based Learning, KWL Plus Technique

บทนำ

โลกแห่งการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 นับเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการเรียนรู้ การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปี 2558 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากำลังคนให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับอารยประเทศการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคน พัฒนาประเทศกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดหลักสูตรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะทางภาษาทั้งด้าน การพูด การฟัง การอ่านและการเขียน ทักษะการอ่านจึงเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ที่จะเข้าสู่โลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีมากมายหลายช่องทางท่ามกลางความเจริญที่เกิดขึ้นในโลกไร้พรมแดน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การอ่านมีความสำคัญกับคนทุกวัยเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กที่ต้องเข้ารับการศึกษาคบคัมภีร์ในระบบการศึกษาของโรงเรียน และได้รับการฝึกฝนให้อ่านออก เพราะการอ่านออกจะนำไปสู่การได้มาซึ่งความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เมื่อเรียนในระดับที่สูงขึ้นการอ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการจะศึกษา เพื่อสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การอ่านนอกจากจะได้รับความรู้แล้ว ยังช่วยพัฒนาความคิด ดังคำพูดที่ว่า “ยิ่งอ่านมากยิ่งรู้มาก” เพราะการอ่านทำให้เรามีข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้เราสามารถใช้ความรู้จากการอ่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้การอ่านทำให้ผู้อ่านได้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้ หรือในบางสิ่งที่รู้อยู่แล้วก็รู้เพิ่ม หรือรู้ในมิติใหม่ ๆ การอ่านจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการแสวงหาความรู้ และการพัฒนาความคิดที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉรา ชิวพันธ์, 2553) การอ่านจับใจความเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการอ่านทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นการอ่านออกเสียงหรือการอ่านในใจ ล้วนมีจุดมุ่งหมายคือต้องสามารถจับใจความสำคัญจากสิ่งที่อ่านได้เพราะหากไม่สามารถจับใจความสำคัญได้แล้วอาจทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ของเรื่องที่อ่าน การเรียนในระดับสูงขึ้นไปก็ยิ่งยากเพราะการอ่านทุกประเภทล้วนต้องอาศัยทักษะการอ่านจับใจความเป็นพื้นฐาน การอ่านจับใจความเป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค และข้อความ เป็นประการสำคัญ ซึ่งผู้เรียนควรเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ถูกต้องสามารถจับใจความสำคัญของประโยคหรือข้อความที่อ่านได้ในเวลาที่รวดเร็ว โดยสามารถสรุปส่วนสำคัญได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร มีประเด็นอะไรที่สำคัญ ครูควรคำนึงถึงเรื่องการฝึกฝนทักษะให้ผู้เรียนมีความชำนาญในการอ่านจับใจความเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (เพ็ญแข คำนันต์, 2550) แม้ว่าการอ่านจับใจความจะเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่การพัฒนาด้านการอ่านจับใจความในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากผลการทดสอบ NT (National Test) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีการทดสอบ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านคำนวณ โดยในด้านภาษาปี 2562 ที่ผ่านมามีค่าเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ร้อยละ 46.46 และมียุทธศาสตร์ระดับโรงเรียนที่ร้อยละ 44.23 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ โดยตัวชี้วัด

ที่นักเรียนควรปรับปรุง คือการคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และการสรุปเรื่องราวจากเรื่องที่อ่าน รวมถึงการนำเรื่องราวที่อ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) จากการจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกของภาคเรียนที่ 1 และศึกษาผู้เรียน ผู้เรียนสามารถอ่าน และสะกดคำได้ถูกต้อง แต่เมื่ออ่านแล้ว ไม่เกิดกระบวนการคิดตามเนื้อเรื่อง ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน ไม่สามารถบอกใจความสำคัญของเรื่อง และไม่สามารถตอบคำถามท้ายเรื่องจากเรื่องที่อ่านได้ถูกต้องจึงควรส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความให้กับเด็กในวัยนี้ให้เป็นรากฐานนักอ่าน ช่วยให้มีทักษะการอ่านจับใจความที่ดี และนำทักษะการอ่านจับใจความไปใช้ประโยชน์ในการอ่าน เพื่อการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากการศึกษาเอกสารทางงานวิจัยพบว่า ปัญหาการอ่านจับใจความส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างของนักเรียนในด้านสภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และพื้นฐานการเลี้ยงดูแต่ละครอบครัวมีความพร้อมในการส่งเสริมการอ่านที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ปกครอง คุณครู และผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องเข้าใจ แนวทาง เทคนิค และวิธีการสอนอ่านที่ถูกต้องสอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมองของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย (รินทร์ลภัส เฉลิธรรมวงษ์, 2557) กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่านจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการแต่ละช่วงวัย ซึ่งผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายโดยการนำวิธีการทำงานของสมองมาออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมองเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ในการเรียนรู้ครูจึงต้องออกแบบกิจกรรมให้สัมพันธ์กับการทำงานของสมองทั้งสองซีกแทนการสอนแบบบรรยาย (พรพิไล เลิศวิชา, 2551) การพัฒนาการอ่านจับใจความนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่เทคนิควิธีการที่ผู้วิจัยสนใจนำมาใช้คือเทคนิค KWL Plus (Carr, E. & Ogle, D., 1987) เนื่องจากมีกรอบและแนวทางการฝึกคิดให้เป็นลำดับขั้นตอนเน้นการนำโครงสร้างความรู้เดิมไปช่วยตีความเรื่องที่อ่าน มีการระดมพลังสมองในกลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์เดิมของนักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยนักเรียนและครูผู้สอนมีการคาดคะเนตรวจสอบความถูกต้องและการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องที่คิดวิเคราะห์ได้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะสม (บรรจง แสงนาวรรณ, 2556)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยิการาม อำเภออัญบุรี จังหวัด

บทุมนานี้ เพื่อศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความได้มากน้อยเพียงใด และนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มควบคุมทดสอบก่อน และหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Control Group Design) สามารถเขียนแบบแผนการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนการทดลอง	ตัวแปรจัดการกระทำ	การวัดหลังการทดลอง
กลุ่มทดลอง (E)	O ₁	X	O ₂
กลุ่มควบคุม (C)	O ₃	-	O ₄

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง อธิบายได้ดังนี้

E	หมายถึง	กลุ่มทดลอง
C	หมายถึง	กลุ่มควบคุม
X	หมายถึง	วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus
O1	หมายถึง	ผลที่วัดได้ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
O2	หมายถึง	ผลที่วัดได้หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
O3	หมายถึง	ผลที่วัดได้ก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
O4	หมายถึง	ผลที่วัดได้หลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 2 ห้องเรียน จากทั้งหมด 5 ห้องเรียน จากนั้นสุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน รวมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มเป็นจำนวน 60 คน และทำทดสอบความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของแต่ละห้องเรียนใกล้เคียงกัน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผน (12 ชั่วโมง) ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาหลักสูตรศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และศึกษาเนื้อหาที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus เรื่อง การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการปกติ เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWL Plus เรื่อง และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการปกติ เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน โดยเสนอให้ทั้ง 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ในเรื่องความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence Index: IOC) โดยมีกำหนดเกณฑ์การแปลค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

+ 1	หมายถึง	สอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
- 1	หมายถึง	ไม่สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence Index: IOC) ที่ได้จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus เพื่อพัฒนา

ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ โดยค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

1.5 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาใช้ทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และระยะเวลาการสอนตามที่กำหนด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อยก่อนนำไปใช้สอนจริงกับกลุ่มทดลอง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบทดสอบ NT (National Test) มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และศึกษาเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหาที่ใช้ในการออกแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ประกอบกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความโดยมีลักษณะเป็นบทความสั้น ๆ ให้อ่านจับใจความและตอบคำถาม โดยสร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

2.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่ปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ความเหมาะสมของตัวเลือก และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence Index: IOC) ที่ได้จากการประเมินแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ มีค่าเท่ากับ 1.00

2.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดอัยยการาม จำนวน 20 คน ที่เคยเรียนเรื่องการอ่านจับใจความ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มาแล้ว นำผลการทดสอบจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ โดยข้อที่ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือตอบมากกว่าหนึ่งคำตอบ ให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจสอบคะแนนเรียบร้อยแล้ว นำมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ที่คัดเลือกไว้จำนวน 30 ข้อ มาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 แล้วนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ดำเนินการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จากนักเรียน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ โดยให้เวลาในการทำแบบทดสอบ 60 นาที

3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยนักเรียนกลุ่มทดลองใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWL Plus ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ

4. ระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน และเมื่อสอนจบแต่ละแผน ผู้วิจัยจะทำการบันทึกผลในแบบบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแผนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป

5. หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่กำหนดไว้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

6. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน จากแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus เรื่องการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยนำคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) แล้วนำเสนอโดยการบรรยายสรุปและใช้ตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอภัยการามที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอภัยการามที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

การจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับ เทคนิค KWL Plus	n	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	Sd	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	11.63	2.16	13.97	2.62	29.21*	.000
หลังเรียน	30	25.60	1.30				

*p < .05

การวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2 พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของการทดสอบค่าที ($t = 29.21$, $p < .05$) ซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยผลต่าง ($\bar{D} = 13.97$, $Sd = 2.62$) ของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนมีค่าเป็นบวกสูงอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียน ($\bar{X} = 25.60$, $S.D. = 1.30$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.63$, $S.D. = 2.16$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอภัยการามที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอภัยการามที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ	n	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	Sd	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	10.80	1.27	6.83	2.09	17.94*	.000
หลังเรียน	30	17.63	2.19				

*p < .05

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 3 พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของการทดสอบค่าที ($t = 17.94, p < .05$) ซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยผลต่าง ($\bar{D} = 6.83, Sd = 2.09$) ของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนมีค่าเป็นบวกสูงอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียน ($\bar{X} = 17.63, S.D. = 2.19$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 10.80, S.D. = 1.27$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยการามระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับ เทคนิค KWL Plus กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยการามระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับ เทคนิค KWL Plus กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ปรากฏดังตารางที่ 4 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

การจัดการเรียนรู้	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus	30	11.63	2.16	1.82	.075
วิธีปกติ	30	10.80	1.27		

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4 ไม่พบความแตกต่างทางสถิติของการทดสอบค่าที ($t = 1.82, p = .075$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยก่อนเรียนของความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ พบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus มีความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.63, S.D. = 2.16$) ไม่แตกต่างกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ($\bar{X} = 10.80, S.D. = 1.27$)

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยการามกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการามระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

การจัดการเรียนรู้	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus	30	25.60	1.30	17.13*	.000
วิธีปกติ	30	17.63	2.19		

* $p < .05$

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 5 พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของการทดสอบค่าที ($t = 17.13$, $p < .05$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยหลังเรียนของความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus มีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียน ($\bar{X} = 25.60$, $S.D. = 1.30$) สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ ($\bar{X} = 17.63$, $S.D. = 2.19$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดอัยยการามที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามที่ เจริญศรี เขตวัน ศึกษาความสามารถด้านการอ่านจับใจความซึ่งผลการวิจัยพบว่า หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เจริญศรี เขตวัน, 2559) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ดำเนินการอ่าน และจับใจความจากเรื่องด้วยตนเองโดยควบคู่ไปกับรูปแบบของการทำงานของสมองทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์เรื่องที่อ่าน จดจำข้อมูล

เรียงลำดับสถานการณ์ คาดคะเนสถานการณ์ และตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอนในกิจกรรมการเรียนรู้ และชี้แนะผู้เรียนให้เห็นถึงข้อผิดพลาดเมื่อผู้เรียนทำการแก้ปัญหาผิดพลาด การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของสมองผู้เรียน โดยครูผู้สอนควรมีความรู้ถึงโครงสร้างและการทำงานของสมองเพื่อนำความรู้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด และพัฒนาตัวเองตามความสามารถที่แตกต่างระหว่างบุคคล โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้ที่ปฏิบัติจริง ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน และการศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL plus จำนวน 34 คน พบว่าความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน (รินทร์ลภัส เฉลิมธรรมวงษ์, 2557) เนื่องจากการใช้เทคนิค KWL Plus เพื่อช่วยในการพัฒนาการอ่านจับใจความนั้นเป็นวิธีที่เหมาะสมในการสอนอ่านควบคู่กับการส่งเสริมความคิดเป็นลำดับขั้นตอน ช่วยพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านการอ่าน และได้ฝึกคิด เนื่องจากมีการรอบและแนวทางให้นักเรียนได้ฝึกคิดเป็นลำดับขั้นตอน โดยครูคอยดูแลการฝึกของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม เพื่อแสวงหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน และการในขั้น Plus เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้อ่าน ถ่ายทอดลงเป็นแผนภาพ และสรุปความสำคัญจากแผนภาพ ทำให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติมีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูมีขั้นตอนในการสอน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป มีกระบวนการสอนที่ค่อนข้างมีรูปแบบชัดเจนเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการขั้นกิจกรรมการสอนที่ใช้สื่อเช่นใบความรู้ ใบงานหรือแบบฝึกหัดและในขั้นวัดผลประเมินผลสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการตอบคำถามการตรวจแบบฝึกหัด และตามที่ จิรัชญา ทิขัตติ ได้ทำการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลมาจากวิธีการสอนแบบปกตินั้น ครูมีการเตรียมเนื้อหาและวิธีการอธิบายเนื้อหาที่การอ่านจับใจความ เป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ (จิรัชญา ทิขัตติ, 2550)

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus

สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามที่ ภณิตา พงศ์วัชร ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานที่มี ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่เรียน ด้วยกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการอ่านโดย ใช้แนวคิดสมองเป็นฐานมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วย วิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ภณิตา พงศ์วัชร, 2559) และการศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค KWL Plus กับวิธีสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนด้วย เทคนิค KWL PLUS หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนด้วย เทคนิค KWL PLUS สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อัจฉราพรรณ วลิลีคะ, 2560) อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานในแต่ ละขั้นตอนมีการผสมผสานหลักการอ่านจับใจความกับหลักการเรียนรู้ของสมองช่วยให้กระตุ้น ความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมผู้เรียนให้ใช้ความสามารถของตนเอง ทำทายต่อการคิดหาคำตอบ มีบรรยากาศที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซี่งกันและกัน (ภณิตา พงศ์วัชร, 2559) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นวิธีการจัดการ เรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ เพราะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มี ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด ทำให้กิจกรรมการเรียน การสอนเรื่องการอ่านจับใจความมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงความ คิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และกับผู้เรียนด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้วิธีการที่อ่านจับใจความในแต่ละรูปแบบได้เหมาะสม (จิราภรณ์ บุญณรงค์, 2554) ตามที่ มีการใช้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน การสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้นทำให้สามารถทำคะแนน หลังเรียนได้สูงขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้นช่วยให้นักเรียนมีขั้นตอน การวางแผนการคิด นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนด้วยกัน (Nur, M. A. et al., 2020) นอกจากนี้การใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWL Plus ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยในการจัดลำดับขั้นตอนของการอ่าน ช่วยให้นักเรียนตั้งคำถามใน ตลอดทุกขั้นตอน ตั้งแต่การค้นคว้าข้อมูลเดิม การตั้งคำถามที่ต้องการรู้ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก การอ่าน จะกระตุ้นให้ผู้เรียนบอกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้ว การจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิค KWL Plus ฝึกให้นักเรียนได้คิดตลอดเวลา และการใช้คำถามของครูในการกระตุ้นให้ได้คิดในทุกขั้นตอนของ กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้ยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงความคิด โดยใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบ

ก่อนที่จะใช้วิจารณ์ญาณของตนเองเพื่อหาคำตอบและข้อสรุปจากการอ่าน (รินทร์ลภัส เณิมธรรม วงษ์, 2557) เทคนิค KWL ช่วยให้นักเรียนค้นหาคำตอบจากการเขียนคำตอบลงในตาราง ทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงสิ่งที่เราอยากรู้ในเรื่องที่อ่าน ทำให้เกิดความเข้าใจและหาคำตอบที่ต้องการได้ ดีกว่า (Jannati, T., et al., 2019) ในขณะเดียวกันการสอนด้วยวิธีปктиครูผู้สอนจะเน้นการสอนแบบบรรยายโดยไม่มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ขาดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้คิด ได้ค้นหาคำตอบร่วมกันเพื่อน ทำให้ผู้เรียนต้องใช้ข้อความอธิบายความสัมพันธ์ของเรื่องที่ได้อ่านและสรุปมาโดยขาดการคิดเป็นลำดับขั้นตอน ผู้เรียนจึงอาจจะจับใจความได้ไม่ถูก ส่งผลให้ไม่สามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน หรือจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus จึงเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความได้มากกว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปктиที่มีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบรรยาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปкти หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปкти อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้ 1) ผู้สอนต้องศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ก่อนนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด 2) ในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ผู้เรียนอาจยังปรับตัวไม่ได้กับรูปแบบการสอน ผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนให้กล้าคิด แก้ปัญหาที่หลากหลาย และกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ผู้เรียนอาจมีความสับสนเกี่ยวกับการเขียนข้อมูลลงในช่อง KWL และการเขียนแผนภาพความคิด เนื่องจากผู้เรียนคุ้นเคยกับการอ่านแล้ว เขียนข้อความออกมาโดยไม่ได้แบ่งตาราง หรือการเขียนแผนภาพความคิด ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนโดยการให้ผู้เรียนฝึกการเขียนข้อมูลตามตารางที่ให้ และฝึกการเขียนแผนภาพความคิดให้คุ้นเคยก่อน และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความ ควรสังเกตการเขียนข้อมูลลงในตาราง KWL และการเขียนแผนภาพความคิด ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมให้

คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนด้วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ไปพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความในเนื้อหาวิชาอื่นหรือในระดับชั้นอื่น หรือนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWL Plus ไปพัฒนาความสามารถหรือทักษะกระบวนการด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถตั้งคำถามทางโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ การตั้งคำถามเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิรัชญา ทิขัตติ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ ทาง การเรียนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ทีเอ ดี (STAD) กับ การสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราภรณ์ บุญณรงค์. (2554). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWL กับวิธีการสอนแบบปกติ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร และวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เจริญศรี เขตวัน. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- บรรจง แสงนาวรรณ. (2556). การพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2551). สมองเรียนรู้อย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.
- เพ็ญแข คำอนันต์. (2550). ผลการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมตามแนวคิดโดยใช้สมองเป็นฐาน. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภณิดา พงศ์วัชร. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์

- ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถม ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รินทร์ภัส เฉลิมธรรมวงษ์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL Plus. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). ประกาศผลสอบ NT ป.3 ปีการศึกษา 2562. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก <http://180.180.244.48/NT/ExamWeb>
- อัญญา ชีวพันธ์. (2553). พัฒนาทักษะภาษา พัฒนาความคิดด้วยกิจกรรมการเล่นประกอบการสอนภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญญาพรรณ วลิลิยะคะ. (2560). การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค KWL Plus กับวิธีสอนแบบปกติ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก <http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/1961.ru>
- Carr, E. & Ogle, D. (1987). K-W-L Plus: A Strategies for Comprehension and Summarization. *Journal of Reading*, 30 (April 1981), 626 – 631.
- Jannati, T., et al. (2019). THE EFFECT OF USING KNOW WANT TO KNOW LEARNED (KWL) STRATEGY TOWARDS STUDENTS' READING COMPREHENSION AT THE EIGHTH GRADE OF SMP ISLAM AL-FALAH JAMBI. In Doctoral dissertation. UIN Sulthan Thaha Saifuddin Jambi.
- Nur, M. A. et al. (2020). The Application of Brain-Based Learning in Teaching Reading Comprehension to The First Year Students of MA As' adiyah Ereng-Ereng Bantaeng. *Qalam: Jurnal Ilmu Kependidikan*, 9(1), 43-46.

การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่สัมพันธ์กับการส่งเสริม สุขภาวะในประเทศไทย*

FOLK PLAYS OF THAI PHUAN ETHNIC GROUPS RELATED TO WELL-BEING PROMOTION IN THAILAND

พัชรินทร์ คำสุวรรณ

Pacharin Kumsuwan

ทองอินทร์ ไหวดี

Thongin Waidee

สมพงษ์ ธงไชย

Somphong Thongchai

กิงเพชร สงเสริม

Gingetch Songserm

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: tooky_2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุดจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และอ.ที่ 6 อานาปานสติ 2) ศึกษาและคัดสรรกรณีการละเล่นพื้นบ้านพวนที่ส่งเสริมสุขภาวะในประเทศไทย 3) กรณี 3) วิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน เป็น ผู้รู้ภูมิปัญญาและร่วมกันคัดสรรสาธิตการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับดัชนีชี้วัด 6 อ. สกัดประเด็นสำคัญจากการวิจัยเชิงคุณภาพแล้วทำข้อกระทงคำถามเพื่อสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลในขั้นการวิจัยเชิงปริมาณ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยพวนเกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้าน ที่เลือกแบบเจาะจงในพื้นที่จำนวน 500 คน วิเคราะห์องค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วย KMO and Barlett's Test 2) สกัดองค์ประกอบ พิจารณาค่าไอเกน 3) พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 4) หมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอลด้วยวิธีวาริแมกซ์ 5) ตั้งชื่อองค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า ไทยพวนมีการละเล่นพื้นบ้าน อนุรักษ์

* Received 1 April 2021; Revised 27 August 2021; Accepted 1 September 2021

เป็นมรดกภูมิปัญญาชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับดัชนีชี้วัด 6อ.และการคัดสรรกรณีศึกษา ได้ 3 กรณี คือ ลำพวน หม่ากะเล็งเก็งกับ และนางกวัก ที่เข้าเกณฑ์การส่งเสริมสุขภาวะตามดัชนีชี้วัด 6อ. ส่วนผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านพวน ที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทยมีค่าไอเกินมากกว่า 1 มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: การเล่นพื้นบ้าน, กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน, การส่งเสริมสุขภาวะ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) investigate Thai Phuan traditional folk play affecting the enhancement of the ethnic well-being in 6 dimensions: nutrition, fresh air, excretion, exercise, emotion, and Anapanasati Meditation in Thai Phuan ethnic groups Thailand; 2) study and select 3 Phuan folk play activities enhancing the well-being of Thai phuan ethnic groups in Thailand; and 3) analyze the components of cultural technology in Phuan's folk play related to the enhancement of the well-being Thai phuan ethnic groups in Thailand's. This research was the qualitative research methodology an in-depth interview The 50 samples were used in this research which were selected by purposive sampling was the key informants. Step 2 selected and a demonstration of 3 Thai Phuan folk play on Value and relationship with 6 dimensions.Used an activities together Making 500 copies of a questionnaire to create data collection tool in the quanlitative research then data was computed by factor analysis statistic and 5 steps improved 1) Also check the preliminary agreement by KMO and Barlett's Test 2) Extracting elements Consider Eigen Value 3) Consider the element weight value 4) Rotate an element axis on Orthogonal with Varimax Method 5) Set the name of element.The findings revealed that Ban Phuan folk play called Lam-Phuan, Ma Ka Leng Keng Kap and Nang Kwak had relationship with 6 dimensions of the well-being. The components of cultural technology in Phuan's folk play related to the enhancement of the well-being in Thailand comprised 6 elements.

Keywords: Folk Plays, Thai Phuan Ethnic Groups, Wellness

บทนำ

การเล่นพื้นบ้านพวนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันทั้งในรูปธรรมและนามธรรม เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและสังคมของท้องถิ่นนั้น การเล่นพื้นบ้านเป็นการออกกำลังกายที่ส่งเสริมสุขภาพ และยังมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและยังสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม และการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับลมหายใจเข้าออกเป็นการเจริญ สติปัฏฐาน 4 ที่แปลว่าการตั้งสติเป็นหลักธรรมข้อปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง เป็นอานาปานสติ คือมีสติรู้ลมหายใจเข้า มีสติรู้ลมหายใจออก จากการศึกษาถึงภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ที่มีดนตรีและการเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต เป็นการสร้างสรรค์ที่ช่วยในการส่งเสริม สุขภาวะ โดยพบดัชนีชี้วัดด้านสุขภาวะ 6 อ ประกอบด้วย อาหาร อากาศ อูจจาระ ออกกำลังกาย อารมณ์ และอานาปานสติ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางด้านร่างกาย และสุขภาวะทางด้านจิตใจ คืออารมณ์ การส่งเสริมในเรื่องสติสมาธิและจังหวะของลมหายใจ การมีสุขภาวะจึงหมายถึง สภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมีร่างกายที่แข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความ เมตตากรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะและใฝ่รู้สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” มีเหตุมีผลอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (ปาริชาติ เทพอารักษ์ และอมรราวรณ ทิวถนอม, 2550) และด้วยอุปนิสัยที่ชาวพวนเป็นผู้รักสงบมีวัฒนธรรมประเพณี มีคติความเชื่อ เคารพนับถือผู้ใหญ่และบรรพบุรุษและเป็นกลุ่มคน ผู้ที่ยึดมั่นและเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา (สาธธ โสรัจโสรจประสพสันติ, 2563)

เทคโนโลยีวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพวนได้แผ่ไปทั่วด้วยคติ ความเชื่อและภูมิปัญญา ควบคู่กันไป (รัฐขตา พัฒน์ชื่น และสุมาลี ศรีชมพู, 2545) และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตโดยตรง กลุ่มชาวพวน หรือ ลาวพวน หรือ ไทพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท - กะได (จารุ วรรณ ธรรมวัตร, 2541) และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท - ลาว กลุ่มหลักกลุ่มหนึ่งที่เคลื่อนย้ายเข้ามา ตั้งถิ่นฐานในไทยในช่วงเวลาสองศตวรรษที่ผ่านมา มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวบนพื้นที่สูง เป็นภูเขา เนินเขา ทำนาแบบขั้นบันได เข้ามากระจายตัวในประเทศไทยหลากหลายพื้นที่ในภาคเหนือตอนล่าง ภาคอีสาน ภาคตะวันออกและภาคกลาง กระจายตัวอยู่ตามลุ่มน้ำไม่น้อยกว่า 25 จังหวัด (วิรัชพงษ์ ธรรมวงษ์, 2563) เป็นการปรับตัวจากบริบทที่แตกต่างไปจากถิ่นฐานเดิมอย่างสิ้นเชิง ทั้งสภาพทาง ภูมิศาสตร์และทรัพยากรชีวภาพ ทำการตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ลุ่มน้ำท่วมถึงและทำนาในที่ลุ่ม อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มคนไทยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ มีวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมที่ยัง เก็บรักษาไว้ (อรศิริ ปาณินท์, 2555) ชาวพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกบังคับให้มีการอพยพจาก มาตุภูมิเดิมของตนเองจากภัยสงคราม แต่ก็ยังคงมีสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์มรดกทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง แม้จะเข้ามาอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยแต่ก็ยังคง รักษาอัตลักษณ์ร่วมกันของความเป็น “พวน” ไว้อย่างชัดเจน (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547)

ปัจจุบันจึงยังมีการนำเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรมพวนที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์เก่าแก่มิเอกลักษณะที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการแสดงหรือการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้ในการดำรงชีวิตและทำให้เกิดกิจกรรมทางด้านนันทนาการ โดยมีดนตรีทั้ง ดิด สี ตี เป่า เพื่อให้เกิดเสียงเพลงและเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับความเชื่อที่มีความสอดคล้องกับบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวทางการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นการศึกษาปฐมภูมิและทุติยภูมิภาคสนามจากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน ด้วยการฝังตัวในพื้นที่ศึกษา 3 จังหวัดทำการสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึกแบบมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการและการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ กับผู้รู้ ผู้นำท้องถิ่นภูมิปัญญาพื้นบ้าน นักแสดงการละเล่นพื้นบ้านจำนวน 50 คน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาการละเล่นพื้นบ้านไทยพวน เทียบเคียงกับการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาวะกับการฝึกโยคะ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในศาสตร์ของโยคะว่าเป็นการดูแลสุขภาพที่มีผลดีต่อร่างกายและจิตใจแล้ว การฝึกโยคะช่วยให้ผ่อนคลาย หายเครียด เพราะการปฏิบัติในท่าต่าง ๆ จะเน้นการฝึกจิตใจให้จดจ่อกับการหายใจเข้าการหายใจออก โดยการคัดสรรในพื้นที่ที่ศึกษาร่วมกับผู้รู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในความสัมพันธ์และคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนกับวิถีชีวิตที่เน้นดัชนีชี้วัดด้านสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และอ.ที่ 6 อาณาปณสติ เพื่อให้ทราบถึงเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านพวนที่ส่งเสริมสุขภาวะในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจากการแสดงที่อยู่ในกรอบศีลธรรมที่ได้รับการสืบทอดประเพณีปฏิบัติต่อวิถีการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะได้แก่ อ.ที่ 1 คือ อาหาร ต้องทานให้ครบ 5 หมู่ เลือกอาหารที่สะอาด ปลอดภัยและมีสารก่อกลายพันธุ์ โดยในส่วนของโปรตีน ไขมัน แป้งและน้ำตาล ที่เป็นอาหารพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต อ.ที่ 2 คือ ออกกำลังกาย อย่างน้อยวันละ 10 - 30 นาที ผสมผสานกับการหายใจเข้า - ออกที่ถูกวิธี เช่น โยคะ รำกระบี่กระบอง ฯลฯ อ.ที่ 3 คือ อากาศ ต้องอยู่ในที่ที่อากาศบริสุทธิ์ หลีกเลี้ยงที่อับชื้น ฝุ่น ควัน สารเคมีระเหย และฝุ่นเคมี อ.ที่ 4 คือ อารมณ์ ต้องฝึกจิตใจให้สงบ ไม่เครียด และนอนหลับให้สนิท อ.ที่ 5 คือ อุจจาระ ขับถ่ายระบายของเสียให้สม่ำเสมอ ทำให้สารก่อกลายพันธุ์ไม่คั่งค้างอยู่ในร่างกายนาน นอกจากนั้น ต้องให้ความสำคัญกับน้ำดื่มด้วย เพราะน้ำจะช่วยชะล้างและนำพาของเสียออกจากเซลล์ ทำให้เซลล์สะอาดสดชื่นและมีภูมิต้านทานแข็งแรง และอ.ที่ 6 คือ อาณาปณสติ คือ การมีสติ รู้ลมหายใจเข้า มีสติรู้ลมหายใจออก กำหนดให้สติคู่กับปัญญา เอาจิตไปเกาะกับลมหายใจในการเคลื่อนไหวเพื่อฝึกลมหายใจ ฝึกการออกกำลังกายจากอาณาปณสติเพื่อให้เกิดสมาธิบนความเคลื่อนไหว ผู้วิจัยได้ศึกษา ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้รู้ภูมิปัญญาในพื้นที่ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก คัดสรรการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่มีการส่งเสริมสุขภาวะตามดัชนีชี้วัด 6 อ. ได้ 3 กรณี คือ 1) ลำพวน (จังหวะการร้องและฝึกสติ) 2) หม่ากะเลิงเก็งก๊บ (ฝึกสติ) 3) นางกวัก (สมาธิบนความเคลื่อนไหว) ซึ่งมีความสำคัญด้าน

มรดกภูมิปัญญาชาติพันธุ์และเหมาะสมกับการส่งเสริมสุขภาวะให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน และความหลากหลายของการละเล่นพื้นบ้านที่สามารถคัดสรรนำมาสนับสนุนส่งเสริมทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่นและระดับประเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในการวิจัยและพัฒนาสู่สุขภาวะต่อไป ตามพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช) รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ที่มีข้อความตอนหนึ่งว่า “การออกกำลังกายนั้น ถ้าทำน้อยไปก็จะเฉา ถ้าทำมากไปก็จะไข้ การออกกำลังกายแต่พอดีจะทำให้เกิดความสุขสมบูรณ์ทั้งกายและใจ” (วรางคณา ผลประเสริฐ, 2558)

จากการศึกษาปฐมภูมิและทุติยภูมิบริบทในพื้นที่ไทยพวน ผู้วิจัยพบว่าการละเล่นพื้นบ้านพวนในช่วง 60 ปีที่ผ่านมาเป็นยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของประเทศไทยที่เริ่มรับวัฒนธรรมและกระแสเทคโนโลยีจากตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็ว ทำให้การละเล่นวิถีพื้นบ้านเลือนหายไปไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร บางพื้นที่คนรุ่นใหม่ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาไม่รู้จักการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์พวนของตนเองเลย จากการที่ยังมีผู้เห็นคุณค่าที่จะสืบสานและสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญหายพยายามรื้อฟื้นและต่อสู้นักกลับมาจัดในเทศกาลประเพณี ต่าง ๆ ของคนพวน ใน 3 จังหวัดที่ทำการศึกษานี้ ทำให้เริ่มมีการฟื้นฟูและส่งเสริมมากขึ้น ประกอบกับในแต่ละพื้นที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ยังมีผู้สูงอายุที่รู้เห็นคุณค่าและพร้อมที่จะร่วมสืบสานอยู่อีกจำนวนไม่น้อยผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยคนในชุมชนอันจะนำมาซึ่งสุขภาวะที่ดีของชุมชนในทุก ๆ ด้านนั้น นอกจากจะได้การส่งเสริมสุขภาวะคนในชุมชนทุกกลุ่มวัยแล้วยังจะช่วยให้คนรุ่นต่อไปเห็นคุณค่าร่วมกันอนุรักษ์ อนุรักษ์และสืบสานการละเล่นของชาติพันธุ์พวนให้คงอยู่สืบต่อไปได้ชั่วลูกหลานและต่อยอดให้เป็นมรดกส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 6 ข้อคือ ข้อที่ 1 อาหาร ข้อที่ 2 อากาศ ข้อที่ 3 อูจจาระ ข้อที่ 4 ออกกำลังกาย ข้อที่ 5 อารมณ์ และข้อที่ 6 อานาปานสติ
2. เพื่อคัดสรรกรณีการละเล่นพื้นบ้านพวนที่ส่งเสริมสุขภาวะในประเทศไทย 3 กรณี
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแนวชาติพันธุ์วรรณาแบบหลายวิธี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวบรวม วิเคราะห์ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์

พวนในประเทศไทย จากหนังสือ ตำรา ดุษฎีนิพนธ์ บทความ เอกสาร งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง นำมาดำเนินการวิจัย เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลงพื้นที่ภาคสนามฝังตัวร่วมกับชุมชนเพื่อสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกข้อมูลบริบททั่วไป เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย นครนายกและลพบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนแท้เป็นส่วนมาก ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น ผู้รู้ ผู้นำชุมชน นักภูมิปัญญาพื้นบ้าน นักแสดงและผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของพื้นที่วิจัยจำนวน 50 คน นำข้อมูลที่ได้มาสกัดคำสำคัญนำไปพิจารณาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในขั้นที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยนำคำสำคัญจากขั้นตอนที่ 1 มาสกัดแล้ว จึงร่วมกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นที่ 1 คัดสรรการละเล่นเป็นรายการแล้วนำมาทำการสาธิตเพื่อร่วมกันพิจารณาคัดสรรการละเล่นพื้นบ้านไทยพวนที่มีโครงสร้างการให้จังหวะร่วมกับท่าเทียบเคียงกับการฝึกโยคะที่ใช้อานาปานสติเพื่อให้เกิดสมาธิบนความเคลื่อนไหวและมีคุณค่าสัมพันธ์กับดัชนีชี้วัดสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้วยแบบสังเกตกึ่งมีโครงสร้าง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการละเล่นพื้นบ้านพิจารณาความเหมาะสมจำนวน 7 ท่าน ถอดบทความจากการละเล่นพื้นบ้านจริงแล้วนำมาพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) หาคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเทคนิคการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาตรวจสอบแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ นอกจากจะช่วยยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ยังส่งผลถึงคุณภาพ และการยอมรับของผลการวิจัยด้วย (สุรางค์ จันทวานิช, 2540)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านพวนที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ทำการสังเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 และ 2 นำมาพัฒนาสร้างกระทงคำถามแบบสอบถามจำนวน 50 ข้อ นำไปตรวจสอบกับกลุ่มเป้าหมาย 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.942 แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่มีภูมิรู้เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านพวนและอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 500 คน บันทึกข้อมูลในตารางโปรแกรมสำเร็จรูปตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ดำเนินการขั้นตอนดังนี้คือ 1) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นความเหมาะสมของเมตริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมด้วย KMO and Barlett's Test 2) สกัดองค์ประกอบโดยพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 ขึ้นไป 3) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์หรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบในตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Component Matrix) 5) ตั้งชื่อองค์ประกอบให้ทั้ง 6 องค์ประกอบได้ความหมายครอบคลุมตัวแปรทั้งหมด และเรียงตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้ำหนักจากมากไปหาน้อย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน โดยปฐมภูมิและทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ภูมิปัญญา นักแสดงการละเล่นพื้นบ้านพวน และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านพวนในพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ จำนวน 50 คน เพื่อได้บริบททั่วไปในวิถีชีวิตของชุมชนไทยพวน 3 จังหวัด ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน พบว่า จากการมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเมื่อ 200 กว่าปีที่ผ่านมาของชาวไทยพวนเป็นกลุ่มคนที่มีภูมิปัญญาในการเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิต มีความสงบสุข ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีนิสัยรักสงบ ไม่ชอบบุกรุก อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ มีการถ่ายทอดภูมิความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ยึดมั่นในพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการนันทนาการและการละเล่นต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองใช้ภาษาพวนในการสื่อสารกันเอง คนไทยพวนใช้วัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจโดยจะจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีในเทศกาลและฮีต 12 ตลอดปีในวัด กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ คนไทยพวนจะให้ความร่วมมือมารวมกัน เรียกว่า “มาตุ้มมาโฮม” และนำกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านที่ยังคงเหลืออยู่มารวมกันจัดเป็นการแสดงและเล่นกันในงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ลำพวน หม่ากะเลิงเก็งกับ และนางกวก ซึ่งการจัดกิจกรรมการละเล่น 3 กรณีที่ศึกษาคัดสรรได้นี้ ผู้วิจัยร่วมพิจารณากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนโดยใช้หลักเกณฑ์ตามดัชนีชีวิต 6 อ. คือ อาหาร อากาศ อูจจาระ ออกกำลังกาย อารมณ์และอานาปานสติ พบว่า ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้ร่วมพิจารณาคัดสรรเห็นว่า การละเล่นทั้ง 3 กรณีมีความสัมพันธ์กับดัชนีชีวิต 6 อ.ที่ได้ผลจากสถิติวิเคราะห์ดังนี้

1. ศึกษาการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อูจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ พบว่าการศึกษาการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพ 6 อ. มีการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นการออกกำลังกาย ส่งเสริมและพัฒนาร่างกาย ทานอาหารที่มีกากใยช่วยในระบบขับถ่ายอูจจาระดี มีการเชื่อมความสัมพันธ์ในชุมชนรู้สึกตนเองมีคุณค่าทำให้อารมณ์แจ่มใสสร้าง

สุขภาพจิตที่ดี มีสภาวะความนิ่งของจิตส่งผลให้เกิดสมาธิ มีอานาปานสติในการกำหนดลมหายใจเข้าลมหายใจออก เรียนรู้หลักธรรม “พระธรรม 5” และอากาศบริสุทธฺ์ที่หายใจเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของเลือดโดยระบบไหลเวียนช่วยให้หัวใจมีการทำงานดีขึ้น มีภูมิต้านทานโรค

2. ศึกษาและคัดสรรกรณีการละเล่นพื้นบ้านพวนที่ส่งเสริมสภาวะในประเทศไทย 3 กรณี พบว่า กรณีศึกษาการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับดัชนีชี้วัด 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ ประกอบด้วย ลำพวน (จังหวัดการ้องและฝักสดี) หม่ากะเล้งเก้งกับ (ฝักสดี) นางกวก (สมาธิบนความเคลื่อนไหว)

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสภาวะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 500 คน พบว่า ร้อยละ 89.8 ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์เป็นชาวพวน ร้อยละ 66.0 กลุ่มใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 49.0 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 88.0 กลุ่มใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ร้อยละ 25.6 กลุ่มใหญ่เป็นพ่อบ้าน/แม่บ้าน และร้อยละ 77.0 เรียนรู้การละเล่นพื้นบ้านจากพ่อแม่/เครือญาติ แสดงถึงผู้ให้ข้อมูลเป็นคนชาติพันธุ์ไทยพวนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจบการศึกษาระดับประถมศึกษาและอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษามาตั้งแต่เกิดและอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบัน มีอาชีพเป็นพ่อบ้านแม่บ้านและได้เรียนรู้การละเล่นพื้นบ้านพวนจากพ่อแม่และเครือญาติ ทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นมาจากกลุ่มผู้ที่ดำเนินชีวิตอยู่กับการละเล่นพื้นบ้านพวนมาแต่กำเนิด การให้ข้อมูลจึงมีคุณค่าโดยอาศัยวิถีชีวิตและประสบการณ์ เชิงประจักษ์เป็นการให้ข้อมูล ในข้อกระทงคำถามจำนวน 50 ข้อที่เป็นแบบสอบถาม ถึงความคิดเห็นของการละเล่นพื้นบ้านพวนที่มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมสภาวะกับดัชนีชี้วัด 6 อ. คือ อาหาร อากาศ อุจจาระ ออกกำลังกาย อารมณ์และอานาปานสติ ที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.44 - 4.62 แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลได้สัมผัสจริงรวมถึงการได้ร่วมกิจกรรมตามการดำเนินการละเล่นพื้นบ้านพวนในกิจกรรมตามเทศกาลหรืองานบุญประเพณีของไทยพวนในท้องถิ่น

ส่วนผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านพวน ที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสภาวะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย โดย 1) การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นหาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมด้วย KMO and Barlett's Test พบว่า ค่า MSA ตามวิธี Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.952 ซึ่งมีมากกว่า 0.5 และใกล้เคียง 1.00 มาก และผลการทดสอบด้วย Bartlett's test ใช้ทดสอบสมมติฐาน H_0 : ตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน H_1 : ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน การแจกแจงแบบไคสแควร์ (Chi-Square) = 18996.046 ได้ค่า Significance = 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 นั่นคือตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน แสดงว่า

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ 2) สกัดองค์ประกอบ โดยพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 ขึ้นไป พิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 52.038 ของความแปรปรวนทั้งหมด คำนำน้หนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของทั้ง 6 องค์ประกอบ 3) พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์หรือค่าน้หนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Component Matrix) พิจารณาตัวแปรที่มีค่าน้หนักองค์ประกอบ (Factor loading) ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปเข้าไปอยู่ในองค์ประกอบที่ 1 - 10 ในการวิเคราะห์นี้มีตัวแปรที่มี Cross loading มากกว่า 1 องค์ประกอบ (ตัวแปรจัดเข้าไปอยู่ในองค์ประกอบตั้งแต่ 2 องค์ประกอบขึ้นไป) ผู้วิจัยดำเนินการตัดทิ้งไม่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์ทोगอนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีวารีแมกซ์ (Varimax Method) การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการองค์ประกอบที่เหมาะสมจำนวน 6 องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีวารีแมกซ์ (Varimax) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 52.038 ของความแปรปรวนทั้งหมด และ 5) ตั้งชื่อองค์ประกอบ

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มาตั้งชื่อองค์ประกอบให้ความหมายครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบนั้น และเรียงตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้หนักองค์ประกอบของตัวแปรจากมากไปหาน้อย โดยแต่ละองค์ประกอบ วิเคราะห์ตามข้อกระทงคำถาม 50 ข้อและค่าน้หนักองค์ประกอบได้ชื่อ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สัมโพชนงค์ 7 และพละธรรม 7 สัมพันธ์กับการละเล่นพื้นบ้านอย่างสุนทรีย์เป็นการส่งเสริมสุขภาวะ 2) เทคโนโลยีวัฒนธรรมร่วมการละเล่นพื้นบ้านในบุญประเพณีเป็นมรดกภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทนำไปสู่เทคโนโลยีศาสนาในการเรียนรู้ถึงธรรมะและหลักคำสอนทางศาสนา 3) เทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน สร้างสุขภาวะและสัมพันธ์กับ 6 อ. คือ อาหาร อูจจาระ อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ และอานาปานสติ 4) เทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการกินพืชสมุนไพรในการละเล่นพื้นบ้าน ช่วยส่งเสริมสุขภาพอาหารเป็นยาและช่วยในระบบการย่อยอาหาร 5) ศิลปะการแสดงหรือการละเล่นพื้นบ้าน สัมพันธ์กับการส่งเสริม “ศรัทธา” และการฟื้นฟูสุขภาวะด้วย 7 พุทธวิธีรักษาโรค และ 6) การเคลื่อนไหวตามจังหวะร่ายรำตามครรลองเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน ช่วยฝึกจิต ลมหายใจ และเข้าถึงอานาปานสติ

อภิปรายผล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะในประเทศไทย ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการเล่นพื้นบ้านพวนที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย พบว่า ภูมิหลังความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทยที่ถูกกวาดต้อนและอพยพมาจากแคว้นเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อ 200 ปีได้นำการแสดงและการเล่นพื้นบ้านติดมาด้วยเพื่อให้มีกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริง โดยมีกุศโลบายเพื่อเป็นการออกกำลังกายและก่อให้เกิดความสามัคคีกันระหว่างผู้เล่นและผู้ชม การแสดงและการเล่นพื้นบ้านพวนเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตและวิถีประเพณีในสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดของผู้เล่น การเล่นจะลดความตึงเครียดจากการประกอบอาชีพ ได้พบปะสังสรรค์ซึ่งกันและกัน มีความสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วีรชัย สิงห์คำ เรื่องการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านถนนแค ตำบลถนนแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า วิถีชีวิตประจำวันของชาติพันธุ์ไทยพวน มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ มีความผูกพันใกล้ชิดกับครอบครัวและหมู่ญาติพี่น้องมีการถ่ายทอดภูมิความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนกิจกรรมนันทนาการและความสนุกสนานรื่นเริง และไทยพวนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (วีรชัย สิงห์คำ, 2562) และการศึกษาวิจัยด้านสุขภาพของ ธรรธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย พฤติกรรมสุขภาพด้านการจัดการความเครียดใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุตำบลโพรงมะเดื่อ จังหวัดนครปฐม พบว่าการรับประทานอาหาร อยู่ในระดับดี การออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการความเครียดอยู่ในระดับพอใช้และการปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย อยู่ในระดับดี (ธรรธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม, 2550)

2. ศึกษาและคัดสรรกรณีการเล่นพื้นบ้านพวนที่ส่งเสริมสุขภาวะในประเทศไทย 3 กรณี พบว่า ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์มาจากการดำรงชีวิตและเกิดกิจกรรมทางด้านการนันทนาการโดยมีดนตรีทั้งดีด สี ดี เป่าเพื่อให้เกิดเสียงเพลง มีส่วนเกี่ยวข้องกับสุขภาพแม้แต่ทางพุทธศาสนายังมีพุทธศาสนิตว่า “อโรคยา ปรมาลาภา” หมายถึงความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 6 อ. คือ อ.ที่ 1 อาหาร อ.ที่ 2 อากาศ อ.ที่ 3 อุจจาระ อ.ที่ 4 ออกกำลังกาย อ.ที่ 5 อารมณ์ และ อ.ที่ 6 อานาปานสติ พบการเล่นพื้นบ้าน ที่ร่วมการคัดสรรกับผู้รู้ภูมิปัญญาในพื้นที่ศึกษาได้ 3 กรณี ประกอบด้วย ลำพวน หม่ากะเล็งเก็งกับ และนางกวัก เป็นกรณีคัดสรรที่มีคุณค่ามีความสัมพันธ์กับดัชนีชี้วัด 6 อ. ซึ่งมีความคิดเห็นเป็นทิศทางเดียวกันว่าการแสดงหรือการเล่นพื้นบ้านที่ยังปรากฏอยู่บ้างก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นต่อ ๆ ไปหรือเอาไว้แสดงให้เห็นเมื่อนักท่องเที่ยวอยากชมการแสดงนั้น การเล่นพื้นบ้านยังมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และแนวทาง

การดำรงชีวิตที่มีค่านิยมที่ดีของสังคมไว้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนรัตน์ แผลกวงศ์ ศึกษา ลำพวน: กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการลำพวน ความสัมพันธ์ของลำพวนใน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่มีต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของกลอนลำพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษา พบว่าลำพวนเป็นวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษของชาวพวนมาแต่โบราณ ลักษณะเด่นของลำพวน เป็นการขับลำนำ ทำนองซับซ้อนหรือที่เรียกว่า “ลำ” เป็นภาษาพวนกลอนลำพวน ใช้ปฏิภาณไหวพริบและประสบการณ์ผู้กร้อยเป็นถ้อยคำพูดจาโต้ตอบกันในลักษณะคำคม สุภาษิต คำพังเพยเปรียบเทียบกับที่เรียกว่า ฃญา การวิเคราะห์องค์ประกอบของกลอนลำพวน ทั้งในงานแต่งงาน (งานดอง) งานบวชและงานศพ (งานเฮือนดี) พบว่า ลักษณะคำประพันธ์ของกลอนลำพวนไม่สามารถกำหนดรูปแบบตายตัวในลักษณะโครงสร้างของคำประพันธ์ได้ คีตลักษณ์ (Form) ของกลอนลำพวนจัดอยู่ในประเภทเพลงท่อนเดียว ไม่มีการบรรเลงซ้ำ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับลำพวน คือ งานประเพณีฮีตสิบสองหรือประเพณีการทำบุญของชาวพวนในรอบ 1 ปี ซึ่งแต่ละงานจะนำเอาลำพวนมาแสดงเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน และผ่อนคลายจากความโศกเศร้า แสดงให้เห็นว่าลำพวนมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของชาวพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทั้งยามทุกข์และยามสุข (กาญจนรัตน์ แผลกวงศ์, 2554)

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบของเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านพวนที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาพ พบว่าเทคโนโลยีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในองค์ประกอบของสุขภาพที่ดี 6 อ. ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทางพุทธศาสนาถึงสภาวะความนิ่งของจิตที่ส่งผลให้เกิดสมาธิและกำหนดตัวเราให้ควบคุมตนเองได้ ทั้งการเคลื่อนไหวและการอยู่นิ่ง มีสมาธิ จิตไม่ฟุ้งซ่าน ใช้หลัก 6 อ. ในการดูแล ประกอบด้วย อาหาร อากาศ อารมณ์ อุจจาระ ออกกำลังกายและอานาปานสติ เป็นดัชนีชี้วัดสุขภาพการณที่มีสุขภาพดีมีจำนวน 6 ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 สัมโพชฃงค์ 7 และพละธรรม 7 สัมพันธ์กับการละเล่นพื้นบ้านอย่างสุนทรีย์เป็นการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

องค์ประกอบที่ 2 เทคโนโลยีวัฒนธรรมร่วมการละเล่นพื้นบ้านในบุญประเพณีเป็นมรดกภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไท นำไปสู่เทคโนโลยีศาสนาในการเรียนรู้ถึงธรรมะและหลักคำสอนทางศาสนา

องค์ประกอบที่ 3 เทคโนโลยีวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านสร้างสุขภาวะและสัมพันธ์กับ 6 อ. คือ อาหาร อูจจาระ อากาศ ออกกำลังกาย อารมณ์ และอานาปานสติ

องค์ประกอบที่ 4 เทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการกินพืชสมุนไพรในการเล่นพื้นบ้านช่วยส่งเสริมสุขภาพอาหารเป็นยาและช่วยในระบบการย่อยอาหาร

องค์ประกอบที่ 5 ศิลปะการแสดงหรือการเล่นพื้นบ้านสัมพันธ์กับการส่งเสริม “ศรัทธา” และการฟื้นฟูสุขภาวะด้วย 7 พุทธวิธีรักษาโรค

องค์ประกอบที่ 6 การเคลื่อนไหวตามจังหวะรายำตามครรลองเทคโนโลยีวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านช่วยฝึกจิตลมหายใจและเข้าถึงอานาปานสติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่เมืองพวน แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อพยพหนีภัยจากสงครามมาเพื่อต้องการความสงบสันติสุขได้นำเอาภาษาพวน วิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีการแสดงการเล่นพื้นบ้าน ที่สะท้อนวิถีชีวิตและวิถีประชาในสังคมและความสัมพันธ์เกี่ยวกับศาสนาพุทธ การเล่นพื้นบ้านยังสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีของสังคมไว้อย่างเหมาะสมจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเทคโนโลยีวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านพวนที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย มี 6 องค์ประกอบ ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัย ทั้ง 3 ประเด็นกล่าวคือ 1) ด้านบริบทของชุมชนไทยพวน 2) ด้านการคัดสรรการเล่นที่มีคุณค่าและส่งเสริมสุขภาวะตามดัชนีชี้วัด 6 อ. การเล่นพื้นบ้านพวน 3) กรณียังดำรงอยู่และสามารถสืบสานให้คงอยู่ต่อไปได้พร้อมที่จะส่งต่อให้คนรุ่นต่อไป คือ 1) ลำพวน เป็นการเล่นที่ใช้จังหวะการร้องและฝึกสติแก่ผู้แสดง 2) หม่ากะเล้งเก้งก๊ีบ เป็นการเล่นที่กำกับการฝึกสติให้อยู่กับเคลื่อนไหวในจังหวะการเล่น 3) นางกวก เป็นการเล่นที่กำกับการสมาธิบนความเคลื่อนไหว ซึ่งมีความสำคัญด้านมรดกภูมิปัญญาชาติพันธุ์และเหมาะสมกับการส่งเสริมสุขภาวะให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนและส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ ให้ไทยพวนในแหล่งอื่น ๆ ได้เห็นความสำคัญและร่วมอนุรักษ์สืบสานต่อไป และการค้นพบ 6 องค์ประกอบนั้น ควรนำเสนอให้องค์กรสำคัญ 3 กลุ่มดังนี้ นำไปพัฒนาและศึกษาต่อไป ได้แก่ 1) หน่วยงานทางสังคมท้องถิ่น บ้าน วัด โรงเรียน - ราชการ (บ ว ร) ควรให้ความร่วมมือกันในการธำรงรักษาและต่อยอดให้การเล่นพื้นบ้านมีความน่าสนใจและสามารถนำไปต่อยอดเป็นการแสดงประจำถิ่นที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ 2) หน่วยงานสถาบันการศึกษา ทั้งระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยและองค์กรทางวิชาการนำองค์ความรู้ ที่ได้รับจากการถ่ายทอดการเล่นพื้นบ้านพวนไปพัฒนาต่อยอดสามารถนำแนวคิดไปพัฒนาทำการวิจัยที่มีรายละเอียดในแหล่งไทยพวนอื่น ๆ ในประเทศไทย เพื่อการค้นพบการเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ และ 3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การท่องเที่ยว สาธารณสุข ควรร่วมกัน

จัดทำโครงการพัฒนาการเล่นพื้นบ้านชาติพันธุ์ให้มีชื่อเสียง มีรูปแบบที่น่าสนใจ มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพประชาชนตามนโยบายสาธารณสุขชาติ เพื่อสามารถนำไปต่อยอดให้เป็นการเล่นที่เป็นการแสดงนำเสนอเป็น อัตลักษณ์ชุมชนไทยพวนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจศึกษาได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร.
- กาญจนา รัตน แผลกวงศ์. (2554). ลำพวน : กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2541). ตำนานและพงศาวดารพวน: อุดมการณ์สมานฉันท์ระหว่างเผ่าพันธุ์. ใน เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสรีนธร.
- ธราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม. (2550). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ปาริชาติ เทพอารักษ์ และอมรรววรรณ ทิพนอม. (2550). สุขภาวะของคนไทย จุดเริ่มต้นของความอยู่เย็นเป็นสุข. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 44(ฉบับที่ 1), 12-17.
- รัชดา พัฒเย็นชื่น และสมาลี ศรีชมพู. (2545). ประเพณีไทยพวน. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- วรางคณา ผลประเสริฐ. (2558). สุขภาพผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2564 จาก [http : //www.Stou.ac.th/stoukc](http://www.Stou.ac.th/stoukc)
- วิรัชวงศ์ ธรรมวงษ์. (28 กันยายน 2563). การบริหารงานชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย. (พัชรินทร์ คำสุวรรณ, ผู้สัมภาษณ์)
- วิรัช สิมคำ. (2562). การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านถนนแค ตำบลถนนแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ราชภัฏจันทรเกษม, 7(ฉบับที่1), 15 -25.
- สาธโร โสรจโสรัจประสพสันติ. (7 เมษายน 2563). ไทยพวนตำบลหาดเสี้ยว. (พัชรินทร์ คำสุวรรณ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรศิริ ปาณินท์. (2555). ลาวพวน: จากเชียงใหม่สู่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2564 จาก <http://www.surf.su.ac.th/node/44>

รูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย*

A MANAGEMENT PATTERN AFTER MAIZE HARVESTING,
USING A VALUE CHAIN MODEL IN THE NORTHERN PART
OF THAILAND

นที เทพโกชน์

Natee Theppot

วิชิต อุอัน

Vichit Uon

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: natee.theppot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการที่มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการ และห่วงโซ่คุณค่าที่มีต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย และ 3) สร้างแบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย จำนวน 400 ตัวอย่าง นำมาใช้วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อสร้างแบบจำลอง และใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกสำคัญ จำนวน 9 ท่าน ทำการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันผลที่ได้ในเชิงปริมาณสำหรับแบบจำลอง ผลการวิจัย พบว่า 1) กลยุทธ์การผลิตด้านการวางแผนและด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต กลยุทธ์การตลาดด้านราคา และกลยุทธ์การจัดการด้านคน อยู่ในระดับสูงที่สุด 2) กลยุทธ์การผลิต การตลาด และการจัดการส่งผลทางตรงต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และส่งผล

* Received 15 March 2021; Revised 27 August 2021; Accepted 31 August 2021

ทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า และ 3) แบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: แบบจำลอง, รูปแบบการจัดการ, ห่วงโซ่คุณค่า, ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the factors of production strategy, marketing strategy and management strategies influencing the value chain of maize husk and husk management. 2) to study the influence of factors on production strategy, marketing strategy, management strategy and the value chain towards the performance of post-harvest value additions of maize using the value chain in Thailand and 3) to create a post-harvest value chain management model in the northern area of Thailand using a blended research method during the quantitative research the topographic sampling among 400 maize farmers in Thailand was used to analyze the structural equation model to create a model and using structural relationship analysis and qualitative use specific groups of key contributors nine leaders of maize growers in the major cultivating provinces conducted interviews to confirm the quantitative results of the model. The results of the study revealed that 1) production strategy, personnel development planning for production and the implementation of personnel development for production are at the highest level. Marketing strategy the price is at the highest level. Management strategy people at the highest level. 2) production strategy, marketing strategy and management strategy have a direct impact on the value chain of maize husk and stalk management in Thailand and indirectly affect the performance of post-harvest value additions of maize using the value chain and 3) the model was consistent with empirical data

Keywords: Model, Management Model, Value Chain, Maize

บทนำ

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจรองมาจากข้าว และกว่าร้อยละ 90 ของการปลูกข้าวโพดของไทยเป็นการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2558) ดังนั้นความต้องการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น เหตุผลคือในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้ใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ของอาหารสัตว์ทั้ง

ประเทศ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2559) เนื่องจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีคุณค่าทางอาหารที่ดีกว่าวัตถุดิบอื่น ๆ โดยสถิติของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดทำสถิติปริมาณการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี พ.ศ. 2559/60 (2560) เนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศของประเทศไทยอยู่ที่ 6,489,813 ไร่ ส่วนใหญ่เพาะปลูกทางภาคเหนือมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 4,470,802 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 68.89 ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

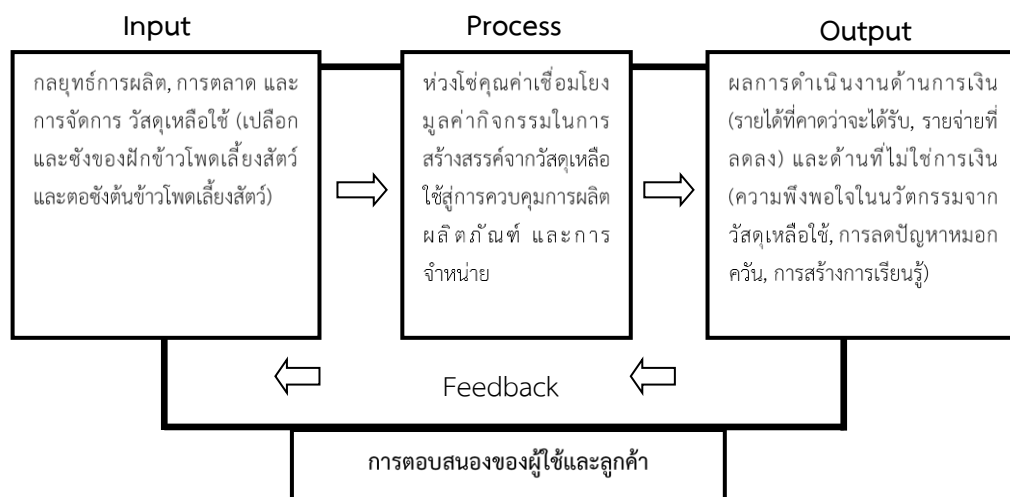
สภาพปัญหาในปัจจุบันของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกมากขึ้น เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช ค่าแรงงาน ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูงส่งผลให้ผลตอบแทนที่ลดลง ตามมาด้วยปัญหาหนี้สินของเกษตรกร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) และปัญหาที่สำคัญคือหมอกควันจากการเผาเพื่อเพาะปลูกพืชข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใหม่ในพื้นที่ภาคเหนือ จากรายงานของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัญหาหมอกควันได้สร้างความเสียหายคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ 20,000 ล้านบาทต่อปี ส่วนใหญ่เกิดจากการเผาเปลือกฝักและตอซังหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้จากการศึกษาภาพถ่ายดาวเทียม GISTDA พบว่า ระหว่างปี 2545 - 2556 มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้น 109% โดย 61% เป็นพื้นที่ป่า ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม หน้าดินถูกชะล้าง เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกที่เป็นที่ดอนจึงต้องใช้วิธีเผา (ไทยโพส, 2558) ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวทั้งปัญหาการมีต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สูงขึ้น และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากหมอกควัน

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือทิ้งที่เกิดขึ้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อที่จะช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รวมไปถึงการสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรจากการแปรรูปเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และลดปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาเพื่อการเพาะปลูกใหม่ จึงได้นำแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของ Porter, M. E. ที่ได้อธิบายความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มกิจกรรมภายในและเกี่ยวเนื่องกันกับการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบ เริ่มตั้งแต่การรับวัตถุดิบเข้าระบบวัตถุดิบผ่านเข้าสู่กระบวนการแปลงสภาพจนกระทั่งกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป (Porter, M. E., 1985) ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับภาคการเกษตรของกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ และสอดคล้องกับการปฏิรูปภาคการเกษตรของรัฐบาลที่กำลังดำเนินการอยู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ที่หลายภาคส่วนให้ความสำคัญกับการใช้นวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ในประเทศไทย โดยใช้ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ตามแนวคิดของ Von Bertalanffy, L. (Von Bertalanffy, L., 1968) เป็นทฤษฎีหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัยดังภาพที่ 1 และจากการวิจัย

ชี้ให้เห็นว่าห่วงโซ่คุณค่าได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่สามารถสร้างคุณค่าในกิจกรรมต่าง ๆ (Value - Added Activities) ของชุมชน ส่งผลให้การดำเนินการของชุมชนในการผลิตสินค้าเกิดความสัมฤทธิ์ผลในแง่ของการเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้าหรือวัตถุดิบที่เหลือใช้ในชุมชนได้ ในฐานะที่ผู้ศึกษาสนใจในการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า เพื่อเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรในการลดต้นทุนในการเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว และวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อันนำไปสู่ผลการดำเนินงานของชุมชนในการที่จะเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายให้กับครัวเรือนของเกษตรกรในชุมชน รวมถึงบรรเทาปัญหาหมอกควันในพื้นที่ แต่ยังมีขาดรูปแบบหรือแบบจำลองในการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะนำแนวคิดของ Porter, M. E. (Porter, M. E., 1985) มาประยุกต์ใช้กับการจัดการและกระบวนการในการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย จะมีการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ 5 กิจกรรม แบ่งเป็นกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ตัดกิจกรรมการบริการเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้ในเชิงของธุรกิจของนวัตกรรม และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และกิจกรรมสนับสนุนอีก 4 กิจกรรม เพื่อจะสร้างคุณค่าในกิจกรรมต่าง ๆ (Value - Added Activities) ของห่วงโซ่คุณค่า เริ่มตั้งแต่กิจกรรม 1) โลจิสติกส์ขาเข้า การสนับสนุนให้เกิดการรวมเป็นกลุ่มเกษตรกรเพื่อการจัดหาและรวบรวมวัตถุดิบ (เปลือกและซังของฝักข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) 2) การปฏิบัติการ ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ 3) โลจิสติกส์ขาออก การจัดตั้งศูนย์รวบรวม เก็บรักษา กระจาย และวางแผนการจัดส่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้แก่ลูกค้าที่ต้องการ 4) การตลาดและการขาย การร่วมกันฝึกอบรมให้ความรู้/วิชาการการจัดการด้านการตลาดและการขายแก่กลุ่มเกษตรกร รวมถึงการจัดสรรช่องทางการจัดจำหน่าย และ 5) กิจกรรมสนับสนุนต่าง ๆ ในด้านบัญชี ด้านการจัดการทั่วไป การบริหารทรัพยากรบุคคล การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ การจัดหา/จัดซื้อวัตถุดิบเพื่อประกอบการแปรรูปตามแผนการผลิต ร่วมกับการศึกษาตัวแปรกลยุทธ์การผลิต (Zhang, Y. et al., 2019) กลยุทธ์การตลาด (Daniel, C. O., 2018) และกลยุทธ์การจัดการ (Maziti, L. et al., 2018) ที่สนับสนุนห่วงโซ่คุณค่า (Suphatranon, S. et al., 2018) ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยจากการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ทราบถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานจากการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือที่เกิดขึ้นหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ด้วยห่วงโซ่คุณค่า อีกทั้งยังทำให้ได้โมเดลที่ก่อให้เกิดแนวทางในการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า ผ่านปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายในการลดต้นทุนในการเพาะปลูกที่ได้จากการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาปัญหาหมอกควันในพื้นที่ได้

ภาพที่ 1 แสดงการนำทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการที่มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการ และห่วงโซ่คุณค่าที่มีต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย
3. เพื่อสร้างแบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) ของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร จำนวน 238,757 ครัวเรือน คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย (ฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง, 2562)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย จำนวน 400 ตัวอย่าง (Yamane, T.,

1973) โดยการสุ่มจำแนกตามจังหวัดที่ปลูก ซึ่งมีจำนวนเพียงพอและมากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 6 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งเงินทุน ภาระหนี้สิน และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลักษณะคำถามเป็นแบบตัวเลือก (Checklist) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การผลิต ประกอบด้วย ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต การวางแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต การดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต และการประเมินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด ประกอบด้วย ผลผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการ ประกอบด้วย คน งบประมาณ วัสดุทรัพยากร และการบริหาร ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับห่วงโซ่คุณค่า ประกอบด้วย โลจิสติกส์ขาเข้า การปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย และกิจกรรมสนับสนุน ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ด้านการเงิน และด้านที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งในส่วนที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ผู้วิจัยใช้มาตรวัดจากงานวิจัยของ Day, G. (Day, G., 2002) เป็นมาตรวัดแบบ Five - point Likert - type Scale Ranging และทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งผลการประเมินมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 และนำไปวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) และหาค่าความเที่ยงโดยวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.976

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบจำลองที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย จำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อสร้างแบบจำลองการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย และเพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS โดยใช้เทคนิคสถิติ Structural Equation Modeling (SEM)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ผู้บริหารหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกสำคัญ จำนวน 9 ท่าน

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้ได้ข้อมูลยืนยันแบบจำลองและสร้างแบบสอบถามที่มีข้อความที่ครอบคลุมรายละเอียดของตัวแปรที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่สร้างขึ้นการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 9 ท่าน เพื่อยืนยันผลที่ได้จากการศึกษาในเชิงปริมาณสำหรับแบบจำลองการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย และเสนอแนวทางเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาเขียนบรรยายสรุป โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อยืนยันผลที่ได้จากการศึกษาในเชิงปริมาณหรือแบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการที่มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

1.1 กลยุทธ์การผลิต (X1) ประกอบด้วย ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต การวางแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต การดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต และการประเมินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการผลิต มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยโดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.27 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2 กลยุทธ์การตลาด (X2) ประกอบด้วย ผลิตรถยนต์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.28 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3 กลยุทธ์การจัดการ (X3) ประกอบด้วย คน งบประมาณ วัสดุทรัพยากร และการบริหาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการ และห่วงโซ่คุณค่าที่มีต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย พบว่า

2.1 กลยุทธ์การผลิต (X1) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.18 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 กลยุทธ์การตลาด (X2) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.14 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 กลยุทธ์การจัดการ (X3) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.18 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.4 ห่วงโซ่คุณค่า (Y1) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.51 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการสร้างแบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

ผลการพัฒนาแบบจำลองรูปแบบการจัดการห่วงโซ่คุณค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ดังแสดงในตารางที่ 1 และ ภาพที่ 2

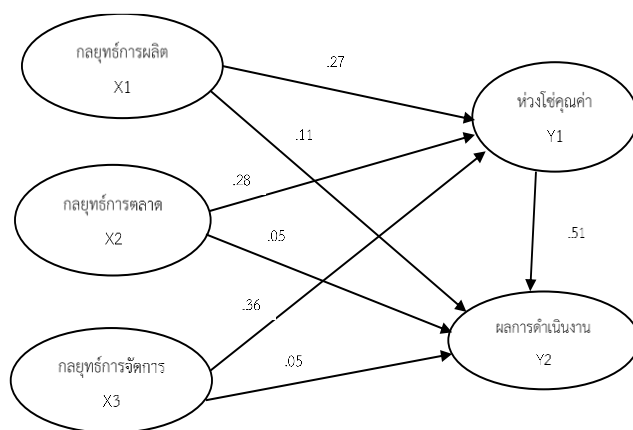
ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดองค์ประกอบของกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการ ห่วงโซ่คุณค่า และผลการดำเนินงาน

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				
	สัมประสิทธิ์	SE	T	คะแนนองค์ประกอบ	R ²
ด้านความเป็นในการพัฒนาบุคลากร	0.49	-	-	0.08	0.24
ด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากร	0.58	0.18	6.642**	0.10	0.33
ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร	0.59	0.22	5.888**	0.09	0.35
ด้านการประเมินการพัฒนาบุคลากร	0.57	0.20	5.644**	0.10	0.33

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R ²
	สัมประสิทธิ์	SE	T	คะแนนองค์ประกอบ	
ด้านผลิตภัณฑ์	0.56	-	-	0.13	0.32
ด้านราคา	0.55	0.18	6.408**	0.05	0.30
ด้านการจัดจำหน่าย	0.68	0.17	7.314**	0.14	0.46
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.66	0.19	6.977**	0.16	0.44
ด้านคน	0.70	-	-	0.30	0.49
ด้านงบประมาณ	0.73	0.13	7.940**	0.29	0.53
ด้านวัสดุทรัพยากร	0.52	0.15	6.031**	0.04	0.27
ด้านการบริหาร	0.63	0.13	7.001**	0.20	0.39
ด้านโลจิสติกส์นำเข้า	0.58	-	-	0.12	0.34
ด้านการปฏิบัติการ	0.67	0.11	7.994**	0.17	0.45
ด้านโลจิสติกส์ขาออก	0.60	0.11	8.211**	0.11	0.36
ด้านการตลาดและการขาย	0.60	0.12	7.768**	0.10	0.36
ด้านกิจกรรมสนับสนุน	0.60	0.11	8.185**	0.10	0.36
ด้านการเงิน	0.69	-	-	0.24	0.47
ไม่ใช่ด้านการเงิน	0.77	0.14	7.461**	0.38	0.59

Chi-Square = 110.134, df = 98, p-value = 0.189, RMSEA = 0.021, GFI = 0.963, AGFI = 0.928, **p ≤ 0.01

Chi-square = 106.090, df = 101, p = .345, CMIN/DF = 1.050, RMSEA = .013, CFI = .997, GFI = .964, AGFI = .932, RMR = .021

ภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่า ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบจำลอง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแบบจำลอง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.050$, RMSEA = 0.013, RMR = 0.021, CFI = 0.997, GFI = 0.964 และ AGFI = 0.932 และผลการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถสรุปและยืนยันผลของ

โมเดลรูปแบบการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโมเดล เนื่องจากได้ผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามหลักวิชาการ และตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ในภาพรวมจะมีผลต่อการสนับสนุนและส่งเสริมห่วงโซ่คุณค่า และจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มได้ แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจึงจะเกิดความเป็นไปได้ในเชิงของการสร้างรายได้ และลดรายจ่ายให้กับเกษตรกร และเห็นด้วยกับตัวแปรแต่ละตัว โดยในด้านกลยุทธ์การผลิต มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินงานของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งการดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้วยการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการแปรรูป จะช่วยให้กระบวนการในห่วงโซ่คุณค่าการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในด้านปฏิบัติการมีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนของกลยุทธ์การตลาด มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินงานของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเห็นว่าการดำเนินการด้านการจัดจำหน่าย ด้วยการสนับสนุนให้ได้มีการแปรรูป และที่สำคัญคือการดำเนินการด้านการส่งเสริมการตลาด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ได้จากการแปรรูป ส่วนกลยุทธ์การจัดการ มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินงานของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยมีความเห็นว่าคน และงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะสนับสนุนให้การดำเนินการในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะต้องมีการรวมกันเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมีเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ หรือเอกชนเข้ามาให้การอบรมโดยอาจจะจัดตั้งศูนย์การแปรรูป ขึ้นมาบริหาร โดยภาครัฐ หรือภาคเอกชนในพื้นที่ซึ่งจะต้องเข้ามาทำงานร่วมกันกับเกษตรกรเพื่อช่วยมีความมั่นคงทางรายได้ และลดปัญหาหมอกควันจากการเผาเศษวัสดุเหลือจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ในระยะยาว

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการที่มีอิทธิพลต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

1. กลยุทธ์การผลิต มีอิทธิพลทางตรงต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรมด้วยการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านของการวางแผน การดำเนินการ และประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาบุคลากรในเชิงของการใช้เทคโนโลยีการผลิตและผลิตนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีอิทธิพลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและชังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากความสำเร็จของห่วงโซ่คุณค่าจะถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมด้านสินค้า (Blokland & Santema, 2016) และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการปรับปรุงและการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ยังนับเป็นกระบวนการทางธุรกิจที่สนับสนุนห่วงโซ่คุณค่าเชิงรุก ฉะนั้นกระบวนการทางธุรกิจ นวัตกรรมจึงมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่คุณค่าในการผลิต (Moller, C., 2015)

2. กลยุทธ์การตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์ในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนกิจกรรมในด้านการปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย เนื่องจากคุณค่าผลิตภัณฑ์ที่องค์กรสร้างขึ้นหากดำเนินการในระดับที่เหมาะสมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างแท้จริง จะส่งผลให้ลูกค้ากลับไปซื้อสินค้าและทำธุรกรรมเพื่อการซื้อขายผลิตภัณฑ์และบริการอันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่คุณค่า (Porter, M. E., 1985) และกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญ ในส่วนของการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดด้วยการโฆษณา นับมีส่วนสำคัญต่อสร้างมูลค่าในห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (Khatun, R. et al., 2016)

3. กลยุทธ์การจัดการ มีอิทธิพลทางตรงต่อห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประเทศไทย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การจัดการทั้งในด้านคน งบประมาณ วัสดุทรัพยากร และการบริหาร มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเป็นส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนกิจกรรมในด้านโลจิสติกส์ขาเข้า การปฏิบัติการ และโลจิสติกส์ขาออก เนื่องจากการใช้เทคนิคการจัดการและการเอาใจใส่ของผู้บริหารต่อข้อจำกัดบางประการที่อาจนำไปสู่การประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ห่วงโซ่คุณค่าหรือกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่าภายในองค์กรสามารถนำไปสู่การบรรลุการแข่งขันทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพได้ (Calatayud, A. & Ketterer, J. A., 2016)

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การจัดการ และห่วงโซ่คุณค่าที่มีต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าในประเทศไทย

1. กลยุทธ์การผลิต ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การผลิตจะส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานในการสร้างรายได้ ลดรายจ่ายของเกษตรกร และลดปัญหาหมอกควันได้อย่างมีนัยสำคัญนั้นจะต้องดำเนินการโดยอาศัยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีใหม่เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการซึ่งจะต้องสนับสนุนการทำงานของห่วงโซ่คุณค่าเชิงรุกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านโลจิสติกส์ขาเข้า

การปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย และกิจกรรมสนับสนุน ซึ่งจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Moller, C., 2015)

2. กลยุทธ์การตลาดไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การตลาดจะส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานในการสร้างรายได้ ลดรายจ่ายของเกษตรกร และลดปัญหาหมอกควัน ได้นั้นจะต้องดำเนินการโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดในด้านของการจัดจำหน่าย การตลาด และการขาย ซึ่งจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สร้างมูลค่าเพิ่มหรือสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในด้านของรายได้เสริม และการลดรายจ่ายของเกษตรกร การศึกษางานวิจัยของ Porter, M. E. ที่ว่า การที่องค์กรจะได้รับความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างแท้จริง และมีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายไปยังกลุ่มลูกค้าที่ถูกต้องและจะต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่มีประสิทธิภาพและกลยุทธ์ดังกล่าวจะต้องถูกสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนผ่านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่คุณค่า (Porter, M. E., 1985)

3. กลยุทธ์การจัดการไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การจัดการจะส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานในการสร้างรายได้ ลดรายจ่ายของเกษตรกร และลดปัญหาหมอกควัน ได้นั้นจะต้องดำเนินการโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการจัดการในด้านของการเงินหรืองบประมาณ คน และการบริหารจัดการ เป็นตัวผลักดันหรือสนับสนุนการทำงานของกิจกรรมตลอดห่วงโซ่คุณค่าในการบริหารกิจกรรมโลจิสติกส์ขาเข้า การปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย และกิจกรรมสนับสนุน เพื่อสร้างมูลค่าตลอดห่วงโซ่คุณค่า อันจะทำให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างรายได้ และลดรายจ่ายให้กับเกษตรกร การศึกษางานวิจัยของ Calatayud, A. & Ketterer, J. A. ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของภาครัฐที่จะต้องมียุทธศาสตร์มากขึ้นที่จะทำให้ภาคเอกชนเข้าถึงแหล่งทุนอันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางการเงินเพื่อให้ภาคเอกชนสามารถเข้าถึงห่วงโซ่คุณค่า สามารถบริหารจัดการกับห่วงโซ่คุณค่า ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลจากการบริหารหรือการบรรลุผลการดำเนินงานองค์กรตามเป้าหมายต่อไป (Calatayud, A. & Ketterer, J. A., 2016)

4. ห่วงโซ่คุณค่า มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า กิจกรรมโลจิสติกส์ขาเข้า การปฏิบัติการ โลจิสติกส์ขาออก การตลาดและการขาย และกิจกรรมสนับสนุน เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สัมฤทธิ์

ผลได้ เนื่องจากห่วงโซ่คุณค่าเป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร เพื่อที่จะสร้างคุณค่าในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มอันเป็นการเชื่อมโยงกับคู่ค้าในห่วงโซ่อุปทานด้วยการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งภายใน และภายนอกกลุ่ม ทั้งในด้านของกิจกรรมการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การแปรรูป การส่งมอบสินค้า การบริหารให้กับลูกค้า โดยมุ่งสร้างความสามารถในการแข่งขัน และความพึงพอใจให้กับผู้ที่มาซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำให้เกิดประสิทธิผลกับการดำเนินการของกลุ่มได้ (Porter, M. E., 1985) และองค์กรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาวិธีการที่องค์กรและพนักงานสามารถที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งนั่นก็คือ การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ที่จะช่วยให้องค์กรระบุวิธีที่การสร้างมูลค่าหรือคุณค่าให้กับลูกค้าผ่านผลิตภัณฑ์ที่ยอดเยี่ยม ที่เป็นผลงานของทุกคนในองค์กรได้ (Harrison, K., 2018)

การสร้างแบบจำลองการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

บริบทของกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด และกลยุทธ์การจัดการ ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ห่วงโซ่คุณค่าเป็นหัวใจหลักของการศึกษาในแบบจำลองนี้ ดังนั้นผลทางตรงในแบบจำลองของกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด และกลยุทธ์การจัดการ ที่ส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จึงไม่ควรมี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า บริบทของกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด และกลยุทธ์การจัดการ กรณีศึกษาในรายงานไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า แต่จะส่งผลทางอ้อมผ่านห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังนั้นห่วงโซ่คุณค่าจึงเป็นหัวใจหลักของการศึกษาในแบบจำลองนี้ ดังนั้นผลทางตรงในแบบจำลองของกลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาด และกลยุทธ์การจัดการ ที่ส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จึงไม่ควรมี และสำหรับการนำไปปฏิบัติ ผู้ใช้ควรนำตัวแบบโมเดลรูปแบบการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่า ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ไปประยุกต์ใช้โดยพิจารณาระดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเป้าหมายการดำเนินงานในการที่จะเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และแก้ปัญหาหมอกควันในพื้นที่ โดยมอบหมายให้ผู้บริหารของกลุ่ม โดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเอกชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้การอบรม ร่วมกันในการวางแผนกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการจัดการ เพื่อการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าของการจัดการเปลือกและซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ ซึ่งทั้ง

3 ฝ่าย จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ โดยใช้โมเดลเป็นต้นแบบ และเนื้อหาในการพัฒนา อาทิ ด้านกลยุทธ์การผลิต กลุ่มเกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐและ/หรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมกันในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจความต้องการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการสนับสนุนด้านงบประมาณและผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และมีการติดตามผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ และด้านกลยุทธ์ตลาด มีการสำรวจความคิดเห็นของผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเกษตรกรมีความสนใจมากที่สุด มีการหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่เกษตรกร ด้านกลยุทธ์การจัดการ มีการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจ และจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการผลิตและจำหน่ายนวัตกรรมที่ได้จากการแปรรูป และมีการจัดทำแผนบริหารและแผนประกอบการ และด้านห่วงโซ่คุณค่า กลุ่มเกษตรกรทำหน้าที่จัดหาและรวบรวมวัตถุดิบ โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเทคโนโลยีด้วยการจัดหาวัสดุ และมีการวางแผนการผลิตที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า เจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้อง เข้าไปทำการส่งเสริมการตลาดในพื้นที่ชุมชนด้วยการหาตลาดหรือโรงงานมารับผลผลิตจากการแปรรูป และควรมีการนำผลการดำเนินงานของกลุ่ม นำไปประเมินเพื่อในการแก้ไข หรือพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการและกระบวนการเพิ่มมูลค่าหลังการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าของประเทศไทยในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ผู้บริหารหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้การสนับสนุน เอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- ฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง. (2562). ข้อมูลจำนวนครัวเรือนที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก http://farmerone.org:9502/analytics/saw.dll?Portal&PortalPath=%2Fshared%2FFarmerOne%2Fmain_corn&NQUser=big13&NQPassword=bigdata13
- ไทยโพส. (2558). ตั๋วฉกักรหมอกควันภาคเหนือ. เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.risk.com.thai.org/en/news/newspaper-detail.php?id=30538&pcid=71&pcpage=962>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). ราคาสินค้าเกษตรบางตัวที่ดีขึ้น หนูนรายได้เกษตรกรปี'60 เป็นบวก 2 ปีติดต่อกัน (กระแสนธรศน์ ฉบับที่ 2806). เรียกใช้เมื่อ 17

- มิถุนายน 2559 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/36030.aspx>
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2559). ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง ทิศทางพืชเศรษฐกิจไทยในอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรทรัพย์การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). ตารางแสดงรายละเอียดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2562 จาก <http://www.oae.go.th/view/1/ตารางแสดงรายละเอียดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์/TH-TH>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). หนี้สินของครัวเรือนเกษตร พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2562 จาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/House_debt_2558/files/assets/common/downloads/publication.pdf
- สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2558). ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับการสูญเสียพื้นที่ป่า : ปัญหาและทางออก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังสมองของชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Blokland & Santema. (2016). Value chain innovation processes and the influence of co-innovation. Retrieved February 10 , 2019, from https://www.researchgate.net/publication/27347311_Value_chain_innovation_processes_and_the_influence_of_co-innovation
- Calatayud, A. & Ketterer, J. A. (2016) . Integrated Value Chain Risk Management. Retrieved February 7 , 2021, from <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Integrated-Value-Chain-Risk-Management.pdf>
- Daniel, C. O. (2018). Effects of Marketing Strategies on Organizational Performance. International Journal of Business Marketing and Management (IJBMM), 3(9), 01-09.
- Day, G. (2002). Winning the competition for customer relationships. In Working paper, WhartonSchool of Business. University of Pennsylvania.
- Harrison, K. (2018). What Is Value Chain Analysis? Retrieved February 7, 2021, from <https://www.businessnewsdaily.com/5678-value-chain-analysis.html>
- Khatun, R. et al. (2016). Value Chain Analysis of Processed Poultry Products (Egg and Meat) in Some Selected Areas of Bangladesh. American Journal of Rural Development, 4(3), 65-70.
- Maziti, L. et al. (2018). The relationship between strategic leadership, innovation performance and competitive advantage amongst a sample of small

- businesses in South Africa. *Journal of Contemporary Management*, 15(1), 368-394.
- Moller, C. (2015). Business Process Innovation as an Enabler of Proactive Value Chains. Retrieved February 7, 2021, from https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-14430-6_2
- Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.
- Suphatranon, S. et al. (2018). Value chain costing capability and firm performance: an empirical investigation of electronic and electrical appliance business in Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 12(29), 30-42.
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General system theory*. New York: George Braziller.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publication.
- Zhang, Y. et al. (2019). The Influence of Management Innovation and Technological Innovation on Organization Performance. A Mediating Role of Sustainability. *Sustainability*, 11(2), 1-21.

ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธี
อภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และความสามารถในการอภิปัญญาของนักศึกษาครู
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ*

THE RESULTS OF USING AN INSTRUCTIONAL MODEL USING
INTEGRATION OF PROBLEM- BASED LEARNING, CONTEXT-BASED
LEARNING AND METACOGNITIVE STRATEGIES TO ENHANCE HIGHER
ORDER THINKING SKILLS, ACHIEVEMENT AND METACOGNITION
ABILITIES OF STUDENT TEACHERS, IN RAJABHAT UNIVERSITIES

ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์

Bhumhong Jomhongbhibhat

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

E-mail: bhumhong2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอภิปัญญา ของนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาชีพครู เป็นอาจารย์ จำนวน 118 คน และ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 345 คน สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ปีการศึกษา 2562 จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ทดลองรูปแบบการเรียนการสอนเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 65 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 31 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 34 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียน

* Received 1 April 2021; Revised 6 September 2021; Accepted 9 September 2021

การสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา มี 5 องค์ประกอบดังนี้ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหา 2.4) กิจกรรม 2.5) การวัดและประเมินผล 3) ทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน, กลวิธีอภิปัญญา, ทักษะการคิดขั้นสูง

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the results of using an instructional model using integration of Problem-based Learning, Context-based Learning, and Metacognitive Strategies to Enhance Higher Order Thinking Skills, Achievement, and Metacognition Abilities of Student Teachers, in Rajabhat Universities. The subjects consisted of 118 lecturers and 345 third-year students of the faculty of education, using stratified random sampling. The subjects used in the experimental group were 65 third-year students in the academic year 2019 and divided into two groups by using a multi-stage random sampling; 31 students was in the experiment group, and 34 students were in the control group. The statistics used in analyzing data were: percentage, mean, standard deviation, t-test dependent samples, and t-test independent samples. The result followed: 1) the state of the instructional overall average score was moderate level, the problem, and guidelines of the instructional overall average score was highest level 2) the development of the Instructional Model using integration of Problem-based Learning, Context-based Learning, and Metacognitive Strategies to Enhance Higher Order Thinking Skills, Achievement, and Metacognition Abilities consisted of five components; 1) principles, 2) objectives, 3) contents, 4) instructional activities, and 5) measurement and evaluation. 3) After the experimented students had learned through the instructional model, their achievements were statistically higher than those of the control group, with the level of significance at .01

Keywords: The Results of Using an Instructional Model, Problem Based Learning, Context Based Learning, Metacognitive Strategies, Higher Order Thinking Skills

บทนำ

อาชีพครูในสังคมไทยถือเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับจากบุคคลต่าง ๆ ในสังคมว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และวิทยาการแก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศและสร้างความมั่นคงให้แก่บ้านเมือง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพครูจึงเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ รู้จักสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย มีทักษะในการตั้งคำถามหรือมองเห็นปัญหา พร้อมทั้งหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากการแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุป เพื่อให้ได้คำตอบอย่างมีเหตุผล สามารถเชื่อถือได้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะการคิดขั้นสูงให้กับผู้เรียนวิชาชีพครู ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาศักยภาพทางความคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องของการสอนคิด เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองนั้น มีความเป็นนามธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดและทักษะกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องพัฒนาการคิดระดับสูงหรือทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นพฤติกรรมความคิดที่เริ่มจากการมี ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ควรเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนหรือการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผู้สอนควรค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุก ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน สร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (ทิตนา แคมมณี, 2544); (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544)

วิธีการหนึ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนมีหลายวิธีด้วยกัน แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และการคิดแก้ปัญหาผ่านกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและมีทักษะในการแก้ปัญหาซึ่งประกอบด้วย การให้ผู้เรียนได้รับรู้ปัญหาที่ไม่มีโครงสร้าง เปิดกว้าง และท้าทาย นักเรียนแก้ปัญหาด้วยการใช้ข้อมูลและสถานการณ์ ผู้เรียนจึงต้องนำเสนอวิธีแก้ปัญหาหลายทางเลือก (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) นอกจากนี้กลวิธีอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความสามารถผู้เรียนในการคิดขั้นสูงอีกกิจกรรมหนึ่ง คือ กลวิธีอภิปัญญา (Metacognitive Strategies) เป็นวิธีการกำกับและควบคุมความคิดของตนเองในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดหมาย มีการพิจารณาถึงความรู้ที่ตนเองมีอยู่และบอกตัวเองได้ว่า มีความรู้มากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับสิ่งนั้น หากต้องการแก้ปัญหาจะมีการรวบรวมข้อมูลและหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร และมีการตรวจสอบกระบวนการคิดของตนเองอย่างไร กลวิธีนี้จะช่วยให้การเรียนรู้กระบวนการคิดของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบระเบียบ เป็นขั้นตอน และทำให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2545) ดังนั้นความสามารถในอภิปัญญา เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพสูงและเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่ควรฝึกให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า การใช้กลวิธีอภิปัญญามาผสมผสานในกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (Contextual Based Learning) เป็นอีกแนวคิดการเรียนรู้ที่เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบท ประสบการณ์ชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายกับบริบทในชีวิตจริงของแต่ละบุคคล เน้นการนำบริบทของชุมชนใกล้ตัวผู้เรียนมาเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพราะเนื้อหามีความหมายต่อผู้เรียนและผู้เรียนเห็นความสำคัญในเรื่องที่เรียน (พิศมัย อาแพงพันธ์, 2556)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาครู อีกทั้งยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคม มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศ โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ตลอดจนก้าวไปสู่หลักสูตรที่มีความเป็นสากลเพื่อพัฒนาครูให้มีคุณภาพสูงทัดเทียมกับนานาชาติ โดยมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครูซึ่งเป็นวิชาที่สำคัญสำหรับการเป็นบัณฑิตครูที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน รายวิชาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีจะเห็นได้ว่า ยังพบปัญหาของการจัดการเรียนการสอนซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจต่อการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้นต่อการเรียนขาดทักษะในการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของนักศึกษาครูในการคิดเพื่อนำสู่การวางแผนและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จากสภาพปัญหา ความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน และกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอภิปัญญา ของนักศึกษาครู ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีหลักการที่ว่า เน้นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะการคิดขั้นสูง พิจารณหาเหตุผลเพื่อตัดสินใจความ วิเคราะห์ สรุป และประเมินค่าในเรื่องที่อ่านได้ สามารถควบคุมกระบวนการคิดสติปัญญาและพฤติกรรมของตนเอง รู้จักการวางแผน กำกับและตรวจสอบ และประเมินการอ่านของตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ สามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการการเรียนรู้ รายวิชาชีพครู ประชากรเป็นอาจารย์ จำนวน 172 คนและนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 3,378 คน สังกัด คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 5 มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่าง เป็นอาจารย์จำนวน 118 คนและนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 5 มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2562 จำนวน 345 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครู สร้างและพัฒนาโดยผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยมีเกณฑ์ในการแปลผลข้อมูลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คะแนน 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คะแนน 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก คะแนน 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คะแนน 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย คะแนน 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่าง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย จากนั้นนำรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ทำการประเมิน ผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์เพื่อใช้ในการทดลองต่อไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์กับเกณฑ์

ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คะแนนเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาชีพรู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 5 แห่ง จำนวนนักศึกษาทั้งหมด 3,378 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่ลงทะเบียนรายวิชาชีพรู จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 65 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 31 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดทักษะการคิดขั้นสูง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบวัดความสามารถในแก้ปัญหา ซึ่งมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดของรูปแบบการเรียน การเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2) วิเคราะห์สาระสำคัญ เนื้อหาจุด ประสงค์การเรียนรู้ใน องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 3) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา และความ ชัดเจนของข้อคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย 5) จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรง ของด้านเนื้อหา เครื่องมือความเหมาะสมของสำนวนภาษาและความชัดเจนของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และเคยเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้และ การจัดการชั้นเรียนมาแล้ว และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หา ความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 20 - 80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.88 - 3.62 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ผู้วิจัย ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Pretest - Posttest Control Group Design) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) เปรียบเทียบ ทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา ระหว่างกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองโดยใช้ Independent Samples t-test (พรพรณี ลี กิจวัณณะ, 2550)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งพิจารณาข้อความจากแบบบันทึกความสำเร็จ ของผู้เรียนในช่วงก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน รวมทั้งการสังเกตและสัมภาษณ์ ผู้เรียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 และข้อมูลจากบันทึกความสำเร็จ จากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองหลังการทดลองจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่านประเมินจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.23) ส่วนปัญหาในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 1.23) แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.26) และแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความคิดเห็นของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.08) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน และแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ด้านที่	สภาพ			ปัญหา			แนวทางการจัดการเรียนรู้			นักศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ครู	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประเด็นที่ 1 : สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ												
1. ด้านการวางแผนและออกแบบการเรียนการสอน	2.72	1.05	ปานกลาง	3.22	1.46	ปานกลาง						
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้	3.21	1.48	ปานกลาง	3.70	1.13	มาก						
3. ด้านการวัดและประเมินผล	3.60	1.15	มาก	3.63	1.11	มาก						
รวม	3.17	1.23	ปานกลาง	3.52	1.23	มาก						
ประเด็นที่ 2 : แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความคิดเห็นของอาจารย์												
1. ด้านการวางแผนและออกแบบการเรียนการสอน							3.59	1.08	มาก			
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล							3.59	1.43	มาก			
รวม							3.59	1.26	มาก			
ประเด็นที่ 3 : แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความคิดเห็นของนักศึกษา												
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้										3.59	1.08	มาก
รวม										3.59	1.08	มาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

หลักการ

เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันกับผู้เรียนมาเป็นตัวกระตุ้น เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการคิดขั้นสูงในการแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยการนำตนเองรวมถึงศึกษาค้นคว้าหาคำตอบของปัญหาจากเนื้อหาในบริบทของผู้เรียนและมีการประเมินผลตามสภาพจริง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน

เนื้อหา

เป็นเนื้อหาที่เน้นสถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นกระบวนการตั้งเป้าหมายเพื่อวางแผนแก้ปัญหาการกำกับตรวจสอบและประเมินผลการแก้ปัญหาของตนเอง ใช้เนื้อหาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ปัญหา 2) กำหนดแนวทางเพื่อหาคำตอบของปัญหา 3) ดำเนินการแก้ปัญหา 4) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ 5) สรุปและประเมินผลลัพธ์

การวัดและประเมินผล

มีหลักการ ใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยประเมินให้ครอบคลุมและครบถ้วนทางด้านความรู้ กระบวนการ เจตคติ และทักษะการคิดและระบุสิ่งที่วัดให้ชัดเจนและใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะในการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในอภิปัญญา ของนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะในการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในอภิปัญญา ของนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอภิปัญญาหลังการเรียนของนักศึกษาทุกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในอภิปัญญาหลังการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นของนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การทดสอบ	จำนวน นักศึกษา	ทักษะการคิดขั้นสูง (คะแนนเต็ม 180 คะแนน)				ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)				ความสามารถในอภิปัญญา (คะแนนเต็ม 220 คะแนน)			
		$\bar{X}$	S.D.	ค่า t	Sig.	$\bar{X}$	S.D.	ค่า t	Sig.	$\bar{X}$	S.D.	ค่า t	Sig.
กลุ่มทดลอง	31	163.74	4.479	13.469**	.003	38.32	.909	28.906**	.002	197.35	8.612	6.146**	.000
กลุ่มควบคุม	34	142.03	7.887	13.796**		28.38	1.706	29.672**		177.47	16.019	6.307**	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

4. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน ผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญของผลการวิจัยที่พบ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาชีพครู

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาชีพครู พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครู ในระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ยังพบปัญหาซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุอาจารย์ผู้สอนรายวิชาชีพครูมีชั่วโมงการสอนโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับเกินเกณฑ์หรือมีภาระงานสอนมาก รวมถึงภาระงานด้านอื่น ๆ อีกทั้งยังพบว่าอาจารย์รุ่นใหม่บางส่วนไม่ได้สำเร็จการศึกษาทางด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และยังขาดประสบการณ์ในด้านการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอนมีสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งโดยทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมักคัดเลือกโดยพิจารณาแต่ความรู้ในวิชาการที่จะสอน สิ่งที่ยังขาดไปและเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งคือ สมรรถภาพในด้านการสอน ในด้านสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่ควรปรับปรุงมากที่สุด คือ วิธีและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาไม่มีส่วนร่วม และยังเน้นแต่การบรรยายอย่างเดียว รองลงมาคือ การประเมินผลการเรียนยังขาดความชัดเจน และพบว่า มีสภาพปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนรวมทุกด้านและมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนในระดับปานกลาง (ประพนธ์ คล้ายศรี, 2558); (ปฏิพงษ์ จงรัฐธรรม, 2554); (ธนภัทร จันทร์เจริญ, 2558)

2. รูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน และกลวิธีอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างทักษะในการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาครู ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และ 5) การวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การกำหนดองค์ประกอบของวิธีทำครอบคลุมความต้องการจำเป็นของรูปแบบและมีความเหมาะสมและเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานสามารถใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนของการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้อย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการโดยมีการกำหนดองค์ประกอบที่ใช้ในการอธิบายการดำเนินการสอนในเชิงปฏิบัติและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีหรือความเชื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกระทำเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการสอนนั้น ๆ จะเห็นได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาได้แก่ เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ โอกาสสูงสุดที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน การพิจารณาหลักการพื้นฐานทางทฤษฎี และหลักการเรียนรู้รวมถึงความสะดวกในการใช้มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น (Saylor, J. G., 1981); (ทิศนา แคมมณี, 2553); (พิเชษฐ เทบารุง, 2557)

3. ทักษะการคิดขั้นสูง

ทักษะการคิดขั้นสูงหลังเรียน ของนักศึกษาในกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและได้ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์ เพื่อเติมเต็มความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้เรื่องใหม่ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการคิดขั้นสูง เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นการเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากปัญหา โดยที่ปัญหานั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดคำตอบหรือทำให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าคิดวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเป็นแนวคิดที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์เนื้อหาหรือกรณีศึกษาสถานการณ์ปัญหาจากคำถามหลักเชื่อมโยงกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงได้บูรณาการแนวคิดอภิปัญญา เป็นการเน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้

ผู้เรียนรู้จักคิด วางแผน ตระหนักในการคิดของตนเอง รวมทั้งประเมินการคิด ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของทักษะการคิดขั้นสูง โดยผ่านกิจกรรม 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) วิเคราะห์ปัญหา 2) กำหนดแนวทางเพื่อหาคำตอบของปัญหา 3) ดำเนินการแก้ไขปัญหา 4) วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และ 5) สรุปและประเมินผลลัพธ์ ขั้นตอนดังกล่าวจะฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การวางแผน กระตุ้นการออกแบบวิธีการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบของปัญหา ซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ไว้ว่าที่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ข้อตกลงเบื้องต้น หลักการสำคัญและระบบอื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน โดยหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้เน้นทักษะการคิดขั้นสูงที่เกี่ยวกับการปฏิบัติในการดำรงชีวิตในสังคม (Kruse, K., 2008); (Joyce, B. & Weil, M., 2009); (อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ, 2544) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นวลพรรณ ไชยมา, 2554); (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2557)

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ของนักศึกษากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาสถานการณ์ปัญหาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ครบถ้วน และชัดเจน เพื่อศึกษาค้นคว้า หาคำตอบในประเด็นคำถามหลักและคำถามรอง รวมถึงผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นได้มีกิจกรรมการทำงานเป็นระบบกลุ่ม ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สืบค้นมา เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดคำตอบของปัญหา อันจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกันผ่านขั้นตอนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นระบบ จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนและชัดเจน และเรียนรู้เนื้อหาอย่างมีความสุขเพราะได้สืบค้นด้วยตนเอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญ เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันหรือบริบทในท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย กำกับตนเอง ในการวางแผนและจัดระบบการคิดควบคุม และประเมินการคิดของตนเองด้วย จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นการเชื่อมโยงชีวิตจริงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าร้อยละ

50 ของคะแนนสอบทั้งฉบับและสูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (มะลิวรรณ ศรีชัยปัญญา, 2550); (นิพนธ์ บรรพสาร, 2558)

5. ความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน ของนักศึกษาในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องกันเชื่อมโยงกันมีการเตรียมความพร้อมในทุกองค์ประกอบ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอนได้มีการวิธีการทบทวนความรู้และทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องจนเข้าใจ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา มุ่งเน้นกระบวนการมีขั้นตอนที่ชัดเจนนำไปสู่การคิดที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบย้อนกลับ ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สร้างพลังในการเรียนได้แนวคิดมุมมองที่หลากหลาย ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาที่เป็นความสามารถในการควบคุมและการประเมินการคิดของตนเอง ความสามารถของบุคคลที่ได้รับการพัฒนา เพื่อควบคุมกำกับกระบวนการทางปัญญาหรือกระบวนการคิด มีความตระหนักในงาน และสามารถใช้กลวิธีทำงานจนสำเร็จอย่างสมบูรณ์ นักศึกษาทุกคนปฏิบัติได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการกำกับควบคุมตนเองตลอดเวลา และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับผลวิธีอภิปรายกับการอ่าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินการใช้กลวิธีแก้ปัญหาในการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและตัวแปรด้านความพึงพอใจต่อบทเรียนได้รับการพัฒนาสูงขึ้นจากการใช้กลวิธีแก้ปัญหาในการพัฒนาการอ่าน (Hess, C. & Ostrom, E., 2005); (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544); (นันทนา ลีลาชัย, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นของแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและกลวิธีแก้ปัญหาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า ทักษะการคิดขั้นสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านปัญหาของนักศึกษาในกลุ่มทดลองหลังเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้โดย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริม

ให้มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นระบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับในระดับบัณฑิตศึกษารายวิชาชีพรุและสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). 80 นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ทีศนา แคมมณี. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- _____. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนภัทร จันทรเจริญ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมายและการเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นวลพรรณ ไชยมา. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับนักศึกษาสถาบันพลศึกษาวิทยาเขตเพชรบูรณ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทนา ลีลาชัย. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยผสมผสานแนวคิดอภิปัญญา การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และชุมชนการเรียนรู้แบบร่วมงานในชั้นเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิพนธ์ บรรพสาร. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 12(23), 84-97.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฏิพงศ์ จรุงธรรม. (2554). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ประทวน คล้ายศรี. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ร่วมกับแนวคิดอภิปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2557). การพัฒนาการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินต์.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2550). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พิเชษฐ เทบารุง. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาเคมี ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทและปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาบัณฑิต. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิคการสอน 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศมัย อาแพงพันธ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. วิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มะลิวรรณ ศรีชัยปัญญา. (2550). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตจริงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา คณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2545). สดุดยอดพัฒนา การเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท บุคส์.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข และคณะ. (2544). สร้างสรรค์นักคิด: คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทักษะความคิดระดับสูง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รัตนพรชัย จำกัด.
- Hess, C. & Ostrom, E. (2005). Understanding Knowledge As a Commons: From Theory to Practice. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Joyce, B. & Weil, M. (2009). Model of teaching. (8th ed). New York: Courtesy of Reece Galleries.

- Kruse, K. (2008). Introduction to instructional design and the ADDIE model. Retrieved July 4, 2010, from http://www.e-learningguru.com2article/art2_1.html
- Saylor, J. G. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed). New York: Holt, Rinehart and Winston.

การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์
สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชน
ตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร*
DEVELOPMENT OF COMPUTERIZED ADAPTIVE TESTING PROGRAM
FOR MASSIVE OPEN ONLINE COURSES BASED ON
MACHINE LEARNING APPROACH

วรรณธิดา ยลวิลาศ

Wannatida Yonwilad

ปริญญา เรืองทิพย์

Parinya Ruangtip

กฤษณะ ชินสาร

Krisana Chinnasarn

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: jscmo555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดทำคลังข้อสอบรูปแบบการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชน ตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะ โดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดทำคลังข้อสอบ 2) พัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ และ 3) ประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธี Black Box Testing กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 400 คน ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา 2) โปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ 3) แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) คลังข้อสอบเป็น

* Received 2 April 2021; Revised 6 September 2021; Accepted 9 September 2021

ข้อสอบแบบเลือกตอบและการคัดเลือกข้อสอบผ่านการวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) แบบ 3 พารามิเตอร์ ได้แก่ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (a) ค่าความยากของข้อสอบ (b) และค่าการเดาของข้อสอบ (c) ได้ข้อสอบที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 300 ข้อ และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .99 2) โปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมของโปรแกรมอยู่ในระดับมากเป็นที่ยอมรับของผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้โปรแกรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สามารถนำไปใช้ในการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนได้

คำสำคัญ: โปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะ, การจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้าง, การเรียนรู้ของเครื่องจักร

Abstract

The objectives of this research article were 1) to construct the item bank in the form of computerized adaptive testing, 2) to develop the computerized adaptive testing program for massive open online courses based on a machine learning approach. The survey research was employed in this study. Research method comprised of three phases such as the creation of an item bank, the development of a computerized adaptive testing program, and the evaluation of the program using the Black Box Testing Method. The sample consisted of 400 undergraduate students using purposive sampling. The research tool used in this study included 1) a Content validity checking form, 2) a Computerized adaptive testing program, and 3) the Suitability assessment form of the program. The mean and standard deviation were employed in statistical data analysis. The results found that: 1) Item Bank is a multiple-choice exam. The selected items passed qualifying analysis based on Item Response Theory (IRT) which showed into three parameters as Discriminant values (a), Difficulty values (b), and guessing values. The qualified exam test contained 300 items with reliability values of 0.99. 2) The computerized adaptive testing program had a high level of suitability. It was accepted by the experts and sample group who tried with the program. Therefore, the computerized adaptive testing program can be applied to massive open online courses effectively.

Keywords: Adaptive Testing Program, Massive Open Online Courses, Machine Learning

บทนำ

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และการศึกษาแบบ ไร้พรมแดน รวมทั้งการขยายโอกาสให้กับผู้เรียนเลือกเรียนรู้อะไรก็ได้ทุกที่ทุกเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิดา 2019 (COVID - 19) มีการเรียนรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สะดวก และส่งผลทางบวกต่อผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียน (Atiaja, L. & Proenza, R., 2016) หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิดา 2019 (COVID - 19) ความต้องการในการเรียนออนไลน์และจำนวนผู้เรียนรูปแบบออนไลน์ได้เพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็ว (Chen, T. et al, 2020) ดังนั้นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาจึงได้มีการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชน (Massive Open Online Course: MOOCs) ซึ่งเป็นการออกแบบหลักสูตรออนไลน์ที่สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาอย่าง ไม่จำกัด ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (Open Courseware) (Purkayastha, N. & Sinha, M. K., 2016) อย่างไรก็ตาม ในการใช้ระบบ MOOCs ยังไม่ตอบวัตถุประสงค์ของการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่าที่ควร ปัญหาหลักจาก MOOCs คือ มีการหยุดเรียน (drop-out) ในอัตราที่สูง ผลพบว่า มีอัตราของผู้เรียนที่เรียนสำเร็จหลักสูตรอยู่ในอัตราที่ต่ำอยู่ระหว่าง 5 - 15% (Atiaja, L. & Proenza, R., 2016)

การวิธีการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ MOOC มีประเด็นที่สำคัญที่ต้องมีการพัฒนาต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การออกแบบเนื้อหาในการเรียนที่มีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (วนิดา พึ่งชมภู และคณะ, 2560) แต่ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือ การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนรู้อและการตัดสินใจผลการเรียนผ่านระบบ MOOCs แต่ใช้ระบบข้อสอบชุดเดียวกันและมีจำนวนข้อสอบเท่ากันทุกคน ทำให้ไม่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้สอบเพราะผู้สอบที่มีความสามารถสูงจะรู้สึกว่าจะต้องเสียเวลานานกว่าจะทำข้อสอบเสร็จในขณะที่ผู้สอบที่มีความสามารถต่ำรู้สึกว่าจะต้องเสียเวลานานกว่าจะทำข้อสอบต่อไป จึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การเรียนผ่านระบบ MOOCs ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้ผู้เข้าสอบทำแบบทดสอบที่เหมาะสมกับระดับความสามารถ ซึ่งแต่ละคนอาจจะทำข้อสอบไม่เหมือนกันและจำนวนข้อไม่เท่ากัน มีการวัดอย่างเฉลียวฉลาด (Intelligent Measurement: IM) (Bunderson, V. et. al., 1989) เป็นการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computerized Adaptive Testing: CAT)

การทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ โดยทั่วไปที่ใช้ในการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปจะใช้ค่าสารสนเทศของฟิชเชอร์สูงสุด (Maximum Fisher Information: MFI) (Delgado - Gómez, D. et. al., 2019) แต่การวัดสารสนเทศนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการประมาณค่าพารามิเตอร์ความสามารถของผู้เข้าสอบ (Ability Parameter) การประมาณ

ค่าความสามารถของผู้เข้าสอบ (Ability Estimation) ยังไม่มีความเสถียรมาก การเลือกข้อสอบมีความลำเอียง ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าความสามารถของผู้เข้าสอบมากเป็นต้น (Lu, P. et. al., 2012) เมื่อการประมาณค่าไม่ใช่ค่าที่ถูกปิดหรือ ค่าที่ถูกต้องสำหรับการใช้ค่าสารสนเทศของพีชเซอร์สูงสุดเป็นเกณฑ์ในการวัด การเลือกข้อสอบข้อถัดไปอาจส่งผลให้การคัดเลือกที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากข้อสอบ ที่เลือกมาเป็นข้อสอบข้อถัดไปนั้นส่งผลต่อการประมาณค่าความสามารถของผู้เข้าสอบ (Nurakhmetov, D., 2019) ซึ่งวิธีการเลือกข้อสอบข้อถัดไปอย่างเฉลียวฉลาดผ่านการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) โดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) ที่มาประยุกต์การคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปได้ (Ueno, M. & Songmuang, P., 2010)

ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision theory) เป็นทฤษฎีทางเลือกหนึ่งของการนำมาประยุกต์ใช้ในการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Delgado - Gómez, D. et. al., 2019) โดยวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปในการทดสอบแบบปรับให้เหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ตัดสินใจนี้เป็นการนำวิธีการตัดสินใจความเสี่ยง (Decision making under risk) มาประยุกต์ข้อสอบข้อถัดไป โดยการนำค่าประมาณความสามารถของผู้สอบก่อนที่ตอบข้อสอบที่มีอยู่ในคลังข้อสอบ กรณีที่คาดว่าผู้สอบจะตอบข้อสอบข้อนั้นถูกและกรณีที่คาดว่าจะตอบข้อสอบข้อนั้นผิด จะพิจารณาคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปร่วมกัน โดยไม่นำข้อสอบที่ใช้ไปแล้วมาพิจารณาซ้ำอีก (โสฬส สุขานนท์สวัสดิ์ และคณะ, 2556)

จากทฤษฎีการตัดสินใจข้างต้น สามารถประยุกต์กับการจัดการทดสอบเพื่อนำไปจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์ แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อนำไปทดสอบความรู้ด้านสถิติ และวิจัยตามความเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอบและนำไปประยุกต์ในการจัดการสอนออนไลน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดทำคลังข้อสอบรูปแบบการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดทำคลังข้อสอบวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างข้อสอบ หลักการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย สร้างตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ตามคำอธิบายรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย

2. สร้างข้อสอบรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัยให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ให้มีข้อสอบที่มากพออย่างน้อย 100 - 120 ข้อ (Weiss, 1988) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างข้อสอบ จำแนกเป็นคลังข้อสอบสามโมดูล ได้แก่ 1) สถิติและการนำเสนอข้อมูล จำนวน 125 ข้อ 2) การเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 125 ข้อ และ 3) การทดสอบสมมติฐานและการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน จำนวน 125 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 375 ข้อ

3. นำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป (Davis, L. L., 1992) และแก้ไขปรับปรุงได้ข้อสอบในโมดูลที่ 1) จำนวน 120 ข้อ ข้อสอบโมดูลที่ 2) จำนวน 118 ข้อ และ คลังข้อสอบโมดูลที่ 3) จำนวน 115 ข้อ โดยคลังข้อสอบรวม จำนวน 353 ข้อ

4. นำข้อสอบที่ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) นำไปทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 400 คน ที่ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกมาจากกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชารัฐศาสตร์ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 100 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 200 คน และชั้นปี 5 จำนวน 100 คน ที่เคยเรียนรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ทางด้านสถิติและวิจัย รายวิชาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หรือรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มาแล้ว

5. การวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบโดยใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) แบบ 3 พารามิเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IRTPRO Version 2.1 โดยคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกข้อสอบ (Urry, V. W., 1977) ดังนี้ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (a) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 2.50 ค่าความยากของข้อสอบ (b) มีค่าตั้งแต่ - 2.50 ถึง 2.50 และค่าการเดาของข้อสอบ (c) มีค่าไม่เกิน 0.30 และคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ จัดทำคลังข้อสอบสามโมดูล โมดูลละ 100 ข้อ รวม 300 ข้อ

6. การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง ทั้งรายด้านและรวมทั้งฉบับ

7. การจัดทำคลังข้อสอบได้นำข้อสอบผ่านตัวเลือก โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL

ตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์
สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของ
เครื่องจักร การดำเนินการตามแนวคิดของวงจรการพัฒนาซอฟต์แวร์ (Software Development Life Cycle: SDLC) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Ruparelia, N. B., 2010) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการ (Requirement Analysis) เป็นการกำหนดส่วนประกอบของซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมกับการทดสอบแบบปรับเหมาะ ที่ผู้ใช้ต้องการทั้งวิธีการบันทึกข้อมูลของผู้ทดสอบ จำนวนข้อสอบแต่ละโมดูล วิธีการทดสอบ และการแสดงผลการทดสอบ จะได้รับการพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับขั้นตอนต่อไป

2. การออกแบบ (Designs) ผู้วิจัยได้ออกแบบซอฟต์แวร์และการออกแบบระบบให้ได้ตามความต้องการของผู้ใช้ ขั้นตอนการออกแบบกำหนดฮาร์ดแวร์และข้อกำหนดของระบบที่จำเป็นตลอดจนสถาปัตยกรรมระบบทั้งหมด ผลลัพธ์จากขั้นตอนนี้จะใช้เป็นอินพุตสำหรับขั้นตอนถัดไป โดยมีการออกแบบวิธีการคัดเลือกข้อสอบตามแนวคิดการตัดสินใจเพื่อให้ได้ข้อสอบข้อแรกที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้สอบ ซึ่งจะเขียนในรูปของผังงาน (Flowchart) ที่มีระดับขั้นตอนอย่างชัดเจนตั้งแต่การนำเข้าข้อมูลต่าง ๆ จนถึงการแสดงผลการประเมินจากการทดสอบ

3. การสร้างและการเขียนคำสั่ง (Implementation & Coding) ขั้นตอนนี้การเข้ารหัสจริงจะเสร็จสิ้นและสร้างรหัสตามข้อกำหนดการออกแบบ นี่เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดและเป็นระยะที่ยาวที่สุด ซึ่งผู้วิจัยและโปรแกรมเมอร์ร่วมกันเขียนคำสั่งโปรแกรมโดยใช้ภาษา PHP ให้ครอบคลุมข้อกำหนดที่ได้ออกแบบไว้

4. การทดสอบ (Testing) หลังจากพัฒนาคำสั่งโปรแกรมแล้วจะมีการทดสอบเพื่อให้ประเมินว่าเป็นไปตามข้อกำหนดทั้งหมดที่กำหนดไว้ในขั้นแรกหรือไม่ โปรแกรมสามารถใช้งานได้ถูกต้องและรวดเร็ว การประเมินผลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยวิธี Black Box Testing จำแนกเป็นสองส่วน คือ ประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความต้องการของผู้ใช้โปรแกรม (Functional Requirement) 2) ด้านการทำงานของโปรแกรม (Functional) 3) ด้านการใช้งาน (Usability) 4) ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security) และ 5) ด้านความชัดเจนของคู่มือการใช้โปรแกรม (Program Manual) และประเมินความคิดเห็นโดยผู้ใช้งานซึ่งเป็นนักศึกษาจำนวน 30 คน แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้งาน (Usability) และ 2) ด้านความชัดเจนของคู่มือการใช้โปรแกรม (Program Manual)

5. การบำรุงรักษา (Maintenance) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปจะถูกส่งมอบให้กับผู้ใช้ ปัญหาที่พบจากการใช้งานจะได้รับการแก้ไขเป็นกรณี ๆ ไป โปรแกรมจะมีการแนะนำให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้งาน เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่องและ

มีประสิทธิภาพ ได้ดำเนินการเมื่อการประเมินผลระบบเสร็จสิ้น จนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย และซึ่งได้จัดทำคู่มือการใช้งานไว้ในโปรแกรมด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความเหมาะสม และความคิดเห็นด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าความคิดเห็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้ ระดับ 1 2 3 4 และ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ และมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยรายช่วง ดังนี้ ความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด มีค่าตั้งแต่ 1.00 ถึง 1.50 ความเหมาะสมในระดับน้อย มีค่าตั้งแต่ 1.51 ถึง 2.50 ความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีค่าตั้งแต่ 2.51 ถึง 3.50 ความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าตั้งแต่ 3.51 ถึง 4.50 และความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าตั้งแต่ 4.51 ถึง 5.00

ผลการวิจัย

การจัดทำคลังข้อสอบรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการจัดทำคลังข้อสอบรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย

ผลการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IRTPRO Version 2.1 มีรายละเอียด ดังนี้

คลังข้อสอบโมดูลที่ 1) สถิติและข้อมูล จำนวนข้อสอบที่คัดเลือก จำนวน 100 ข้อ พบว่า มีค่าความยากของข้อสอบเฉลี่ย เท่ากับ 0.36 ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเฉลี่ย เท่ากับ 0.99 และค่าการคาดเดาของข้อสอบเฉลี่ย เท่ากับ 0.21

คลังข้อสอบโมดูลที่ 2) การเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนข้อสอบที่คัดเลือก จำนวน 100 ข้อ พบว่า มีค่าความยากของข้อสอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.59 ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเฉลี่ยเท่ากับ 1.14 และค่าการคาดเดาเฉลี่ย เท่ากับ 0.20

คลังข้อสอบโมดูลที่ 3) การทดสอบสมมติฐานและการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน จำนวนข้อสอบที่คัดเลือก จำนวน 100 ข้อ พบว่า มีค่าความยากของข้อสอบเฉลี่ย เท่ากับ 1.03 ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเฉลี่ย เท่ากับ 2.03 และค่าการคาดเดาของข้อสอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.21

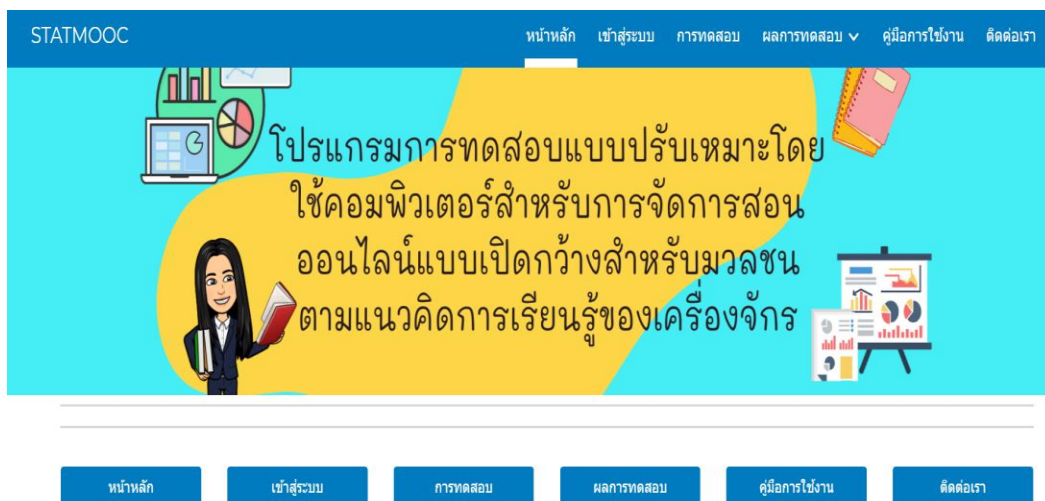
ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง คลังข้อสอบสามโมดูล ประกอบด้วยดังนี้ คลังข้อสอบโมดูลที่ 1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 คลังข้อสอบโมดูลที่ 2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และ คลังข้อสอบโมดูลที่ 3) มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.98 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ สำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนตามแนวความคิดการเรียนรู้ของ เครื่องจักร

การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน สามารถใช้งานได้ที่
<http://www.statmooc.org> โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบโปรแกรมการทดสอบ โดยมีหน้าจอหลักในการทำงาน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หน้าจอหลักของโปรแกรม

จากภาพที่ 1 โปรแกรมการทดสอบ ประกอบด้วย เมนูหลัก และส่วนรายละเอียดของโปรแกรมการทดสอบ สำหรับส่วนของเมนูหลัก ประกอบด้วย 6 เมนู ดังนี้ 1) หน้าหลัก เป็นเมนูที่แสดงหน้าหลักของโปรแกรมการทดสอบ 2) เข้าสู่ระบบ เป็นเมนูสำหรับผู้ที่จะเข้าสอบ ทำการลงทะเบียนสอบ 3) การทดสอบ เป็นเมนูสำหรับการทดสอบ ประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ 1) สถิติและการนำเสนอข้อมูล 2) การเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การทดสอบสมมติฐานและการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน 4) ผลการทดสอบ เป็นเมนูที่แสดงส่วนตรวจสอบผลการทดสอบ 5) คู่มือการใช้งาน เป็นเมนูอำนวยความสะดวกให้กับเข้าสอบ 6) ติดต่อเรา เป็นเมนูที่แสดงข้อมูล แผนที่ ที่อยู่ของข้อมูลของผู้วิจัย

2. ผลการประเมินความเหมาะสม (Black - Box Testing) ในการนำไปใช้ของโปรแกรมสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความต้องการของผู้ใช้โปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ ด้านการทำงาน of โปรแกรม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.77) ด้านการใช้งาน ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79)

ด้านความชัดเจนของคู่มือการใช้โปรแกรม ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.83) และด้านการรักษาความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

3. ผลการประเมินความคิดเห็น (Black-Box Testing) ในการนำไปใช้ของโปรแกรมสำหรับผู้ใช้งานจำนวน 400 คน พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้งาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ ด้านความชัดเจนของคู่มือการใช้โปรแกรม ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การจัดทำคลังข้อสอบรายวิชาโปรแกรมประยุกต์ด้านสถิติและวิจัย เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากคลังข้อสอบจะส่งผลต่อการจัดการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ ดังนั้นควรจัดทำคลังข้อสอบให้มีคุณภาพ ซึ่งข้อสอบที่นำมาบรรจุในคลังข้อสอบต้องผ่านการวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (ทิพย์ ขำอยู่ และคณะ, 2556) แบบ 3 พารามิเตอร์ มีค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (a) ระหว่าง 0.50 ถึง + 2.50 ค่าความยากของข้อสอบ (b) ระหว่าง - 2.50 ถึง + 2.50 และค่าการเดาของข้อสอบ (c) ไม่เกิน 0.30 (Urry, V. W., 1977) สำหรับข้อสอบที่นำมาบรรจุในคลังข้อสอบควรมีความละเอียดมากที่สุด (สุชาติดา กรเพชรปานิ และคณะ, 2559) และคลังข้อสอบที่นำมาใช้กับโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ ต้องมีขนาดใหญ่พอสมควร โดยปกติต้องมีข้อสอบในคลังข้อสอบอย่างน้อย 100 - 200 ข้อ ซึ่งคลังข้อสอบที่ได้บรรจุข้อสอบจำนวน 300 ข้อ และครอบคลุมคุณลักษณะและเนื้อหาที่ต้องการวัดความสามารถของผู้เข้าสอบ (Weiss, R. S., 1988)

การคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่ง ในการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ เนื่องจากข้อสอบที่เลือกมาเป็นข้อสอบข้อถัดไปนั้นส่งผลต่อการประมาณค่าความสามารถของผู้สอบ ดังนั้นควรเลือกข้อสอบที่มีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้สอบ ณ ขณะนั้น (Nurakhmetov, D., 2019) การประมาณค่าความสามารถของผู้สอบ โดยใช้หลักการของทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision theory) เข้ามาช่วยในการตัดสินใจเลือกข้อสอบข้อถัดไปที่มีความเหมาะสมมากที่สุดและมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ueno, M. & Songmuang, P. และ โสฬส สุขานนท์สวัสต์ และคณะ ที่วิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปสามารถลดจำนวนข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบลง และใช้เวลาในการทดสอบน้อยกว่าวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปโดยใช้ค่าสารสนเทศสูงสุดที่ใกล้เคียงกับค่าความสามารถของผู้สอบ (Ueno, M. & Songmuang, P., 2010); (โสฬส สุขานนท์สวัสต์ และคณะ, 2556)

การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ในครั้งนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมในรูปแบบของ Web Application โดยใช้ภาษา PHP ในการพัฒนาโปรแกรม ใช้ MySQL เป็นระบบจัดการฐานข้อมูล และใช้ภาษา SQL เป็นคำสั่งในการเชื่อมโยงข้อมูลในฐานข้อมูล (โสฬส สุขานนท์สวัสดิ์ และคณะ, 2556) การทดลองใช้งานจากผู้ทดลองใช้ที่เป็นอาจารย์ ผู้ทดลองใช้ที่เป็นนักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญแล้ว ซึ่งได้ประเมินโปรแกรมว่า มีระดับความเหมาะสมมาก มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ จึงทำให้โปรแกรมพัฒนา ขึ้นให้มีประสิทธิภาพ สามารถไปใช้งานจริงได้ แต่การทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ที่มีวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปโดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจนี้ ยังไม่มีการตรวจสอบอัตราส่วนการใช้ข้อสอบซ้ำในการทดสอบแต่ละครั้ง ดังนั้น ควรมีการวิจัยตรวจสอบอัตราส่วนการใช้ข้อสอบซ้ำในการทดสอบแต่ละครั้งด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาคัลลิกข้อสอบตามแนวคิดของทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Embretson, S. E., & Reise, S. P., 2000) ที่เหมาะสมกับการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ และได้ออกแบบวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปด้วยแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) โดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) เข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เลือกข้อสอบข้อถัดไปที่มีความเหมาะสมมากที่สุด มีโอกาสผิดพลาดน้อยลง เพื่อวัดความรู้ด้านสถิติ และวิจัยตามความเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอบ และสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งสำหรับการจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปในการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ โดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจที่สามารถลดจำนวนข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบลง และใช้เวลาในการทดสอบน้อยกว่าวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไป โดยใช้ค่าสารสนเทศสูงสุด ที่ใกล้เคียงกับค่าความสามารถของผู้สอบ เพื่อการพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการวิจัยนี้ผ่านการตรวจสอบ และทดลองใช้งานจากผู้ทดลองใช้ที่เป็นอาจารย์ ผู้ทดลองใช้ที่เป็นนักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญแล้ว ซึ่งได้ประเมินโปรแกรมว่ามีระดับความเหมาะสมมากที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการทดสอบแบบปรับเหมาะโดยใช้คอมพิวเตอร์ จึงทำให้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ และทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำไปให้กับผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านสถิติและวิจัยและเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการทดสอบตามความเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอบต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การจัดการสอนออนไลน์แบบเปิดกว้างสำหรับมวลชนด้วยแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่องจักร” ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะทิพย์ ประดุจพรม รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำแนะนำและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์ ขำอยู่ และคณะ. (2556). การวินิจฉัยทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยประยุกต์โมเดลลำดับชั้นคุณลักษณะและการทดสอบแบบปรับเหมาะด้วยคอมพิวเตอร์. วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 10(2), 55-70.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วณิช ฟังชมภู และคณะ. (2560). การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาพยาบาล: การสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชนในกระบวนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ. พยาบาลสาร, 44(พิเศษ), 103-110.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุชาติ กรเพชรปาณี และคณะ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการทดสอบแบบปรับเหมาะด้วยคอมพิวเตอร์สำหรับการจัดสอบ O-NET. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 14(1), 14-31.
- โสฬส สุขานนท์สวัสดิ์ และคณะ. (2556). การพัฒนาวิธีการคัดเลือกข้อสอบข้อถัดไปโดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจในการทดสอบแบบปรับเหมาะด้วยคอมพิวเตอร์. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 10(2), 10(2), 71-85.
- Atiaja, L. & Proenza, R. (2016). Moocs: Problems and challenges in higher education. In Advances in Education. Teaching & Technology.
- Bunderson, V. et. al. (1989). Four generations of computer-based testing. Handbook on educational measurement, 18(9), 114-146.
- Chen, T. et al. (2020). Analysis of user satisfaction with online education platforms. In China during the COVID- 19 pandemic. Paper presented at the Healthcare.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. Applied nursing research, 5(4), 194-197.

- Delgado - Gómez, D. et. al. (2019). Computerized adaptive test and decision trees: A unifying approach. *Expert Systems with Applications*, 117(1), 358-366.
- Embretson, S. E., & Reise, S. P. (2000). *Item response theory for psychologists*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Lu, P. et. al. (2012). The study of item selection method in CAT. Retrieved January 8, 2021, from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-34289-9_45
- Nurakhmetov, D. (2019). Reinforcement Learning Applied to Adaptive Classification Testing. In *Theoretical and Practical Advances in Computer-based Educational Measurement* (pp. 325-336). Springer, Cham.
- Purkayastha, N. & Sinha, M. K. (2016). UNSTOPPABLE STUDY WITH MOOCs DURING COVID 19 PANDEMIC: A STUDY. Library. Retrieved January 8, 2021, from https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4791/?utm_source=digitalcommons.unl.edu%2Flibphilprac%2F4791&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages
- Ruparelia, N. B. (2010). Software development lifecycle models. *ACM SIGSOFT Software Engineering Notes*, 35(3), 8-13.
- Ueno, M. & Songmuang, P. (2010). Computerized adaptive testing based on decision tree. Retrieved January 10, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/221425258_Computerized_Adaptive_Testing_Based_on_Decision_Tree
- Urry, V. W. (1977). Tailored testing: A successful application of latent trait theory. *Journal of Educational Measurement*, 14(2), 181-196.
- Weiss, R. S. (1988). Loss and recovery. *Journal of Social Issues*, 44(3), 37-52.

การรับรู้มาตรการควบคุมพฤติกรรมการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัย ของเกษตรกร*

PERCEPTION OF MEASURES TO CONTROL CHEMICAL USE BEHAVIOR FOR FARMERS SAFETY

อรรควิทย์ อรรคสิงห์

Akkhawit Akkhasingha

พัสสรณ์ วรภัทร์ระกุล

Papassorn Woraphatthirakun

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: paladintooper2505@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีกับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่อยู่ในเขตพื้นที่สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ การวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารและนักวิชาการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 และ สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก รวม 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตีความ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.37$) และเกษตรกรทั้งหมด ให้ความสำคัญตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามวิธีการใช้สารไกลโฟเซตที่ถูกต้อง ทั้งก่อนการฉีดพ่น ระหว่างการฉีดพ่น และหลังการฉีดพ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.88$) มาตรการควบคุมและลดการใช้สารไกลโฟเซตมีความสัมพันธ์ทางบวกกระดัดปานกลางต่อพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร ที่ระดับนัยสำคัญ

* Received 2 April 2021; Revised 5 September 2021; Accepted 8 September 2021

.01 ($r = .306$, $p - \text{value} = .000$) และ มาตรการทางกฎหมาย มาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทน และมาตรการควบคุมการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูก มีความผันแปรที่ 19.6%, 18.0%, 12.8% และ 12.5% ตามลำดับ

คำสำคัญ: มาตรการควบคุม, สารเคมี, ไกลโฟเซต, ความปลอดภัย, เกษตรกร

Abstract

The objectives of this research article were to study the relationship between the perception of control measures and reduction of chemical use with Glyphosate use behavior of farmers. This was mixed research. Calculate the sample from Crazy and Morgan's formula. A sample of 382 maize growers of office of agricultural research and development region 2 was obtained by random sampling were used for quantitative research. Qualitative research has a group of key contributors. In total, 6 executives and academics were selected by the office of agricultural research and development region 2 and Phitsanulok provincial agricultural office. Data were collected using questionnaires and interviews. Descriptive statistics were applied, Pearson product moment correlation coefficient and multiple regression analysis was also administered. The statistical significance level was set at .05. Analyze qualitative research data by interpreting interviews, and analyze the content obtained from studying the document With a focus on research objectives and conceptual frameworks It was found from the research that overall of farmers perceive measures to control and reduce chemicals for safety is at a high level ($\bar{X} = 2.37$). All farmers are aware importance of the habit of using Glyphosate; Both before spraying, during spraying and after spraying. ($\bar{X} = 2.88$). the perception of control measures and reduction of chemical use has a medium positive correlation with Glyphosate use behavior with a significant level of .01 ($r = .306$, $p - \text{value} .000$). The multiple regression analyzes, it was found that Legal measures, training and publicizing measures, research measures for alternative alternatives, and measures to control the import of cultivated land have a positive correlation on Glyphosate use behavior variations of 19.6%, 18.0%, 12.8%, and 12.5% respectively.

Keywords: Control Measures, Chemical, Glyphosate, Safety, Farmers

บทนำ

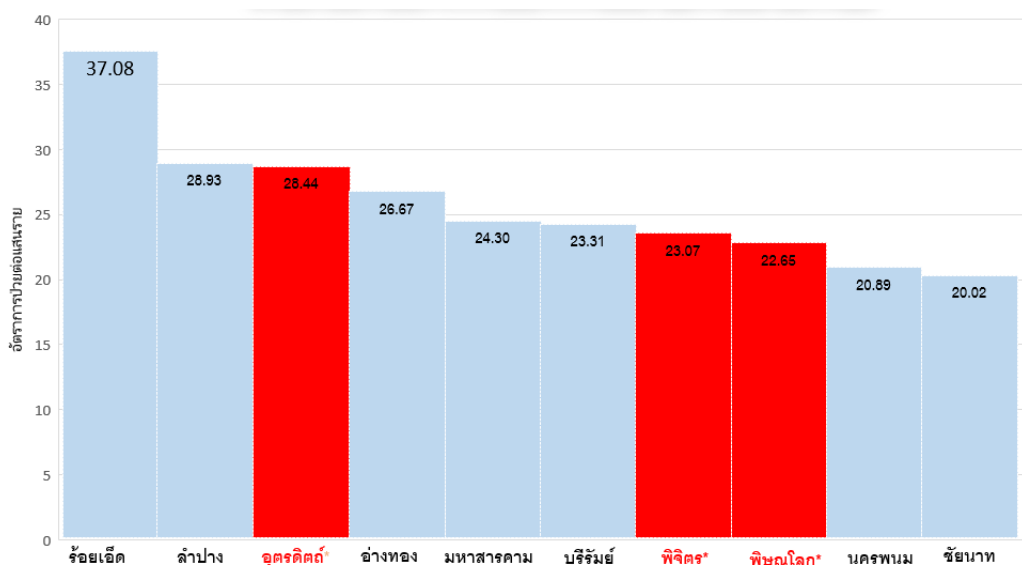
แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 มีการวางแนวทางในการสนับสนุนการบริหารจัดการฐานทรัพยากรทางเกษตรและระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งจากการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย ตลอดจนส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในสินค้าเกษตรและอาหาร และสร้างความปลอดภัยและมั่นคงด้านอาหาร ในระดับครัวเรือน ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมวัตถุอันตรายที่ใช้ทางการเกษตร ประกอบด้วย สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ควบคุมการเจริญเติบโตของพืช และ วัตถุอันตรายที่ใช้ในการประมง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2563) มีการดำเนินการเพื่อเฝ้าระวังสุขภาพเกษตรกร และประชาชนที่เจ็บป่วย และเสียชีวิต จากสาเหตุการใช้ หรือสัมผัสสารเคมีทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการให้บริการในหน่วยบริการสาธารณสุข พบว่า มีผู้ป่วยจากโรคพิษสารกำจัดศัตรูพืช สูงถึง 41,941 ราย โดย ปี 2560 มีผู้ป่วยสูงสุด จำนวน 10,686 ราย ส่วนปี 2562 พบผู้ป่วยจำนวน 6,008 ราย ซึ่งจำนวนผู้ป่วยที่ลดลงนั้น สอดคล้องกับปริมาณการนำเข้าสารเคมีที่ลดลงในปี 2562 สำหรับ ในปี 2563 (1 มกราคม - 29 สิงหาคม 2563) พบผู้ป่วยโรคพิษสารกำจัดศัตรูพืช จำนวน 4,933 ราย โดยพบผู้ป่วยจากกลุ่มสารกำจัดแมลง รวมถึงสารคลอร์ไพริฟอส จำนวน 2,951 ราย กลุ่มสารกำจัดวัชพืช รวมถึงสารพาราควอต และไกลโฟเซต มีจำนวน 889 ราย จากการสำรวจ โดย Application อสม. ออนไลน์ และจากอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และหน่วยงานเครือข่าย ในปี 2563 ทั้งสิ้น 2,646,260 ครัวเรือน พบว่ามีครัวเรือนที่ยังคงใช้สารเคมีทางการเกษตรจนถึงปัจจุบันจำนวน 677,522 ครัวเรือน (ร้อยละ 25.60) ซึ่งมีสมาชิกที่มีอาการผิดปกติ ได้แก่ มือสั่นร่วมกับเดินเซ (โรคพาร์กินสัน) 12,554 ครัวเรือน ชาปลายมือ ปลายเท้า 79,645 ครัวเรือน ผิวน้ำหนักอ้วน 22,569 ครัวเรือน เนื้อเน่า 641 ครัวเรือน ไตเสื่อม 2,349 ครัวเรือน มะเร็งเม็ดเลือดขาว 370 ครัวเรือน มะเร็งต่อมน้ำเหลือง 922 ครัวเรือน และปัญญาอ่อน 1,132 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีผู้เสียชีวิตจากพาราควอต จำนวน 1 ครัวเรือน ที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเกิดจากการทกรระหว่างฉีดพ่นสารพาราควอต ทำให้สารพาราควอต ดูดซึมผ่านทางผิวหนัง และร่างกาย ก่อให้เกิดอาการทางระบบหายใจ โดยพาราควอต มักส่งผลกระทบต่อปอด ผิวหนัง ส่วนไกลโฟเซต ส่งผลกระทบต่อ ต่อม้ำเหลือง สำหรับคลอร์ไพริฟอส ส่งผลกระทบต่อระบบประสาท และพัฒนาการในเด็ก และจากข้อมูล 4 ปีที่ผ่านมา มีผู้เสียชีวิตจาก 3 สารเคมี ดังกล่าว ประมาณ 2,000 ราย (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2563)

สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 กรมวิชาการเกษตร มีภารกิจด้านการให้บริการทางวิชาการ ทำการวิจัยและพัฒนาทางด้านการเกษตร มีศูนย์วิจัยและศูนย์บริการวิชาการ มีพื้นที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร เพชรบูรณ์

อูตรดิตถ์ ตาก และกำแพงเพชร ซึ่งจากภาพที่ 1 จะพบว่า มีจังหวัดที่อยู่ในเขตสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 ถึง 3 จังหวัด คือ อูตรดิตถ์ พิษณุโลก และพิษณุโลก ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณ 7,024,503 ไร่ ซึ่งมากเป็นอันดับ 4 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดในประเทศ แบ่งเป็นเขตภาคเหนือ 4,716,264 ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,450,786 ไร่ และภาคกลาง 857,453 ไร่ จังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด 10 ลำดับแรกคือ เพชรบูรณ์ 838,724 ไร่ รองลงมาคือ นครราชสีมา 725,892 ไร่ น่าน 663,671 ไร่ ตาก 590,228 ไร่ เลย 470,240 ไร่ นครสวรรค์ 367,797 ไร่ ลพบุรี 352,043 ไร่ เชียงราย 331,783 ไร่ พิษณุโลก 307,796 ไร่ และแพร่ 259,331 ไร่ ซึ่งจะพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และใช้สารไกลโฟเซตในการกำจัดวัชพืช (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงอัตราป่วยโรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปี พ.ศ. 2561

สูงสุด 10 จังหวัดแรก

ที่มา: (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

จากการประชุมคณะกรรมการวัตถุอันตราย ครั้งที่ 32-3/2561 วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2561 คณะกรรมการมีมติเห็นชอบต่อมาตรการบริหารจัดการการใช้วัตถุอันตราย พาราควอต คลอร์ไพริฟอส และไกลโฟเซต ที่กรมวิชาการเกษตรนำเสนอ ซึ่งมี 6 มาตรการ คือ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) อบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ 3) ศึกษาผลกระทบ 4) วิจัยหาทางเลือกทดแทน 5) สร้างระบบฐานข้อมูล และ 6) ควบคุมการนำเข้า

(คณะกรรมการวัดอุอันตราย, 2561) โดยบทความฉบับนี้จะศึกษาการรับรู้ของเกษตรกรต่อมาตรการควบคุมและการลดการใช้สารเคมีกับความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำผลการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ และมาใช่วางแผนในการดำเนินกิจกรรมควบคุมและการลดการใช้สารเคมีแก่เกษตรกร มีประสิทธิภาพดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

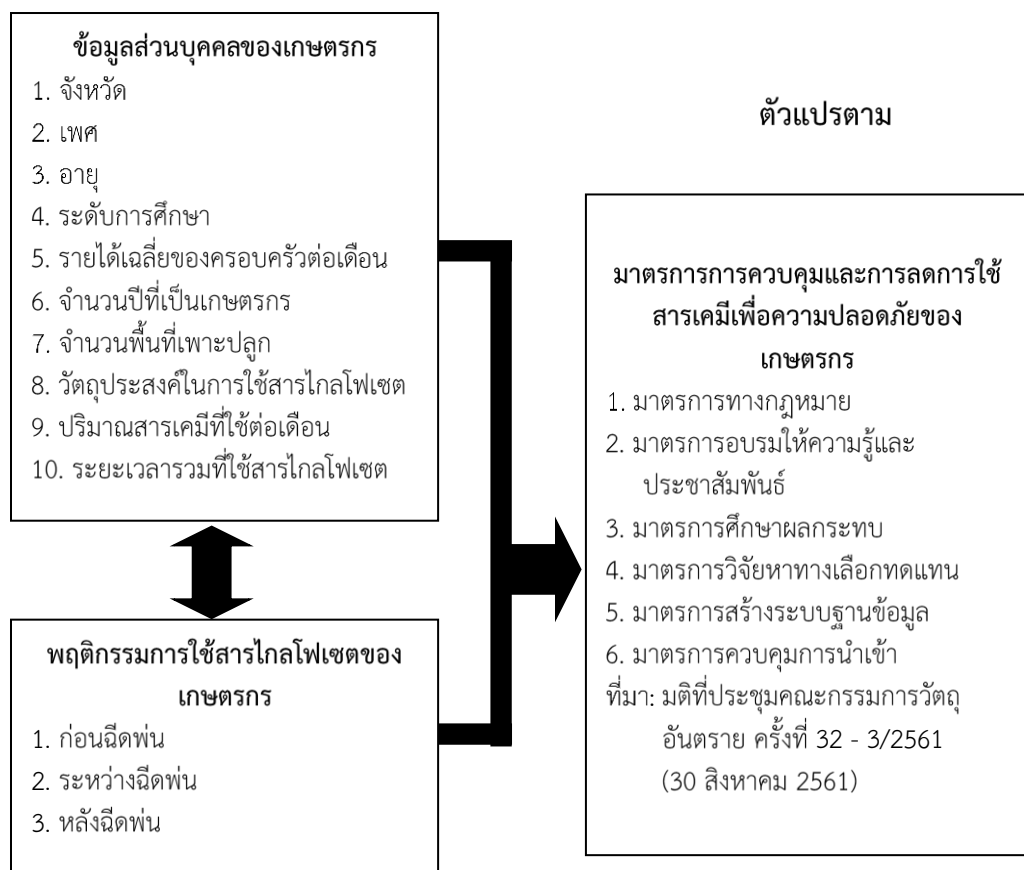
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีกับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตพื้นที่สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ตาก และกำแพงเพชร รวม 67,854 ครัวเรือน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, E. W., 1970) ได้ 382 คน กำหนดครัวเรือนละ 1 คน แบ่งสัดส่วนตามจำนวนครัวเรือนของเกษตรกร จำแนกเป็นจังหวัด ดังนี้ 1) เพชรบูรณ์ จำนวน 125 คน 2) ตาก 119 คน 3) อุตรดิตถ์ 61 คน 4) พิษณุโลก 50 คน 5) สุโขทัย 13 คน 6) กำแพงเพชร 7 คน และ 7) พิจิตร 7 คน

ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและนักวิชาการ สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 2 จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารและนักวิชาการสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในเขตพื้นที่สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จำนวน 382 คน คำถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย จังหวัด เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อปี จำนวนพื้นที่เพาะปลูก รวมระยะเวลาที่ใช้สารไกลโฟเซต ความต้องการใช้สารไกลโฟเซตในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังจากมีมาตรการควบคุมและจำกัดการใช้ มีลักษณะคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร เป็นคำถามเพื่อทดสอบความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับวิธีและขั้นตอนการใช้สารไกลโฟเซต ก่อนการฉีดพ่น ระหว่างการฉีดพ่น และหลังการฉีดพ่น รวม 39 ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้ Rating Scale เป็นมาตรวัดลักษณะของข้อความที่ใช้มีลักษณะเชิงบวก 3 ระดับ มีความหมายดังนี้

ปฏิบัติทุกครั้ง	หมายความว่า	เกษตรกรได้ทำตามข้อคำถามนั้นทุกครั้ง
ปฏิบัติบางครั้ง	หมายความว่า	เกษตรกรทำตามข้อคำถามนั้นเป็นบางครั้ง
ไม่ปฏิบัติ	หมายความว่า	เกษตรกรไม่เคยทำตามข้อคำถามนั้นเลย

ส่วนที่ 3 การรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับมาตรการควบคุมการใช้สารไกลโฟเซต 6 มาตรการ คือ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) มาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ 3) มาตรการศึกษา

ผลกระทบ 4) มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทน 5) มาตรการสร้างระบบฐานข้อมูล และ 6) มาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูก รวม 30 ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้ Rating Scale เป็นมาตรวัดลักษณะของข้อความที่ใช้มีลักษณะเชิงบวกบวก 3 ระดับ มีความหมายดังนี้

รู้และเข้าใจดี	หมายความว่า	เกษตรกรรู้และเข้าใจในเรื่องนั้นดี
รู้บ้างแต่ยังมีข้อสงสัย	หมายความว่า	เกษตรกรรู้เรื่องนั้นมาบ้างแต่ยังมีข้อสงสัย ข้อมูลยังไม่ชัดเจน
ไม่รู้เลย	หมายความว่า	เกษตรกรไม่เคยรู้เรื่องนั้นมาก่อนเลย

หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือ ความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามของการศึกษานี้ มีค่า IOC เท่ากับ 1 และ นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังและใช้สารไกลโฟเซตในการกำจัดวัชพืช ใน จังหวัด พิษณุโลก จำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha Method) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .84 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือน กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2563

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1977) ดังนี้

2.34–3.00	หมายถึง	มีความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติมาก
1.67–2.33	หมายถึง	มีความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติปานกลาง
1.00–1.66	หมายถึง	มีความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติน้อย

ส่วนที่ 3 การรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1977) ดังนี้

2.34 - 3.00 หมายถึง มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการลดการใช้ไกลโฟเซตมาก

1.67 - 2.33 หมายถึง มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการลดการใช้ไกลโฟเซตปานกลาง

1.00 - 1.66 หมายถึง มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการลดการใช้ไกลโฟเซตน้อย

ทดสอบสมมติฐาน มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Regression Analysis วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มผู้บริหารและนักวิชาการของสำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 ใน 6 มาตรการ และชุดที่ 2 สำหรับผู้บริหารและนักวิชาการประจำสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการช่วยส่งเสริมเพื่อลดการใช้สารไกลโฟเซตสำหรับเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ซึ่งใช้สัมภาษณ์รายกลุ่มตามแนวทางสัมภาษณ์ (Interview Guide Line) โดยกรอบการสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามแบบปลายปิด (Close Question) ซึ่งกำหนดแนวคำถามแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อระบุถึงประเด็นเฉพาะ และแบบปลายเปิด (Open Question) สามารถที่จะแตกประเด็นย่อยระหว่างที่มีการสัมภาษณ์ตามความเหมาะสมได้ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีกับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จำนวน 382 คน ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72 รองลงมาคือจังหวัดตาก จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.15 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.97 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13.09 จังหวัดสุโขทัย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 จังหวัดกำแพงเพชร 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.83 และจังหวัดพิจิตร 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.83 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 59.95 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.34 มีการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.65 รายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อปี 50,000 - 100,000 บาท จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 63.87 มีพื้นที่เพาะปลูก 20 - 50 ไร่ จำนวน 244 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.33 ใช้สารไกลโฟเซตมาเป็นระยะเวลา รวม 10 - 20 ปี จำนวน 178 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.60 และความต้องการใช้สารไกลโฟเซตในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังจากมีมาตรการควบคุมและจำกัดการใช้พบว่าส่วนใหญ่ยังคงต้องการใช้สารไกลโฟเซตต่อจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 70.42

2. มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร พบว่า (พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535, 2535) เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุอันตรายทุกประเภท มีการกำหนดหน้าที่ ความผิด และการลงโทษ สารไกลโฟเซตจัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการวัตถุอันตรายมีมติเห็นชอบ มาตรการบริหารจัดการการใช้วัตถุอันตราย พาราควอต คลอร์ไพริฟอส และไกลโฟเซต ในที่ประชุมครั้งที่ 32 - 3/2561 เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ที่กรมวิชาการเกษตรนำเสนอ ซึ่งมี 6 มาตรการ คือ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) อบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ 3) ศึกษาผลกระทบ 4) วิจัยหาทางเลือกทดแทน 5) สร้างระบบฐานข้อมูล และ 6) ควบคุมการนำเข้า (คณะกรรมการวัตถุอันตราย, 2561) และนำมาซึ่งประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกี่ยวกับการจำกัดการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่กรมวิชาการรับผิดชอบ พาราควอต ไกลโฟเซต และคลอร์ไพริฟอส จำนวน 5 ฉบับ ฉบับที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สารไกลโฟเซต คือ ฉบับที่ 1 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิต การนำเข้า การส่งออก การมีไว้ครอบครอง และกำหนดให้มีบุคลากรเฉพาะรับผิดชอบในการควบคุมการขาย ซึ่งวัตถุอันตรายที่เกี่ยวกับไกลโฟเซต คลอร์ไพริฟอส และพาราควอต ที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ 2562 มีสาระสำคัญคือ เกษตรกรครัวเรือนละ 1 คน ผู้รับจ้างพ่น และผู้มีไว้ครอบครองเพื่อขาย ต้องผ่านการอบรมและ

ขอใบอนุญาต และผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองเพื่อขายหรือเพื่อใช้รับจ้าง ต้องแจ้งเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า การส่งออก และการครอบครอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ฉบับที่ 2 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการจำกัดการใช้ การกำหนดฉลากและ ภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายที่เกี่ยวกับไกลโฟเซต ที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ พ.ศ. 2562 กำหนดห้ามใช้ไกลโฟเซตในพื้นที่ปลูกพืชผัก หรือพืชสมุนไพร พื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่สาธารณะ ส่วนผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าวัตถุอันตรายเกี่ยวกับไกลโฟเซต ต้องแสดงข้อความในฉลากวัตถุอันตรายเพิ่มเติมจากที่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ฉลากและ ระดับความเป็นพิษของวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตร เป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ. 2538 และ ฉบับที่ 5 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เฉพาะวัตถุที่เกี่ยวกับไกลโฟเซต คลอร์ไพริฟอส และพาราควอตที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ พ.ศ. 2562 กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ที่มีอำนาจในการเข้าไปตรวจสอบการใช้วัตถุอันตราย ส่วนผลสำรวจการรับรู้ต่อมาตรการควบคุมและลดการใช้สารไกลโฟเซตของ เกษตรกร รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับการรับรู้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 382)

มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร	การรับรู้ (คน/ร้อยละ)			$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ การรับรู้
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)		
1. มาตรการทางกฎหมาย	382 (100.00)	-	-	2.81 (.174)	มาก
2. มาตรการอบรมให้ความรู้และ ประชาสัมพันธ์	329 (86.13)	53 (13.87)	-	2.57 (.239)	มาก
3. มาตรการศึกษาผลกระทบ	235 (61.52)	134 (35.08)	13 (3.40)	2.36 (.331)	มาก
4. มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทน	158 (41.36)	210 (54.97)	14 (3.66)	2.22 (.294)	ปานกลาง
5. มาตรการสร้างระบบฐานข้อมูล	27 (7.07)	237 (62.04)	118 (30.89)	1.85 (.286)	ปานกลาง
6. มาตรการควบคุมการขายและการ นำเข้าพื้นที่เพาะปลูก	263 (68.85)	119 (31.15)	-	2.40 (.261)	มาก
โดยภาพรวม	-	-	-	2.37 (.116)	มาก

3. พฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร เพื่อศึกษาระดับความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกรโดยภาพรวม (n = 382)

ความตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติ (คน/ร้อยละ)						ระดับ
พฤติกรรมหลังการฉีดพ่น	มาก	ปานกลาง	น้อย			ความ
สารไกลโฟเซต	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{X}$	S.D.	ตระหนัก
1. ก่อนการฉีดพ่น	382 (100.00)	-	-	2.81	.120	มาก
2. ระหว่างการฉีดพ่น	382 (100.00)	-	-	3.00	.000	มาก
3. หลังการฉีดพ่น	382 (100.00)	-	-	2.81	.134	มาก
โดยภาพรวม	-	-	-	2.88	.057	มาก

4. ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับปานกลาง ($R = .306$) กับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร เกษตรกร โดยที่มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ทั้ง 6 มาตรการ สามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร ที่ 9.40 % (Sig. = .000) ด้วยค่าความคาดเคลื่อนของการกะประมาณ .05491 โดยมาตรการที่ 2 การอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์สามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร สูงสุดที่ 19.6% (Sig. = .000) รองลงมาคือ มาตรการที่ 4 การวิจัยหาทางเลือกทดแทน 18.0% (Sig. = .000) มาตรการที่ 1 มาตรการทางกฎหมาย 12.8% (Sig. = .021) และมาตรการที่ 6 การควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูก 12.5% (Sig. = .031) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรมีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร

Coefficients ^a						
Model	ตัวแปรต้น มาตรการควบคุมและลดการใช้ สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของ เกษตรกร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.895	.067		42.990	.000*
	มาตรการทางกฎหมาย	-.042	.018	-.128	-2.317	.021*

Coefficients ^a						
Model	ตัวแปรต้น มาตรการควบคุมและลดการใช้ สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของ เกษตรกร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
	มาตรการอบรมให้ความรู้และ ประชาสัมพันธ์	.047	.013	.196	3.649	.000*
	มาตรการศึกษาผลกระทบ	-.003	.009	-.018	-.346	.729
	มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทน	.035	.010	.180	3.565	.000*
	มาตรการสร้างระบบฐานข้อมูล	-.015	.010	-.074	-1.435	.152
	มาตรการควบคุมการขายและการ นำเข้าพื้นที่เพาะปลูก	-.027	.013	-.125	-2.164	.031*
R = .306, R ² = .094, Adj. R ² = .080 , S.E.E = .05491, F = 6.751, Sig. = .000*						

a = Dependent Variable: พฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซต Predictors: (Constant): มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร, มาตรการที่ 6 มาตรการที่ 5 มาตรการที่ 4 มาตรการที่ 2 มาตรการที่ 3 มาตรการที่ 1 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ $Y = a + bx$ แทนค่า พฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร = $2.895 + .196$ (มาตรการที่ 2) + $.180$ (มาตรการที่ 4) + $.128$ (มาตรการที่ 1) + $.125$ (มาตรการที่ 6)

สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ค่า b (Beta) ของมาตรการทางกฎหมาย เท่ากับ $-.128$ หมายความว่า เมื่อกรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น $.128$ หน่วย

2. ค่า b (Beta) ของมาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ เท่ากับ $.196$ หมายความว่า เมื่อกรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับมาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น $.196$ หน่วย

3. ค่า b (Beta) ของมาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทน เท่ากับ $.180$ หมายความว่า เมื่อกรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับ มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทนเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น $.180$ หน่วย

4. ค่า b (Beta) ของมาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูก เท่ากับ $-.125$ หมายความว่า เมื่อกรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับ มาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น $.125$ หน่วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การรับรู้มาตรการควบคุมและการลดการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร กล่าวคือ ถ้าภาครัฐออกมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมและลดการใช้สารไกลโฟเซตออกมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ก็จะทำให้เกษตรกรมีความตระหนักเห็นความสำคัญในการปฏิบัติตามวิธีการใช้สารไกลโฟเซตทั้งก่อนฉีดพ่น ระหว่างการฉีดพ่น และหลังการฉีดพ่นเพิ่มมากขึ้น สำหรับมาตรการทางกฎหมาย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศเกี่ยวกับการจำกัดการใช้สารไกลโฟเซต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการจำกัดการใช้สารเคมีที่ได้มีการพิจารณาจากคณะกรรมการวัตถุอันตราย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามประกาศดังกล่าว ได้แก่ เกษตรกรผู้ใช้สาร ผู้รับจ้างพ่นสาร พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก โดยมีหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ คือ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ปี 2535 ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีการรับรู้ต่อมาตรการทางกฎหมายอยู่ในระดับมาก เพราะเป็นสิ่งที่เกษตรกรต้องดำเนินการเพื่อขอใบอนุญาตนำสารไกลโฟเซตมาใช้ และการควบคุมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักและผลไม้เป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ และคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามที่บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมาย ประเทศไทยยังคงมีข้อบกพร่องด้านมาตรการทางกฎหมายบางประการ และมีหน่วยงานภาครัฐที่หลากหลายและมีความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การควบคุมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจึงควรบัญญัติกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติออกใช้บังคับเป็นอีกฉบับหนึ่งต่างหาก จากพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 โดยให้เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยเฉพาะ มีเนื้อหาครอบคลุมมาตรการควบคุมก่อนการนำไปใช้ การควบคุมการใช้ระหว่างการเพาะปลูก และการควบคุมภายหลังการใช้ พร้อมทั้งกำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการควบคุมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตลอดจนห่วงโซ่การใช้สารเคมี (มนัส ชยาพัฒน์ และฉานทิพย์ สันตะพันธ์, 2563) ยกตัวอย่างประเทศเวียดนามประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายการควบคุมสารกำจัดศัตรูพืชและปัจจุบันมีการประกาศยกเลิกการใช้สารไกลโฟเซตในประเทศ โดยรัฐบาลเข้มงวด ในเรื่องของการควบคุมตลาด ควบคุมการนำเข้าและการส่งออก (Pham, V. Hoi, 2016) ส่วนมาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร เพราะทางกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความสำคัญ กับการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ เพราะได้จัดหลักสูตรอบรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเจ้าหน้าที่ เกษตรกร ผู้พ่นสาร และร้านค้า และมีมาตรการในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรการควบคุมและจำกัดการใช้สารไกลโฟเซต เช่น มีการแถลงข่าว การส่งหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อกระจายข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนถึงเกษตรกร ถือว่าการอบรม

ให้ความรู้ และการเพิ่มการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นกระบวนการที่ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและมีการวิจัยพบว่า การให้ความรู้แก่เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร (สุวิทย์ วรรณศรี และคณะ, 2555) ในส่วนของการวิจัยเพื่อหาทางเลือกทดแทนนั้น เพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรและระบบเศรษฐกิจไทยให้ยั่งยืน และบรรเทาผลกระทบของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อมนุษย์และระบบนิเวศ หน่วยงานวิจัยระดับประเทศ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร ควรสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี เพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ (สุวรรณา ประณีตวาทกุล และคณะ, 2557) และสำหรับมาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูกนั้น ควรมีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด และจริงจัง มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างครบวงจร ตั้งแต่การนำเข้า การผลิต การใช้ และการกำจัด มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าพืชอาหารทั้งจากแหล่งผลิตต้นทางไปจนถึงตลาดของผู้บริโภค เพื่อรับประกันความปลอดภัยของพืชอาหาร และการจัดตั้งตลาดการซื้อขายพืชอาหารที่ปลอดภัยให้มีกระจายอย่างทั่วถึงในทุกชุมชน (ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้ 1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศ เพื่อให้แจ้งให้ทราบนโยบายและแนวทางการใช้สารไกลโฟเซต นั้น แนวทางปฏิบัตินั้นถูกกระจายไปในประกาศหลายฉบับ กรมวิชาการเกษตรควรทำการรวบรวมข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จัดทำเป็นคู่มือกระจายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่แจกจ่ายแก่เกษตรกรโดยทำเป็น เล่มหนังสือ หรือลงในเว็บไซต์ เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจสามารถศึกษาเพื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน 2) การอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการที่จะทำให้นโยบายที่ทางรัฐบาลกำหนดขึ้นมาประสบความสำเร็จ ซึ่ง ทางกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่า มีการเร่งจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารไกลโฟเซต เพื่อออกใบอนุญาตและจากการศึกษาพบว่ามาตรการการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตของเกษตรกร และ ถ้ากรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับมาตรการอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น .196 หน่วย แต่ตามกฎหมายระบุว่า 1 ครั้วเรือน จะมีผู้ขอใบอนุญาตเพื่อนำไปซื้อสารไกลโฟเซตได้เพียง 1 คน ซึ่งแปลว่าใน 1 ครั้วเรือน จะมีคนเข้ารับอบรมความรู้แค่เพียง 1 คน ดังนั้นควรมีนโยบายในการให้ความรู้แก่ครอบครัวของเกษตรกร และประชาชนที่อยู่ในชุมชนให้ได้รับ

ความรู้เพื่อการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ทั้งนี้สำหรับนโยบายในการเปิดอบรมในระบบออนไลน์ ต้องมีมาตรการตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนและผู้สอบในระบบนั้นคือผู้ที่ลงทะเบียนจริง ๆ ไม่ใช่คนอื่นมาสอบแทน ส่วนการประชาสัมพันธ์ ทางกรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีแนวทางในการทำงานไว้อย่างชัดเจน ในแนวทางการกระจายข้อมูลไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตามระดับบังคับบัญชา จนไปถึงเกษตรกร ทั้งนี้ในการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ควรสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อให้เกษตรกรรับรู้ว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง 3) สำหรับมาตรการศึกษาผลกระทบ จากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการดำเนินการในส่วนนี้อย่างชัดเจน เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสารไกลโฟเซตนั้นจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม อาจต้องเกี่ยวข้องกับกระทรวงสาธารณสุขในการตรวจติดตามสุขภาพของเกษตรกรและสารเคมีตกค้างในพืชผักและผลผลิตต่าง ๆ ทางกรมวิชาการเกษตร และเกี่ยวข้องกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการตรวจสอบสารตกค้างในดิน น้ำ หรือแหล่งธรรมชาติอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการวัตถุอันตราย เพื่อหาแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันในการสร้างนโยบายเพื่อการติดตามผลกระทบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ยกตัวอย่าง เช่น การทำการศึกษาเหมือนกับของศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาพัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำเป็นประจำทุกปี แต่ต่างพื้นที่กันไป ควรทำเป็นรายงานประจำปีของระดับตำบล 4) จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีความต้องการใช้สารไกลโฟเซต ในการทำการเพาะปลูกของตนเองต่อ ถึงแม้จะมีมาตรการควบคุมและจำกัดการใช้แต่หน่วยงานยังไม่มีดำเนินการศึกษาผลกระทบอย่างเป็นระบบ ถ้ากรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับ มาตรการวิจัยหาทางเลือกทดแทนเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น .180 หน่วย จึงควรมีการศึกษาอย่างจริงจัง โดยการศึกษาดูงานจากประเทศที่มีการประกาศห้ามใช้สารไกลโฟเซต และพาราควอต (กลุ่มกำจัดวัชพืช) เช่น ประเทศเวียดนาม ว่าในปัจจุบันประเทศนั้นมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง และมีผลเป็นเช่นไร เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย และหน่วยงานวิจัยระดับประเทศ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร ควรสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี เพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ 5) มาตรการสร้างระบบฐานข้อมูล เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีข่าวสารไร้พรมแดน ซึ่งเป็นผลดีต่อการออกมาตรการและการให้ความรู้ต่าง ๆ สามารถเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การสร้างระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องจำเป็นมาก ซึ่งจากข้อมูลที่ใช้ระบบแอปพลิเคชันยังพบว่า บางแอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องระบบยังไม่เสถียร ข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่เป็นปัจจุบัน และยังไม่สามารถใช้กับระบบปฏิบัติการ IOS และมีการแยกแอปพลิเคชันเป็นหลายแอปทำให้เกิดความสับสน ได้ ผู้วิจัยแนะนำว่าควรพิจารณา

รวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในแอปพลิเคชันเดียวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ถึงกันได้ และ 6) มาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูก ผลการศึกษาพบว่า ถ้ากรมวิชาการมีนโยบายเกี่ยวกับมาตรการควบคุมการขายและการนำเข้าพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารไกลโฟเซตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น .125 หน่วย จึงควรมีมาตรการตรวจร้านค้าและชุมชนอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์: เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ รายอำเภอ ปีเพาะปลูก 2562/63. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/maize%20province%2062.pdf>
- กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข. (2561). รายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ปี 2561. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการวัดถุอันตราย. (2561). เอกสารการประชุมคณะกรรมการวัดถุอันตรายครั้งที่ 32-3/2561. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2563 จาก http://reg3.diw.go.th/academic/wp-content/uploads/2019/08/61/agenda32-3_2561.pdf
- พระราชบัญญัติวัดถุอันตราย พ.ศ. 2535. (2535). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109 ตอนที่ 39 (6 เมษายน 2535).
- มนัส ชยาวัฒน์ และฉานทิพย์ สันตะพันธ์. (2563). ปัญหาการควบคุมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักและผลไม้ของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 9(1), 76-85.
- ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม. (2560). การศึกษาพัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมปีที่ 2: จังหวัดลำพูนและจังหวัดลำปาง. ใน รายงานผลการวิจัย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2563). สธ. ย้ำจุดยืนแบน 3 สารเคมีอันตรายทางการเกษตร เพื่อปกป้องสุขภาพคนไทย. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก <https://oryor.com/อย/news/detail/49/1887>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/03-การเกษตร.pdf>.

- สุวรรณา ประณีตวาทกุล และคณะ. (2557). โครงการสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสิ่งแวดล้อมและความเปราะบางสู่ความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิทย์ วรรณศรี และคณะ. (2555). การเพิ่มผลผลิตผักปลอดสารเคมีทางการเกษตร แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบุรี. ใน รายงานแผนงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- Best, J. W. (1977). Research in Education. Edited by 3. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Krejcie, R. V. & Morgan, E. W. (1970). Determining Sampling Size for Research Activities. Journal of Education and Psychological Measurement, 30(1970), 607-610.
- Pham, V. Hoi. (2016). Pesticide use in Vietnamese vegetable production: a 10-year study. International Journal of Agricultural. Taylor&Francis, 14(3), 325-338.

ทัศนความเป็นไทยผ่านกระบวนการทัศน์ เรื่องเล่าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย*

THE VIEW OF THAINESS THROUGH NARRATIVE PARADIGM OF THAI LUXURY JEWELRY

รินรฤดี ภัทรเดช

Rinruedee Pattaradej

อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล

Orawan Sirisawat Apichayakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: rinruedeep60@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทัศน์จากเรื่องเล่าที่อยู่ในเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ เครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยจำนวน 5 ตราสินค้าอันได้แก่ 1) บิวตี้ เจมส์ 2) เจม พีช บายซูซัย 3) สยามเจมส์ เฮอริเทจ 4) อนันทา และ 5) เจมส์ พาวิลเลียน โดยใช้แนวคิดแบบจำลองการเล่าเรื่อง อคาดีม (ACADeMe Model) และการบริโภคนิเวศของโบดริยาร์ด มาศึกษาตีความและการใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระของตัวบท (Thematic Textual Analysis) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อันประกอบได้ด้วย เว็บไซต์ที่เป็นทางการของทั้งห้าตราสินค้า เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยเลือกศึกษาเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมของทั้งห้าตราสินค้าซึ่งทั้งเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมนั้นเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี 2560-2562 และรายการที่สามารถรับชมย้อนหลังผ่านช่องทางยูทูบของทั้ง 5 ตราสินค้าได้ไปปรากฏตัว จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทัศน์ในการเล่าเรื่องเครื่องประดับอัญมณีไทย ประกอบไปด้วยประเด็นหลักคือ ความเป็นไทย ซึ่งความเป็นไทยที่พบนั้นยังมาจากแนวคิดกระแสหลัก 3 กระแสที่มีการผลิตซ้ำมาอย่างยาวนานในเรื่องความเป็นไทย คือ ความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ต่อมามีการเพิ่มความเป็นวัฒนธรรมไทย ขนบธรรมเนียม อุปนิสัยเข้าไปในความเป็นไทยด้วย อีกทั้งยังมีองค์ประกอบที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความป็นค่านิยมเรื่องบุญ - บาปและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เหนือธรรมชาติใน

* Received 12 May 2021; Revised 17 August 2021; Accepted 24 August 2021

เรื่องเล่าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยด้วย ซึ่งเรื่องเล่านี้ตราสินค้าได้ผลิตสร้างจนกลายเป็นการบริโภคสัญลักษณ์แห่งความเป็นไทย

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์เรื่องเล่า, เครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย, สื่อสังคมออนไลน์, ความเป็นไทย

Abstract

The objectives of this research article were to study the paradigm from the narrative that is in Thai luxury jewelry. The samples of this research are the five Thai luxury jewelry brands consisted of 1) Beauty Gems 2) Gem Peace by Chuchai 3) Siamgems Heritage 4) Ananta and 5) Gems Pavilion. The research deploys the ACADeMe Model and consumption of sign from Baudrillard to study and interpret the texts together with using thematic textual analysis to analyse the texts through official websites and selectively social online platforms-Facebook and Instagram. The data from the Facebook and Instagram platforms are collected from 2017 - 2019 and the rerun TV programs presenting the five brands on the YouTube platform are gathered as well. The result reveals that the paradigm of the narrative in Thai luxury jewelry brands composed of being Thainess as the mainstream. It has been reconstructing from 3 streams: nation-religion-king. There are more adding streams into Thainess that are Thai culture, Thai tradition, and Thai character. Besides, other factors are helping others and society concerned with values of merit-sin and the belief, which is the belief of transcendence in the narrative of Thai luxury jewelry. This narrative is what Thai luxury jewelry brands produce and construct to become consumption of sign of Thainess.

Keywords: The Narrative Paradigm, Thai Luxury Jewelry, Social Media, Thainess

บทนำ

มนุษย์เราผูกพันกับคำว่า “บริโภค” มาตั้งแต่ในครุฑมรดา อีกทั้งยังมีปัจจัยสี่ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตพื้นฐานที่เกาะเกี่ยวกับการบริโภค เราไม่เพียงแต่บริโภคเพื่อดำรงชีวิตและเพื่อการนำไปใช้เท่านั้นแต่เรายังบริโภคเพื่อตอบสนองความพึงพอใจด้วย トラバเท่าที่เรายังมีความปรารถนาอยู่ (Baudrillard, J., 1996) และไม่ใช่แค่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการเพียงอย่างเดียว แต่เรายังพบว่าการบริโภคนั้นยังเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมด้วย การบริโภคถือเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และเป็นบ่อเกิดศาสตร์ศิลป์ต่าง ๆ มากมาย เช่น เศรษฐศาสตร์

เกษตรกรรม วิศวกรรมศาสตร์ การเมืองการปกครอง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วการบริโภคสินค้าหรูหราหรือที่เราเรียกภาษาอังกฤษว่า luxury ซึ่งการบริโภคในลักษณะนี้ฝังรากลึกอย่างยาวนานโดยเฉพาะกลุ่มคนโบราณชั้นสูง เพื่อแสดงฐานะ ตัวตน รสนิยมหรือองค์ความรู้ อีกทั้งการบริโภคของหรูหรายังช่วยส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2558) การบริโภคเครื่องประดับอัญมณีถือได้ว่าเป็นทั้งของหรูหราและของที่จำเป็น สำหรับคนไทยนั้นคำว่า หูหรา มักตามมาด้วยคำว่า ฟุ่มเฟือย แต่ของที่เป็น luxury ไม่ได้มีไว้สำหรับทุกคน เฉพาะผู้ที่มีอิสระทางการใช้จ่ายเท่านั้น และของที่เป็นระดับ luxury อาจเป็นของที่จำเป็น เฉพาะกลุ่มคนเหล่านี้ สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ของชั้นนำ” มาแทนที่ของหรูหรา ฟุ่มเฟือย เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนไปในการใช้ของ luxury และมีหลายงานวิจัยที่ใช้คำว่า “ของชั้นสูงหรือของชั้นนำ” มาแทนที่ด้วยเช่นกัน (Deloitte, 2017); (นิชาภา วุฒิมานปรณ์, 2555); (จอมตา เวียงธรรม, 2556); (พิเชษฐ์ พุกพุ่ม, 2557) ในการบริโภคของชั้นนำนั้น เครื่องประดับอัญมณีถือเป็นตัวอย่างและตัวแทนที่ดีในการเป็น luxury ทั้งนี้เนื่องจาก เครื่องประดับอัญมณีสามารถส่งสารการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ได้หลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกถึงการทัดเทียมกับอาณาประเทศ (Pattaradej, R. & Apichayakul, O.S., 2018) ของมีค่าที่มาจากสรวงสวรรค์ (Kwok, S., 2013) อัญมณีและเครื่องประดับยังถือเป็นเครื่องปกป้องคุ้มครองและสามารถสื่อไปถึงพระเจ้าได้ อีกทั้งเครื่องประดับอัญมณียังช่วยในการบำบัดสุขภาพ (Yu, Q. et al., 2018) หรือแม้แต่การเติมเต็มศักยภาพให้ตนเอง (Dauriz, L. et al., 2013) เป็นต้น เมื่อการบริโภคก่อให้เกิดหลายสรรพศาสตร์ และการบริโภคของชั้นสูงก่อให้เกิดอารมณ์แห่งศาสตร์ชั้นสูงที่เรียกว่าสุนทรียศาสตร์ อันก่อให้เกิด งานศิลปะ บทประพันธ์ วรรณกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับการบริโภคได้ก่อให้เกิดเรื่องเล่าและธรรมชาติ โดยเนื้อแท้ของมนุษย์เป็นนักเล่าเรื่อง (Fisher, W.R., 1984); (Fisher, W.R., 1989) การเล่าเรื่องก่อให้เกิดการบริโภคไม่รู้จบ รวมถึงการเล่าเรื่องสามารถเพิ่มคุณค่าให้กับตราสินค้า (Namoon Jirawongsy., 2016) โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ในยุคดิจิทัลซึ่งสามารถสอดรับกันได้เป็นอย่างดีกับกระบวนการทัศน์ของเรื่องเล่า (มานา ปัจฉิมนันท์, 2015) ทว่าเมื่อพิจารณาถึงแก่นแท้ถึงแก่นแล้วมนุษย์เราเล่าเรื่องเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ความรู้ของตนและการเล่าเรื่องนั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบเพื่อสะท้อนความงามแห่งเรื่องเล่า ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดจากการเล่าเรื่องของสามนักคิดอันได้แก่ 1. วอลเทอร์ อาร์. ฟิชเชอร์ (Fisher, W.R., 1984); (Fisher, W.R., 1989) เรื่องเดียวกัน ในเรื่องความเป็นเหตุเป็นผลของเรื่องเล่าอันมีองค์ประกอบได้แก่ ความน่าจะเป็นของเรื่องเล่า และความเป็นเหตุเป็นผลของเรื่องเล่า 2. เคนเนธ เบิร์ก (Burke, K., 1969) ในเรื่องของปัญจางคานุกรมหรือนิยามหรือองค์ทั้ง 5 ได้แก่ act, scene, agent, agency, purpose และ 3. ไอ.เอ. ริชาร์ดส์ I. A. Richards ซึ่งได้ร่วมงานกับซี เค. ออกเดน (C.K. Ogden) ในเรื่องของการให้ความหมายและการพูด 4 ข้อ ได้แก่ sense, feeling, tone, intention จากนั้นผู้วิจัยจึงนำทั้งสามแนวคิดมารวบรวมและเรียบเรียงใหม่เป็น “แบบจำลอง

คาติม (ACADeMe Model)” อันประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ Artist หมายถึง ศิลปินผู้เล่า, Content หมายถึง สาร เนื้อเรื่อง รายละเอียดแวดล้อม, Aim หมายถึง จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์, Demeanour หมายถึง พฤติกรรมและท่าทาง และ Meta-reasoning หมายถึง เหตุผลเหนือเหตุผลที่มาจากความคิด ทักษะคิด ความเชื่อ เป็นต้น (Ogden C.K. & Richards I.A , 1923) ซึ่งแบบจำลองนี้จะเป็นแบบจำลองการเล่าเรื่องของเครื่องประดับอัญมณีของงานวิจัยในขั้นนี้ สำหรับการบริโภคสัญญะของโบดริยาร์ด (Baudrillard, J., 1996) นั้นเป็นลำดับขั้นที่สืงจากตรรกะการบริโภค สำหรับการบริโภคสัญญะนั้นเป็นลักษณะของการบริโภคเพื่อให้เกิดความแตกต่างจากคนอื่นเพื่อบ่งบอกสถานภาพของตนเอง

เมื่อสถานการณ์ในปัจจุบัน โลกผันไปสู่ยุคของความเป็นอินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (Internet of Thing) ผู้บริโภคสามารถเสพสรรสรพสิ่งผ่านอินเทอร์เน็ตในช่องทางต่าง ๆ อย่างไรก็ดีจำกัด และโลกแห่งอินเทอร์เน็ตนี้ยังเป็นโลกแห่งความเสมือนจริงทำให้ผู้บริโภคนั้นแยกโลกเสมือนและโลกแห่งความเป็นจริงได้ยากยิ่ง เช่นเดียวกับเรื่องราวของเรื่องเล่ารวมถึงโฆษณาเองยังผันตัวมาใช้ช่องทางแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อแผ่ขยายกระจายข้อมูลไปสู่ผู้รับยังถิ่นฐานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่นงานวิจัยของพอลล่า วอน วาเชนเฟลด์ท์ (Wachenfeldt, P., 2018) ที่ศึกษาตราสินค้าชั้นสูงสัญชาติฝรั่งเศสที่โฆษณาผ่านวีดิทัศน์และพบว่าตราสินค้าชั้นสูงได้สร้างความหมายผ่านตัวแก่นเพื่อให้ลูกค้ารู้สึกและเกิดความพึงพอใจต่อตราสินค้า จากเหตุผลดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษากระบวนการทักส์ซึ่งของการเล่าเรื่องที่อยู่ในเรื่องเล่าของเครื่องประดับอัญมณีซึ่งกระบวนการทักส์นั้นเป็นการค้นหาความจริงในมิติของการเล่าเรื่องเครื่องประดับอัญมณีนั่นเอง กอปรกับเมื่อผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยค้นหาผลงานที่เกี่ยวกับเครื่องประดับอัญมณีใน ThaiLis พบว่ามีบทความและงานวิจัยจำนวน 33 ผลงาน แต่ส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ธุรกิจและการออกแบบ และเมื่อสืบค้นคำว่า การเล่าเรื่อง จะพบว่ามีบทความและงานวิจัยจำนวน 386 ผลงาน ซึ่งในจำนวนนี้ ผู้วิจัยพบผลงานที่เกี่ยวกับการเล่าเรื่องในโฆษณาจำนวน 5 ผลงาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบผลงานที่เกี่ยวข้องกับการเล่าเรื่องที่มีอยู่ในตราสินค้าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวแล้วในข้างต้น ผู้วิจัยจึงใคร่สนใจที่จะเปิดเหลี่ยมมุมทำการศึกษาและค้นคว้าหาความจริงของการเล่าเรื่องในเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านเรื่องเล่า สามารถเป็นแนวทางและสร้างแนวทางให้กับองค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ ในแวดวงเครื่องประดับอัญมณีหรือแวดวงสินค้าแฟชั่น รวมถึงผู้ที่สนใจจะนำประโยชน์แห่งความจริงของเรื่องเล่าไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการทักส์ในการเล่าเรื่องของเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ได้ทำการศึกษาพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งพื้นที่ออนไลน์ในงานวิจัยนี้หมายถึงผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตการศึกษาของพื้นที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ของตราสินค้าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยทั้ง 5 ตราสินค้า โดยพื้นที่ออนไลน์ที่ทำการศึกษามีดังนี้คือ

1. วิเคราะห์เว็บไซต์ที่เป็นทางการของทั้งห้าแบรนด์ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าสำรวจในเดือนพฤศจิกายน 2563

2. วิเคราะห์จากเนื้อหาสื่อสังคมออนไลน์ สองแพลตฟอร์ม (Platform) ได้แก่ เฟซบุ๊กและอินสตาแกรมของตราสินค้าทั้ง 5 ตราสินค้า มีการเก็บข้อมูลที่มีการนำลงในสื่อทั้งสองตั้งแต่ปี 2560 - 2562 ทั้งนี้การเก็บข้อมูลออนไลน์ย้อนหลังไปสามปีจะทำให้เกิดความใหม่ของข้อมูลและไม่ล้าหลังจนเกินไป (กรณีการ์ ภิรมย์รัตน์, 2560) และเลือกวิเคราะห์เฉพาะภาพ ภาพเคลื่อนไหว และวิดิทัศน์ที่ได้รับความนิยมสูงโดยดูจากยอดการกดไลค์และยอดการเข้ารีบชม และ

3. วิเคราะห์รายการจากยูทูปที่ตราสินค้าทั้ง 5 ตราสินค้าได้ไปออกรายการและสามารถรับชมรายการได้ย้อนหลัง

กลุ่มตัวอย่างและเกณฑ์การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ประกอบด้วยตราสินค้าเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย จำนวน 5 ตราสินค้า อันได้แก่ได้แก่ บิวตี้ เจมส์ (Beauty Gems) เจมพีช บายชูชัย (Gem Peace by Chuchai) สยามเจมส์ เฮอร์ริเทจ (Siamgems Heritage) อนันทา (Ananta) และ เจมส์ พาวิลเลียน (Gems Pavillion) โดยทั้งห้าตราสินค้านั้นได้ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้คือ

1. เป็นตราสินค้าที่ดำเนินและประกอบธุรกิจโดยคนไทยและต้องได้รับการยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

2. ปัจจุบันช่วงชีวิตของบริษัทชั้นนำหรือชั้นสูงมีอายุประมาณ 18 ปี (West, D., 2017) ด้วยเหตุนี้ บริษัทเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างควรมีอายุ 20 ปีขึ้นไป เนื่องจากว่าผ่านช่วงชีวิตที่อ่อนไหวสุดจนเข้าสู่ความความสำเร็จเป็นสากล (เป็นป็นันท์ สัทธรรมนวงศ์และวนาวลัย์ ดาดี, 2558)

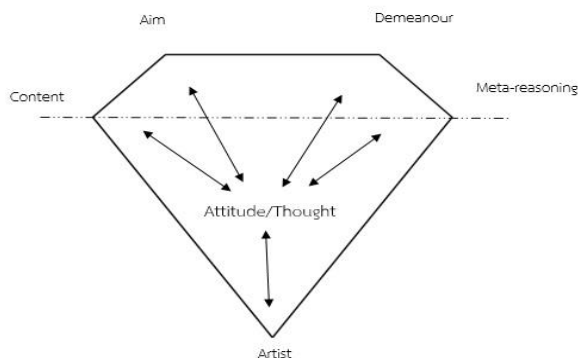
3. เป็นตราสินค้าเครื่องประดับอัญมณีที่เป็นที่รู้จักในแวดวงสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ดารา นางแบบ นักร้องนักแสดง รวมถึงเซเลบริตี้ (Celebrity) และ

4. มีการปรากฏตัวในช่องทางออนไลน์ อาทิเช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูป (YouTube) หรือพื้นที่ แพลตฟอร์ม (Platform) อื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บข้อมูลผ่านเว็บไซต์ที่เป็นทางการ เฟซบุ๊ก และอินสตาแกรมของตราสินค้าใช้วิธีการบันทึกทางหน้าจอและดาวโหลดไฟล์พร้อมทั้งแบ่งระบบข้อมูลตามตราสินค้าและพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ขณะที่รายการที่สามารถรับชมได้ย้อนหลังผ่านยูทูปนั้นใช้วิธีการจับภาพและถอดไฟล์เสียงและจัดแบ่งระบบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระของตัวบท (Thematic Textual Analysis) เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หลัก ซึ่งการวิเคราะห์แก่นสาระนี้จะช่วยให้เราค้นพบแก่นสัจยในเรื่องราวแห่งเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยได้ และผู้วิจัยได้นำรูปแบบ ACADeMe Model (ดังภาพที่ 1) และแนวความคิดบริบทสัญญาณมาใช้เพื่อตีความและนำเสนอกระบวนการทัศนการเล่าเรื่องของเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย

ภาพที่ 1 องค์ประกอบแห่ง ACADeMe Model
ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการศึกษาวิจัยพบว่า

ตราสินค้าทั้งห้า ผ่านสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และยูทูป โดยการอิงแบบจำลองอคาดีม (ACADeMe Model) ร่วมกับแนวความคิดบริบทเชิงสัญญาณมาเป็นหลักวิเคราะห์ และจากการวิเคราะห์แก่นสาระทำให้สามารถค้นหาแก่นของกระบวนการทัศนในการเล่าเรื่องเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยของตราสินค้าทั้งห้า ซึ่งความจริงที่พบนั้นคือ “ความเป็นไทย (Thainess)” ที่พบ คือความเป็นชาติหมายถึงหัวใจที่เป็นไทย ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเป็นมหากษัตริย์ที่ส่งต่อความเข้มข้นแห่งความเป็นไทยจนมาถึงความเป็นไทยในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้สามารถส่งผ่านชื่อตราสินค้าและผลงานที่ตราสินค้าได้ผลิต และยังมีองค์ประกอบอื่นอีกสององค์ประกอบนั้นคือ ความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ (The Belief of Transcendence) และการทำเพื่อผู้อื่นและสังคม (Helping and Dedicated Self to Others) ดังนี้

ความเป็นไทยส่งผ่านชื่อ- ชื่อถือเป็นด้านปรากฏแรกที่จะส่งผ่านความเป็นไทยได้และสามารถรู้ได้ทันทีจากเมื่อแรกได้ยิน อย่างชื่อของ “สยามเจมส์ เฮอร์เทจ (Siamgems Heritage)” คำว่า “สยาม” นั้น เป็นชื่อที่เราใช้เรียกประเทศของเรามาก่อนที่เรา

จะเปลี่ยนมาใช้คำว่า “ไทย” ต่อมาตราสินค้า “เจม พีช บายชูชัย (Gem Peace by Chuchai)” เมื่อได้ยินคำว่า “ชูชัย” เราจะได้เห็นว่านี่เป็นชื่อผู้ก่อตั้งตราสินค้าซึ่งเป็นคนไทย นอกจากนี้หากพิจารณาไปถึงความหมายจากชื่อภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า “peace” ซึ่งจะมีความหมายว่า “ความสุข สงบ ความสันติ” เช่นเดียวกับท่อนหนึ่งในเนื้อร้องของเพลงชาติไทยที่ว่า “ไทยนี้รักสงบ” โดยเนื้อร้องในท่อนนี้หมายถึงอุปนิสัยของคนไทยที่รักความสุข สงบ ความเป็นสันติภาพ ดังนั้นแม้ว่าตราสินค้าจะไม่ได้สื่อออกมาโดยตรงเป็นภาษาไทย แต่ก็มี การสื่อผ่านความหมายที่เป็นภาษาต่างประเทศ ขณะที่ตราสินค้า “อนันตา (Ananta)” ซึ่งแปลว่า ความเป็นนิรันดร์ หมายถึงความไม่มีที่สิ้นสุด แม้ชื่อนี้จะมาจากภาษาสันสกฤต จากข้อมูลในเว็บไซต์ที่ตราสินค้าได้กล่าวไว้ แต่ภาษาบาลีสันสกฤตนั้นถือว่าเป็นภาษาที่มี อิทธิพลเป็นอย่างมากต่อภาษาไทย ในภาษาไทยเราจะมีคำที่ใกล้เคียงกันคือ “อนันต์” ซึ่งคำนี้ก็ เป็นคำที่มาจากบาลีสันสกฤตซึ่งก็แปลว่าไม่มีที่สิ้นสุดเช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งสามตราสินค้าจึงส่ง ต่อความเป็นไทยโดยอาศัยชื่อและความหมายของชื่อนั่นเอง

ความเป็นไทยส่งผ่านผลงาน - เป็นการเอาศิลปะและวัฒนธรรมไทยจับมาใส่ ในชิ้นงาน หรือการใช้วัสดุหายากของไทย โดยมีการผสมผสานความดั้งเดิมและประยุกต์มาใช้ ในปัจจุบัน อาทิเช่น มหรรคภัณฑ์ รวงข้าว ทับทิมสยาม ตะปิ้งและกระจำบังนกมวย เป็นต้น โดยมีแบบแผนในการส่งต่อความเป็นไทยและสัญลักษณ์แห่งความเป็นไทยใส่ชิ้นงานดังนี้

จากการให้สัมภาษณ์ในรายการ ว้าว แหวน แหวน เกี่ยวกับ มหรรคภัณฑ์ของ ตราสินค้าบิวตี้ เจมส์ ซึ่งต้องใช้ช่างผู้ชำนาญทั้งสิ้น 40 คนและใช้เวลาในการจัดทำถึง 10 เดือน ได้นำเสนอแนวคิดการผลงานชิ้นนี้ไว้ดังนี้คือ

“.....คุณพ่อบอกว่าถ้าเราจะก้าวไปเป็นผู้นำในด้านการผลิตอัญมณีสู่ตลาดโลก ถ้าเรา ทำเป็นสร้อย เป็นสร้อยคอเป็นต่าง ๆ เนี่ยก็จะธรรมดา.....คุณพ่อก็เลยจะคิดว่าจะนำมหรธ ภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ไวต์ติ้งโรว์ หรือไวต์ติ้งไว์ ไม่ใช่เพื่อสวมใส่อย่างเดียว ก็เลยคิดที่จะทำ เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ทองคำชิ้นมาลำแรกในโลก ก็เมื่อเกือบสามสิบปีที่แล้ว...” (คุณหนึ่ง สุริยน ศรีอรทัยกุล, 2555)

นอกจากนี้ทางแบรนด์บิวตี้เจมส์ ยังได้จัดทำเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ ซึ่งจาก ประวัตแล้วลำปัจจุบันนั้นเป็นลำที่ถูกสร้างใหม่ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 แต่แล้วเสร็จในสมัยรัชกาล ที่ 6 อีกทั้งชื่อของเรือพระที่นั่งยังได้ตั้งตามชื่อเรือโบราณในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่ง กรุงศรีอยุธยา ซึ่งคือเรือพระที่นั่งชัยสุพรรณหงส์หรือศรีสุพรรณหงส์ได้มีการจัดสร้างในราวปี พุทธศักราช 2091 และในปีพุทธศักราช 2535 องค์การ World Ship Trust ได้ยกย่องให้เรือ พระที่นั่งสุพรรณหงส์เป็นมรดกโลกด้วย นอกจากนี้วิถีและการดำรงชีวิตแบบคนไทยยังสามารถ นำมาดีไซน์ (design) ให้เป็นเครื่องประดับสวมใส่ได้ อย่างเช่น ตราสินค้าสยามเจมส์ เฮอริเทจ

ได้ออกแบบรวงข้าว ออกมาเป็นชุดเครื่องประดับอัญมณี โดยคนไทยเรานั้นมีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับ “ข้าว” มาเป็นเวลายาวนานเมื่อราวกว่า 5,000 ปีที่ผ่านมาได้เกิดหมู่บ้านกสิกรรมไทยขึ้น และเรารับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก

นอกจากนี้การนำอัญมณีที่สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยจนเป็นที่โด่งดังไปทั่วโลก อย่าง “ทับทิมสยาม” มาใส่ลงในเครื่องประดับก็เป็นการสื่อถึงความเป็นไทยได้เช่นกัน อย่างที่ตราสินค้าสยามเจมส์ เฮอริเทจได้นำทับทิมสยามไปประดับไว้บนมงกุฎเพชร เช่นเดียวกันกับที่แบรนด์อนันตาได้มีการจัดทำแหวนทับทิมสยาม โดยทับทิมสยามนั้น เป็นทับทิมที่ขุดพบเฉพาะในประเทศไทยจึงได้ชื่อว่าทับทิมสยามจากการที่สีจะไม่เหมือนกับทับทิมที่อื่น ยิ่งไปกว่านั้น การที่แบรนด์ เจม พิช บายชูชัย ได้นำเอาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยอย่าง ตะปิง และกระจับนักรมว ย มาออกแบบเป็นเครื่องประดับอัญมณีก็ถือว่าเป็นการส่งต่อและเปิดเผยความเป็นวัฒนธรรมให้โลกได้เห็น โดยคุณชูชัยได้เล่าแนวคิดดังนี้

“.....ตะปิงก็จะเป็นอะไรที่สมัยก่อนเนี่ยพวกเจ้าขุนมูลนายเนี่ยมันก็มีชั้นวรรณะ ถ้าเป็นคนจนหน่อยก็เป็นตะปิงเงินหรือเป็นตะปิงที่เป็นโลหะถูก ๆ แต่คนรวยก็จะเป็นทองคำ ทองคำ แต่ว่ากาลเวลาผ่านไปหลายร้อยปีเนี่ย คนก็ไม่มาใส่ตะปิงกันแล้ว แต่พี่รู้สึกว่ามันจะเปิดร้าน พี่อยากจะรื้อฟื้น ไอ้ตัวนี้ขึ้นมาใหม่ มันก็คือเครื่องประดับ.....” (คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ, 2558)

“....คือตอนทำเนี่ย พี่รู้ว่ากระจับเนี่ยมันเกี่ยวกับการต่อมว ย เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมมว ยไทย” (คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ, 2559)

สำหรับตราสินค้าเจมส์ พาวิลเลียน นั้น แม้จะไม่ได้มีเรื่องเล่าของความเป็นไทยผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ให้เห็นชัดและโดยตรง แต่ทางแบรนด์ได้ออกแบบเครื่องประดับอัญมณีโดยเฉพาะต่างหูที่ดูคล้ายและให้ความรู้สึกเหมือนกับเครื่องแหวนไทย และปัจจุบันนี้เครื่องแหวนไทยถือว่าหาได้ยากการจัดทำเครื่องแหวนไทยจึงถือเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเช่นกัน

ความเชื่อเหนือธรรมชาติ - อัญมณีถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ถูกเชื่อว่ามีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ในตัวเนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและใช้เวลาสั่งสมเป็นเวลานาน และไม่ได้เกิดโดยฝีมือมนุษย์ โดยมนุษย์ได้นำเอาอัญมณีมาทำเครื่องประดับ ไม่ใช่แค่เพื่อประดับร่างกายแต่ยังขจัดปัดเป่าสิ่งร้าย ๆ ปกป้องคุ้มครอง หรือใส่เพื่อโชครางและความรักต่าง ๆ คนไทยเราเองก็มีความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีที่เป็นสิริมงคล นำโชค ต่าง ๆ เช่น ตราสินค้า บิวตี้ เจมส์ ได้มีความเชื่อว่าอัญมณีเป็นของขวัญจากพระเจ้า เป็นของที่มาจากฟากฟ้า อีกทั้งยังนำความสุข เป็นสิริมงคลอย่างหนึ่งให้กับมนุษย์ ดังนี้คือ

“ผมถือว่านี่เป็นศิลปะซึ่งพระเจ้าท่านให้เรา มา อุตส่าห์ทำขึ้นมาเป็นล้านปีให้เรา ได้มีความสุขเรามองตรงนี้ว่าเป็นสิ่งที่เปี่ยมทรัพย์ในดิน เป็นสินในน้ำที่อยู่คู่มาอยู่กับโลกมนุษย์เรา ...” (คุณหนึ่ง สุริยน ศรีอรทัยกุล, 2555)

สำหรับตราสินค้าสยามเจมส์ เฮอร์เทจได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอัญมณี มงคลในรูปแบบการพิพิธภัณฑสถานโดยนำเสนอในเรื่องของ “นพรัตน์” หรือมณีทั้งเก้า อีกทั้ง นพรัตน์นั้นยังเปรียบเสมือนกับระบบสุริยจักรวาลดังนี้คือ

“คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีทั้งเก้าประการมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว แต่ว่า ในแต่ละอัญมณีเนี่ยเขาก็จะมีความหมายสื่อกันไปในแต่ละอย่าง แล้วก็ทางด้านนี้ก็จะมีการจัด แสดงเครื่องประดับแบบโบราณ การเรียงนพรัตน์เนี่ย จะเรียงตามในลักษณะระบบสุริยจักรวาล นะคะ โดยมีทับทิมอยู่ตรงกลาง เป็นตัวแทนของพระอาทิตย์นะค่ะ แล้วก็ล้อมด้วยนพรัตน์ก็คือ พลอยหลายชนิด อีก 8 ชนิดซึ่งแทนของดาวนพเคราะห์” (คุณอัยรินทร์ เขียรฤกษ์สิริ, 2560)

ส่วนตราสินค้า เจม พิช บายชูชัยเอง ก็มีเรื่องราวให้บอกกล่าวเกี่ยวกับความ เชื่อเหนือธรรมชาติเช่นเดียวกัน โดยเกี่ยวกับการนำเอาอัญมณีมาทำเป็นเครื่องรางของขลังที่เรา รู้จักกันว่า “ปลัดขิก” ซึ่งจะนำมาซึ่งการค้าขาย และความเจริญรุ่งเรือง ดังนี้

“อันนั้นเป็นปลัดขิก ทำตอนเปิดบ้านหลังนี้ ทำเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บ้านหลังนี้..... ปลัดขิกเนี่ยเป็นตัวแทนขององค์พระคเณศ ซึ่งท่านเป็นเทพที่สูงที่สุดแล้วให้ความสุขความเจริญ ยิ่ง คนทำมาค้าขายจะดีรุ่งโรจน์เลย” (คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ, 2558)

ขณะที่ตราสินค้านันทาเองก็มีความเชื่อเกี่ยวกับการสวมใส่เครื่องประดับ ตามราศีเกิด เช่นการสวมใส่แหวนเพชรสำหรับชาวราศีพิจิก โดยมีการแนะนำให้สวมใส่แหวน เพชรเม็ดเดียว (solitaire) เพื่อหนุนนำความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับชีวิต

การทำเพื่อผู้อื่นและสังคม - ค่านิยมเรื่องบุญ - บาป เป็นหนึ่งในค่านิยมของ คนไทย คนไทยเรามีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการทำบุญ การทำบุญมีหลายแบบ การช่วยเหลือ ผู้อื่นและสังคมนั้นก็อยู่ในรูปของการทำบุญอย่างหนึ่ง ถือเป็นหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุสิบ อีกทั้ง การช่วยเหลือผู้อื่นนั้นก็ยังมีหลายแบบเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นช่วยเหลือด้วยแรงกาย แรงใจ กำลังทรัพย์ หรือแม้แต่กำลังความรู้โดยการให้ความรู้เพื่อให้ผู้อื่นได้รู้ตามก็ถือว่าเป็นการทำบุญในรูปแบบ หนึ่งเช่นกัน ซึ่งเรื่องเล่าความเป็นแบรนด์เครื่องประดับอัญมณีชั้นนำนี้ได้บรรจุเรื่องราวเหล่านี้ ไว้ด้วย ดังนี้คือ

การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการมูลนิธิลูกเสือโลกของตราสินค้าบิวตี้ เจมส์ ซึ่งการเป็นคณะกรรมการนั้นต้องส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกเสือโลก โดยการลูกเสือนั้นมีหน้าที่จัดสรรให้เยาวชนมีโอกาสและส่วนร่วมในกิจการงานต่าง ๆ ที่ช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป ซึ่งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการนั้น ทางคุณหนึ่ง สุริน ศรีอรรถกุล ได้ให้สัมภาษณ์ในรายการ Celeb TV ดังนี้

“.....ผมก็คลั่งกับพระสหายคนสนิทของสมเด็จพระราชาธิบดี คาร์ล กุสตาฟที่ 16 ก็คือคุณฟิลิป ซอเลนเซ่น คือเป็นพระสหายตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ หลังจากนั้นเมื่อไรท่านก็บินมาบ่อย แล้วก็สนิทไปสนิทมา ก็คงท่านทำอะไร ก็เล่าให้ฟังเกี่ยวกับลูกเสือโลก เราก็นึกใจ ท่านก็บอกให้เราเป็นสมาชิกลูกเสือโลก” (คุณหนึ่ง สุริน ศรีอรรถกุล, 2557)

สำหรับคุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ ผู้ก่อตั้ง เจม พีช กรุ๊ป และ ตราสินค้าเจม พีชบาย ชูชัย ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมการกุศลและความตั้งใจในการที่จะช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติดังนี้

“สิ่งที่เป็นไปได้ตอนนี้ยากทำอะไรที่จะช่วยเหลือประเทศชาติและสังคม เพราะไม่นานเราก็จากไปแล้วเราก็เอาอะไรไปไม่ได้ คุณงามความดีเท่านั้นที่อยู่ในภพที่สูงขึ้น” (คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ, 2558)

เช่นเดียวกันกับที่ตราสินค้าอนันตหาที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยทางแบรนด์ได้ทำโครงการแบ่งปันรอยยิ้ม “Promise to Give” ให้กับสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่จังหวัดระยอง นอกจากนี้การให้ความรู้และแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับเครื่องประดับอัญมณี ไม่ว่าจะเป็นวิธีเลือกอัญมณี การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของอัญมณีต่าง ๆ การให้ความรู้เกี่ยวกับหลัก 4 Cs หรือการจัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ ก็ถือว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อื่นได้รู้ตาม มีพื้นฐานความรู้พอที่จะตัดสินใจเลือกซื้ออัญมณีต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งในส่วนนี้ทุกตราสินค้าได้ให้ความรู้ผ่านช่องทางสื่อของตนเอง เช่น

“พิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้อัญมณีไทยสยาม เจมส์ เฮอริเทจ มีความตั้งใจสร้างขึ้นเพื่ออยากให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลทั่วไป แล้วก็กลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจด้านเครื่องประดับอัญมณี สามารถหาความรู้ได้ตั้งแต่ห้องจัดแสดงห้องแรกจนถึงห้องจัดแสดงห้องที่ห้าของเราเลย” (คุณอัยรินทร์ เขียวฤกษ์ศิริ, 2560)

ในหน้าเพจของตราสินค้า อนันทา และเจม พีช บายชูชัย จะมีบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอัญมณีในหัวข้อต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องหลักการเลือกเพชรแบบ 4 Cs อันประกอบไปด้วย Carat, Cut, Colour และ Clarity ซึ่งหลักการนี้จะช่วยให้ผู้ที่ซื้อเพชรมีความรู้พื้นฐานในการตัดสินใจ

อภิปรายผล

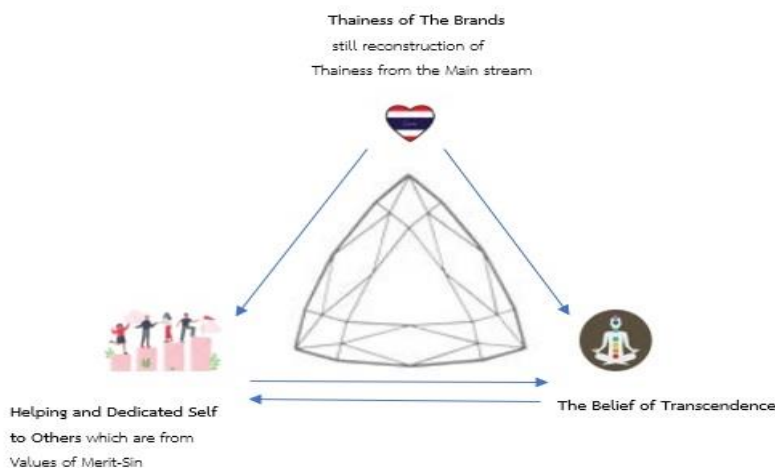
เมื่อพูดถึงความเป็นไทย (Thainess) เราควรพิจารณาดูที่ความหมายเป็นอันดับแรก โดยคำว่า “ไทย” นั้นจะหมายถึง ประเทศที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอาณาเขตและพรมแดนที่ติดต่อกับสี่ประเทศเพื่อนบ้านอันได้แก่ พม่า กัมพูชา ลาว และมาเลเซีย หรือ คำว่า “ไทยอาจมาจากคำว่า “ไท” ผู้เป็นใหญ่ หรืออาจหมายถึง อิสระเสรีภาพ สำหรับแนวคิดเรื่องความเป็นไทยนั้นเริ่มขึ้นมาในสมัยรัชกาลที่ 5 และเริ่มต้นชัดเป็นมาายาคติสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งได้ทรงนิยามถึงความเป็นไทยโดยทรงเน้นเรื่องของหัวใจที่เป็นไทยคือ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยมีลักษณะของความเป็นวัฒนธรรมไทย และต่อมาภาครัฐเองก็ได้จัดสร้างความเป็นไทยขึ้นมาแต่ก็ยิ่งเน้นที่ความเป็นไทยในรูปแบบที่เป็น ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อยู่เช่นเดียวกัน แม้วานักวิชาการรุ่นต่อมาจะได้พยายามผลิตสร้างนิยามของความเป็นไทยให้มากขึ้นและมีความชัดเจนขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ก็ยังมีการผลิตซ้ำและเดินรอยตามสิ่งที่มาจากดั้งเดิมที่อยู่ในกระแสหลักของความเป็นไทย อาจจะมีเพิ่มเติมเพื่อให้ดูแตกต่างบ้างในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตความเป็นธรรมรวมถึงขนบธรรมเนียม ลักษณะอุปนิสัยของคนไทย รวมถึงความเชื่อและค่านิยมของคนไทย (ณัชชนันท์ ทองแพง, 2560) ; (นุจรี คงโพธิ์น้อย, 2555) ; (สายชล สัตยานุรักษ์, 2564) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราได้รับการปลูกฝังเป็นทั้งต้นทุนทางวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยแล้วส่งต่อสัญญาแห่งความเป็นไทยไปสู่ปัจจัยด้านอื่น ๆ ในเรื่องของความเชื่อนั้นมีทั้งแบบธรรมดาและที่เหนือธรรมชาติหรือเรียกว่าเป็นความเชื่อชั้นโลกุตระซึ่งในความเชื่อเช่นนี้นั้นสามารถกำหนดเป็นพฤติกรรมของคนในสังคมไทย (ลัญจกร นิลกาญจน์, 2561) อีกทั้งไทยเรามีค่านิยมเรื่องความดี เป็นค่านิยมแห่งบุญ - บาป ทั้งค่านิยมแห่งบุญ-บาปและความเชื่อเหนือธรรมชาตินั้นหากพินิจดูดี ๆ จะมีความสัมพันธ์กันเมื่อเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติจะส่งเสริมให้มีค่านิยมในการทำความดีด้วยเช่นกัน สำหรับการเล่าเรื่องผ่านเครื่องประดับอัญมณีแบรนด์ชั้นนำของไทยผ่านมุมมองความเป็นไทยจะพบว่า ตราสินค้าชั้นนำยังคงมีการผลิตซ้ำเรื่องเล่าตามกระแสหลักของความเป็นไทยที่มีมาในแบบดั้งเดิมอยู่เช่นเคย ไม่ว่าจะเป็นความมีหัวใจที่เป็นไทย วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นไทยเป็นสิ่งที่มิส้งสมมายาวนานและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นมรดกตกทอด (อิติพันธ์ ธนภักธีรานันท์, 2561) โดยตราสินค้าได้มีการผลิตรูปแบบและสร้างสัญญาความเป็นไทย ผ่านความเป็นตัวเครื่องประดับอัญมณีที่เป็นชิ้นงานต่าง ๆ รวมถึงมีการบอกเล่าผ่านช่องทางสื่อหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์ตามแต่ละแพลตฟอร์ม (Platform)

ที่ตราสินค้าใช้และผ่านรายการต่าง ๆ ที่ตราสินค้าทั้ง 5 ตราสินค้า ได้ไปปรากฏโฉม โดยตัวชิ้นงานที่ผลิตนั้นนอกจากจะบ่งบอกสัญลักษณ์ความเป็นไทยแล้ว อาจทำให้มีความทันสมัยมากขึ้น แต่ยังคงให้ความรู้สึกถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของความเป็นไทยอยู่เช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pattaradej, R. and Apichayakul, O.S., ที่พบว่าคนไทยนิยมการบริโภคสินค้าหรือบริการ ที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์หรือทำให้ผู้บริโภคสื่อถึงอัตลักษณ์แห่งตัวตนจากการบริโภคได้ และอัตลักษณ์นั้นควรมาพร้อมกับความทันสมัย ทั้งนี้เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้ผู้คนมีมิติของการบริโภคผันตามไปด้วย และการที่สินค้าได้พัฒนามีรูปแบบที่ทันสมัยนั้นแสดงว่าคนไทยมีการปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี ซึ่งถึงแม้ความเป็นไทยจะถูกผลิตจากกระแสหลักแต่ก็ยังไม่ถึงกับตายตัว สามารถมีความลื่นไหลได้ (Pattaradej, R. & Apichayakul, O.S., 2019) ตามที่ทัศนะของ นิธิ เอียวศรีวงศ์เกี่ยวกับความเป็นไทยซึ่งศึกษาโดยชัชฎาภรณ์ กล่ำดี (Klumdee, C., 2006) ได้กล่าวถึงความเป็นไทยว่า มีการเปลี่ยนแปลงได้และไม่ได้ตายตัวเสียทีเดียว อย่างไรก็ตามหากเป็นคนไทยแล้วก็จะสามารถผลิตความเป็นไทยได้เนื่องจากคนไทยเป็นผู้ส่งผ่านอัตลักษณ์ความเป็นไทยนั่นเอง (Janvatanavit, P., 2015) แม้ปัจจุบันเราจะอยู่ในบริบทดิจิทัลก็ตาม แต่การนำเสนอสินค้าประเภทสินค้าชั้นนำคงหนีไม่พ้นแก่นแกนในแบบเดิมที่ยังผูกติดกับชาติ ศาสนา ความเชื่อ และกษัตริย์ ถ้าหากว่าต้องการที่จะสร้างตราสินค้าแล้ว แนวคิดที่มีความเป็นไทยในเรื่องเหล่านั้นยังคงขายได้และขายได้จริง

องค์ความรู้ใหม่

เรื่องเล่าของเครื่องประดับอัญมณีในมิติของความเป็นไทยคือ ความมีหัวใจที่เป็นไทยเป็นหลัก และยังคงผลิตซ้ำพร้อมกับสร้างสรรค์เรื่องราวความเป็นไทยโดยอิงจากกระแสหลักสามประการ แล้วความเป็นไทยนี้ทำให้เกิดเรื่องราวในแง่ของความเชื่อโดยเฉพาะความเชื่อที่เหนือธรรมชาติตามมา พร้อมกันนั้นยังนำพาเรื่องราวที่เกี่ยวกับค่านิยมบุญ - บาป ซึ่งทั้งความเชื่อและค่านิยมนั้นมีความสัมพันธ์ส่งต่อไปมาหากันได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เรื่องเล่าความเป็นไทย
ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า ความมีหัวใจที่เป็นไทยจะอยู่สูงสุดเนื่องจากเกิดจากกระแสหลักประจูดังธงชาติที่มีสามสีจึงเป็นตัวที่ก่อให้เกิดเรื่องราวอีกสองมิติที่เหลือคือ เรื่องราวความเชื่อเหนือธรรมชาติและการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเป็นค่านิยมบุญ - บาป โดยทั้งสองมิตินั้นจะส่งเรื่องราวไปมาถึงกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะทั้งสองมิติของเรื่องเล่าช่วยเสริมเรื่องราวของกันและกัน คือความเชื่อเหนือธรรมชาติทำให้เกิดค่านิยมบุญ - บาป และค่านิยมบุญ-บาปมีส่วนทำให้เกิดเรื่องราวแห่งความเชื่อเหนือธรรมชาตินั่นเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา เมื่อพิจารณาหาความเป็นไทยที่ส่งสัญญาณอยู่ในเรื่องเล่าของเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทยสามารถสรุปได้ว่าเรื่องเล่าในมิติของความเป็นไทยคือ ความมีหัวใจที่เป็นไทยที่ยังคงผลิตซ้ำพร้อมกับสร้างสรรค์เรื่องราวความเป็นไทยโดยยังคงต้องอิงจากกระแสหลัก และความเป็นไทยนี้จะมีส่วนทำให้เกิดเรื่องราวในมิติอื่น ๆ ตามมาคือ เรื่องราวของความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ เกี่ยวพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคลพร้อมกันนั้นความเป็นไทยยังนำพาเรื่องราวที่เกี่ยวกับค่านิยมบุญ - บาป ซึ่งทั้งสองมิติของความเชื่อและค่านิยมนั้นมีความสัมพันธ์ส่งต่อไปมาหากันได้ เพราะความเชื่อเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะทำให้เรามีแนวทางที่ประพฤติในเรื่องของบุญ - บาปและค่านิยมบุญ - บาปจะทำให้เรามีความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ ดังนั้น สำหรับผู้ที่ประกอบการด้านการค้าขายเครื่องประดับอัญมณีรายย่อยที่ต้องการจะพัฒนาและยกระดับสินค้าของตนเองควรจะได้ศึกษาวิธีการเล่าเรื่องความเป็นไทยจากตราสินค้าเครื่องประดับอัญมณีที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นตราสินค้าชั้นนำของไทย สำหรับกรณีของเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับความเชื่อเหนือธรรมชาติควร

ส่งผ่านเรื่องเล่าในลักษณะที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้คนทำความดี เชื่อในคุณงามความดี ความเป็นมงคล การประกอบอาชีพชอบมากกว่าที่จะเน้นความเชื่อที่ก่อให้เกิดความมั่งงาย ลุ่มหลง และผู้ประกอบการควรเน้นเรื่องเล่าของการทำเพื่อผู้อื่นและสังคม โดยผลจากการ ประกอบการนั้นมีส่วนช่วยสร้างเสริมสนับสนุนความเป็นสังคมที่น่าอยู่มากขึ้น สำหรับผู้ ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำเครื่องประดับอัญมณี โดยเฉพาะสินค้าประเภท แฟชั่น สามารถศึกษาเรื่องเล่าความเป็นไทยนี้ได้เช่นกัน จากนั้นจึงนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ ตราสินค้าของตัวเองผู้ประกอบการเองเพื่อก่อให้เกิดการสร้างสรรค์เรื่องราวที่ส่งต่อความเป็นไทย ให้อยู่ในรูปแบบสินค้าเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยดำรงความเป็นหัวใจที่เป็นไทยให้สืบต่อไป เนื่องจากเรื่องเล่าช่วยส่งเสริมการบริโภคและการบริโภคสัญญะแห่งความเป็นไทยช่วยส่งต่อ ความเป็นไทยให้ยั่งยืน นอกจากนี้สำหรับแวดวงการศึกษาสามารถนำเรื่องเล่าของความเป็น ไทยไปประยุกต์การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความเป็นไทยให้กับชนรุ่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “เรื่องเล่ากับการบริโภคเชิงสัญญะ ในเครื่องประดับอัญมณีชั้นนำของไทย”

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. (2560). การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.eledu.ssru.ac.th/kannika_bh/pluginfile.php/203/course/summary/4การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง.pdf
- คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ. (2558). เจ้าพ่อเพชรพันล้านกับชีวิตที่ต้องดีที่สุดใน. (รายการ Celeb TV, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณชูชัย ชัยฤทธิเลิศ. (2559). เครื่องเพชร. (รายการ โชว์แตกฟอง, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณหนึ่ง สุริยน ศรีอรทัยกุล. (2555). ความรู้ในเรื่องอัญมณี. (รายการ ว้าว แหวน แหวน, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณหนึ่ง สุริยน ศรีอรทัยกุล. (2557). สัมผัสหัวใจของทุกบทบาท. (รายการ Celeb TV, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณอัยรินทร์ เขียรฤกษ์ศิริ. (2560). เครื่องเพชร. (รายการ กูรูคู่อ้อย, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณอัยรินทร์ เขียรฤกษ์ศิริ. (2560). เครื่องเพชร. (รายการ เร็ด หู คู่เวอร์, ผู้สัมภาษณ์)
- จอมตา เวียงธรรม. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกนาฬิกาในระดับสูง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ณัฏชนันท์ ทองแพง. (2560). ภาพตัวแทนความเป็นไทยผ่านสตีกเกอร์ไลน์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2558). ปฏิวัติบริโภค จากสิ่งของฟุ่มเฟือยมาสู่สิ่งจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- ธิติพันธ์ ธนภัทรธีรานันท์. (2561). ความเป็นไทยที่ใช้ในการออกแบบโรงแรมในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานวัตกรรมการออกแบบและการจัดการโรงแรมและอสังหาริมทรัพย์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิชาภา วุฒิมหาปรกรณ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมระดับสูงของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- นุจรี คงโพธิ์น้อย. (2555). การพัฒนาแบบวัดความภูมิใจในความเป็นไทยสำหรับนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 3 จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิเชษฐ์ พุกพุ่ม. (2557). อิทธิพลของพื้นที่สวนสาธารณะต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้อยู่อาศัยในโครงการหมู่บ้านจัดสรรระดับราคาสูงในกรุงเทพฯและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานา ปัจฉิมนันท์. (2015). ศักยภาพในการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในยุคดิจิทัลตามกระบวนทัศน์ของวอลเทอร์ฟิชเชอร์. ICT Silpakorn Journal, 2(2), 110-125.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). วัฒนธรรมความเชื่อ กับการจัดการศรัทธาของชุมชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 10(2), 11-20.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2564). วิพากษ์ทัศนะครอบงำ: แนวพัฒนาการของมนุษย์มีอยู่แนวเดียว. เข้าถึงได้จาก <http://www.human.cmu.ac.th/courseonline/huge/050103/pdf/topic23.pdf>
- Baudrillard, J. (1996). The System of Objects. Translation by Benedict, J. London: Verso.
- Burke, K. (1969). A Grammar of Motives. University of California Press. London: The Woild Publihring Company.
- Dauriz, L. et al. (2013). A Multifaceted Future: The Jewelry Industry in 2020. Retrieved April 18, 2018, from https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/dotcom/client_service/retail/articles/perspectives%20-%20winter%202013/5_the_jewelry_industry_in_2020_vf.ashx

- Deloitte. (2017). Global Power of Luxury Goods 2017: The New Luxury Consumer. Retrieved April 18, 2018, from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/consumer-industrial-products/gx-cip-global-powers-luxury-2017.pdf>
- Fisher, W.R. . (1989). Clarifying the Narrative Paradigm. *Communication Monographs*, 56 (1), 55-58.
- _____. (1984). Narration as Human Communication Paradigm: The Case of Public Moral Argument. *Communication Monographs*, 51(1),1-22.
- _____. (1989). *Human Communication as Narration: Toward a Philosophy of Reason, Value, and Action*. Carolina: Penn.
- Janvatanavit, P. (2015). An Open Conversation about Thainess. *Bangkok Post*. Retrieved November 5, 2020, from <https://www.bangkokpost.com/life/social-and-lifestyle/z596376/an-open-conversation-about-thainess>
- Klumdee, C. (2006). Nidhi Eoseewong's on Thainess in Globalization. In *Master of Arts of English*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Kwok, S. . (2013). *Stardust: The Cosmic Seeds of Life*. Berlin: Springer-Verlag.
- Namoan Jirawongsy. (2016). The Impact of Storytelling on Luxury Value Perception of a Brand Goyard case study. *Panyapiwat Journal*, 8(2016), 64-73.
- Ogden C.K. & Richards I.A . (1923). *The Meaning of Meaning*. A Harvest Book. New York: Mariner Books.
- Pattaradej, R. & Apichayakul, O.S. (2018). Logic of Consumption of Thai Women toward International Luxury Jewellery: A Case Study of Pandora. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 07(03), 485-492.
- _____. (2019). Analysis of Qualitative on Consumption of Signs in Thai's People. The 6th International Postgraduate Student Colloquium, (IPSC2019), 139-147.
- Wachenfeldt, P. (2018). Communicating seduction. *Luxury Fashion Advertisements in Video Campaigns*. *Studies in Communication Sciences*: 18.2 (2018), 353–363.
- West, D. (2017). How to Predict the Lifespan of a Company in One Simple Measure. Retrieved October 15, 2019, from <https://www.itproportal.com/>

features/ how- to- predict- the- lifespan- of- a- company- in- one- simple-
measure/

Yu, Q. et al. (2018). Research on Innovative Application of Silver Material in
Modern Jewelry Design. MATEC Web of Conferences, 176(2018), 1-4.

มาตรการทางกฎหมายในการกระทำความผิดซ้ำ ของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะ*

LEGISLATIVE MEASURE FOR OFFENSES OF TRADER ON PUBLIC ROAD

วัชรินทร์ เจริญหล่อ

Watcharin Rianlor

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: watcharinrigo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะพื้นที่กรุงเทพมหานคร พิจารณาจากการซื้อ ขายสินค้าบนทางจราจรและไหล่ทาง การปรุง ขาย จำหน่าย อาหารบริเวณถนนสาธารณะ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารกฎหมายต่างประเทศและในประเทศ ผลการวิจัยพบว่า 1) พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 109 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ บนทางเท้า หรือทางใด ๆ ที่จัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะกีดขวางผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันควร อัตราโทษที่จะลงผู้กระทำความผิดน้อยเกินไป ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเจ็บปวด 2) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้ใด ปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือในสถานสาธารณะ ข้อห้ามและบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมักจะไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ปล่อยให้มีการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง จึงเสนอให้แก้ไข 1) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 109 วรรคสอง การกระทำความผิดตามวรรคแรก ถ้าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ให้เพิ่มโทษกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่ได้รับจากการกระทำความผิดในครั้งก่อน 2) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 วรรคสาม กรณีเกิดมีการกระทำความผิดในท้องที่ใด ๆ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบในท้องที่นั้นจะต้องมีความผิด ในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่โดยมิชอบ หรือโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ

คำสำคัญ: กระทำความผิดซ้ำ, ผู้ซื้อขายสินค้า, ถนนสาธารณะ

* Received 30 March 2021; Revised 1 September 2021; Accepted 5 September 2021

Abstract

The objectives of this research article were to study was to examine recidivism problem of buying and selling products on public roads in Bangkok by considering trader on public road and pavement, including cooking and selling food on public road. This study was a qualitative research by study legal documents both in Thailand and foreign countries. The study results revealed that 1) Road Traffic Act. B.E. 2522, section 109: No person shall act by any means on the pavement or any path provided by pedestrians in a manner that obstruct others without reasonable cause. The rate of penalties to inflict the offender is too low, so the offenders are not afraid of recidivism. 2) The Cleanliness and Orderliness Act of the Country, B.E. 2535, section 20: No one is allowed to cook, sell, or selling goods on the street or in public placed. Prohibition and penalties under such law, responsible officials often do not comply with the law and let the offense continue. Therefore, 1) The Road Traffic Act, B.E. 2522, section 109, paragraph 2 should be amended. Committing an offense under the first paragraph, if a repeat offense should increase the punishment by half of the rate of punishment received from the previous offense. 2) Amendment of the Act on Maintaining Cleanliness and Orderliness of the Country, B.E. 2535, section 20, paragraph 3, in case of there is an offense in any locality, the competent official in that locality must be guilty. As an official misbehaving or refraining from performing duties shall be punished with imprisonment of one to ten years or a fine from twenty thousand baht to two hundred thousand baht or both.

Keywords: Repeat Offense, Trader, Public Road

บทนำ

ในกรุงเทพมหานครจะมีผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยซึ่งมีทั้งที่เป็นชาวกรุงเทพมหานครและผู้อพยพจากต่างจังหวัด แต่สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพที่เป็นผู้อพยพจากต่างจังหวัดสูงขึ้น (ประชุม สุวดี และคณะ, 2523) ในกรุงเทพมหานครเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรมารวมตัวกันอย่างหนาแน่น การเข้าสู่อาชีพขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะ ส่วนมากเป็นผู้อพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยสาเหตุของความยากแค้นในภาคเกษตรกรรมและปัญหาการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรมระหว่างกรุงเทพมหานครและชนบท (เรณู สังข์ทองจีน, 2534) โดยเฉพาะในชุมชนเมืองซึ่งมีความเจริญรุ่งเรือง ที่มีทั้งความสะดวกสบาย เป็นแหล่งสร้างงานสร้างอาชีพที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ จึงเป็นศูนย์รวม

ของประชาชนจากชนบทที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ประชาชนส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็นแรงงานสำคัญในภาคการผลิตและการดำเนินธุรกิจ ในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ ๆ และส่วนหนึ่งได้หันมาประกอบอาชีพการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ เพราะเป็นการทำการค้าที่ลงทุนน้อยไม่ต้องเสียค่าต้นทุนประกอบการและผู้บริโภคมักจะนิยมซื้อสินค้า อาหารที่มีความหลากหลาย สะดวก และราคาถูก เนื่องมาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ และค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงยังทำให้มีจำนวนผู้ค้าและผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะตามบริเวณพื้นที่เศรษฐกิจ ศูนย์รวมกิจกรรม บริเวณที่มีผู้คนหนาแน่น บริเวณที่มีผู้คนสัญจรไปมาอย่างคับคั่ง มักจะมีผู้ซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ เข้าครอบครองพื้นที่บนถนนสาธารณะ ในบริเวณที่มีประชาชนสัญจรไปมาเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมทางการค้า จึงทำให้เกิดปัญหา การซื้อ ขายสินค้าบนทางจราจรและไหล่ทาง การปรุง ขาย จำหน่าย อาหารบริเวณถนนสาธารณะซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย (มธุรส หาญสมสกุล, 2554)

ผลกระทบจากการการซื้อ ขายสินค้าบนทางจราจรและไหล่ทาง การปรุง ขาย จำหน่าย อาหารบริเวณถนนสาธารณะ จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง ทำให้ผู้ใช้รถใช้ถนนเกิดความสับสนต่อระบบการสัญจร ทั้งบนถนนสาธารณะ เป็นผลเสียต่อระบบการคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองตามมา ยังผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน นอกจากนี้กิจกรรมการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ ยังก่อให้เกิดปัญหาความสกปรก ปัญหาในด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำลายภาพลักษณ์ที่สวยงามของชุมชนเมือง เนื่องจากผู้ซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ บางกลุ่มไม่ได้คำนึงถึงการรักษาความสะอาดกับสินค้าและสถานที่ประกอบการ และยังอาจเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และกิจกรรมการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ นี้เป็นองค์ประกอบของชุมชนเมืองที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของชุมชนเมือง นอกจากนี้ ยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนไม่น้อยหันมาประกอบอาชีพการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ (บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ, 2558) และจากการที่ผู้ซื้อ ผู้ขายสินค้าบนถนนสาธารณะที่ได้ดำเนินการกันอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายดังนี้

1. พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ บนทางเท้า หรือทางใด ๆ ที่จัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่นโดย ๆ ไม่มีเหตุอันควร ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท (มาตรา 109) ซึ่งข้อห้ามและบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะได้ และยังพบว่ามีการกระทำผิดซ้ำเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็จะเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาทำการค้าขายบริเวณถนนสาธารณะมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ (พระราชบัญญัติจราจรทางบก, 2522)

2. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติ “ห้ามมิให้ผู้ใด ประูอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะ เว้นแต่บริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร ถ้าหากมีการฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ” (มาตรา 20) ซึ่งข้อห้ามและบทลงโทษตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะได้ เนื่องจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีการปล่อยให้มีการกระทำความผิดกฎหมายดังกล่าวไม่เข้มงวดกวดขันเท่าที่ควร (พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง, 2535)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 109 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ บนทางเท้า หรือทางใด ๆ ที่จัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันควร เนื่องจากพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนผู้ใช้ถนนสาธารณะได้รับความสะดวก ได้รับบรรยากาศตามธรรมชาติ และมีความปลอดภัยจากการจราจร ในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่แต่กลับมิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว ประชาชนที่เดินเท้าต้องลงมาเดินในช่องทางการจราจรที่มีรถวิ่งไปมาซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ เนื่องจากถนนสาธารณะถูกจับจองด้วยผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้า และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 มีบทบัญญัติ ห้าม ห้ามมิให้ผู้ใด ประูอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะ เว้นแต่บริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร ถ้าหากมีการฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท จะสังเกตว่าถึงแม้จะมีกฎหมายห้ามดังกล่าวแต่เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในแต่ละเขตท้องที่ไม่เอาใจใส่ ไม่เข้มงวดกวดขันในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย กลับมีการปล่อยให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพิจารณาจากปัญหาการซื้อ ขายสินค้าบนทางจราจรและไหล่ทาง การประู ขาย จำหน่าย อาหารบริเวณถนนสาธารณะ
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ รายงานการวิจัย พระราชบัญญัติและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธณะ วิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธณะ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560); (พระราชบัญญัติทางหลวง, 2535); (พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง, 2535)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ในกรุงเทพมหานคร มีผู้ทำการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธณะ ซึ่งมักจะมีปัญหาในการกระทำความผิดกฎหมาย ถ้าหากผู้ประกอบการค้าในพื้นที่ที่ไม่ใช่จุดผ่อนผัน ก็จะใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายโดยการเข้าไปประกอบการค้าโดยพลการ หรือใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น และผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้มีการประกอบกิจการการค้าโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติผิดกฎหมาย และละเมิดสิทธิประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมตามรัฐธรรมนูญ และในเมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้มีอำนาจหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ๆ ก็ตามจึงมีการเข้าครอบครองพื้นที่บนทางเท้า และถนนสาธณะ เพื่อประกอบการขายสินค้าหรือบริการของตน และผลตามมาก็คือจะเป็นการเรียนแบบอย่างกัน เพิ่มปริมาณผู้ประกอบการมากขึ้น ทั้งที่มีกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดห้ามเอาไว้ จึงถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหลายด้านด้วยกัน

1. พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 109 “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ บนทางเท้าหรือทางใด ๆ ซึ่งจัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันสมควร ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท” ซึ่งข้อห้ามและบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าในทางเท้าหรือบริการบนทางเท้า หรือถนนสาธณะได้ เนื่องจากอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นน้อยเกินไป ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดกลัวสามารถจ่ายเงินค่าปรับในการกระทำความผิดแต่ละครั้งได้ เมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้จากการขายสินค้าหรือบริการในบริเวณ ทางสาธณะ ต่างกันกับในประเทศญี่ปุ่นจะมีประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีบัญญัติเกี่ยวกับความผิด การกีดขวางการจราจร มีบทบัญญัติห้ามบุคคลใดขัดขวางการจราจรโดยการทำลายหรือ

กีดขวางทางถนน ทางน้ำ หรือสะพาน จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสอง ปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ส่วนในประเทศญี่ปุ่นจะมีกฎหมายจราจรซึ่งให้ความสำคัญกับคนเดินเท้า รถยนต์ที่ใช้สัญจรบนถนนจะต้องให้ความเคารพแก่คนเดินเท้าหรือผู้ที่ข้ามถนน และยานพาหนะหรือสิ่งอื่นจะต้องไม่ขัดขวางการเดินเท้าของคนเดิน ถ้าฝ่าฝืนกฎหมายจราจร จะต้องถูกจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และถ้าฝ่าฝืนกฎหมายอื่นอีกด้วยก็จะได้รับโทษด้วยเช่นกัน

2. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 วรรคแรก (1) “ห้ามมิให้ผู้ใด ประชุมอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะเว้นแต่บริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร...ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองบาท” ซึ่งข้อห้ามและบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าบริเวณถนนสาธารณะได้เนื่องจากเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย มักจะปล่อยให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวโดยไม่มีการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ทำให้มีการเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาทำการประชุมอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะตามความสมัครใจ ต่างกันกับประเทศญี่ปุ่นจะมี Food Sanitation Act 2015 โดยจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้ ป้องกันอันตรายจากอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อความปลอดภัยของสุขอนามัยและปกป้องประชาชน โดยผู้ประกอบการอาหาร หมายถึงบุคคลหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเก็บรวบรวม ผลิต นำเข้า แปรรูป ประชุมอาหาร ขนส่ง หรือขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ซึ่งจะเป็นการกล่าวในภาพรวมของสุขอนามัยและความปลอดภัยของอาหาร สิ่งเจือปน เครื่องมือบรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสอาหารการติดฉลากหรือการโฆษณา สิ่งเจือปนในอาหาร มีหลักเกณฑ์แผนการตรวจสอบ หน่วยประเมินเป็นต้น แต่จะไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องการขายสินค้าในทางเท้าหรือถนนสาธารณะไว้เป็นการเฉพาะเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นนั้นไม่ปรากฏกิจกรรมดังกล่าว

อภิปรายผล

ในกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้คนเข้ามาอาศัยประกอบอาชีพการขายสินค้าบนถนนสาธารณะเป็นจำนวนมากและมักเกิดปัญหาจากการที่ประชาชนต้องใช้ถนนสาธารณะในการสัญจรไปมา ซึ่งในปัจจุบันจะมีการค้าในรูปแบบหาบเร่ แผงลอยซึ่งนิยมขายสินค้าบนถนนสาธารณะ ซึ่งสินค้าที่ขายส่วนใหญ่คืออาหาร การค้าหาบเร่ แผงลอยมีความสำคัญมากขึ้นทั้งรัฐบาลเองก็มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนการค้าหาบเร่ แผงลอยด้วยการส่งเสริมให้มีตลาดนัดเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน ซึ่งปัจจุบันชีวิตประจำวันของประชาชนโดยเฉพาะในตัวเมืองใหญ่ ๆ เช่นกรุงเทพฯ สามารถพบเห็นรถเข็นหาบเร่ แผงลอย วางขายของหลากหลายไม่ว่าจะเป็นประเภทของกิน ของใช้ หรือของใช้ฟุ่มเฟือย บริเวณริมถนนที่ผู้คน

สัญจรผ่านไปมาโดยราคาสินค้าส่วนใหญ่ที่วางขายนั้นจะราคาไม่แพงมากเมื่อเทียบกับราคาของในห้างสรรพสินค้า จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถจับจ่ายหาซื้อได้ง่าย แต่ตัวอุปสรรคของทางเท้า ไม่ได้ใช้เป็นสถานที่ขายสินค้าหรือบริการ แต่เป็นการช่วยให้คนสัญจรด้วยการเดินเท้ามีความปลอดภัยมากขึ้น ลดปริมาณการใช้รถยนต์ ซึ่งเป็นการลดปัญหาด้านการจราจร ช่วยปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของชุมชนเมืองให้มีความสวยงามมากขึ้น ลดมลภาวะอันเกิดมาจากการสัญจรด้วยรถยนต์ ทั้งทางเสียงรบกวน และมลพิษที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเมืองได้มากขึ้น และมีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ผลกระทบจากการซื้อขายสินค้าหรือบริการบนทางเท้า จะทำให้ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนผู้ใช้ทางเท้า ถูกแย่งชิงพื้นที่ไปใช้ในการตั้ง วางของขายสินค้าและบริการ ผลกระทบต่อปัญหาการจราจร การใช้รถใช้ถนนของประชาชน

ในส่วนกฎหมาย ที่บังคับใช้เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าบนทางเท้า จะมีดังนี้

1. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นความผิดได้เกี่ยวกับการซื้อขายหรือบริการบนทางเท้าได้ ตามมาตรา 109 มีบทบัญญัติ “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ บนทางเท้า หรือทางใด ๆ ที่จัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่นโดย ๆ ไม่มีเหตุอันควร ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท ” ซึ่งข้อห้ามและบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าในทางเท้าหรือบริการบนทางเท้าหรือถนนสาธารณะได้ เนื่องจากอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นน้อยเกินไป ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดกลัวได้ หรือเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ให้เจ้าพนักงานจราจร ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร เมื่อเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่หรืออาสาจราจรพบว่ามีผู้ซื้อขายสินค้าหรือบริการบนทางเท้าโดยไม่ได้รับอนุญาต ก็สามารถดำเนินคดีตามกฎหมายได้ แต่ปัจจุบันมีการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวเป็นจำนวนมากถึงแม้จะมีบทลงโทษถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาทก็ตามยังคงมีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นน้อยเกินไป ไม่สามารถทำให้เกรงกลัวได้ หรือเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ในประเทศญี่ปุ่นมี Road Traffic Act 1960 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอันตรายจากการใช้ถนน และเพื่อความปลอดภัยในการสัญจรและเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาจากการใช้รถใช้ถนน ถ้าผู้ค้าขายสินค้าในทางเท้าหรือถนนสาธารณะ ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร จะต้องถูกจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นเยน และถ้าฝ่าฝืนกฎหมายอื่นอีกด้วยก็จะได้รับโทษด้วยเช่นกัน (Japanese Law Translation, 2016)

2. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายหรือบริการบนทางเท้าได้ มาตรา 20 มีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใด ประชุมอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานที่สาธารณะ

เว้นแต่บริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร ฝ่าฝืนจะมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวแม้จะห้ามปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือในสถานสาธารณะ และกำหนดบทลงโทษตามกฎหมายดังกล่าวไว้ก็ตาม ไม่สามารถยับยั้งผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าหรือบริการบนทางเท้า หรือถนนสาธารณะได้ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายกฎหมาย มักจะปล่อยให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวโดยไม่มีการดำเนินการจับกุมดำเนินคดี ทำให้มีการเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาทำการปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะในกรุงเทพมหานครตามความสมัครใจต่างกับประเทศญี่ปุ่นจะมีพระราชบัญญัติสวนสาธารณะธรรมชาติ มีข้อกำหนดในการป้องกันการซื้อขายสินค้าหรือบริการบนทางเท้า ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับหรือถูกจำคุกตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Japanese Law Translation, 1947)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 109 มีบทบัญญัติห้ามทำการซื้อขายสินค้าบนถนนสาธารณะ เนื่องจากถนนสาธารณะ มีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนผู้เดินเท้าสัญจรไปมาด้วยความสะดวก และมีความปลอดภัยจากรถที่แล่นไปมา แต่ถนนสาธารณะในปัจจุบันถูกจับจองโดยผู้ที่ทำการซื้อขายสินค้าหรือบริการ จึงสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใช้ถนนสาธารณะ ซึ่งอาจเกิดอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บ หรืออาจถึงแก่ชีวิตหรือเสียทรัพย์สินได้ ถึงแม้จะมีการจับกุมดำเนินคดี แต่อัตราโทษที่กำหนดสำหรับความผิดน้อยเกินไป ทำให้มีการฝ่าฝืนโดยมีการกระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 มีบทบัญญัติห้ามปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะ ฝ่าฝืนจะมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท ถึงแม้จะมีบทบัญญัติห้ามดังกล่าวและให้อำนาจเจ้าพนักงานเอาไว้มากแต่เจ้าพนักงานไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ปล่อยให้มีการกระทำความผิดมากขึ้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวให้ทันสมัยยิ่งขึ้น 1) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เพิ่มเติม มาตรา 109 วรรคสอง การกระทำความผิดตามวรรคแรก ถ้าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ให้เพิ่มโทษกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่ได้รับจากการกระทำความผิดในครั้งก่อน 2) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เพิ่มเติม มาตรา 20 วรรคสาม กรณีเกิดมีการกระทำความผิดในท้องที่ใด ๆ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบในท้องที่นั้นจะต้องมีความผิด ในฐานะ

เป็นเจ้าของงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่โดยมิชอบ หรือโดยทุจริต ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ

เอกสารอ้างอิง

- บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2558). บทวิถิ วิถีบริโภคและวิถีชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2562 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/boonyou/2015/07/21/entry-1>
- ประชุม สุวดี และคณะ. (2523). หาบเร่ในกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 8 พิเศษ หน้า 1 (29 มกราคม 2522).
- พระราชบัญญัติทางหลวง. (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 52 หน้า 6 (18 เมษายน 2535).
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง. (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 15 หน้า 28 (28 กุมภาพันธ์ 2535).
- มธุรส หาญสมสกุล. (2554). การบริหารจัดการหาบเร่แผงลอยในเขตกรุงเทพฯ ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่สนามหลวง เขตพระนคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 - 90 (6 เมษายน 2560).
- เรณู สังข์ทองจีน. (2534). การประกอบอาชีพของแรงงานหญิงในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Japanese Law Translation. (1947). Food Sanitation Act. Retrieved May 30, 2019 , from https://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail_main?id=12&vm=2&re
- _____. (2016). Road Traffic Act 1960. Retrieved May 30, 2019, from <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=2962&vm=04&re=02>

การพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0*

THE DEVELOPMENT OF HEALTH LITERACY MEASUREMENT FOR ELDERLY ACCORD TO THAILAND 4.0

ณัฐวดี จิตรมานะศักดิ์

Nuttawadee Chitmanasak

โสภณา จิรวงศ์สุรณ์

Sopana Jirawongnusorn

สาริน ฤทธิสาร

Sarin Littisan

พวงผกา ภูยาตาว

Puangpaka Phoooyadao

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: nuttawadee_ch@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพ และศึกษาความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการสร้างแบบวัดความรู้ แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบวัดความรู้ ในประเด็น 3 อ 2 ส โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลเมืองพินสราข จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ระยะที่ 2 การพัฒนาแบบวัดความรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุตามแบบจำลอง V - shape ใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูล จำนวน 25 ข้อ ความเข้าใจข้อมูล จำนวน 20 ข้อ การโต้ตอบซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 15 ข้อ การตัดสินใจ จำนวน 15 ข้อ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ จำนวน 18 ข้อ และการบอกต่อข้อมูลด้านสุขภาพ จำนวน 18 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.90 - 0.98 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.95 จากนั้นนำแบบวัดไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข จำนวน

* Received 4 May 2021; Revised 3 September 2021; Accepted 7 September 2021

400 คน 2) ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลในระดับพอใช้ สำหรับอีก 5 องค์ประกอบอยู่ในระดับดี และมีผลรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับดี แสดงว่า ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพได้ เนื่องจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของชมรมจึงมีผลในการเพิ่มระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, แบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The objectives of this article were to create and study the health literacy measurement of the elderly to support national strategy Thailand 4.0. It's the mixed methods research. The construction of this Measurement is divided into 2 phases. Phase 1: An analysis and synthesis of health literacy measurements in an issue of 3E 2S (3E 2S means food, exercise, emotion, cigarettes and alcoholic beverages) by experts and stakeholders of Phimonrat Municipality, Nonthaburi province with the sample size of 15 people. Phase 2: the development of a health literacy measurement of the experts. The qualitative data were analyzed using content analysis techniques. The results showed that the health literacy measure was based on the V-shape model in 6 components, namely the abilities or skills in accessing information (25 questions), understanding information (20 questions), retaliation and information exchange (15 questions), decision making (15 questions), change of health behavior (18 questions), and telling others about health information (18 questions). This measurement had the Index of congruence (IOC) at between 0.80 - 1.00, the reliability at between 0.90 - 0.98, and the discrimination (r) index at between 0.40-0.95. Then use the obtained test form to measure health literacy. This phase used the sample of 400 elderlies who were domiciled in the health zone 4 under the Ministry of Public Health. The study indicated that the elderly has health literacy in only one component of abilities or skills in accessing information at a fair level, the five remaining components are at a good level and total components of the health literacy is at a good level. This can be implied that the elderly is pretty good at health practice. As the one who is members of the elderly club is involved in the social activities of the club, it has the effect of increasing the level of health literacy.

Keywords: Development, Measurement of Health Literacy, Elderly, Thailand 4.0

บทนำ

สถานการณ์สังคมโลกได้กลายเป็นสังคมสูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 และในปี พ.ศ. 2560 โลกมีประชากรสูงอายุมากถึง 962 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลกทั้งหมด 7,550 ล้านคน เรียกได้ว่า โลกได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้วทุกทวีปบนโลก ยกเว้นเพียงทวีปแอฟริกา สำหรับสถานการณ์สังคมสูงอายุของกลุ่มประเทศอาเซียนในปี พ.ศ. 2560 มีประชากรสูงอายุจำนวน 64 ล้าน (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ปัจจุบันประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations - ASEAN) มีประชากร สูงอายุรวมกันประมาณ 74 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรอาเซียนทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่า อาเซียนได้เข้าสู่สังคมสูงอายุแล้ว โดยมีสิงคโปร์ เป็นประเทศที่สูงวัยเร็วที่สุด ในอาเซียน โดยมีผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 21 และเป็นประเทศ เดียวในอาเซียนที่กลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน และสูงวัยเป็นอันดับ ที่สองรองจากสิงคโปร์ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

ประเทศไทยเริ่มเป็น “สังคมสูงวัย” มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 คาดประมาณปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงขึ้นถึงร้อยละ 20 นับเป็นประเด็นท้าทายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ด้านปัญหาสุขภาพที่สำคัญของผู้สูงอายุคือการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ โดยโรคเรื้อรัง 5 อันดับ ที่พบมากในผู้สูงอายุ คือ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วนลงพุง และโรคข้อเสื่อม (สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2563) ซึ่งเป็นผลจากพฤติกรรมตั้งแต่ก่อนวัยสูงอายุ เช่น การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในระดับปฐมภูมิด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตั้งแต่ยังไม่มีโรค ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีตามควรแก่อัตภาพ และคงระยะเวลาที่มีสุขภาพะโดยรวมให้ยาวนาน

แนวคิดประเทศไทย 4.0 เริ่มจากผลของความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap) ประเทศไทยจึงได้นำโมเดลประเทศไทย 4.0 มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำประเทศให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่งที่มีความมั่นคงและยั่งยืนตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสิ่งที่คนไทยคาดว่าจะได้รับจากประเทศไทย 4.0 ในด้านสุขภาพ คือ สังคมไทย 4.0 เป็นสังคมที่มีความหวัง เปี่ยมสุข มีความสมานฉันท์ มีความพอเพียง เกิดความเท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับต่ำ มีสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ดี ทั้งนี้ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข: ประเด็นความรอบรู้ด้านสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณสุขสู่ประเทศไทย 4.0 ว่าไม่เพียงให้ประชาชนเข้าถึงบริการเท่านั้น แต่ประชาชนต้องพัฒนาตนเองจากภายในให้เข้มแข็ง มีสุขภาพที่ดี ที่รัฐต้องส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพให้ประชาชน ทั้งนี้ไม่เพียงการเข้าถึงบริการแต่ต้องเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพที่สำคัญ และจำเป็น เข้าใจข้อมูลและบริการ

มีการตรวจสอบข้อมูล สามารถตัดสินใจดูแลสุขภาพตนเอง มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ได้ด้วยเหตุนี้การติดอาวุธทางปัญญาให้ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมจะมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ ส่งผลให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ อัสถิณี มะนอ และคณะ ที่กล่าวว่าการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การพักผ่อน ฯลฯ จนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต เพื่อควบคุมดูแลสุขภาพให้ได้ตามเป้าหมายส่งผลดีต่อภาวะสุขภาพของตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม (อัสถิณี มะนอ และคณะ, 2561) ในการนี้ผู้วิจัยจึงสนใจจัดทำแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 โดยประยุกต์ใช้แนวทางการจำแนกความรู้ด้านสุขภาพตามแนวคิดการขับเคลื่อนความรู้ด้านสุขภาพในประเทศไทย ด้วยกระบวนการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพด้วย V-shape ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อเผยแพร่สำหรับผู้สูงอายุทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0
2. เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการสร้างแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์ (Purposive Sampling) ในขั้นตอนการสร้างแบบวัดความรู้ ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) รายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Focus Group) ของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ผู้บริหารในองค์กรภาคีรัฐบาลที่ดำเนินงานด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และตัวแทนผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน และในขั้นตอนของสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพิจารณาเลือกจาก 15 คน ดังกล่าว มาจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ที่ดูแลคนป่วยหรือคนแก่ที่บ้าน (Caregiver) และตัวแทนผู้สูงอายุ รวมถึงการสังเกตการณ์ (Observation) และนำเอาทัศนคติและมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไปสู่

การค้นพบข้อสรุปของการวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน/อ.ส.ม. ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานด้านการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพตามหลัก 3อ 2ส ในผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพตามหลัก 3อ 2ส ในผู้สูงอายุอย่างไร และข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ในส่วนของความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการประเมินวิเคราะห์ (Face Validity) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดหรือวัตถุประสงค์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเป็นบรรทัดฐาน นำผลที่ได้เข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสุขภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ในการประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม จากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน นำแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ฉบับพัฒนาไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุ จำนวน 35 คน ของเทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จากนั้นนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับแก้ไขแบบวัด

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด

ความเที่ยงตรง (Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในภาพรวมของข้อคำถามรายข้อมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล (IOC>0.5) และมีความสอดคล้องของแบบวัด (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 - 1.0 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ความเชื่อมั่น (Reliability) คำนวณโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.90 - 0.98 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

อำนาจจำแนก (discriminant) พบว่าในภาพรวมของข้อคำถามรายข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 - 0.95 ซึ่งถือว่าข้อคำถามข้อนั้นมีอำนาจจำแนกดีมาก

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ในกลุ่มประชาชนทั่วไป (General Populations) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยทำการทดสอบแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพ ในผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง จากสถิติจำนวนผู้สูงอายุแยกตามจังหวัดและอายุ พ.ศ. 2561 ของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพที่ 4 ทั้งสิ้น 906,855 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวง

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) จากนั้นสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรเป็น 4 ชั้น ได้แก่ เขตสุขภาพที่ 4 จังหวัด อำเภอบางละมุง และตำบล สุ่มผู้สูงอายุจากแต่ละตำบลมาตามสัดส่วน ประชากร การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (Yamane, T., 1973) ประกอบด้วย ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก, ตำบลบางระจัน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี, ตำบลหินกอง อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี, ตำบลบางงา อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี, ตำบลตลาดใหม่ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง, ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, ตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 400 คน และมีขนาดตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เครื่องมือที่เป็นแบบวัดตัวแปรเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เพื่อสร้างแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 และ 2) เครื่องมือที่เป็นแบบวัดตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ใช้เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดความรู้ด้านสุขภาพ ตามแบบจำลอง V - Shape ของกรมอนามัย ที่ประยุกต์จากแนวคิดของ Don Nutbeam (Nutbeam, D., 2000) และแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ ด้วยหลัก 3อ 2ส

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยวิจัยหลักจำนวน 3 คน โดยติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในพื้นที่ของเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข ตามจังหวัดและตำบลที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ของเทศบาล เมืองพินราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 เก็บข้อมูลในพื้นที่ของเทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 และเก็บข้อมูลในพื้นที่ของเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุขระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดด้วยตนเองหรือตอบแบบวัดโดยใช้การสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ตอบแบบวัด รวมทั้งเก็บข้อมูลผ่านช่องทางไลน์ (Line) ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ในกรณีที่ผู้นำของกลุ่มตัวอย่างให้ความอนุเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างแบบวัดฯ 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิ งานวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบและพิจารณาการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเลขที่โครงการวิจัย 61/39 ซึ่งผู้วิจัยชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและหนังสือแสดงเจตนายินยอม เข้าร่วมการวิจัยโดยได้ รับการบอกกล่าวอย่างเต็มที่ และแจ้งว่าผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถถอนตัวหรืองดเข้าร่วมวิจัยได้ทุกเมื่อ หากไม่ต้องการให้ข้อมูล ข้อมูลส่วนตัวจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ เป็นรายบุคคลและ ไม่มีการแสดงชื่อหรือที่อยู่แต่อย่างใด

ผลการวิจัย

แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 ความรู้ด้านสุขภาพ รูปแบบ V - shape ตามหลัก 3อ 2ส ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ ใน 6 องค์ประกอบ จำนวน 111 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดการให้คะแนนระดับความสามารถหรือทักษะ (พฤติกรรม) เป็น 5 ระดับ แต่ละองค์ประกอบมีข้อคำถาม ดังนี้

1. การเข้าถึงข้อมูลเรื่อง 3อ 2ส จำนวน 5 ข้อ (ประกอบด้วย 25 ข้อย่อย) ดังนี้

- 1) เมื่อฉันต้องการข้อมูล ฉันสามารถค้นหาข้อมูลเรื่องอาหารจาก (โปรดตอบทุกข้อ)
- 2) เมื่อฉันต้องการข้อมูล ฉันสามารถค้นหาข้อมูลเรื่องออกกำลังกายจาก (โปรดตอบทุกข้อ)
- 3) เมื่อฉันต้องการข้อมูล ฉันสามารถค้นหาข้อมูลเรื่องการจัดการอารมณ์จาก (โปรดตอบทุกข้อ)
- 4) เมื่อฉันต้องการข้อมูล ฉันสามารถค้นหาข้อมูลเรื่องบุหรี่จาก (โปรดตอบทุกข้อ) และ
- 5) เมื่อฉันต้องการข้อมูล ฉันสามารถค้นหาข้อมูลเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จาก (โปรดตอบทุกข้อ) (หมายเหตุ ตัวเลือกของทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1) ไลน์ (Line) 2) กูเกิ้ล (Google)/ยูทูบ (Youtube) 3) วารสารทางด้านสุขภาพ เช่น วารสารรามานิติ วารสารอาหาร 4) นิตยสารด้านสุขภาพ เช่น ไกล์หมอชีวจิต และ 5) หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพ)

2. ความเข้าใจข้อมูลเรื่อง 3อ 2ส ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

- 1) ฉันรู้ถึงผลเสียของการกินอาหารประเภทหวาน มัน เค็ม
- 2) ฉันรู้ถึงผลเสียของการกินอาหารประเภทแป้ง
- 3) ฉันเข้าใจว่าใน 1 วัน ฉันควรกินผักหลายสี
- 4) ฉันเข้าใจว่าใน 1 วัน ฉันควรกินผลไม้
- 5) ฉันรู้ว่าควรออกกำลังกายอย่างน้อยวันละ 25-30 นาที
- 6) ฉันรู้ว่าในการออกกำลังกายแต่ละครั้งควรอบอุ่นร่างกายก่อนออกกำลังกายอย่างน้อย 5 นาที
- 7) ฉันรู้ว่า ในการออกกำลังกายแต่ละครั้งควรอบอุ่นร่างกายหลังออกกำลังกายอย่างน้อย 5 นาที
- 8) ฉันรู้ว่าต้องออกกำลังกายอย่างน้อย 3 ครั้ง ต่อ 1 สัปดาห์
- 9) ฉันเข้าใจวิธีการฝึกลมหายใจหรือฝึกสมาธิ
- 10) ฉันรู้ว่าควรทำกิจกรรมที่ชอบเพื่อผ่อนคลายความเครียด
- 11) ฉันรู้ว่าเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ คำพูด หรือการกระทำที่ไม่พอใจ ฉันควรควบคุมอารมณ์
- 12) ฉันรู้ว่าเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพจิต ฉันควรปรึกษาจิตแพทย์
- 13) ฉันรู้ว่าการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นโรคปอด
- 14) ฉันรู้ว่าการสูบบุหรี่

บุหรีจะทำให้เป็นโรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ 15) ฉันรู้ว่า เมื่อฉันไอแห้ง ๆ เป็นเวลานานและหายใจไม่สะดวก ฉันจะไปพบแพทย์ 16) ฉันรู้ว่าการสูบบุหรี่ มีผลเสียต่อสุขภาพของคนใกล้ชิด 17) ฉันรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เป็นโรคตับ 18) ฉันรู้ว่าเมื่อมีอาการมือสั่นควบคุมตัวเองไม่ได้เมื่อขาดแอลกอฮอล์ ฉันควรไปพบแพทย์ 19) ฉันรู้ว่าหากดื่มเบียร์ 2 กระป๋องขึ้นไป จะมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินกฎหมายกำหนด และ 20) ฉันรู้ว่ากฎหมายห้ามดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะ เช่น ในวัด ปิมน้ำมัน โรงพยาบาล โรงเรียน

3. การโต้ตอบคำถามและแลกเปลี่ยนเรื่อง 3อ 2ส เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ
จำนวน 15 ข้อ ดังนี้ 1) ฉันสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุได้ 2) ฉันกล้าซักถามข้อมูลเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ 3) ฉันสามารถติดต่อขอข้อมูลเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ เพื่อให้หายสงสัยได้ 4) ฉันสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุได้ 5) ฉันกล้าซักถามข้อมูลเรื่องการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ 6) ฉันสามารถติดต่อขอข้อมูลเรื่องการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อให้หายสงสัยได้ 7) ฉันสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องการจัดการอารมณ์สำหรับผู้สูงอายุได้ 8) ฉันกล้าซักถามข้อมูลเรื่องการจัดการอารมณ์สำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ 9) ฉันสามารถติดต่อขอข้อมูลเรื่องการจัดการอารมณ์สำหรับผู้สูงอายุจากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อให้หายสงสัยได้ 10) ฉันสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ 11) ฉันกล้าซักถามข้อมูล เรื่องผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ 12) ฉันสามารถติดต่อขอข้อมูลเรื่องผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อให้หายสงสัยได้ 13) ฉันสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องผลของการสูบบุหรี่ได้ 14) ฉันกล้าซักถามข้อมูลเรื่องผลของการสูบบุหรี่จากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพ และ 15) ฉันสามารถติดต่อขอข้อมูลเรื่องผลของการสูบบุหรี่จากผู้รู้หรือผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อให้หายสงสัยได้

4. การตัดสินใจเรื่อง 3อ 2ส จำนวน 15 ข้อ ดังนี้ 1) ฉันจะตัดสินใจซื้ออาหารและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่โฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ โดยไม่ปรึกษาใคร 2) ฉันจะตรวจสอบข้อมูลเรื่องอาหารและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากหลายแหล่งจนมั่นใจว่าถูกต้องก่อนตัดสินใจเลือกใช้ 3) ฉันใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อดีข้อเสียเรื่องอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพที่ได้รับจากบุคคลหรือสื่อต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเลือกใช้ 4) ฉันจะตัดสินใจเลือกการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมกับตนเองโดยได้รับข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ โดยไม่ปรึกษาใคร 5) ฉันจะตรวจสอบข้อมูลเรื่องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมกับตนเองจากหลายแหล่งจนมั่นใจว่า ถูกต้องก่อนตัดสินใจออกกำลังกาย 6) ฉันใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อดีข้อเสียเรื่องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ได้รับจากบุคคลหรือสื่อต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจออกกำลังกาย 7) ฉันจะตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการอารมณ์หรือความเครียดที่น่าเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ โดยไม่ ปรึกษาใคร 8) ฉันจะ

ตรวจสอบข้อมูลเรื่องวิธีการจัดการอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสมกับตนเองจากหลายแหล่งจนมั่นใจว่าถูกต้อง 9) ฉันใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อดีเรื่องวิธีการ จัดการอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสมกับตนเองที่ได้รับจากบุคคลหรือสื่อต่าง ๆ ก่อนนำไป ปรับใช้ 10) ฉันตัดสินใจที่จะไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยศึกษาข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง 11) ฉันตรวจสอบข้อมูลเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากหลายแหล่งจนมั่นใจว่าถูกต้องเพื่อไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 12) ฉันใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อเสียเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับจากบุคคลหรือสื่อต่าง ๆ ในการตัดสินใจไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 13) ฉันตัดสินใจที่จะไม่สูบบุหรี่โดยศึกษาข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง 14) ฉันตรวจสอบข้อมูลเรื่องบุหรี่จาก หลาย แหล่ง จนมั่นใจว่าถูกต้องเพื่อไม่สูบบุหรี่ และ 15) ฉันใช้เหตุผลในการพิจารณาข้อเสีย เรื่องบุหรี่ที่ได้รับจากบุคคลหรือสื่อต่างๆ ในการตัดสินใจไม่สูบบุหรี่

5. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเองเรื่อง 3อ 2ส จำนวน 18 ข้อ ดังนี้ 1) ฉันลดการกินอาหารประเภทหวาน มัน เค็ม 2) ฉันลดการกินอาหารประเภทแป้ง 3) ฉันลดการใช้ไขมันทอดซ้ำ 4) ฉันลดการกินอาหารหมักดอง 5) ฉันออกกำลังกายได้ 3 ครั้งต่อ 1 สัปดาห์ 6) ฉันเลือกวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับฉันได้ 7) ฉันไม่ออกกำลังกายอย่างหักโหม 8) ฉันอบอุ่นร่างกายก่อนและหลังออกกำลังกายอย่างน้อย 5 นาที 9) ฉันทำกิจกรรมที่ชอบเพื่อผ่อนคลายความเครียด 10) ฉันฝึกลมหายใจหรือฝึกสมาธิ 11) เมื่อฉันเผชิญกับเหตุการณ์ คำพูด หรือการกระทำที่ฉันไม่พอใจ ฉันจะควบคุมอารมณ์ของตนเอง 12) ฉัน พูดคุยกับเพื่อนหรือลูกหลานเป็นประจำ 13) ฉันปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 14) ทุกครั้งที่เพื่อนในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉันจะดื่มน้ำเปล่าหรือน้ำหวาน 15) ฉันไม่ซื้อ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นของขวัญให้ผู้อื่น 16) ฉันปฏิเสธการสูบบุหรี่ 17) ทุกครั้งที่เพื่อนสูบบุหรี่ ฉันจะหลีกเลี่ยงไม่อยู่ในบริเวณนั้น และ 18) ฉันไม่ซื้อบุหรี่เป็นของขวัญให้ผู้อื่น

6. การบอกต่อเรื่อง 3อ 2ส จำนวน 18 ข้อ ดังนี้ 1) ฉันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอาหารเพื่อสุขภาพของฉันกับผู้อื่น 2) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นกินอาหารเพื่อสุขภาพ 3) ฉันกล้าเตือนผู้อื่นให้ลดอาหาร หวาน มัน เค็ม 4) ฉันเป็นแบบอย่างในการเลือกกินอาหารเพื่อสุขภาพได้ 5) ฉันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 6) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 7) ฉันกล้าเตือนผู้อื่นให้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 8) ฉันเป็นแบบอย่างในการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ 9) ฉันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวิธีการจัดการอารมณ์และความเครียดของฉันกับผู้อื่น 10) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นรู้จักวิธีการผ่อนคลายความเครียด 11) ฉันกล้าเตือนผู้อื่นให้รู้จักควบคุมอารมณ์ 12) ฉันเป็นแบบอย่างในการจัดการอารมณ์และความเครียด 13) ฉันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอันตรายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 14) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นรู้จักวิธีลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 15) ฉันสามารถแนะนำแหล่งข้อมูลเรื่องอันตรายจาก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้ 16) ฉันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอันตรายของบุหรี่ 17) ฉันชักชวนให้ผู้อื่นรู้จักวิธีลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ และ 18) ฉันสามารถแนะนำแหล่งข้อมูลเรื่อง อันตรายจากการสูบบุหรี่ได้

จากนั้นนำค่าคะแนนของแต่ละองค์ประกอบการวัดที่ได้ทั้ง 6 องค์ประกอบ ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลของแต่ละองค์ประกอบโดยประยุกต์จากแนวคิดและทฤษฎีแบบจำลอง V-Shape ของกรมอนามัยที่ประยุกต์จากแนวคิดของ Don Nutbeam และนำผลที่ได้จากคะแนนรวมมาแปลผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลผลจากคะแนนรวมขององค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพ

คะแนนรวมที่ได้	แปลผล
ทำแบบวัดความรู้ด้าน สุขภาพได้ 332 คะแนน หรือ <60% ของคะแนนเต็ม	เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพ ตามหลัก 3อ 2ส อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพ
ทำแบบวัดความรู้ด้าน สุขภาพได้ 333 - 443 คะแนน หรือ $\geq 60\%$ - <80% ของคะแนนเต็ม	เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพ ตามหลัก 3อ 2ส อยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพได้แต่ยังไม่เชี่ยวชาญพอ
ทำแบบวัดความรู้ด้าน สุขภาพได้มากกว่า 444 คะแนน หรือ $\geq 80\%$ ของคะแนนเต็ม	เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพ ตามหลัก 3อ 2ส อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสามารถปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพได้อย่างเชี่ยวชาญ

2. ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 โดยนำแบบวัดความรู้ที่สร้างไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 400 คน ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาการสรุปคะแนนรวม ซึ่งประยุกต์ใช้เกณฑ์การให้คะแนนจำแนกความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตาม 3อ 2ส ของประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ฉบับปรับปรุง ปี 2561 ผลรวมขององค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้ด้านสุขภาพด้านความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลในระดับพอใช้เพียงพอองค์ประกอบเดียว สำหรับอีก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถหรือทักษะการเข้าใจ การโต้ตอบซักถามและแลกเปลี่ยน การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรมและการบอกต่ออยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในภาพรวมของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ การวัด	ช่วงคะแนน	คะแนน เฉลี่ย	ระดับ	แปลผล
1. ความสามารถ หรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลเรื่อง 3อ 2ส (5 ข้อ มีทั้งหมด 25 ข้อย่อย ข้อละ 1 - 5 คะแนนเต็ม 125 คะแนน)	0 - 74 คะแนน หรือ < 60 % ของ คะแนนเต็ม	71.63	พอใช้	- มีความสามารถในการค้นหาข้อมูลได้น้อย ตรวจสอบและใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือไม่หลากหลายเพียงพอต่อการตัดสินใจ

องค์ประกอบ การวัด	ช่วงคะแนน	คะแนน เฉลี่ย	ระดับ	แปลผล
2. ความสามารถ หรือทักษะความ เข้าใจเรื่องข้อมูลเรื่อง 3 อ 2 ส ที่ เพียงพอต่อการปฏิบัติ (20 ข้อ ข้อละ 1 - 5 คะแนนเต็ม 100 คะแนน)	60 - 79 คะแนน หรือ < 60 % ของ คะแนนเต็ม	75.04	ดี	- มีความสามารถในการกำหนด ทางเลือก และวิเคราะห์ผลดี - ผลเสีย ได้ปานกลาง จึงสามารถแสดง ทางเลือกปฏิบัติที่เกิดผลดีต่อสุขภาพ ตนเองได้พอสมควร
3. ความสามารถหรือทักษะการ โต้ตอบซักถามและแลกเปลี่ยนเรื่อง 3 อ 2 ส เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ (15 ข้อ ข้อละ 1 - 5 คะแนนเต็ม 75 คะแนน)	45 - 59 คะแนน หรือ $\geq 60\%$ - <80% ของ คะแนนเต็ม	52.24	ดี	- มีความสามารถในการสนทนา แลกเปลี่ยน กล้าซักถาม ติดต่อขอ ข้อมูลได้ปานกลาง ตรวจสอบและใช้ แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือหลากหลาย บ้างแต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ตัดสินใจ ให้ถูกต้องแม่นยำ
4. ความสามารถหรือทักษะการ ตัดสินใจเรื่อง 3 อ 2 ส (15 ข้อ ข้อละ 1 - 5 คะแนนเต็ม 75 คะแนน)	45 - 59 คะแนน หรือ $\geq 60\%$ - <80% ของ คะแนนเต็ม	57.47	ดี	- มีความสามารถในการตัดสินใจ ตรวจสอบ และใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อดีข้อเสียจากหลายแหล่ง ที่น่าเชื่อถือ เพื่อการปฏิบัติตนที่ดี ด้านสุขภาพได้แต่ยังไม่เชี่ยวชาญพอ
5. ความสามารถหรือทักษะการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง เรื่อง 3 อ 2 ส (18 ข้อ ข้อละ 1 - 5 คะแนนเต็ม 90 คะแนน)	72 - 90 คะแนน หรือ <80% ของ คะแนนเต็ม	71.51	ดี	- มีความสามารถในการปฏิบัติ ตน และพัฒนาการปฏิบัติตนตาม หลัก 3 อ 2 ส ต่อสุขภาพตนเองได้ใน ระดับปานกลาง
6. ความสามารถหรือทักษะการบอก ต่อเรื่อง 3 อ 2 ส (18 ข้อ ข้อละ 1 - 5คะแนนเต็ม90คะแนน)	72 - 90 คะแนน หรือ 80% ของ คะแนนเต็ม	71.63	ดี	- มีความสามารถในการชักชวน กล้าเตือน เป็นแบบอย่าง และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลปานกลาง

2.2 ผลรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ 2 ส พบว่า ผู้สูงอายุมีผลรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับดี โดยได้คะแนนรวมของทุกองค์ประกอบความรอบรู้ด้านสุขภาพ 377 คะแนน หรือร้อยละ 67.29 ของคะแนนเต็ม ซึ่งแสดงว่าผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพได้แต่ยังไม่เชี่ยวชาญพอ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามที่เสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. แบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ตามหลัก 3 อ 2 ส องค์ประกอบ ดังกล่าวที่ได้ค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของแบบจำลอง V-shape เป็นการบูรณาการของความรอบรู้ด้านสุขภาพที่พัฒนาโดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าแบบ วัดความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยทั้งในเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง

ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การเข้าถึงข้อมูลเรื่อง 3 อ 2 ส 2) ความเข้าใจข้อมูลเรื่อง 3 อ 2 ส ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ 3) การโต้ตอบซักถามและแลกเปลี่ยนเรื่อง 3 อ 2 ส เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ 4) การตัดสินใจเรื่อง 3 อ 2 ส 5) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเองเรื่อง 3 อ 2 ส และ 6) การบอกต่อเรื่อง 3 อ 2 ส รวมทั้งข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพจากการตรวจสอบแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า มีคุณสมบัติการวัดและมีคุณภาพที่ดีทั้งในแง่ของความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.90 - 0.98 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.95 นอกจากนี้การวัดของแบบวัดนี้ครอบคลุมระดับการวัดทั้งในระดับ Interactive Health Literacy และ Critical Health Literacy เช่นเดียวกับแนวคิดของนัทบีม (Nutbeam, D., 2000) จึงแสดงให้เห็นว่าแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปวัดระดับความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุได้

2. ผลการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 65- 69 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดคือจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่และสถานภาพโสด มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1 - 3 คน แหล่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากรัฐบาล มีรายรับต่อเดือนไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการทำงานด้านสุขภาพ สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559 ที่พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่อาจจัดอยู่ในภาวะเปราะบาง หนึ่งในสามของผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน บุตรซึ่งเคยเป็นแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุมีสัดส่วนลดลง ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรือตามลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) และสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุไทยรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น และเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมเป็นจำนวนมาก (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) โดยเป็นสมาชิกของชมรมต่าง ๆ มากถึง 7 ล้านคน การเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมเหล่านี้แสดงว่าผู้สูงอายุไทยยังมีพลังอยู่มาก สำหรับประเด็นปัญหาเรื่องการเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังนั้น พบว่า ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวร้อยละ 70.00 โดยส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว 3 ลำดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ภาวะไขมันในเลือดสูง และโรคเบาหวาน อาจเป็นผลมาจากการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การบริหารจัดการความเครียด การสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์มาตั้งแต่วัยสูงอายุและยังคงเคยชินกับการปฏิบัติเช่นเดิม จนล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุ ร่วมกับสภาพร่างกายที่เสื่อมลงตามวัยจึงส่งผลต่อการเกิดโรค ด้านการศึกษาและใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับพอใช้งานได้ถึงร้อยละ 48.00 และส่วนใหญ่สร้างเสริมสุขภาพของตนเองและชุมชนพร้อมกับใส่ใจในการรักษาสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 96.00 นับเป็นการเปิดตัวของผู้สูงอายุ สู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นผลที่น่าพอใจ การเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยและ

ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ ชมรมผู้สูงอายุ และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของผู้สูงอายุ นั้น แสดงว่ากระบวนการกลุ่มที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคมสามารถกระตุ้นการดำเนินชีวิตอย่างกระฉับกระเฉงของผู้สูงอายุได้มาก ซึ่งบทบาทของชุมชน เพื่อน และครอบครัวจะมีผลในการเพิ่มระดับความรู้ด้านสุขภาพได้

2.2 ผลการศึกษาการสรุปคะแนนรวมขององค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้ด้านสุขภาพด้านความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลในระดับพอใช้ ทั้งนี้ทักษะการเข้าถึงข้อมูลผ่านทางไลน์ ภูเก็ต/ยูทูบ วารสาร นิตยสาร และหนังสือด้านสุขภาพ ต้องใช้ทักษะการอ่าน ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 65 - 69 ปี และอายุ 75 ปีขึ้นไป และมีระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับประถมศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด หากพิจารณา ทั้ง 2 ปัจจัยร่วมกัน ทั้งวัยซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสายตาร่วมกับระดับการศึกษา จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้ด้านสุขภาพด้านความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลในระดับพอใช้ สำหรับทักษะอีก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าใจ การโต้ตอบซักถามและแลกเปลี่ยน การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ อยู่ในระดับดีนั้น ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ส่งเสริมการพัฒนาคนโดยการสร้างเสริมศักยภาพของคนทุกมิติ สิ่งสะท้อนได้ถึง “ความรู้” มีหลายประการ อาทิ การอ่านหนังสือ ความสามารถในการจำ ความคิด ความรู้ ทักษะชีวิต และการประสบความสำเร็จ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี, 2560)

2.3 ผลรวมความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีผลรวมความรู้ด้านสุขภาพในระดับดี เพราะกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลเป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสุขภาพ มีการใช้สื่อสารผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ ยูทูบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา พิชัยคำ พบว่า ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนกึ่งเมืองแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพระดับปานกลาง (จริยา พิชัยคำ, 2559) เช่นเดียวกับ วิมลรัตน์ บุญเสถียร และอรทัย เจริญทิพย์สกุล พบว่าศึกษาความรู้ด้านสุขภาพ: สถานการณ์และผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลพบว่าผู้สูงอายุไทยมีความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอ (วิมลรัตน์ บุญเสถียร และอรทัย เจริญทิพย์สกุล, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 พบว่าแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 ความรู้ด้านสุขภาพ รูปแบบ V - shape ตาม

หลัก 3อ 2ส ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ ใน 6 องค์ประกอบ จำนวน 111 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดการให้คะแนนระดับความสามารถหรือทักษะ (พฤติกรรม) เป็น 5 ระดับ 2) ความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 พบว่านำแบบวัดความรู้ที่สร้างไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ของเขตสุขภาพที่ 4 กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 400 คน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความสามารถหรือทักษะการเข้าถึงข้อมูลในระดับพอใช้ สำหรับอีก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถหรือทักษะการเข้าใจ การโต้ตอบ ชักถามและแลกเปลี่ยน การตัดสินใจ การเปลี่ยนพฤติกรรม และการบอกต่อ อยู่ในระดับดี ผลรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุตามหลัก 3อ 2ส พบว่า ผู้สูงอายุมีผลรวมความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับดี โดยได้คะแนนรวมของทุกองค์ประกอบความรอบรู้ด้านสุขภาพ 377 คะแนน หรือร้อยละ 67.29 ของคะแนนเต็ม ซึ่งแสดงว่าผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตนที่ดีด้านสุขภาพได้แต่ยังไม่เชี่ยวชาญพอ ข้อเสนอแนะ 1) ควรนำแบบวัดการพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 ไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพตามหลัก 3อ 2ส ของผู้สูงอายุ 2) ควรนำแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่เป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัยในการทำวิจัยเรื่องนี้ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). สถิติจำนวนผู้สูงอายุแยกตามจังหวัด และ อายุ ปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2562 จาก <http://www.dop.go.th/th/known/1/159>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).
- _____. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- จริยา พิชัยคำ. (2559). ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11(1), 1-12.

- วิมลรัตน์ บุญเสถียร และอรัญญิ์ เจริญทิพย์เสกุล. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: สถานการณ์และผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ สสอท, 2(1), 1-19.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). สุขภาพคนไทย 2563: สองทศวรรษ ปฏิรูปการศึกษา ความล้มเหลวและความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2563). ชี้อยู่อีก10ปี'สังคมคนแก่'1:14สุขภาพแย-ไร้คนดูแล. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.hfocus.org/content/2014/03/6731>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- อัสนีย์ มนะอ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้. วารสารศึกษาศาสตร์, 29(2) 123-132.
- Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into health 21st century. Health Promotion International, 15(3) 259-267.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introductory analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัว ของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์*

PERSONAL FACTORS RELATED TO ADAPTIVE BEHAVIORS AMONG PREGNANT WOMEN WITH COMPLICATIONS

อัจฉโรบล แสงประเสริฐ

Atcharobon Sangprasert

สุตกัญญา ปานเจริญ

Sudkanya Pancharoen

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

Boromarajonani College of Nursing Sawanpracharak Nakhonsawan, Thailand

E-mail: atcharobon@bcnsprnw.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลครรภ์ตั้งครรภ์ ของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ 2) ศึกษาพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ 3) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ในโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ ระหว่างเดือน กรกฎาคม 2563 ถึง เดือน ตุลาคม 2563 จำนวน 100 ราย โดยวิธีสุ่มอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล แบบสอบถามพฤติกรรมการปรับตัว วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติพรรณนา สถิติสัมพันธ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุ 20 - 35 ปี (ร้อยละ 56) จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 38) สถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 60) รายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001 - 10,000 บาท (ร้อยละ 60) ผู้ดูแลหลักขณะตั้งครรภ์ คู่สมรส (ร้อยละ 58) 2) พฤติกรรมการปรับตัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย ด้านบทบาท ด้านพึ่งพา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.64, $\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.67, $\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.51) และด้านอัตมโนทัศน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.19, S.D. = 0.52)

* Received 6 December 2020; Revised 31 August 2021; Accepted 4 September 2021

3) ค่าความสัมพันธ์ พบว่า ระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส, ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัว ($\chi^2 = 15.124, 15.405$ และ $12.437, p < .01$) อายุ, รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัว ($r = .491$ และ $.265, p < .01$)

คำสำคัญ: ภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์, พฤติกรรมการปรับตัว, ปัจจัยส่วนบุคคล

Abstract

The objectives of this article were to identify the personal factors; age, educations, marriage status, family income, the primary caregiver and the adaptive behaviors among pregnant women with complications and the personal factors related to adaptive behaviors among pregnant women with complications. The sample was composed of 100 pregnant women who had complications. Data were collected during July 2020 to October 2020. A system random sampling was used to recruit the sample. Data was collected by using questionnaires comprising the personal data, the adaptive behaviors among pregnant women with complications. The data was analyzed by descriptive statistics and Pearson's product moment correlation coefficient and Chi-square test. The result found that the personal factors; the maternal age ranged from 20 - 35 (56%). More than of the participants (38%) had Finished primary school. Almost all of the participants (60%) lived with their husbands. Sixty percent had family incomes between 5,001 - 10,000 baht. More than half of the participants (58%) the primary caregiver were husbands. The adaptive behaviors among pregnant women with complications indicated a high adaptation level of pregnant women in the overview ($\bar{X} = 3.86, S.D. = 0.55$). A focus on each mode aspect revealed a high level of adaptive behaviors among pregnant women with complications (physiological, role function, interdependence modes) ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.64, \bar{X} = 4.17, S.D. = 0.67, \bar{X} = 4.22, S.D. = 0.51$). Unless the overview aspect of adaptation in the self - concept mode was at a moderate level ($\bar{X} = 3.19, S.D. = 0.52$). The personal factors; education, marriage status, primary caregiver were significantly correlation with adaptive of behaviors among pregnant women with complications ($\chi^2 = 15.124, 15.405, 12.437, p < .01$, respectively), age, income of the family relationship were significantly positive

correlation with adaptation of behaviors among pregnant women with complications ($r = .491, .265, p < .01$ respectively).

Keywords: Complications during Pregnancy, Adaptation Behaviors, Personal Factors

บทนำ

การตั้งครรภ์ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของมารดาในระยะตั้งครรภ์ (Lowdermilk, D. L. et al., 2016) โดยเฉพาะสุขภาพของมารดาและทารกในระยะตั้งครรภ์ จะเป็นดัชนีบ่งบอกถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรของประเทศ ตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุขในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมายงานอนามัยแม่และเด็ก ที่สำคัญ คือ ลูกเกิดรอด แม่ปลอดภัย (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข, 2559) การที่มารดาและทารกในครรภ์จะมีสุขภาพสมบูรณ์มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีในระยะตั้งครรภ์ ถ้าสตรีในระยะตั้งครรภ์ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดาและทารกในครรภ์ (นันทพร แสนศิริพันธ์ และฉวี เบาทรวง, 2561) แต่ยังมีมารดาอีกจำนวนหนึ่งที่มีภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ร่วมด้วย โดยภาวะแทรกซ้อนที่พบบ่อย ได้แก่ ภาวะความดันโลหิตสูงระหว่างตั้งครรภ์ ภาวะเบาหวานในขณะตั้งครรภ์ ภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด ภาวะถุงน้ำคร่ำแตกก่อนการเจ็บครรภ์ ภาวะโลหิตจาง ภาวะตกเลือดระยะตั้งครรภ์ และภาวะแทรกซ้อนทางอายุรกรรม เป็นต้น (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2560) เมื่อมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ส่งผลให้เกิดมีผลกระทบต่อการตั้งครรภ์ อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพต่อทารกในครรภ์ ทำให้สตรีตั้งครรภ์เกิดความเครียด ความวิตกกังวล มีประสบการณ์ในทางลบเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ เป็นอุปสรรคต่อการแสดงพฤติกรรม การเป็นมารดาที่ดีมีผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างมารดากับทารก (Lowdermilk, D. L. et al., 2016) จากสถิติสาธารณสุข ในปี 2562 จำนวนและอัตราส่วนของมารดาตาย ต่อเกิดมีชีพ 100,000 คน พบการตายของมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์ การคลอด และระยะหลังคลอด ในปี 2560 – 2562 จำนวน 143 ราย, 125 ราย, 134 ราย ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) และจากสถิติมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ ในปี 2560 – 2562 จำนวน 1,380 ราย 1,001 ราย และ 1,021 ราย ตามลำดับ (โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์, 2563) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ผลกระทบต่อมารดา ทำให้เสี่ยงต่อการแท้ง การคลอดก่อนกำหนด ตกเลือดก่อนและหลังคลอดคลอดยาก ติดเชื้อ ทำให้หัวใจล้มเหลว ไตวาย เป็นต้น ผลกระทบต่อทารก ทำให้ทารกขาดออกซิเจน ภาวะทารกเจริญเติบโตช้าในครรภ์ น้ำหนักตัวแรกเกิดน้อยผิดปกติ เสียชีวิตในครรภ์ มีความพิการแต่กำเนิดสูง การตายปริ

กำเนิด เป็นต้น (Perry, S. E. et al., 2014) ดังนั้นสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนในขณะตั้งครรภ์จึงต้องมีพฤติกรรมการปรับตัวที่เหมาะสม เพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพของมารดาและทารกในครรภ์ (มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2560) แนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy, C. et al., 2009) เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นระบบการปรับตัวของบุคคล บุคคลจะมีพฤติกรรมการตอบสนองทั้ง 4 ส่วน คือ การปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน โดยที่พฤติกรรมการตอบสนองในแต่ละด้านนั้นเป็นผลมาจากการทำงานของระบบการควบคุมและระบบการรับรู้ ซึ่งแสดงถึงกลุ่มพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลบรรลุเป้าหมายการปรับตัวเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ โดยมีแนวคิดแต่ละด้าน คือ 1) การปรับตัวด้านร่างกาย เป็นการปรับตัวเพื่อรักษาความมั่นคงด้านร่างกาย หมายถึง ความสำเร็จในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสรีรภาพพฤติกรรม การปรับตัวด้านนี้จะสนองตอบต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคล 2) การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกความคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง 3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เป็นการตอบสนองความต้องการและคงไว้ ซึ่งความมั่นคงทางสังคม การแสดงบทบาท การทำหน้าที่ของบุคคลในสังคม 4) การปรับตัวด้านพึ่งพา เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงในสังคม ตามปกติเมื่อบุคคลอยู่ร่วมกันต้องมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน (Roy, C. et al., 2009)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ รวมทั้งรายได้ของครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ส่งผลให้สตรีคิดว่าการมีบุตร การมีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์นั้นเป็นการเพิ่มภาระรายจ่ายของครอบครัว และทำให้สตรีไม่พร้อมจะดูแลบุตรของตนเองได้ (บุณนาค พวงทอง และคณะ, 2560) รายได้ของครอบครัวเป็นแหล่งประโยชน์อย่างหนึ่ง และมีผลต่อการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของมารดา การมีรายได้ที่เพียงพอจะช่วยให้มารดามีโอกาสแสวงหาข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์จากแหล่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มารดามีความพร้อมต่อการปฏิบัติตัวด้านสุขภาพในระยะตั้งครรภ์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ โดยเฉพาะบุคคลที่ใกล้ชิด คือสามีมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการกับความเครียดของสตรีตั้งครรภ์ ซึ่งสัมพันธ์ภาพ กับสามีที่ดีมีความสำคัญต่อกระบวนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างตั้งครรภ์ โดยสามีจะช่วยให้สตรีตั้งครรภ์จัดการกับความกดดันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ มีการสนับสนุนช่วยเหลือให้มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ (บุณนาค พวงทอง, 2558) นอกจากนี้การปรับตัวของสตรีตั้งครรภ์นั้นเกี่ยวข้องกับครอบครัว เช่น สถานภาพสมรส ผู้ดูแลสุขภาพของสตรีในระยะตั้งครรภ์ โดยหากมีการปรับตัวอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้สามารถดำเนินการตั้งครรภ์และคลอดได้อย่างปลอดภัยทั้งมารดาและทารก ตลอดจนเลี้ยงดูลูกให้มีพัฒนาการเหมาะสม เพื่อทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับพฤติกรรม การปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ (Pillitteri, A., 2014)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ามีการศึกษาพฤติกรรม การปรับตัวของสตรีตั้งครรภ์มาบ้างแล้ว แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์จะมีพฤติกรรม การปรับตัวอย่างไร รวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพยาบาล และประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบการพยาบาลให้สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ มีพฤติกรรม การปรับตัวที่เหมาะสมอันจะช่วยป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพของมารดาและทารก ให้สามารถผ่านระยะต่าง ๆ ของการตั้งครรภ์ได้อย่างปลอดภัย และลดอันตรายจากความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อน ส่งผลให้สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์สามารถปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ ของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม การปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) แบบภาคตัดขวาง เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึงตุลาคม พ.ศ. 2563

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สตรีที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ มาฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ เลขที่รับรอง 46/2563 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2563 พิจารณาสีบทึ่กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (System random Sampling) จากบัตรคิวที่เป็นเลขคู่ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ เช่น ภาวะความดันโลหิตสูงในขณะตั้งครรภ์ ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โรคโลหิตจาง โรคธัยรอยด์ โรคหัวใจ 2) ยินดีเข้าร่วมวิจัย 3) เป็นหญิงไทยที่สามารถอ่าน เขียน และเข้าใจภาษาไทย ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามวิธีของ

Thorndike (Thorndike, R. M., 1978) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ดังนี้

$$N = 50 + 10K$$

N = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

K = จำนวนตัวแปรที่ศึกษา

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร

$$N = 50 + 10 (5)$$

$$N = 100$$

ผลจากการแทนค่าข้างต้นได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 100 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล มีข้อความเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ การได้รับความรู้ในระยะตั้งครรภ์ การฝากครรภ์ อายุครรภ์ ประวัติการตั้งครรภ์ ภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการปรับตัวของรอย (Roy, C. et al., 2009) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามทั้งหมดมี 40 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จำนวน 16 ข้อ ด้านบทบาท จำนวน 8 ข้อ ด้านอัตมโนทัศน์ จำนวน 8 ข้อ ด้านพึงพา จำนวน 8 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีคะแนน 1 - 5 คะแนน แปลผลคะแนนโดยผู้วิจัยได้แบ่งคะแนนออกเป็นช่วงดังนี้ (ประกอบ กรรณสูต, 2554)

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปรับตัวในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปรับตัวในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปรับตัวในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปรับตัวในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปรับตัวในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การหาความตรงของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ผู้วิจัยนำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ซึ่งเป็นสูติแพทย์ อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาล สูติศาสตร์ พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความตรงตามเนื้อหา (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ของ

แบบสอบถามอยู่ในช่วงค่า 0.87 - 1 ความตรงตามเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.92 และหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำมาใช้กับสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ซึ่งมารับบริการฝากครรภ์ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ มีค่าครอนบาคแอลฟา เท่ากับ 0.81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยทำหนังสือขออนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ และสำเนาหนังสือถึงหัวหน้าแผนกฝากครรภ์ที่เป็นสถานที่เก็บข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล อธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดงานวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล จำนวน คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง และแจกแบบสอบถาม รวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยใช้สถิติพรรณนา นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยตัวแปร อายุ รายได้ของครอบครัว วิเคราะห์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation) และตัวแปร ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ผู้ดูแลครรภ์ตั้งครรภ์ วิเคราะห์ด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi - square)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 20 - 35 ปี (ร้อยละ 56) อายุเฉลี่ย 26.80 ปี (S.D. = 5.86) และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 38) สถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 60) รายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 60) ผู้ดูแลหลักขณะตั้งครรภ์ คือ คู่สมรส (ร้อยละ 58) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการดูแลสุขภาพขณะตั้งครรภ์ (ร้อยละ 80) อาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 39) ส่วนใหญ่เป็นครรภ์ที่สอง (ร้อยละ 55) มารับบริการฝากครรภ์ครบ 5 ครั้งตามเกณฑ์การฝากครรภ์คุณภาพ (ร้อยละ 57) ภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ที่พบมากที่สุด คือ ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (ร้อยละ 31) รองลงมา คือ ภาวะโลหิตจาง (ร้อยละ 23)

2. พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.86, SD = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ด้านร่างกาย ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, SD = 0.64) พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ด้านอ้อมโนทัศน์ ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.19, SD = 0.52) พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ด้านบทบาท ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, SD = 0.67) พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ด้านพึงพา ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, SD = 0.51) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับพฤติกรรมการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่าง (n = 100)

พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีตั้งครรภ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.พฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย	3.87	0.64	มาก
2.พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาท	4.17	0.67	มาก
3.พฤติกรรมการปรับตัวด้านอ้อมโนทัศน์	3.19	0.52	ปานกลาง
4.พฤติกรรมการปรับตัวด้านพึงพา	4.22	0.51	มาก
พฤติกรรมการปรับตัวในภาพรวม	3.86	0.55	มาก

3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และผู้ดูแลครรภ์ตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ (χ^2 = 15.124, 15.405 และ 12.437, $p < .01$ ตามลำดับ) อายุ และรายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ (r = .491 และ .265, $p < .01$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับ พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ (n=100)

ตัวแปร	ค่าความสัมพันธ์	P-value
อายุ	$r = .491^{**}$	.000
รายได้ของครอบครัว	$r = .265^{**}$	.000
ระดับการศึกษา	$\chi^2 = 15.124$	.004
สถานภาพสมรส	$\chi^2 = 15.405$	.000
ผู้ดูแลครรภ์ตั้งครรภ์	$\chi^2 = 12.437$	.002

$p < .05$

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาท พฤติกรรมการปรับตัวด้านพึ่งพา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งครรภ์เป็นครรภ์ที่สอง จึงมีประสบการณ์ในการตั้งครรภ์ มีความเข้าใจต่อภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ และมีการปรับตัวขณะตั้งครรภ์มาก่อน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการปรับตัวของรอย (Roy Adaptation Theory) เชื่อว่าบุคคลเผชิญกับภาวะเจ็บป่วยในชีวิต จะมีการปรับตัวได้ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของภาวะที่มากกระทบและความสามารถในการปรับตัว (Roy, C. et al., 2009) และการมาฝากครรภ์ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนของตนเองในระยะตั้งครรภ์ ทำให้สตรีตั้งครรภ์สามารถปรับตัวในระยะตั้งครรภ์ ได้รวมถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีสามีเป็นผู้ดูแลตั้งครรภ์ โดยสามีให้ความช่วยเหลือสตรีตั้งครรภ์ ทำให้สตรีตั้งครรภ์มีกำลังใจในการดูแลตนเอง ดังผลการศึกษาของ บุนนาค พวงทอง และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก ในจังหวัดสุโขทัย พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก มีพฤติกรรมการปรับตัวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายประเด็น พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับ พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ พฤติกรรมการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมการปรับตัวด้านการพึ่งพาจะหว่ากันอยู่ในระดับมาก (บุนนาค พวงทอง และคณะ, 2560)

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์พบว่า ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และผู้ดูแลตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ อายุ และรายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์

2.1 อายุของสตรีตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่ มีอายุ 20 - 35 ปี อายุเฉลี่ย 26.80 ปี กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ในวัยผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมการปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่น เนื่องจากวุฒิภาวะมากกว่า และทนต่อการเปลี่ยนแปลงในขณะตั้งครรภ์ โดยอาศัยสติปัญญาการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต ทำให้เห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพ จึงมีความสามารถในการปรับตัว เมื่อรู้ว่าตัวเองมีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ก็จะมีความเอาใจใส่ดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ เป็นพิเศษ เพื่อต้องการให้ทารกในครรภ์มีสุขภาพแข็งแรงซึ่งเพียงพอที่จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถมีพฤติกรรม

การปรับตัวได้ดี และสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้ในระยะตั้งครรรค์ได้ ดังผลการศึกษาของ จิตตระการ ศุภรัตน์ และศิริไลซ์ วรรณรัตน์ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กของสตรีตั้งครรรค์ที่รับบริการฝากครรภ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า สตรีตั้งครรรค์ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีโอกาสเกิดภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก มากกว่าสตรีตั้งครรรค์ที่อายุมากกว่า 20 ปี (จิตตระการ ศุภรัตน์และศิริไลซ์ วรรณรัตน์, 2559) ดังผลการศึกษาของ ปัญญา สนั่นพานิชกุล และยศพล เหลืองโสมนภา ที่ศึกษา การตั้งครรรค์ในวัยรุ่น: ปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีผลต่อทารก พบว่า ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในสตรีตั้งครรรค์ที่อายุน้อย มีโอกาสเกิดภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก มากกว่าสตรีตั้งครรรค์ที่มีอายุมากกว่า (ปัญญา สนั่นพานิชกุล และยศพล เหลืองโสมนภา, 2558)

2.2 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรรค์ การศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เนื่องด้วยสตรีตั้งครรรค์ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ยิ่งระดับการศึกษาที่มากขึ้น สตรีตั้งครรรค์จะสามารถค้นคว้าหาความรู้ในขณะตั้งครรรค์และสามารถเข้าถึงข้อมูลมากกว่าสตรีตั้งครรรค์ ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า ดังผลการศึกษาของ คณิงสุข ภูพิสุทธิ์ ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะสุขภาพสตรีตั้งครรรค์ พบว่า การศึกษาช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจเรื่องสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น สามารถป้องกันไม่ให้ตนเองเจ็บป่วย ได้ดีกว่าผู้มีการศึกษาต่ำ ระดับการศึกษาจึงเป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพและการศึกษาทำให้บุคคลปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพได้ดี (คณิงสุข ภูพิสุทธิ์, 2556)

2.3 สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรรค์ การศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ มีสถานภาพสมรสคู่ การที่มีสถานภาพสมรสคู่ และมีสามีเป็นผู้ดูแลสตรีตั้งครรรค์ โดยสามีให้ความช่วยเหลือ ดูแลให้กำลังใจจากสามี ตั้งแต่ระยะตั้งครรรค์ จนถึงระยะหลังคลอดทำให้สตรีตั้งครรรค์มีกำลังใจในการดูแลตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทการเป็นแม่ที่กล่าวว่า หญิงตั้งครรรค์ต้องการความรักความเอาใจใส่เพิ่มขึ้น (กิ่งดาว แสงจินดา, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของ กุสุมา หมวกมณี และมาลี ลิ้มสกุล ที่ศึกษาการปรับตัวของแม่วัยรุ่นต่อบทบาทความเป็นแม่ศึกษาเฉพาะกรณีคลินิกโรคกระดูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี พบว่า การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพกับคู่สมรส แม่วัยรุ่นมีการปรับตัวร่วมกันกับสามีต่อพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ โดยสามีแสดงความรักและเอาใจใส่แม่วัยรุ่นมากขึ้น รวมทั้งการทำหน้าที่พ่อในการดูแลลูกร่วมกัน (กุสุมา หมวกมณี และมาลี ลิ้มสกุล, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชชุดา พุทธิสาวงค์ ที่ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองร่วมกับการสนับสนุนจากสามีต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของหญิงตั้งครรรค์วัยรุ่น พบว่า สามีให้การสนับสนุนหญิงตั้งครรรค์วัยรุ่นในทุกขั้นตอนของโปรแกรม ทำให้สามีได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารของหญิงตั้งครรรค์วัยรุ่น มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้นเพื่อ

คอยกระตุ้นเตือน หรือดูแลการบริโภคอาหารแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเมื่อกลับไปปฏิบัติที่บ้าน (วิชุลดา พุทธิศววงศ์ และคณะ, 2560)

2.4 รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้รายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001 - 10,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีตั้งครรภ์ที่มีรายได้สูงทำให้มีพฤติกรรมการปฏิบัติตนให้คงไว้เพื่อสุขภาพที่ดีได้ โดยได้รับอาหารที่เหมาะสมเพียงพอ การเข้าถึงบริการได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสามารถจัดหาเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนสตรีตั้งครรภ์ที่มีรายได้ต่ำจะไม่ค่อยมีเวลาในการเอาใจใส่ตนเองจะมุ่งความสนใจทั้งหมดไปที่การหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของ บุณนาค พวงทอง และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในจังหวัดสุโขทัย พบว่า รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนของหญิงตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก (บุณนาค พวงทอง และคณะ, 2560)

2.5 ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์คือสามี สามีเป็นบุคคลใกล้ชิดที่สุดกับกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มตัวอย่าง ทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำในการดูแลตนเองของสตรีตั้งครรภ์จากสามี สอดคล้องกับการศึกษาของ บุณนาค พวงทอง และคณะ ที่ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในจังหวัดสุโขทัย พบว่า ผู้ดูแลหลักขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก (บุณนาค พวงทอง และคณะ, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์ศิริ พรหมใจชา ศึกษาผลของการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมต่อบทบาทการเป็นมารดาในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่า ภายหลังการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นมารดาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นมารดาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พิมพ์ศิริ พรหมใจชา, 2557) สอดคล้องกับการศึกษา ของ รัตนภรณ์ ตามเที่ยงตรง ที่ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นพบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ได้ (รัตนภรณ์ ตามเที่ยงตรง, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก จึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์แก่ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ และสตรีตั้งครรภ์เอง 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ดังนั้นพยาบาลและบุคลากรทางสุขภาพควรมีการพัฒนารูปแบบการพยาบาล โดยคำนึงถึงอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ผู้ดูแลสตรีตั้งครรภ์ มาประกอบการวางแผนการพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางการให้ข้อมูล ความรู้ และเนื้อหาของข้อมูล เพื่อลดความเสี่ยงหรือป้องกันภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งสตรีและทารก รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ต่อไป 3) ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการให้ความรู้การปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาวะของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ เพื่อให้สตรีตั้งครรภ์มีพฤติกรรมการปรับตัวอย่างเหมาะสมต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปรับตัวของสตรีที่มีภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ระยะหลังคลอด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). สถิติสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 จาก <http://healthkpi.moph.go.th/kpi2/kpi/index/?id=1409>
- กิงดาว แสงจินดา. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ. ใน วิทยานิพนธ์คณะพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาผดุงครรภ์ ชั้นสูง. มหาวิทยาลัย บุรพา.
- กุสุมา หมวกมณี และมาลี ลิ้มสกุล. (2563). การปรับตัวของแม่วัยรุ่นต่อบทบาทความเป็นแม่ ศึกษาเฉพาะกรณีคลินิก गर्ภีศรุณ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 28(2), 60-85.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก http://wops.moph.go.th/ops/oic/data/20180914162453_1_pdf
- คณิงสุข ภูพิสุทธิ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะสุขภาพสตรีตั้งครรภ์. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.

- จิตตระการ ศุภรัตน์และศิริไลซ์ วนรัตน์วิจิตร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กของ สตรีตั้งครรภ์ที่รับบริการฝากครรภ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์ สุขภาพ, 10(1), 1-7.
- นันทพร แสนศิริพันธ์ และฉวี เบาทรวง. (2561). การพยาบาลและการผดุงครรภ์ : สตรีที่มีภาวะแทรกซ้อน. เชียงใหม่: บริษัท สมาร์ทโคตติ้ง แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.
- บุณนาค พวงทอง. (2558). ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในจังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์ คณะพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาเวชปฏิบัติชุมชน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุณนาค พวงทอง และคณะ. (2560). ปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในจังหวัดสุโขทัย. วารสารพยาบาลและสุขภาพ, 11(1), 16-27.
- ประคอง กรณสุต. (2554). สถิติศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปัญญา สนั่นพานิชกุล และยศพล เหลืองโสมนภา. (2558). การตั้งครรภ์ในหญิงวัยรุ่น: ปัจจัยทางด้านมารดาที่มีผลต่อทารก. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 32(2), 156-174.
- พิมพ์ศิริ พรหมใจษา. (2557). ผลของการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมต่อบทบาทการเป็นมารดาในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น. พยาบาลสาร, 41(2), 97-106.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ. (2560). แนวคิดและการพยาบาลสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อน. (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- รัตนภรณ์ ตามเที่ยงตรง. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(1). 49-60.
- โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. (2563). สถิติแผนกฝากครรภ์ โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์.
- วิชชุดา พุทธิสาวงค์ และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองร่วมกับการสนับสนุนจากสามีต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9(3), 12-24.
- Lowdermilk, D. L. et al. (2016). Maternity & Women,s Health Care. (11th edition). New York: Elsevier.
- Perry, S. E. et al. (2014). Maternal Child Nursing Care. (5th ed.). Canada: Elsevier.
- Pillitteri, A. (2014). Maternal & child health nursing: care of the childbearing & childbearing Family. (7th ed). New York: Lippincott Williams & Wilkins.

- Roy, C. et al. (2009). The Roy Adaptation Model and Research: Global Perspective. *Nursing Science Quarterly*, 22(3):209-211.
- Thorndike, R. M. (1978). *Correlational procedures for research*. New York: Gardner.

รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ*

THE COMPETITIVENESS MODEL OF CULTURAL TOURISM IN
AYUTTHAYA PROVINCE FROM A SERVICE PROVIDER'S PERSPECTIVE

อณัญญา อินพุ่ม

Ananya Inphum

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: toananya@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ พัฒนารูปแบบ และ ประเมินรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด พระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 136 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane โดยทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 12 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการให้ การต้อนรับ ด้านการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้าน การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยผ่านการรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการยืนยัน รูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการให้การต้อนรับ ด้านการคมนาคม

* Received 4 May 2021; Revised 2 September 2021; Accepted 6 September 2021

ขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย ด้านการจัดการ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความสามารถในการแข่งขัน, มุมมองผู้ให้บริการ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The objective of this article were to study the components of the model, develop a model and evaluate the competitiveness model of cultural tourism in Pha Nakhon Si Ayutthaya Province, from a service provider perspective. By using a mixed research method the target group were Luminaries of 8, 17 experts. The samples group were 136 involved. The sample size was determined from the Taro Yamane formula (1973) by random sampling and simple randomization. The tools used are content analysis. Structured interview Estimate scale type questionnaire. The statistical questionnaire was examined: frequency, percentage, mean, standard deviation, median, inter-quartile range, and multiple regression analysis. The results of the research were as follows: The competitive model of cultural tourism in in Pha Nakhon Si Ayutthaya province from a service provider perspective consists of 3 main components and 12 key factors including Facilities, Transportation, Hospitality, Public relations. The cultural tourism consists of management, technology, politics, law, The competitiveness comprise of tourism product and service development, Sustainable tourism development Local community participation which has been certified by an expert. The model confirmation results were found to be appropriate. The possibilities are on a large scale. The hypothesis testing results showed that the service of cultural tourism sites in hospitality was transportation facilities environment of cultural tourism in technology, law, management that affect the competitiveness of cultural tourism. At the statistical significance level of .05.

Keywords: Model, Competitiveness, A Service Provider's Perspective, Cultural Tourism

บทนำ

ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมเห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของประเทศ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตามกาลเวลา กระทั่งประยุครวมวัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมที่มีการสืบสานผ่านกันมาอย่างยาวนาน จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญถึงความยั่งยืนของการพัฒนาเมื่อกระแสการพัฒนาประเทศด้วยนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้ถูกนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ จึงถือเป็นโอกาสดีที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มีมาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2556) ทั้งนี้ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก มีวัฒนธรรมที่หลากหลายที่คู่ควรแก่การส่งเสริม อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับยกย่องเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก เช่น อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น (Pinkaew, K., 2013) อีกทั้งการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ถูกปลูกฝังและส่งเสริมให้มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม คนในชุมชนเองก็เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ทำให้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าและวางแผนในวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนจากการประชุมสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) ที่เมืองออกซ์ฟอร์ด ในปี พ.ศ. 2512 หรือ ค.ศ. 1969 (Koster, E. H., 1996) โดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงบันดาลใจหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกตเรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วมและตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ ประเพณีขนบธรรมเนียมและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนปลายทาง ทั้งนี้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้ และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกันเพื่อให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน (นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, 2554)

ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นกุญแจสำคัญของการท่องเที่ยวแนวใหม่ซึ่งมีความยืดหยุ่นและมีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งที่สะท้อนที่การท่องเที่ยวแบบเดิมที่เป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน หากท้องถิ่นรู้จักใช้ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนอีกครั้งและหากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจนั้น นับเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับประเทศพร้อมทั้งขยายสู่ระดับภูมิภาคได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากสถิติของสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดอยุธยาในปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว

เป็นจำนวน 8,349,613 คนเพิ่มขึ้นจากเดิม 9.41 เปอร์เซ็นต์ โดยแบ่งเป็นสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 6,302,621 คน เพิ่มขึ้น 10.89 เปอร์เซ็นต์ และชาวต่างประเทศจำนวน 2,046,992 คน เพิ่มขึ้น 5.08 เปอร์เซ็นต์ มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 17,096.92 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 9.53 เปอร์เซ็นต์ โดยแบ่งเป็นคนไทยจำนวน 7,919.52 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 15.47 เปอร์เซ็นต์ และชาวต่างประเทศจำนวน 9,177 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 4.87 เปอร์เซ็นต์ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียงตามลำดับคือ ฝรั่งเศส เยอรมนี สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สเปน (ชาวอยุธยา, 2562) เนื่องด้วยการกระตุ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตลอดปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมาโดยหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ซึ่งยึดถือเอาความเหมาะสมและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของอยุธยา เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ที่ใช้ต้นทุนความงามของมรดกโลกและประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายของงาน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มีชื่อเสียงระดับโลก ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พระนครศรีอยุธยา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวโน้มในปี 2563-2568 ข้างหน้านั้นการท่องเที่ยวของอยุธยาจะยังเติบโตต่อเนื่อง จากความนิยมของคนไทยที่มาอยุธยาทุกวันหยุดและวันสำคัญทางศาสนา แผนการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐและเอกชน การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของโครงสร้างโลจิสติกส์ จะทำให้เกิดสถานีรถไฟความเร็วสูง สถานีขนส่งแห่งใหม่ และห้างขนาดใหญ่ระดับประเทศ จะช่วยกระตุ้นการเดินทางใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมหาศาล (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอยุธยา, 2562)

ในฐานะของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงสนใจศึกษารูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสร้างเสริมศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ
3. เพื่อประเมินรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนารอบแนวคิด โดยการวิเคราะห์เอกสาร สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยเกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. อาจารย์ในระดับสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการโรงแรมและการท่องเที่ยว อย่างน้อย 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 2 คน
2. ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอย่างน้อย 5 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน
3. ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัด เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอย่างน้อย 5 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน
4. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวภายในประเทศ เจ้าของกิจการเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาความสอดคล้องเพื่อร่างรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ เป็นขั้นการสร้างรูปแบบ โดยกำหนดไว้ 2 ขั้นตอน คือ ร่างรูปแบบ และนำเสนอร่างรูปแบบแก่ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ประกอบด้วย ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน ที่จดทะเบียนพาณิชย์ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 คน มักคุเทศก์ ที่เป็นทำงานในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 คน มักคุเทศก์ ที่เป็นทำงานนอกเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 5 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวประจำจังหวัด จำนวน 1 คน ประธานหอการค้าประจำจังหวัด จำนวน 1 คน

และนายกสมาคมโรตารีประจำจังหวัด จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check List) ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล วุฒิกการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง และหน่วยงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 3 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบ

โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 136 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973) โดยทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย

3.1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำแนกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

3.2 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบบริการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และองค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ผลการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1.1. องค์ประกอบบริการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้ประเด็นน่าสนใจ เช่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่น่าสนใจ มีการแนะนำอาหารพื้นบ้านที่หลากหลายแตกต่างแต่ละชุมชนที่เคยอาศัยอยู่ในอยุธยา ทั้งอังกฤษ โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น มอญ ฯลฯ ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ แหล่งท่องเที่ยวมีคุณค่าที่นักท่องเที่ยวควรจะเข้าไปเที่ยวชม เป็นต้น

1.1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ประเด็นน่าสนใจ เช่น สถานที่จอดรถมีจำนวนเพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยว มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ และบุคคลทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ ร้านอาหารที่ได้รับรองมาตรฐานมีเพียงพอความต้องการของนักท่องเที่ยว มีบริการฟรี WIFI ตามสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น

1.1.3 ด้านการคมนาคมขนส่ง ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น มียานพาหนะในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างพอเพียง มีการระบุเส้นทางในแผนที่ และมีแผ่นป้าย/สัญลักษณ์ต่าง ๆ ชัดเจน เหมาะสม มีป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายในเส้นทางท่องเที่ยว เป็นต้น

1.1.4 ด้านการให้การต้อนรับ ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น มีการจัดเจ้าหน้าที่ไว้ต้อนรับในแต่ละจุด เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดูแลเอาใจใส่นักท่องเที่ยวด้วยความสุภาพ เป็นต้น

1.1.5 ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น มีแผ่นพับ/ใบปลิวเพื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวแจกฟรี มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook Twitter เป็นต้น

2.2 องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2.1 ด้านการจัดการ ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับบุคลากรในชุมชนท้องถิ่น การวางแผนการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การอำนวยความสะดวกและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2.2.2 ด้านเทคโนโลยี ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น การใช้เครือข่ายโดยวิธีการเดินทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การใช้รถยนต์ เรือและวิธีอื่น ๆ การวางระบบและประสานงานระหว่างหน่วยงาน องค์กรเพื่อการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการป้องกันการโรคติดต่อ โควิด 19 สุขภาพ และการรักษาพยาบาล เป็นต้น

2.2.3 ด้านการเมือง ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐมีความชัดเจน การวางนโยบายพัฒนาระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวที่สะดวกและรวดเร็ว นโยบายการด้านการจัดการในส่วนของการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และภาคเอกชน เป็นต้น

2.2.4 ด้านกฎหมาย ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดสำหรับอาชีพมัคคุเทศก์ การเปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถต่อวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นผู้สูงอายุในระบบออนไลน์ได้ การพำนักรในประเทศของนักท่องเที่ยวสูงอายุสามารถพำนักรได้คราวละ 2 ปี การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ยื่นต่อวีซ่าเพื่อพำนักรต่อได้สะดวกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน

2.3.1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ได้ประเดิมนำสนใจ เช่น มีการนำทรัพยากรในชุมชน ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่า

ผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว มีการสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีสินค้าที่ระลึกเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2.3.2 ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ประเด็นน่าสนใจ เช่น ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านแหล่งผลิตและแหล่งแปรรูปที่มาจากท้องถิ่น ส่งเสริมไกด์ท้องถิ่นที่เป็นนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

2.3.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้ประเด็นน่าสนใจ เช่น มีการประสานงานระหว่างภาครัฐบุคคลในชุมชน พระและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันในการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านธุรกิจการค้าขายของที่ระลึก อาหารและพัฒนาสินค้าในชุมชน โดยเฉพาะสินค้าที่สร้างชื่อเสียงกับชุมชนและวัด การจัดหาผู้มีความรู้ความสามารถแต่ละด้านมาให้คำปรึกษา เป็นต้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) รอบที่ 1 พบว่า องค์ประกอบการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการให้การต้อนรับ และด้านการประชาสัมพันธ์ รายข้อส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ถือว่าใช้ได้ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการจัดการ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง และด้านกฎหมาย รายข้อส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ถือว่าใช้ได้ และองค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รายข้อส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ถือว่าใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก มีปัจจัยสำคัญ 12 ด้าน และมี 114 ตัวบ่งชี้ พบว่า องค์ประกอบการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการให้การต้อนรับ ด้านการประชาสัมพันธ์ และตัวบ่งชี้ทุกข้อ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (Mdn. > 4.00) และมีค่าความสอดคล้องในระดับมาก (IR < 1.50) ทุกข้อ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการจัดการ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และตัวบ่งชี้ทุกข้อ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (Mdn. > 4.00) และมีค่าความสอดคล้องในระดับมาก (IR < 1.50) ทุกข้อ องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

และตัวบ่งชี้ทุกข้อ มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($Mdn. > 4.00$) และมีค่าความสอดคล้องในระดับมาก ($IR < 1.50$) ทุกข้อ

3. ผลการยืนยันรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.23	0.32	มาก
สิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.33	0.15	มาก
ความสามารถในการแข่งขัน	4.34	0.13	มาก
โดยรวม	4.30	0.13	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขันมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา คือ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) และองค์ประกอบการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน

องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว	4.33	0.21	มาก
ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	4.39	0.20	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	4.30	0.20	มาก
โดยรวม	4.34	0.13	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน

พบว่า ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$)

4. การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 3 ทดสอบอิทธิพลพยากรณ์ตัวแปรต้น การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variables)	คะแนนดิบ (B)	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน(St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผลทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (Sig.)
ค่าคงที่ (Constant)	1.713	.171		9.999	.000
ด้านการให้การต้อนรับ (X ₄)	.255	.041	.424	6.206	.000
ด้านการคมนาคมขนส่ง (X ₃)	.232	.067	.323	3.444	.001
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (X ₂)	.124	.055	.183	2.256	.026
R = .811, R ² = .657, R ² _{Adj} = .649, S.E.est = .207, F = 80.512, Sig. = .000					

P<.05 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Y)

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบอิทธิพลพยากรณ์ของตัวแปรอิสระ คือ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง 3 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ตัวทั้ง 3 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .811 ตัวแปรต่าง ๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 65.7 มีผลทดสอบ F = 80.512 (Sig. = .000) และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ ± .207 เรียงตามลำดับตัวแปรที่มีอิทธิพลพยากรณ์ ดังนี้ ตัวแปรด้านการให้การต้อนรับ (X₄) มีอิทธิพลพยากรณ์ร้อยละ 42.4 ด้านการคมนาคมขนส่ง (X₃) มีอิทธิพลพยากรณ์ร้อยละ 32.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (X₂) มีอิทธิพลพยากรณ์ ร้อยละ 18.3

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ องค์ประกอบ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการให้การต้อนรับ และด้านการประชาสัมพันธ์ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน คือด้านการจัดการ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง และด้านกฎหมาย และ องค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และผลการประเมินความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน พบว่า เห็นด้วยร้อยละ 82.35 - 100.00 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอย่างมากที่ ประเด็นด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และด้านความสามารถในการแข่งขัน จะเป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบ ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับสำราญ เมฆวรวุฒิ กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวมี 5 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง การต้อนรับ และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (สำราญ เมฆวรวุฒิ, 2550) และสอดคล้องกับ วิทศน์ ศรีสุวรรณเกศ กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว สถานที่พักแรม สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว การบริการต้อนรับนักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ (วิทศน์ ศรีสุวรรณเกศ, 2561) และสอดคล้องกับ จักรวาล วงศ์มณี กล่าวว่า เทคโนโลยีและสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลและจอง การท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้ Facebook, Twitter ในการค้นหาข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสินค้าและบริการ และด้านการเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบโดยตรง (จักรวาล วงศ์มณี, 2561)

2. ผลการพัฒนารูปแบบรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแบบแผนและขั้นตอนของแต่ละ องค์ประกอบของรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) อยู่ระหว่าง 4.00 - 5.00 และค่าพิสัย

ระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) อยู่ระหว่าง 0.00 - 1.00 ค่ามัธยฐานรอบที่ 2 กับรอบที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบบริการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และองค์ประกอบความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ วาโร เฟิงส์วส์ดี ที่กล่าวถึง ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย 3 รอบ ไว้ดังนี้ รอบที่ 1 ส่งแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย พร้อมคำถามปลายเปิดในตอนท้ายของแต่ละตอน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยเลือกเฉพาะข้อที่เห็นด้วยร้อยละ 80 ขึ้นไป รอบที่ 2 สร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่า Md และ IQR รอบที่ 3 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ ซึ่งในรอบนี้จะแสดงค่า Md และ IQR เป็นรายชื่อ ทั้งของกลุ่มและคำตอบของแต่ละคน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคำตอบ ซึ่งการนำเสนอรูปแบบ/ตัวบ่งชี้ โดยนำคำตอบรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่า Md และ IQR เป็นรายชื่อ โดยคัดเลือกข้อที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันสูง ($Md \geq 3.50$, $IQR \leq 1.50$) (วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2553)

3. ผลการประเมินรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของบุคลากรสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บุคลากรสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้มองว่าข้อปฏิบัติที่กำหนดมาให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ วาโร เฟิงส์วส์ดี ที่กล่าวถึง ขั้นตอนตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่า วิเคราะห์ความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการนำรูปแบบ/ตัวชี้วัดไปใช้) โดยนำแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ที่สร้างจากข้อคำถามที่ผ่านการคัดเลือกในการทำเดลฟายรอบที่ 3) ไปให้ผู้เกี่ยวข้องตอบ แล้วนำเสนอรูปแบบ/ตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสม (เลือกข้อที่มี $Md \geq 3.50$, $IQR \leq 1.50$ หรือ ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50) (วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2553)

4. ผลการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการให้การต้อนรับ ด้านการคมนาคมขนส่ง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถอธิบายความแปรปรวนความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 65.7 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พบพร โอทกานนท์ ได้ศึกษารูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน พบว่า ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน ส่วนสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย และด้านการจัดการ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถอธิบายความแปรปรวนความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 77.9 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (พบพร โอทกานนท์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีอิทธิพลทางตรงต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากมุมมองผู้ให้บริการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 12 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ 1) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการให้การต้อนรับ ด้านการประชาสัมพันธ์ 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และ 3) ความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายตามวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ 2) การนำรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ และกระบวนการพัฒนาให้เข้าใจทุก

ขั้นตอนก่อน เพื่อจะได้ปรับปรุงแบบให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด และเมื่อดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้ว ควรจัดมีการวัดและประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ข้าวอยุธยา. (2562). การท่องเที่ยวอยุธยา มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเงินสะพัดกว่าหมื่นล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2563 จาก <https://www.khaoayutthaya.com/archives/4433/>
- จักรวาล วงศ์มณี. (2561). สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจนำเที่ยวไทยและแนวทางการปรับตัวของธุรกิจนำเที่ยวในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(2), 66-77.
- นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 18(1), 31-50.
- พบพร โอทกานนท์. (2555). รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาการตลาด. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- วาโร เฟิงส์วส์ดี. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4): 2-14.
- วิทัศน์ ศรีสุวรรณเกศ. (2561). แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอยุธยา. (2562). การท่องเที่ยวของอยุธยาในปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2563 จาก https://ayutthaya.mots.go.th/news_view.php?
- สำรวย เมฆวรวิ. (2550). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์. (2555). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2556). การจัดการการท่องเที่ยว สร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2563 จาก <https://www.egov.go.th/th/government-agency/211/>
- Koster, E. H. (1996). Science Culture and Cultural Tourism. In Mike Robinson, Nigel Evans and Paul Callaghan, eds. In *Tourism and Cultural Canang: Tourism and Culture towards the 21st Century*, pp. 227–238. Sunderland: The Center for Travel and Tourism and Business Education.
- Pinkaew, K. (2013). Cultural Tourism. Retrieved December 25, 2020, from <http://tourism-dan1.blogspot.com/2013/06/blog-post.html?m=1>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงาน
เชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของ
ธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย*

INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS ON CREATIVE WORK BEHAVIOR
MANAGEMENT, EFFECTIVENESS OF INNOVATION AND
ORGANIZATION PERFORMANCE OF FOOD PROCESSING
BUSINESS IN THAILAND

นฤมล จิตรเอื้อ

Naruemon Jituea

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์

Viroj Jadesadalug

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

จันทนา แสนสุข

Jantana Sansook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: neri.191919@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย จำนวน 510 ตัวอย่าง สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยคือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ดัชนีความสอดคล้องโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทยโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีผลการดำเนินงานขององค์กรเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า ตัวแปรประสิทธิภาพของนวัตกรรม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อผลการ

* Received 4 May 2021; Revised 31 August 2021; Accepted 4 September 2021

ดำเนินงานขององค์การมากที่สุด รองลงมาคือตัวแปรการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้พบว่า ตัวแปรการจัดการพฤติกรรมการทำงานสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อตัวแปรประสิทธิผลของนวัตกรรมและตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์การ อีกทั้งยังมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์การ โดยมีตัวแปรประสิทธิผลของนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในงานวิจัยที่ผ่านมา และเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ โดยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาด้านการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ขององค์การ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจอาหารแปรรูปเกิดประสิทธิผลของนวัตกรรมและนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีให้เกิดขึ้นแก่องค์กร

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์, ประสิทธิผลของนวัตกรรม, ผลการดำเนินงานขององค์การ, ธุรกิจอาหารแปรรูป

Abstract

The objectives of this article were to study Influence of causal factors on creative work behavior management, effectiveness of innovation and organization performance of food processing business in Thailand. The research used a quantitative research method. The tool used to collect data is a questionnaire. By collecting data with the sample, which is business owner or chief executive or human resources executive of food processing business in Thailand with 510 samples. The statistics used consisted of structural equation modeling. The research results were found that consistency index model confirmatory factor creative work behavior management of food processing business in Thailand the model was consistent with empirical data. With organizational performance as the end result of the model, it was found that the effectiveness of innovation It is the variable that has direct and total influence on the organizational performance the most. Followed by a variable for creative work behavior management. In addition, it was found that the creative work behavior management variable had a positive direct influence on the effectiveness of innovation variable and the organizational performance variable. It also had a positive indirect effect on the organizational performance variables. With the effectiveness of innovation variable acting as the mediator variable. Which this research complements the body of knowledge in past research and to create new knowledge, creative work behavior management. This will enable the food processing business to be effective for innovation and lead to good performance for the organization in the future.

Keywords: Causal Factors, Creative Work Behavior Management, Effectiveness of Innovation, Organization Performance, Food Processing Business

บทนำ

การแข่งขันระหว่างภาคธุรกิจที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของสังคมและเศรษฐกิจจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ พฤติกรรมการบริโภคของลูกค้า การขาดแคลนทรัพยากร และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจต้องเร่งปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงตอบสนองต่อวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ที่สั้นลง ปรับเปลี่ยนวิธีการในการผลิตและการทำการตลาด (Khorshidi, S. et al., 2013) การแข่งขันทางธุรกิจที่เกิดขึ้นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ภาคธุรกิจนิยมใช้สร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันคือการสร้างนวัตกรรมแก่องค์การและสามารถนำนวัตกรรมเข้าสู่ตลาดก่อนคู่แข่ง (Protogerou, A. et al., 2011) ความพร้อมในการรับมือกับการแข่งขันที่เกิดขึ้นได้ โดยทรัพยากรทางการจัดการที่เป็นหัวใจสำคัญทำให้องค์การสามารถก้าวผ่านแต่ละสถานการณ์ไปได้และเพิ่มศักยภาพขององค์การให้เกิดนวัตกรรมคือ ทรัพยากรมนุษย์ และเมื่่องค์การมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทำให้ทรัพยากรทางการจัดการด้านอื่นดีตามมา (ทศพร บุญวัชรภักย์, 2558) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ทำให้ธุรกิจกำลังแข่งขันกันบนพื้นฐานของแรงงานที่ใช้ความรู้ในการทำงาน และมีทักษะที่หลากหลาย (Knowledge Workers) องค์การใดสามารถดึงศักยภาพของบุคลากรออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์จะช่วยให้ดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ได้ (สมพร ปานยินดี, 2558) อย่างไรก็ตามความรู้และทักษะในการทำงานของทรัพยากรมนุษย์อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะใช้ในการแข่งขัน แต่ต้องประกอบด้วยการที่มนุษย์มีพฤติกรรมการทำงานที่มีความคิดที่ริเริ่ม (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์, 2560) ซึ่งทักษะ ความรู้ และความสามารถที่อยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคนเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้พัฒนาขึ้นมาได้ (Liu, W., 2018) หากได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้แสดงออกอย่างเหมาะสมจะนำมาซึ่งพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ได้ (Cerne, M. et al., 2017) และการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า พฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นหัวใจสำคัญพฤติกรรมหนึ่งในการทำงานที่ทุกองค์การต้องการ เพราะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้ (De Jong, J. & Den Hartog, D., 2010) จากที่กล่าวมาหากองค์การมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการให้บุคลากรภายในองค์การเห็นถึงความสำคัญ การบริหารงานที่มีความยืดหยุ่น และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะสามารถพัฒนาให้เกิดแรงจูงใจจากภายในที่มีอิทธิพลเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานเกิดความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่พฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ตามที่ต้องการต้องการได้

อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปมีความสำคัญต่อประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้จำนวนแรงงานมาก มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุด และมีการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาสูงที่สุด

เมื่อเทียบกับสาขาต่าง ๆ ของภาคอุตสาหกรรมการผลิต (Grabowski, R., 2015) เท่ากับว่าการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างการมีงานทำ อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าอาหารที่มีคุณภาพดีและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านวัตถุดิบ และผู้ประกอบการสามารถพัฒนาคุณภาพและรูปแบบตามความต้องการของตลาดได้ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2562) ดังนั้นความรู้และความเข้าใจขององค์การเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน และสามารถสร้างการเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป (อภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ, 2562) จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่าอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในประเทศไทยมีปัจจัยแวดล้อมหลายอย่างที่ไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากปัญหาความสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และบุคลากรในอุตสาหกรรมอาหารเริ่มไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงเป็นสิ่งที่หลายประเทศหันมาให้ความสนใจกับความมั่นคงด้านอาหาร และกำลังกลายเป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่สุดของโลก (กรมวิชาการเกษตร กองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช, 2559) และถึงแม้ว่ากลุ่มธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทยจะมีความได้เปรียบด้านต้นทุนค่าวัตถุดิบในการผลิตและค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ แต่ยังต้องเผชิญกับคู่แข่งรายเก่าที่อยู่ในตลาดมาก่อนและการเข้ามาของคู่แข่งรายใหม่ ที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรและศักยภาพที่ทัดเทียมกันหรือสูงกว่า (Dobrivojevic, G., 2013) รวมทั้งแนวโน้มอุตสาหกรรมอาหารตั้งแต่ปี 2019 ผู้บริโภคสนใจดูแลสุขภาพมากขึ้นและใส่ใจในการเลือกอาหารที่มีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อผลการดำเนินงาน ทำให้ธุรกิจอาหารแปรรูปต้องมีการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนตนเองและรับมือภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เริ่มพัฒนาสินค้าตรงกับความต้องการและวิถีชีวิตแบบใหม่ของผู้บริโภคมากขึ้น ด้วยการทำความเข้าใจและเรียนรู้พฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อที่จะนำเสนอสินค้านวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าไปขยายตลาดให้ตอบใจกับผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ministry of Commerce, Department of International Trade Promotion, 2016) ดังนั้นธุรกิจอาหารแปรรูปจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงการนำแนวคิดการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์เข้ามาใช้ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจภายใต้สถานการณ์และขยายขีดความสามารถในการแข่งขัน องค์การต้องมีการกำหนดนโยบายรูปแบบการบริหารจัดการให้บุคลากรทุกคนทุกระดับเห็นความสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในเรื่องพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ร่วมกัน ในการพัฒนาความสามารถขององค์กรเข้าถึงความคิด การเชื่อมโยงความรู้เกิดเป็นองค์ความรู้ ความสามารถใหม่ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เพิ่มศักยภาพของการทำงาน กลยุทธ์ทางการตลาดสมัยใหม่ และเกิดนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ที่นำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาวของธุรกิจ

การศึกษาเรื่องการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ในธุรกิจอาหารแปรรูปจึงมีความน่าสนใจในการศึกษา เนื่องจากส่งผลกระทบโดยตรงทั้งต่อพนักงาน ลูกค้า องค์การ และการศึกษาวิจัยที่ผ่านมายังไม่พบประเด็นพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์เป็นประเด็นที่

นำสนใจมาจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและแนวทางการทำงานขององค์การด้วยการให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ โดยในงานวิจัยครั้งนี้ การพัฒนานิยามและองค์ประกอบของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ได้นำทฤษฎีพื้นฐาน 2 ทฤษฎีมาใช้อธิบายกรอบแนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีฐานความรู้ มุ่งอธิบายถึงการวิเคราะห์ถึงความสามารถในตัวบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันตลอดจนทรัพยากรขององค์การ โดยองค์การพยายามสร้างความรู้ที่มีอยู่ในองค์การให้มีความสอดคล้องและสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Alchian, A. & Demsetz, H., 1972) และทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ มุ่งอธิบายถึงการบริหารจัดการที่ผู้บริหารต้องมีวางแผนดำเนินงานการกำหนดโครงสร้างและระบบควบคุมองค์การ โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์การอย่างเหมาะสม (Fiedler, F. E., 1967) จึงทำให้พฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ถูกศึกษาในฐานะที่เป็นความสามารถในการจัดการ อันเกิดจากการใช้ฐานความรู้ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของบุคลากรและขององค์การ และความสามารถในการบริหารจัดการขององค์การในการสร้างเงื่อนไขและสนับสนุนให้ทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับสามารถใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ในการทำงาน รวมทั้งองค์ประกอบของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ 5 ด้าน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา ประกอบด้วย การสร้างความคิดที่แตกต่าง การเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงรุก การพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบูรณาการความรู้อย่างสร้างสรรค์ และความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรม

ด้วยเหตุข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย เพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ในงานวิจัยที่ผ่านมา และเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ โดยผลที่ได้รับจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ในการเตรียมพร้อมเพื่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในองค์การ อันจะนำประโยชน์ในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ต่อบริษัท สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และสร้างความความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาวุฒิสภากรมไทย 4.0

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของประสิทธิผลของนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต และความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็นระดับองค์การ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสถานประกอบการที่จดทะเบียนเป็นสมาชิกของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ จำนวน 7,386 ธุรกิจ ในประเทศไทย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงอุตสาหกรรม, 2561)

การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยใช้วิธีวิทยาสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง คือ 10 - 20 หน่วยต่อตัวแปรสังเกต 1 ตัวแปร (Hair, J., et al., 2010) การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวนทั้งสิ้น 18 ตัวแปร และผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ 20 หน่วยต่อตัวแปรสังเกต 1 ตัวแปร จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 360 ธุรกิจ ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารระดับสูงหรือผู้บริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลธุรกิจละ 1 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยในนามขององค์การ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเข้าใจ และมีความสามารถทางการบริหารจัดการมีมุมมองเชิงองค์การ สามารถเป็นตัวแทนที่ดีขององค์การในการตอบแบบสอบถามได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์เป็นหลัก จึงได้คำนึงถึงอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม (Response Rate) เพื่อให้อัตราการตอบกลับเป็นตามเกณฑ์ การแจกแบบสอบถามต้องมีอัตราการตอบกลับที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 20 (Aaker, D. A. et al., 2001) โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้อยู่ที่จำนวนไม่น้อยกว่า 360 ธุรกิจ การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพื่อให้มีอัตราการตอบกลับที่ยอมรับได้จึงต้องส่งแบบสอบถามเป็น 5 เท่าของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,800 ธุรกิจ ปรากฏว่ามีแบบสอบถามที่ส่งกลับมามีความถูกต้องและมีความสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 510 ฉบับ คิดเป็นอัตราตอบกลับของข้อมูลทั้งหมดร้อยละ 28.33 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 20 ถือเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้เพราะสอดคล้องกับเกณฑ์การตอบกลับของแบบสอบถามที่จัดส่งทางไปรษณีย์ที่ระบุว่า ควรมีอัตราการตอบกลับ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 (Aaker, D. A. et al., 2001) และคิดเป็น

28.33 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

การดำเนินการการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยสมาชิกทุกหน่วยประชากรมีโอกาสถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากันและข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถนำผลการวิจัยไปอ้างอิงสู่ประชากรในภาพรวมได้ (กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ, 2552) ผู้วิจัยเลือกวิธีการการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มตามภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตกและใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยคำนึงถึงสัดส่วนชั้นภูมิได้มีประชากรมากควรได้รับเลือกในการสุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่มากกว่า จากนั้นใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรให้ได้จำนวนและสัดส่วนตามกำหนดไว้ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,800 ธุรกิจ จากสถานประกอบการที่มีรายชื่ออยู่ในธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ มีข้อคำถามทั้งหมด 73 ข้อ จำแนกตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนข้อแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรสังเกตได้	ข้อคำถาม
1. การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ (CWBM)	20
2. ประสิทธิภาพของนวัตกรรม (EOI)	13
3. ผลการดำเนินงานขององค์การ (OP)	7
4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ (CTL)	12
5. โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิตร (OOS)	9
6. ความสามารถทางการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITMC)	12

การสร้างและพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร และใช้เป็นแนวทางพัฒนาแบบสอบถาม

2. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์กรอบแนวคิดในการวิจัย พบว่า ค่า IOC (Item of Objective Congruence Index) อยู่ระหว่าง 0.857 - 1.00

2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.932

2.3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า ตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.644 - 0.869

2.4 การหาอำนาจจำแนก พบว่า มีค่า R อยู่ระหว่าง 0.603 - 0.818

สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้ 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้สำหรับการวิจัย การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM)

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยนี้ได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H1) การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของนวัตกรรม

สมมติฐานที่ 2 (H2) การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

สมมติฐานที่ 3 (H3) ประสิทธิผลของนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

สมมติฐานที่ 4 (H4) การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ โดยมีประสิทธิผลของนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน

สมมติฐานที่ 5 (H5) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์

สมมติฐานที่ 6 (H6) โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิตมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์

สมมติฐานที่ 7 (H7) ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.08 มีอายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.39 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.08 ประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 ตำแหน่งปัจจุบันผู้บริหารระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 37.25

2. ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ

ผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยส่วนใหญ่เป็นห้างหุ้นส่วน คิดเป็นร้อยละ 45.29 เป็นกิจการของคนไทย ร้อยละ 64.31 มีทุนการจดทะเบียนของธุรกิจ น้อยกว่า 50 ล้านบาท ร้อยละ 58.24 ระยะเวลาการดำเนินงานของธุรกิจจนถึงปัจจุบัน 10 - 20 ปี ร้อยละ 46.67 จำนวนพนักงานทั้งหมดของธุรกิจในปัจจุบัน จำนวน 50 - 100 คน ร้อยละ 50.78 สถานที่ตั้งของธุรกิจ ภาคกลาง ร้อยละ 43.14 วัตถุประสงค์หลักที่ธุรกิจใช้ในการแปรรูป คือ ปศุสัตว์ ร้อยละ 46.47 กลุ่มลูกค้าหลักของธุรกิจ เป็นคนไทย ร้อยละ 59.80 และเกือบทั้งหมดไม่เคยได้รับรางวัลเกี่ยวกับธุรกิจอาหารแปรรูปด้านต่าง ๆ ร้อยละ 84.31

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ พบว่า การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ด้านการสร้างความคิดที่แตกต่าง ด้านการเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงรุก ด้านการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการบูรณาการความรู้สร้างสรรค์ ด้านความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.30 - 4.44 สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมของประสิทธิผลของนวัตกรรม ด้านมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ด้านศักยภาพของกระบวนการทำงาน ด้านความสามารถทางการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.28 - 4.32 ระดับความคิดเห็นโดยรวมของผลการดำเนินงานขององค์กร ด้านผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงิน ด้านผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นตัวเงิน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์อย่างสร้างสรรค์ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคลบนฐานความคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.31 - 4.44 ระดับความคิดเห็นโดยรวมของโครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต ด้านการบริหารงานแบบยืดหยุ่น ด้านการออกแบบงานที่หลากหลาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.31 - 4.35 ระดับความคิดเห็นโดยรวมของความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความ

พร้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความพร้อมของบุคลากรต่อเทคโนโลยี ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.28 - 4.36

4. ผลการวิเคราะห์หัตถิพลเชิงโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์หัตถิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปองค์ประกอบหลักด้านการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบภายใน	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	ลำดับ ความสำคัญ	AVE	CR
การจัดการพฤติกรรม	การสร้างความคิดแตกต่าง (CDI)	0.62	5	0.61	0.88
การทำงานเชิงสร้างสรรค์:	การเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงรุก (PWC)	0.81	2	8	8
CWBM	การพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CLD)	0.76	4		
ด้าน	บูรณาการความรู้สร้างสรรค์ (CKI)	0.77	3		
ประสิทธิผล	ความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรม (CID)	0.94	1		
ของนวัตกรรม:	มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ (VAP)	0.86	1	0.63	0.83
EOI	ศักยภาพของกระบวนการทำงาน (PWP)	0.77	2	6	9
ด้านผลการดำเนินงานขององค์กร: OP	ความสามารถทางการตลาด (MC)	0.76	3		
ด้านภาวะผู้นำ	ผลการดำเนินงานขององค์กรที่เป็นตัวเงิน (FP)	0.73	2	0.62	0.77
การเปลี่ยนแปลง	ผลการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่เป็นตัวเงิน (NFP)	0.85	1	7	0
เชิงสร้างสรรค์:	การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์อย่างสร้างสรรค์ (CII)	0.65	3	0.59	0.81
CTL	การสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ (CWS)	0.70	2	8	3
ด้านโครงสร้าง	การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคลบนฐานความคิดสร้างสรรค์ (CIC)	0.94	1		
องค์การแบบมีชีวิต: OOS	การบริหารงานแบบยืดหยุ่น (FM)	0.87	1	0.57	0.72
ด้าน	การออกแบบงานที่หลากหลาย (MTD)	0.63	2	6	6
ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยี	ความพร้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITR)	0.78	3	0.72	0.88
สารสนเทศ:	ความพร้อมของบุคลากรต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (PAIT)	0.85	2	5	7
ITMC	การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับงาน (ITIW)	0.92	1		

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โมเดลสมมติฐานการวิจัย หรือโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการ

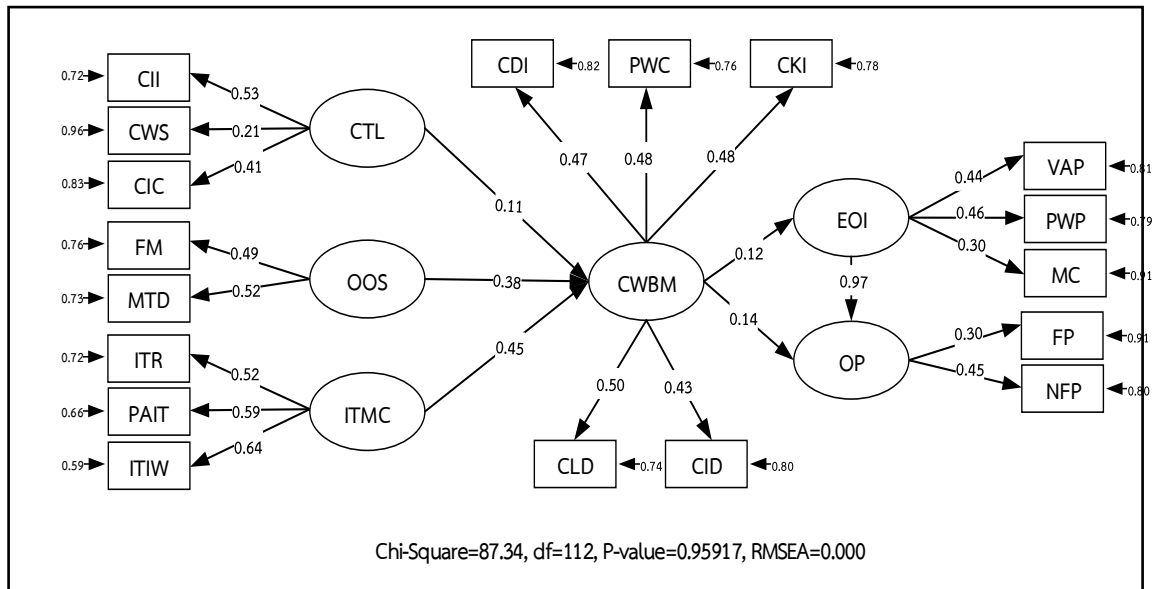

ดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้น

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ > 0.05	87.34	-
df	-	112	-
p-value	$p > 0.05$	0.95	-
χ^2/df	$\chi^2/df \leq 2$	0.77	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
NFI	≥ 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.97	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ดัชนีความสอดคล้องโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ผ่านเกณฑ์ทุกค่า แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการพฤติกรรม
การทำงานเชิงสร้างสรรค์ประสิทธิผลของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย

5. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรตามสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่ได้พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังตารางที่ 4
ตารางที่ 4 ค่าอิทธิพลของตัวแปรตามสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรเชิงสาเหตุ (Antecedents)	ตัวแปรผล (Consequences)								
	การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ (CWBM)			ประสิทธิผลของนวัตกรรม (EOI)			ผลการดำเนินงานขององค์กร (OP)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ (CTL)	0.11	-	0.11	-	0.01	0.01	-	0.02	0.02
โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต (OOS)	0.38	-	0.38	-	0.05	0.05	-	0.05	0.05
ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITMC)	0.45	-	0.45	-	0.05	0.05	-	0.06	0.06
การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ (CWBM)	-	-	-	0.12	-	0.12	0.14	0.12	0.26
ประสิทธิผลของนวัตกรรม (EOI)	-	-	-	-	-	-	0.97	-	0.97

หมายเหตุ: * $p < 0.05$; DE คือ อิทธิพลทางตรง; IE คือ อิทธิพลทางอ้อม; TE คือ อิทธิพลรวม

อภิปรายผล

การศึกษาอิทธิพลเชิงโครงสร้างของการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายการจัดการพฤติกรรมการทำงานสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ประกอบด้วย 2 ทฤษฎีพื้นฐาน คือ ทฤษฎีฐานความรู้เป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายถึงการใช้ฐานความรู้ในการขับเคลื่อนองค์การและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้องค์การอยู่รอด และทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายถึง การบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือเป็นแนวคิดซึ่งเป็นทางเลือกของผู้บริหารในการกำหนดโครงสร้างและระบบควบคุมองค์การ โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานดำเนินงานขององค์การ จากการศึกษาทฤษฎีพื้นฐานทั้ง 2 ทฤษฎี แนวคิดและการทวนทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การจัดการพฤติกรรมการทำงานสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสิทธิภาพของนวัตกรรม และผลการดำเนินงานขององค์การ

ผลการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์การจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีผลการดำเนินงานขององค์การเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล พบว่า ตัวแปรประสิทธิผลของนวัตกรรมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การมากที่สุด รองลงมาคือตัวแปรการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้พบว่าตัวแปรการจัดการพฤติกรรมการทำงานสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อตัวแปรประสิทธิผลของนวัตกรรม และตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์การ อีกทั้งยังมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อตัวแปรผลการดำเนินงานขององค์การ โดยมีตัวแปรประสิทธิผลของนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า นวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจในด้านต่าง ๆ และนวัตกรรมทำให้ระดับผลการดำเนินงานขององค์การดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การที่ไม่มีนวัตกรรม (Kemp, R. G. M. et al., 2003) ยังพบว่า นวัตกรรมจัดการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์การ (ชัยวันพิพัฒน์ วีระชัย และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร, 2562) และความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทั้งด้านที่เป็นทั้งตัวเงินและด้านที่ไม่เป็นตัวเงิน (พิรุณศิริ ศิริศักดิ์, 2559) โดยผลการดำเนินงานขององค์การนั้นไม่ได้ชี้วัดแค่เพียงผลลัพธ์ในเรื่อง การเติบโตของธุรกิจ การเติบโตของยอดขาย กำไรและส่วนครองตลาด ยังรวมหมายถึงคุณลักษณะ พฤติกรรม ผลลัพธ์ในเชิงประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ในเชิงประสิทธิผลของบุคคล หน่วยงานและองค์การ (Lonial, S. C. & Carter, R. E., 2015)

สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์การ จากผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยสำคัญเกิดจากประสิทธิผลของนวัตกรรมของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ ด้วยการมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีคุณสมบัติประโยชน์ที่มีความแตกต่างยากต่อการลอกเลียนแบบจากคู่แข่ง นอกจากนี้จะต้องมีด้านศักยภาพของกระบวนการทำงาน ด้วยการนำแนวคิดเทคนิคใหม่เข้ามาใช้ในการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการทำงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ สำหรับอีกหนึ่งสิ่งที่ไม่ได้คือด้านความสามารถทางการตลาด ด้วยการมีช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายสำหรับนำเสนอสินค้า รวมถึงมีช่องทางในการเข้าถึงตัวแทน จัดจำหน่าย เจ้าของปัจจัยการผลิต พันธมิตรทางธุรกิจอื่น ๆ ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน และมุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าในระยะยาว เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรม ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานขององค์กรในเรื่องผลกำไร การเติบโตของยอดขาย ส่วนแบ่งตลาด และความพึงพอใจของลูกค้า (สุดใจ ผ่องแผ้ว และนุจรี ภาคาสิทธิ์, 2559) และยังพบว่าความสามารถในการจัดการนวัตกรรม ด้านการสร้างสรรค์พัฒนาช่องทางการตลาดใหม่ที่หลากหลาย ด้านความคิดสร้างสรรค์การเปลี่ยนรูปแบบวิธีการการทำงานใหม่ และด้านความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กรที่ยั่งยืน (สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์, 2562)

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของนวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร คือ ตัวแปรการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านการสร้างความคิดที่แตกต่าง การเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ความคิดได้อย่างอิสระ พยายามหามุมมองแปลกใหม่ในการทำงาน และการให้ข้อมูลป้อนกลับผลการทำงานแก่พนักงานเสมอ ด้านการเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงรุก การให้พนักงานเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และรู้จักวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ด้านการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การให้พนักงานแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องและการสร้างบรรยากาศในการทำงาน เพื่อให้พนักงานเกิดความไว้วางใจเชื่อใจกันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการบูรณาการความรู้อย่างสร้างสรรค์ การมีพื้นที่ในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้พนักงานเข้าไปดึงองค์ความรู้ออกไปใช้ให้ประโยชน์ และด้านความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรม การจัดกิจกรรมให้พนักงานได้ทำงานเป็นทีม เพื่อได้ระดมความคิดสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การสร้างสรรค์ขององค์กรธุรกิจอาหารแปรรูปด้วยการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนบรรยากาศในการทำงานที่มุ่งส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการจัด

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างเท่าเทียม ก่อให้เกิดการสร้างสรรคคุณค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการทำงาน วิธีการดำเนินงานและยังส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การ (สมพร ปานยินดี, 2558) และยังพบว่าการจัดการนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงเชิงรุก การเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง การเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ และการบูรณาการเทคโนโลยี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์การ (กนกพร กระจำแสง, 2562)

ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย คือ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ ด้านโครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต และด้านความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงมีการยกระดับขึ้นโดยยึดถือความคิดและการกระทำเชิงสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้นำและผู้ตาม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้สอดคล้องกับภาวะสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การที่เอื้ออำนวยให้พนักงานเปิดกว้างทางความคิด กล้าทำ และกล้าเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา และองค์การต้องมีความพร้อมในการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามา การบริหารความรู้ทักษะของพนักงานในการทำงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การที่มีอยู่ในปัจจุบันและจะมีในอนาคต และสนับสนุนให้พนักงานนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างเชิงยืดหยุ่นการ และความพร้อมด้านทรัพยากรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรในด้านความสิ้นเปลืองทางความคิดใหม่ งานที่มีความท้าทาย อิสระในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงเชิงรุก การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์ที่ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมบริการและผลการดำเนินงานของธุรกิจ (ทศพร บุญวัชรภักย์, 2558) และยังพบว่าอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ การบริหารการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิต และการสร้างสรรคระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในองค์การธุรกิจ (ฐิตีมา พูลเพชร และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ โดยจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและแนวทางการทำงานขององค์การ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความคิดที่แตกต่าง การเปิดโอกาสให้พนักงานใช้ความคิด มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ และการให้ข้อมูลป้อนกลับผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ด้านการเปลี่ยนแปลงการทำงานเชิงรุก ส่งเสริมให้พนักงานมีวิสัยทัศน์มองไปข้างหน้า

ปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีการทำงานไม่ยึดติดแบบแผนเดิม ๆ และรู้จักวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ด้านการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้พนักงานเพิ่มพูนทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการบูรณาการความรู้ อย่างสร้างสรรค์ มีการจัดการความรู้ภายในองค์กร มีระบบการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ ตลอดจนมีเทคโนโลยีสารสนเทศใช้เป็นช่องทางการสื่อสารของสมาชิกทุกคนได้เข้าถึงแหล่งความรู้ การถ่ายโอนความรู้ ประสบการณ์ และดึงความรู้ออกไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และด้านความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรม สนับสนุนพนักงานทำงานเป็นทีม ทั้งในสายงานและข้ามสายงาน เพื่อร่วมกันคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าแก่งานและองค์กร 2) ผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับธุรกิจอาหารแปรรูปและต่างธุรกิจ ในการเตรียมพร้อมการจัดการพฤติกรรมการทำงานสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร อันจะนำประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อองค์กร และใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในอนาคตที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมการทำงานเชิงสร้างสรรค์ในมิติหรือบริบทอื่น ๆ ต่อไป รวมถึงประโยชน์กับในส่วนงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นกรอบพิจารณาในการวางนโยบายและการกำหนดแผนระยะยาวขององค์การธุรกิจในอนาคต เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแข่งขันและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามยุทธศาสตร์การพัฒนากอุตสาหกรรมไทย 4.0 ที่มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาและกระแสการแข่งขันอย่างรุนแรงของผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กระจำแสง. (2562). การจัดการนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย สู่ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงอุตสาหกรรม. (2561). สถิติจำนวนธุรกิจอาหารที่จดทะเบียนการค้า. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2562 จาก <http://datawarehouse.dbd.go.th/bdw/menu/area.html>
- กรมวิชาการเกษตร กองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช. (2559). รายงานวิชาการ เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวไทย. เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2562 จาก http://www.acfs.go.th/qmark/download/plant_pass_gmp.pdf
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2562). แนวโน้มตลาดอาหารปี 2562 มุ่งเน้นความยั่งยืน ความใส่ใจต่อสุขภาพและความสะดวกสบาย. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.

- กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ. (2552). ระเบียบวิธีการวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- ชัยวันพัทธน์ วีระชัย และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำต่อผลการดำเนินงานด้านบริการผ่านนวัตกรรมการจัดการ. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหา นคร, 16(1), 1-26.
- จิตติมา พูลเพชร และคณะ. (2560). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการสร้างวัฒนธรรม นวัตกรรมในองค์กรหลักฐานเชิงประจักษ์ของโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับสิทธิ BOI ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีส เทอร์น, 12(1), 39-155.
- ทศพร บุญวัชรวิทย์. (2558). ความคิดสร้างสรรค์ขององค์กรเพื่อสร้างนวัตกรรมบริการและผล การดำเนินงานของธุรกิจ: ปรัชญาการแข่งประจักษ์ของโรงแรมบูติกไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิรุณศิริ ศิริศักดิ์. (2559). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความคิด สร้างสรรค์ในองค์กร นวัตกรรมองค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์กร: กรณีศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, 27(3), 11-23.
- ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์. (2560). ความคิดสร้างสรรค์กับผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ. วารสารวิชาการ Verodian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1039-1049.
- สมพร ปานยิณี. (2558). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของความสามารถในการจัดการ ความหลากหลาย: หลักฐานเชิงประจักษ์ของธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุดใจ ผ่องแผ้ว และนุจรี ภาคาสัตย์. (2559). รูปแบบความสามารถทางการแข่งขันของ ผู้ประกอบการ OTOP ที่เป็น SMEs ในประเทศไทย. วารสารวิชาการ Veridian E- Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(3), 1659-1675.
- สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์. (2562). ความสามารถในการจัดการนวัตกรรมเพื่อผลการดำเนินงาน ขององค์กรที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมเกษตรในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิรักษ์ ธรรมวิมุตติ. (2562). ความสามารถในการจัดการการเรียนรู้ของพนักงานด้าน สิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Aaker, D. A. et al. (2001). Marketing Research. New York: John Wiley and Sons.

- Alchian, A. & Demsetz, H. (1972). Production, Information Costs, and Economic Organization. *The American Economic Review*, 62(5), 777-795.
- Cerne, M. et al. (2017). The Role of Multilevel Synergistic Interplay among Team Mastery Climate, Knowledge Hiding, and Job Characteristics in Stimulating Innovative Work Behavior. *Human Resources Management Journal*, 27(2), 281-299.
- De Jong, J. & Den Hartog, D. (2010). Measuring Innovative Work Behavior. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23-36.
- Dobrovojevic, G. (2013). Analysis of the Competitive Environment of Tourist Destinations Aiming at Attracting FDI by Applying Porter's Five Forces Model. *British Journal of Economics, Management and Trade*, 3(4), 359-371.
- Fiedler, F. E. (1967). *A Theory of Leader Effectiveness*. NY: McGraw-Hill.
- Grabowski, R. (2015). Agriculture, Labor Intensive Growth, and Structural Change: East Asia, Southeast Asia, and Africa. *Journal of South Asian Development*, 1(1), 43-64.
- Hair, J., et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education International.
- Kemp, R. G. M. et al. (2003). Innovation and Firm Performance. (SCALES-paper N200213). In *EIM Business and Policy Research*. Zoetermeer.
- Khorshidi, S. et al. (2013). Identify Factors Affecting Organizational Creativity: A Literature Review. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 4(5), 1214-1220.
- Liu, W. (2018). High-involvement Human Resource Practices, Employee Learning and Employability. *Career Development International*, 23(3), 312-326.
- Lonial, S. C. & Carter, R. E. (2015). The Impact of Organizational Orientations on Medium and Small Firm Performance: A Resource-Based Perspective. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 94-113.
- Ministry of Commerce, Department of International Trade Promotion. (2016). Infographic: Thailand 4.0 Transforming towards the Value-Based Economy. Retrieved February 27, 2019, from <http://www.thaitradeusa.com/home/?p=21763>
- Protogerou, A. et al. (2011). Dynamic Capabilities and Their Indirect Impact on Firm Performance. *Industrial and Corporate Change*, 21(3), 615-647.

การธำรงรักษาจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่”
ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท*
THE CONSERVATION OF THE “HEET SIB SONG KONG SIB SEE”
TRADITIONS OF THE LAO ETHNIC GROUPS IN CHAI NAT PROVINCE

ชวิตรา ตันติมาลา

Chawitra Tantimala

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

E-mail: chawitra.t@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) วิเคราะห์คุณค่า ความหมาย และระบบความสัมพันธ์ของจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” จากมุมมองของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ลาว 3) สังเคราะห์แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตามระเบียบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการจัดเวทีเสวนา เก็บข้อมูลด้วยวิธีเจาะจง ผู้ให้ข้อมูล 19 คน จากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงบ้านเนินขาม และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านกุดจอก และตัวแทนหน่วยงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีตามแนวคิดของชาร์มาซ คือ การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลเชิงชาติพันธุ์วรรณา ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท คือ การแต่งกาย การทอผ้า ประเพณีวิถีพุทธ อาหาร และภูมิปัญญา ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท คือ วิถีชีวิต เกษตรกรรม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การพยากรณ์ และฤกษ์ยาม ความเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท คือ ท้องถิ่นภักดี และธรรมเนียมชุมชน คุณค่า ความหมาย และระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท คือ ผ้าขึ้น เทศกาลแห่งชีวิต และวัฒนธรรมการ “เอาแรง” สร้างเครือข่าย แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท สังเคราะห์ได้ 3C คือ ความต่อเนื่อง ความสร้างสรรค์ และความเชื่อมโยง

* Received 2 July 2021; Revised 7 September 2021; Accepted 9 September 2021

คำสำคัญ: การดำรงรักษา, จารีตประเพณี, ฮีตสิบสอง คองสิบสี่, กลุ่มชาติพันธุ์ลาว

Abstract

The objectives of this research article were to 1) investigate the cultural context, beliefs, and changes in the “Heet Sib Song Kong Sib See” tradition of Lao ethnic groups in Chainat Province from the past to the present. 2) analyze the value, definition, and related system of the “Heet Sib Song Kong Sib See” tradition., and 3) synthesize guidelines for the preservation of the “Heet Sib Song Kong Sib See” tradition of the Lao ethnic groups in Chai Nat province by engaging with the community. Qualitative research is conducted according to Participatory Action Research (PAR). Data collection techniques include semi-structured interviews and focus group discussions. Data were collected by Purposive Selected: 19 informants from Lao Wiang ethnic group, Ban Noen Kham and Lao Khrang ethnic group, Ban Kut Chok, and representatives of relevant agencies. Data were analyzed based on grounded theory in the Ethnography of Charmaz. The research results revealed that the culture of Lao ethnic groups in Chainat province is dress, weaving, Buddhist traditions, food, and wisdom. The beliefs of Lao ethnic groups in Chainat are lifestyle, agriculture, sacred things, prophecy, and auspicious time. Changes in the tradition of “Heet Sib Song Kong Sib See” of Lao ethnic groups in Chai Nat Province are localization and a community constitution. Value, definition, and relationship system of Lao ethnic groups in Chai Nat Province is Sorong, festivals and the culture of “Join forces” create a network. The conservation for the “Heet Sib Song Kong Sib See” tradition of the Lao ethnic groups in Chai Nat province can be synthesized in 3C; that is, continuity, creativity, and connectivity

Keywords: Conservation, Tradition, Heet Sib Song Kong Sib See, Lao Ethnic Group

บทนำ

ไทยเป็นประเทศที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดจากการประกอบสร้างของผู้คนหลายกลุ่มชาติพันธุ์กระจายตัวอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ถึง 67 จังหวัด มีจำนวนมากถึง 56 กลุ่ม ประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน หรือมากกว่าร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์, 2557) โดยสามารถจำแนกพื้นที่ตาม

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานคร่าว ๆ ได้ 4 ลักษณะ คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเล และกลุ่มอาศัยในป่า ซึ่งกลุ่มพื้นที่ราบนี้เองมีจำนวนประชากรมากที่สุด อีกทั้งมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับคนไทยมากที่สุด อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ มอญ ไทย ลื้อ ไทยทรงดำ ไทยยวน ภูไท ลาวครั่ง ลาวแง้ว ลาวเวียง ลาวโซ่ง บรู กูย เขมรถิ่นไทย ยวน เยอ ของ เป็นต้น (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2549) โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงบ้านเนินขาม และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งบ้านกุดจอก ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากคนไทยพื้นถิ่น คือ จารีตประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” อันเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สืบทอดกันมานับแต่บรรพบุรุษเป็นบรรทัดฐาน (Social Norm) และระเบียบปฏิบัติที่นำไปสู่ความสงบสุขของสังคม (ธวัช ปุณโณทก, 2547) เป็นลักษณะเด่นทางชาติพันธุ์แสดงถึงเอกลักษณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือด และบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม (อมรา พงศาพิชญ์, 2537)

ปัจจุบัน กระแสวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดน และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนกลายหรือสลายหายไป ส่วนหนึ่งได้ถูกผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ผ่านมิติคนนอกพร้อมกับคนในจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) รูปแบบใหม่ หากแต่ความเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยความตระหนักของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมในการเลือกรับและปฏิเสธวัฒนธรรมบางอย่างของต่างชาติ ไม่เช่นนั้นอาจส่งผลให้วิถีวัฒนธรรม ของบรรพบุรุษที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชาติพันธุ์สูญหายไปตลอดกาล โดยเฉพาะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งพิธีกรรม ความเชื่อและคำสอนที่เหมาะสมกับคนในแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมที่เหมาะสมก็จะกลืนกลายไม่หลงเหลือความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมโดยเฉพาะมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดสั่งสมจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งพิธีกรรม ความเชื่อ และคำสอนที่เหมาะสมกับคนในแต่ละกลุ่ม ดังที่ปญญญาว่าด้วยความร่วมมือทางวัฒนธรรมระดับนานาชาติว่า ทุกวัฒนธรรมมีความสง่างามและคุณค่าซึ่งต้องเคารพและรักษา (UNESCO, 2003)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมายังไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับฮิตสิบสอง คองสิบสี่ในจังหวัดอื่นมีอยู่จำนวนหนึ่ง อาทิ การเปลี่ยนแปลงของฮิตสิบสอง คองสิบสี่ ของชาวไทยเชื้อสายลาวในประเทศไทยบริเวณพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก กรณีศึกษาตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งมีการผสมผสานเข้ากับความเชื่อพื้นถิ่น (พระสุชี ชาติธรรมโม (ศรีมาตย์), 2553) เช่นเดียวกับการศึกษาการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของฮิตสิบสอง คองสิบสี่: กรณีศึกษา หมู่บ้านชำโสม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า การนำฮิตคองมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมได้ คือ

ความสามัคคีปรองดอง การอนุรักษ์ฟื้นฟูฮีตคอง และการจัดการความรู้ (นพดล พรามณี, 2556) นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสอง คองสิบสี่ของชาวไทยเชื้อสายลาวในประเทศไทย บริเวณพื้นที่ภาคกลาง กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเปลี่ยนแปลงไปตามประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และกระแสการรื้อฟื้นประเพณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ คือ พิธีไหว้ครูบูชาเตา พิธีไหว้พระวิชฌุกรม และประเพณีตักบาตรดอกไม้อ้อ (บังอร บุญปั้น, 2561) เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในงานวิจัยนี้ ที่มุ่งเน้นที่จะแสวงหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงบ้านเนินขาม และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านกุดจอกว่ามีบริบททางวัฒนธรรมอย่างไร อัตลักษณ์ใดบ้างที่ยังคงอยู่หรือเลือนหายไปตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแนวทางทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” เป็นอย่างไร ซึ่งดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อสร้างอาสาสมัครนักวิจัยชุมชนที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ โดยสมาชิกของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาทในการรื้อฟื้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนกระทั่งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน มีความคิดที่เป็นระบบ และสามารถจัดการภูมิปัญญาได้ด้วยตนเองไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลาและบริบทของสังคมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่า ความหมาย และระบบความสัมพันธ์ของจารีตประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” จากมุมมองของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ลาว
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยอาศัยหลักการของการเก็บข้อมูลแบบองค์รวม (Holistic approach) (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) โดยมีแผนการทำงานร่วมกับคนในพื้นที่เป็น 3 ช่วงระยะ ดังนี้

ช่วงต้นน้ำ ดำเนินการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้าร่วมโครงการ (Inclusion Criteria) คือ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 2 และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท ให้เป็นตัวแทนจัดแสดงมหรพรมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มลาวเวียงบ้านเนินขาม

ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท และกลุ่มลาวครั้ง บ้านกุดจอก ตำบลกุดจอก อำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selected) ได้แก่ กลุ่มชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่เป็นคนไทยเชื้อสายลาว ซึ่งเป็นผู้มีความยินดีที่จะให้ข้อมูล และเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี 12 คน ฝ่ายวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครนักวิจัยชุมชน ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และทำกิจกรรมใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทอย่างต่อเนื่อง 2 คนจากนั้นมีการแจ้งรายละเอียดการเข้าร่วมโครงการวิจัยของอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน ให้เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน มีความคิดที่เป็นระบบ และสามารถจัดการภูมิปัญญาได้ด้วยตนเอง

ช่วงกลางน้ำ จัดประชุมชี้แจงแผนงานและบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและอาสาสมัครนักวิจัย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ให้พรรณนา ถึงข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างคำพูดที่แสดงถึงภาษาที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ในฉากวัฒนธรรม (Folk Term) จากนั้นวิเคราะห์แบ่งแยกประเภท วิเคราะห์ส่วนประกอบ และการเปิดเผยประเด็นทางวัฒนธรรม (Discovering Culture Themes) (Spradley, J. P., 1979) จัดเวทีเสวนาถอดบทเรียน โดยมีทุกฝ่ายเข้าร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลเชิงชาติพันธุ์วรรณนา (Grounded theory in Ethnography) ตามแนวคิดของชาร์มาซ (Charmaz, K., 2006) โดยมีคนในชุมชนมีส่วนร่วม และคืนความรู้สู่ชุมชนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ช่วงปลายน้ำ จัดประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อคืนความรู้สู่ชุมชน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน เยาวชนจากสถาบันการศึกษา ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ตัวแทนจากสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สภาวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด องค์การชุมชน หมู่บ้าน โดยแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้วสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ 6 ข้อดังนี้

1. บริบททางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท เดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองภูกระดังหรือเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อครั้งสงครามถูกกองทัพสยามกวาดต้อน จึงอพยพเข้ามาหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยธนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้น และการกวาดต้อนชาวลาวครั้งใหญ่ที่สุดช่วง เมื่อครั้งสงครามไทย -

เวียดนาม สมัยรัชกาลที่ 2 จึงอพยพมาอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย แถบเมืองสุพรรณบุรี และเมืองนครชัยศรี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปรับเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล และยกเลิกระบบไพร่ ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นได้

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดชัยนาท อพยพจากบ้านโง้งบ้านขาม อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุพรรณบุรี เห็นว่ามีประชากรมากขึ้นไม่พอยู่อาศัยจึงแตกกลุ่มมาตั้งถิ่นฐาน มาอยู่บริเวณที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง เรียกว่า “เนิน” ติดกับหนองน้ำที่มีชื่อว่า “หนองแห้ว” และเมื่อมีประชากรมากขึ้นทำให้เนินหนองแห้วไม่พอยู่อาศัย ส่วนหนึ่งจึงแยกแตกกลุ่มออกมาอยู่ที่ดอนขาม ติดกับลำห้วยที่มีต้นมะขามใหญ่ และได้สร้างวัดเนินขาม ณ ตำบลเนินขาม จังหวัดชัยนาท ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2441

เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดชัยนาทราว 20 ครอบครัว จากบ้านเขวกระจิว จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในปัจจุบันคือ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการนำ หลวงตาคร และนายฮ้อย ขุนศรีครองยศ ผู้เป็นหัวหน้า ทั้งขี่ม้าและเดินเท้ามาถึงป่าแห่งหนึ่ง ซึ่งมีต้นมะม่วงอยู่มาก มีบึงขนาดใหญ่ และมีดอกจอกขึ้นอยู่จำนวนมาก ตามภาษาของชนกลุ่มนี้เรียก “บึง” ว่า “กุด” จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านกุดจอก”

2. บริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงบ้านเนินขาม นิยมทอผ้าลายดั้งเดิม คือ ผ้าซิ่นตีนจก ผ้าขาวม้า 5 สี เสื้อจกหม้อและหมอนขวาน สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านเนินขาม ซึ่งได้รับการพัฒนาจากศูนย์เรียนรู้การทอผ้าพื้นเมือง “ลาวเวียงบ้านเนินขาม” ที่มีการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนโดยมีกลไกสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลเนินขามและคณะทำงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลเนินขามทำงานอย่างมีส่วนร่วม คือ “ลายขอมะขาม”

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านกุดจอก มีวัฒนธรรมประเพณี สำเนียงพูดคล้ายคลึงกับภาษาพูดของชาวลาวในหลวงพระบาง โดยมีที่มาการเลี้ยงครั้งไว้สำหรับย้อมผ้าให้เป็นสีแดงเพื่อใช้ในการทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม นิยมทอผ้าซิ่น “มัดหมี่ต่อตีนจก” ตัวตีนซิ่นจกทอด้วยเส้นไหม ซึ่งผ่านการมัดให้เป็นลวดลายแล้วทอสลับกับการขีดซึ่งเป็นลายเส้นตั้ง ต่อด้วยตีนจกซึ่งทอด้วยฝ้าย นิยมทำพื้นเป็นสีแดง และทำลวดลายทรงเรขาคณิตซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัว

ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้ มีประเพณีตามวิถีชาวพุทธ เช่น งานบวช ผู้หญิงในหมู่บ้านจะใส่ผ้าซิ่นมาอวดกัน มีความเชื่อว่าถ้าแต่งตัวสวยมารำหน้านาค แล้วเกิดชาติหน้าจะได้เป็นนางฟ้านางสวรรค์ ส่วนผู้ชายโดยเฉพาะคนที่ยังไม่เคยบวชมาก่อนจะมาช่วยกันแห่นาคเข้าโบสถ์ โดยให้นาคขี่ “ม้าเทียมฟาง” จำลองสมัยพุทธกาลที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชา พระองค์ทรงม้ากัณฐกะออกผนวช การประดิษฐ์สร้างสรรค์รายละเอียดในประเพณีเช่นนี้ สร้างความแตกต่างและเป็นจุดขายเชิงการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยเจ้าภาพมักจ้างช่างมาจากอุทัยธานีเพื่อให้นาคขี่แทนม้าฟาง เพื่อแสดงถึงฐานะของ

เจ้าภาพ เป็นที่มาของคำว่า “งานช้าง” นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ได้รับประทานข้าวเหนียวเป็นหลักเหมือนคนไทยเชื้อสายลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนืออีกต่อไป ด้วยความที่จังหวัดชัยนาทมีภูมิประเทศเหมาะกับการปลูกข้าวเจ้ามากกว่าทำให้มีการปรับเปลี่ยนผสมผสานกับคนไทยพื้นถิ่นภาคกลางมาเป็นเวลานาน

3. ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ เช่น การขอฝนด้วยการแห่นางแมว ความเชื่อเกี่ยวกับบพบาทหน้าที่ของผู้หญิงต้องทอผ้า ผู้ชายต้องจักรสาน มีการแบ่งแยกชัดเจน ความเชื่อเกี่ยวกับลวดลายผ้าเช่น มัดหมี่สำเภ ขนเงินขนทองเข้าบ้าน มัดหมี่ลายหงส์ ลายโคมเหลืออง ก็เหมือนความสว่างไสวรุ่งเรือง มัดหมี่ลายนาค ก็นาคจะปกป้องรักษา คุ่มครองปลอดภัย นอกจากนี้ ยังมีประเพณีในวันตรุษสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่หลังจากทำบุญ มีการทำนายดวงชะตาของปีนั้น ๆ หรือจัดทำบายศรีสู่ขวัญ และประเพณียกธง เพื่อเป็นสิริมงคล ถือเป็นฤกษ์งามยามดี ต้อนรับผู้มาเยือนหรือเรียกขวัญและกำลังใจ

นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงบูชาเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งความเชื่อเรื่องขวัญ มีธรรมเนียมปฏิบัติประจำปีของคนในชุมชนเกี่ยวกับการหน้าที่และการพยากรณ์ โดยอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนที่ต้องเคารพนับถือ และมีพิธีกรรมเกี่ยวกับอุปกรณ์ดำรงชีพ เช่น การละเล่นผีนางด้ง ใช้กระดัง และสากไม้ ทำนายชะตา และผีนางคอง ผีนางกวัก เป็นการละเล่นเสี่ยงทายคล้ายร่างทรงว่าจะอยู่ดีมีสุขหรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเรื่องการจับยามสามตา การเดินกรรไกร ที่เป็นการบนบานสานกล่าวและการพยากรณ์ต่าง ๆ ที่คนอายุ 40 ปีขึ้นไปในหมู่บ้านเชื่อถือกันมาก รวมทั้งความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ตามปฏิทินจันทรคติ โดยถือเอาเดือนคู่เป็นวันฤกษ์ดี ในการทำกิจกรรมสำคัญเกี่ยวกับชีวิต และกิจการ เช่น เดือนสอง เดือนสี่ เดือนหก การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ และการเปิดร้าน รวมทั้งการทำบุญบ้าน และเดือนคี่ให้หลีกเลี่ยงพิธีกรรมดังกล่าว

4. ความเปลี่ยนแปลง “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

จารีตประเพณีและวิถีชีวิตของชาวลาวเวียงบ้านเนินขามและชาวลาวครั้งบ้านกุดจอก มีความเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความเชื่อที่เป็นพลวัต สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปความเปลี่ยนแปลงฮิตสิบสองกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

ปฏิทิน จันทรคติ	จัดจริง	ฮิตสิบ สอง	ประเด็นความเปลี่ยนแปลงของจารีตประเพณีฮิตสิบสอง	
			ลาวเวียง บ้านเนินขาม	ลาวครั้ง บ้านกุดจอก
เดือนอ้าย	ช่วงเดือน ธันวาคม ถึง มกราคม	ฮิตบุญเข้า กรรม	- พิธีสงฆ์ไม่เปลี่ยนแปลง มีการ เข้ากรรมเพื่อชำระจิตใจ	- พระสงฆ์เข้าพิธีกรรมปลง อาบัติหรือประวาสะกรรม

ปฏิทิน จันทรคติ	จัดจริง	ฮีตสิบ สอง	ประเด็นความเปลี่ยนแปลงของจารีตประเพณีฮีตสิบสอง	
			ลาวเวียง บ้านเนินขาม	ลาวครั้ง บ้านกุดจอก
			- ชาวบ้านทำบุญตักบาตร ถวายสังฆทานบางครั้งจัดร่วมกับเทศกาลประจำปี	- เชื่อว่าฆราวาสทำบุญหลังจากพระสงฆ์ปลงอาบัติจะได้กุศลแรงกล้า
เดือนยี่	จัดช่วงหลัง ฤดูเก็บเกี่ยว	ฮีตบุญคุณ ลาน	- ไม่มี การทำบุญคุณลาน - มีการทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ตามปกติ	- มีการสาธิตสี่ข้าวและการดำข้าวแบบโบราณเพื่อให้ นักท่องเที่ยวและเยาวชนเยี่ยมชมที่พิพิธภัณฑ์
เดือน สาม	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือ วันมาฆบูชา	ฮีตบุญ ข้าวจี	- ไม่มีการทำบุญข้าวจี - มีงานบวชหมู่ และชบวนแห่ นาด้วยม้าเทียมฟาง ผู้หญิงใส่ ผ้าซิ่น ผ้าทอมาวอดโฉมกันเพื่อ รำหน้าชบวนแห่นาค	- ไม่มีการทำบุญข้าวจี - มีการทำบุญข้าวหลาม เผา แบบโบราณ และใส่กะทิตาม แบบภาคกลาง ซึ่งต่างจากภาค อีสานที่ไม่ใส่กะทิ
เดือนสี่	ช่วงเดือน มีนาคม	ฮีตบุญ พระเวส	- มีงานเทศน์มหาชาติ พระ เวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ จำลอง ป่าหิมพานต์ - มีการแห่ข้าวพันก้อน ทำบุญ ด้วยข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ จำนวนมาก แห่ไปรอบโบสถ์ 3 รอบ	- ในวันแรม 2 ค่ำเดือน 4 มี เทศกาลประจำปี คือ งานปิด ทอง “หลวงพ่อเดิม” พระพุทธรูปเก่าแก่ ทำด้วยศิลา แลง ณ วัดศรีสโมสร - มีงานทอดผ้าป่าสามัคคี
เดือนห้า	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือ 13 - 15 เมษายน	ฮีตบุญ สงกรานต์	- กำหนดให้ 14 เมษายน ทำบุญ ตักบาตร ตอนบ่ายมีสงฆ์นำพระ รดน้ำดำหัว - มีการทำบุญกระดุก การก่อ กองพระทราย ประกวดชบวน แห่นางสงกรานต์ 16 หมู่บ้าน - มีการละเล่นพื้นางดัง ทำนาย ชะตาและระลึกถึงวิญญานญาติ ที่ล่วงลับ - มีพิธีแห่ธง ใช้ธงชาติไทยและ ธงตราธรรมจักรพื้นเหลือง ปัก รูปโคนเสา แห่รอบศาลา 3 รอบ มีการทำบุญอีก 7 วัน	- วันจันทร์แรกของเดือนห้ามี งาน “ต๋อนฮับสังขาร บุญ สงกรานต์ปีใหม่ไท” - ทำบุญตักบาตร บายศรีสู่ขวัญ สงฆ์นำพระ ทำบุญกระดุก - พิธียิงธง โดยใช้เสาไม้ไผ่ ชาวบ้านรวมแรงกันยกธงขึ้นเอา ฤกษ์เอาชัย โดยใช้ธงจาก ผ้าขาวม้า ประดับด้วยการตัด กระดาษแก้วหลากสี
เดือนหก	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือวันวิ สาขบูชา	ฮีตบุญบั้ง ไฟ	- ไม่มีการทำบั้งไฟ - มีการทำบุญตักบาตร	- ไม่มีการทำบั้งไฟ - มีการทำบุญตักบาตรเช้า และ ถวายเพล - มีการฟังเทศน์ ฟังธรรม

ปฏิทิน จันทรคติ	จัดจริง	อีตลีสบ สอง	ประเด็นความเปลี่ยนแปลงของจารีตประเพณีอีตลีสบสอง	
			ลาวเวียง บ้านเนินขาม	ลาวครั่ง บ้านกุดจอก
			- เวียนเทียนรอบพระอุโบสถ เนื่องในวันพระใหญ่ หรือวันวิ สาขบูชา	- ตอนหัวค่ำมีการเวียนเทียน
เดือนเจ็ด	ช่วงเดือน มิถุนายน	อีตบุญข้า ฮะ	- มีการทำบุญกลางบ้าน โดย นิมนต์พระมาประพรมน้ำมนต์ เพื่อเป็นสิริมงคล - มีการไหว้ผีปู่ตา เข้าทรง เชิญ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษทำนาย ดวงชะตา หรือเพื่อเป็นกำลังใจ ให้ลูกหลาน มีกุศโลบายคือ หาก ใครไปแล้วไม่ไปต่อเนื่องจากเกิด เหตุร้ายหรือเจ็บป่วย	- มีการนิมนต์พระมาสวดมนต์ เย็น ผู้ชายหว่านข้าวกับทราย รอบหมู่บ้านเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย - มีการทำบุญกลางบ้าน สายสิญจน์ไปล้อมหมู่บ้าน ปั่น ดินเท่าจำนวนสมาชิกในบ้าน กระเทียม พริก ข้าว ใส่กาบ กล้วย ห่อเป็นกระทง นำไปวาง ไว้ตามสามแยก
เดือน แปด	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หรือวัน เข้าพรรษา	อีตบุญ เข้าพรรษา	- มีการหล่อเทียนพรรษา ทำบุญ ถวายภัตตาหาร เครื่องไทยทาน และผ้าอาบน้ำฝน - มีการเวียนเทียน	- มีการทำบุญ ตักบาตร ถวาย สังฆทาน เทียน หลอดไฟ - นั่งสมาธิ สวดมนต์ รักษาศีล ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียน
เดือนเก้า	ช่วงเดือน สิงหาคม หรือแรม 14 ค่ำ เดือน 9	อีตบุญข้าว ประดับดิน	- ทำบุญ ปั่นข้าวใส่กระทง ใบตองขนาดเล็ก ห่อเป็นรูปทรง กรวย มีหมากพลู บุหรี่ นำไป วางไว้ตามลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ข้างกำแพงวัด เพื่อให้ทานแก่ผู้ ล่วงลับ และไปวางไว้ตาม ไร่นา เพื่อความอุดมสมบูรณ์	- การทำภัตตาหารถวายแด่ พระสงฆ์ - มีการนำข้าวเหนียว และ อาหารคาวหวาน จัดชุดเล็ก ๆ แล้วใส่ภาชนะ ไปวางไว้ตามสาม แยก และอุทิศส่วนกุศลไปให้ ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว
เดือนสิบ	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 หรือห่าง จากบุญข้าว ประดับดิน 15 วัน	อีตบุญ ข้าวสาก	- มีประเพณีสารทลาว แต่ละ บ้านกวนกระยาสารท และนำมา ทำบุญตอนเช้า - มีงานแจกข้าว คือ แลกกระยา สารทกัน - มีการใช้ตะกร้าพลาสติกทำ สลากภัตร ในพิธีกรรมแทนการ สานตอกแบบเดิม โดยติดฉลาก ไว้ที่ผ้าอาบน้ำฝนและเครื่อง ไทยทาน เพื่อไม่ให้เป็นภาระเลือก ปฏิบัติแก่พระสงฆ์	- มีงานบุญข้าวสาก นำมารับควา หวานพร้อมกับกระยาสารท ไป ทำบุญที่วัด ถวายผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องไทยทาน แต่ก่อนที่จะ ถวายนั้น จะทำสลากติดไว้ พระสงฆ์องค์ใดจับสลากใดได้ก็ รับถวายจากเจ้าของสำรับนั้น - ตอนบ่ายฟังเทศน์ฟังธรรมเพื่อ เป็นอานิสงส์

ปฏิทิน จันทรคติ	จัดจริง	ฮีตสิบ สอง	ประเด็นความเปลี่ยนแปลงของจารีตประเพณีฮีตสิบสอง	
			ลาวเวียง บ้านเนินขาม	ลาวครั่ง บ้านกุดจอก
เดือนสิบ เอ็ด	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11	ฮีตบุญ ออก พรรษา	- มีการถวายภัตตาหารแด่ พระภิกษุสงฆ์ - หลังเพลมีการตักบาตรเทโวที่วัด	- มีการทำบุญ และการรำกลอง ยาว เป่าแคน และร่ายก่อนเริ่ม ตักบาตรเทโว
เดือนสิบ สอง	ช่วงเดือน ตุลาคมถึง พฤศจิกายน	ฮีตบุญ กฐิน	- ปี 2562 มีการทำจุลกฐิน ทอ ผ้า ย้อมผ้า โดยเจ้าภาพร่วม ระหว่างชุมชนและหน่วยงาน ภายนอก - ส่วนมากมีกฐินสามัคคี มีการ แสดงละคร พระเวสสันดร ชาดกกัณฑ์ ชาลี ชุขก	- มีการจัดตั้งโรงทาน รับกฐิน สามัคคี กองผ้าป่า และแห่กฐิน ด้วยการร่ายรำด้วยเพลงที่ สนุกสนาน - ตอนบ่ายฟังเทศน์ฟังธรรมถือ เป็นอานิสงส์

ส่วนความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคองสิบสี่นั้น ผู้สูงอายุ และวัยกลางคนบางกลุ่มยังคงยึดถือเป็นธรรมเนียมชุมชน และมีพฤติกรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นไว้ เช่น ความเชื่อเรื่องไม่รับประทานอาหารที่ตั้งใจจะนำไปถวายพระ ซึ่งมีความเชื่อที่บอกกันแบบปากต่อปากว่าไม่ควรกินอาหารก่อนพระจะเป็นบาป หรือว่าชิมอาหารที่จะนำมาถวายพระ โดยบางคนยังมีความเชื่อ ใครทำเช่นนั้นตายไปแล้วจะกลายเป็นเปรต ความเชื่อเรื่องการถอดรองเท้าเวลาใส่บาตร รับศีลรับพร และกรวดน้ำ ผู้อาวุโสชาวไทยเชื้อสายลาว เวลาเข้าวัดจะแต่งกายเรียบร้อยมวยผมหมสไบ และนุ่งซิ่น สิ่งหนึ่งที่เป็นวิถีปฏิบัติเมื่อใส่บาตร รับศีลรับพร หรือกรวดน้ำ อโหสิกรรมต่อเจ้ากรรมนายเวร ผู้มีพระคุณ คือ การถอดรองเท้า และให้เท้าสัมผัสพื้นดิน โดยมีความเชื่อว่า บุญกุศลที่ทำในครั้งนั้นจะส่งต่อไปยังผู้ที่นึกถึง รวมทั้งเป็นสิริมงคลต่อตัวเองได้อย่างตรงไปตรงมา เหล่านี้เป็นสิ่งที่ฝังามและเชื่อว่าเป็นบางส่วนของคองสิบสี่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่จนปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การแจกแจงข้อปฏิบัติคองสิบสี่นั้นทำได้ยากในปัจจุบัน เพราะความเชื่อและการปฏิบัติส่วนมากยังไม่ได้ยึดถือเป็นสรณะเท่ากันทุกคนในทุกหมู่บ้าน

5. คุณค่า ความหมาย และระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท
ผ้าซิ่นและเทศกาลเป็นพื้นที่แห่งชีวิตชีวา เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท เช่น การออกร้าน การทอผ้า และการประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่นสร้างรายได้ให้กับชาวชุมชนเป็นอย่างดี จนกระทั่งมีการจัดตั้งพื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น การรวมกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งศูนย์เรียนรู้ และพิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชน การถ่ายทอดภูมิปัญญา

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทยังคงอาศัยกันเป็นกลุ่มอย่างเหนียวแน่น มีความโอ้อ้อมอารีย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน รวมทั้งทำกิจกรรมทางสังคมและชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง

ตลอดปี ระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทและจังหวัดอื่น ๆ มีการสร้างเครือข่ายผ่านสำนักทางชาติพันธุ์ การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและมีการความสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เกิดความร่วมมือร่วมใจที่เรียกว่าการ “เอาแรง” แลกกัน เช่น การทำบุญกฐิน การออกบุญงานเทศกาลประจำปีแต่ละจังหวัด การจัดตลาดนัดชาติพันธุ์ การแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น กิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเหล่านี้ใช้แรงใจมากกว่ากำลังทรัพย์ ทำให้เกิดทั้งความสามัคคีและเกิดการเชื่อมต่อกันทางสังคม วัฒนธรรม ถ่ายทอดวิถีปฏิบัติให้คงอยู่จนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

6. แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท

จากการลงพื้นที่จัดเวทีเสวนากลุ่มในพื้นที่จังหวัดชัยนาท พบว่า อาสาสมัครนักวิจัยชุมชนทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงบ้านเนินขาม และลาวครั้งบ้านกุดจอก รวมทั้งภาคีเครือข่ายที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการ อาสาสมัครพัฒนาชุมชน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนนักวิชาการพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยนาทเรียบร้อยแล้ว สามารถสังเคราะห์และสรุปทฤษฎีหรือองค์ความรู้ที่ได้จากข้อมูลโดยตรง เป็นวงจร 3C ได้แก่ วงจรแห่งความต่อเนื่อง (Continuity) รื้อฟื้นความทรงจำ และส่งต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีปฏิบัติสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน วงจรแห่งการสร้างสรรค์ (Creative) พัฒนาและต่อยอดจากวัฒนธรรมสู่นวัตกรรมระดับประเทศ และวงจรความเชื่อมโยง (Connection) บ้าน วัด ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน และภาคีเครือข่ายสร้างความตระหนักรู้ทางชาติพันธุ์ และสำนึกรักท้องถิ่นผ่านการร่วมแรงร่วมใจกันจัดการความรู้อย่างเป็นระบบสู่การท่องเที่ยวยั่งยืน

อภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์ลาว คือกลุ่มคนที่ใช้ตระกูลภาษาไท - กะได เป็นชนชาติใหญ่ที่สุดและมีจำนวนมากที่สุดในประเทศลาว ส่วนมากจะนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท และบางส่วนยังนับถือควบคู่ไปกับความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 2 ชุมชน คือ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่อาศัยอยู่ ณ บ้านเนินขาม ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่อาศัยอยู่ ณ บ้านกุดจอก ตำบลกุดจอก อำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท พบว่า บริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า มีการอพยพโยกย้ายมาจากประเทศลาวและนำเอาภาษา ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อของชุมชนเดิมมาด้วย คือ จารีตประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ธรรมเนียมปฏิบัติเก่าแก่ของชาวลาว และคนไทยเชื้อสายลาวในอดีตเกี่ยวกับศีลธรรมที่คนในสังคมควรปฏิบัติ คือ ฮิตที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ ฮิตเดือนอ้าย ฮิตเดือนยี่ ฮิตเดือนสาม เป็นต้น ส่วนฮิตที่ไม่ต้อง ทำเป็นประจำ ได้แก่ ฮิตสู่ขวัญ ฮิตลงแขก ฮิตผูกเสี่ยว

หากฝ่าฝืนจะเรียกว่า “ผิดฮึดผิดผี” (เสฐียรโกเศศ, 2505) ซึ่งเป็นความเชื่อว่ามี ผีเห้าย ผีเรือน ผีบ้าน ผีเมือง อาจจะโกรธและลงโทษได้ เช่น ถ้าโทษเบาก็อาจจะถูกตราหน้าว่าเป็นคน “ขวง” (สิ่งชั่วร้าย) หรือแม่แล้ง ส่วนโทษหนักก็อาจถูกเนรเทศออกจากสังคม ส่วนคองหรือครรลอง เป็นบรรทัดฐาน (Social Norm) เป็นระเบียบปฏิบัติที่นำไปสู่ความสงบสุขของสังคม แบ่งเป็นคองที่ชาวบ้านชาวเมืองต้องทำต่อผู้ปกครองเมืองของตน กับคองที่ชาวบ้านชาวเมืองต้องทำต่อชาวบ้านชาวเมืองด้วยกันเอง (ธวัช ปุณโณทก, 2547)

ความเปลี่ยนแปลงฮึดสืบสองของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท งานใหญ่ที่สุดที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมาก ๆ คือ บุญเดือนห้า หรือฮึดสงกรานต์ มีการจัดต่อเนื่องหลายวัน และมีรายละเอียดในพิธีกรรมมากที่สุด รวมทั้งมีการประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้สนุกสนานเข้ากับการท่องเที่ยวและยุคสมัยมากขึ้น รองลงมา คือ งานกฐินสามัคคี มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการทำบุญประจำปีเพื่อพัฒนาวัดด้วย ต่อมาเป็นงานบวชที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสะดวกซึ่งแต่เดิมจัดช่วงเดือนสาม แต่ปัจจุบันมักจัดช่วงเข้าพรรษาหรือจัดอุปสมบทหมู่ถวายเป็นพระราชกุศล เป็นต้น ซึ่งทั้ง 3 งานที่กล่าวมานี้จะมีการจัดยิ่งใหญ่ มีขบวนแห่และเครื่องเสียงมีการละเล่นร้องรำทำเพลงสนุกสนาน ซึ่งแตกต่างไปจากงานตามจารีต เช่น งานเทศน์มหาชาติ สารทลาว งานบุญกลางบ้าน สลากภัตร และการออกพรรษาคักบาตรเทโว ซึ่งเป็นงานประเพณีที่ต้องทำเช่นเดียวกัน ตามที่ โคลด เลวี-สโตรสส์ (Claude Lévi - Strauss) กล่าวว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เป็นครรมาชาติ แต่ก็ไม่ใช่อะไรที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นด้วย วัฒนธรรมไม่ได้มีต้นกำเนิดจากทั้งพันธุกรรมและวิถีคิดเชิงเหตุผล แต่ประกอบขึ้นจากหลักปฏิบัติ กฎเกณฑ์บางประการเป็นสิ่งที่มนุษย์จงใจรับมาปฏิบัติหรือปรับเปลี่ยนเพื่อเป้าหมายเฉพาะบางประการที่แฝงฝังอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก เป็นผลผลิตมากกว่าจะเป็นต้นเหตุของวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาทได้เลืกรับประเพณีข้าวเหนียวเป็นหลักมานานแล้ว โดยรับประเพณีข้าวเจ้าเป็นหลัก เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์และความต้องการของท้องตลาด รวมทั้งปัจจุบันเกิดกระแสการทำข้าวกล้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ฮึดดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับข้าวเหนียวค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป เช่น บุญคูณลาน บุญข้าวจี แห่ข้าวพันก้อน ซึ่งเป็นตามที่ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม จูเลียน สจ๊วต (Julian Steward) ที่กล่าวว่าความแตกต่างกันของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับกระบวนการปรับตัว โดยมีจุดศูนย์กลาง คือความสัมพันธ์กับกิจกรรมการยังชีพและลักษณะทางเศรษฐกิจ เพราะสังคมแต่ละแห่งมีความซับซ้อนและขนาดไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการเข้าถึงและความหลากหลายของทรัพยากร มีวิธีการควบคุมแจกจ่าย และการปรับตัวให้เข้ากับทรัพยากรต่างกัน เช่น พิธีกรรมและสัญลักษณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องการบริโภค สภาพอากาศ และเทคนิคการยังชีพ (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2563)

ความเปลี่ยนแปลงคองสืบสี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากด้วยยุคสมัยและความเจริญเข้ามาแทนที่ ทำให้วิถีชีวิตและการปฏิบัติคองยังคงอยู่เพียงบางประการ เช่น คองที่เกี่ยวข้องการพระสงฆ์และฆราวาส ซึ่งหากตรงกับ

บทบัญญัติในพระธรรมวินัย คงเหล่านี้นะยังคงอยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลง อาทิ การสำรวมกาย วาจา ใจ การทำบุญตักบาตร ถวายดอกไม้ธูปเทียน ภัตตาหาร การนิมนต์พระ การถวายทาน การถือศีล 5 เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากคองที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่ค่อย ๆ เลื่อนหายไป ตามกาลเวลาและยุคสมัย เช่น การล้างเท้าก่อนเข้าบ้าน การล้างเท้าก่อนนอน การกล่าววาจา ไม่สุภาพต่อกัน และการเสพเมณในวันพระใหญ่ เป็นต้น โดยสามารถสรุปได้ว่า หากข้อห้ามใด ไม่ได้เชื่อมโยงกับความเชื่อของยุคสมัยหรือหลักวิทยาการสมัยใหม่ ก็สมารถที่จะหายไปตาม กาลเวลาได้เร็วกว่าหลักปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ว่าจำเป็น ตามแนวคิดของ เรนาโต โรซัลโด (Renato Rosaldo) นักมานุษยวิทยาอเมริกันที่ว่า วัฒนธรรมมอบความสำคัญ ให้กับประสบการณ์ของมนุษย์โดยการเลือกสรรและจัดระเบียบประสบการณ์ วัฒนธรรมธรรม หมายความอย่างกว้างถึงรูปแบบที่ผู้คนล้วนใช้เพื่อทำให้ชีวิตของพวกเขาเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ (วิภาส ปรัชญากรณ์, 2563)

คุณค่า ความหมาย และระบบความสัมพันธ์ของจารีตประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” จากมุมมองของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท การแต่งกายและการสร้างบ้านเรือน ต่อมาบางท้องถิ่นก็เกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) จนคล้ายคลึงกับ ผู้คนในภาคกลางโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่และถูก รื้อฟื้นให้กลายเป็นความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท คือ เทศกาลงาน ประเพณี งานบุญ และงานออกร้าน การทอผ้า การแต่งกาย และการใช้ภาษาท้องถิ่นพูดสื่อสาร กัน รวมทั้งเรื่องของการร่วมมือร่วมใจ “เอาแรง” แลกกันทำให้เกิดทั้งความสามัคคีและเกิด การเชื่อมต่อกันทางสังคม วัฒนธรรม ถ่ายทอดวิถีปฏิบัติให้คงอยู่จนถึงรุ่นลูกหลาน สามารถ ถ่ายทอดออกมาผ่านธรรมเนียมการแต่งกาย และการทอผ้า ดังที่ ปีแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) เรียกว่า ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพราะสังคมมีสถาบันจำนวนหนึ่งที่ ชำนาญการเฉพาะอย่าง และมีการจัดลำดับช่วงชั้น ผู้คนต่างต่อสู้ดิ้นรนเพื่อตำแหน่งแห่งที่ใน สถาบันตลอดเวลา ทรัพยากรต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการต่อสู้ นั้น โดยเฉพาะทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น การแบ่งแยกทางชนชั้นจึงเป็นสิ่งที่ผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในสถาบันทางสังคม เพื่อธำรงไว้ซึ่งวิธีการอันซับซ้อนของพรมแดนชนชั้น ที่จำเป็นต่อการควบคุมพฤติกรรมของคนในแต่ละสถาบัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

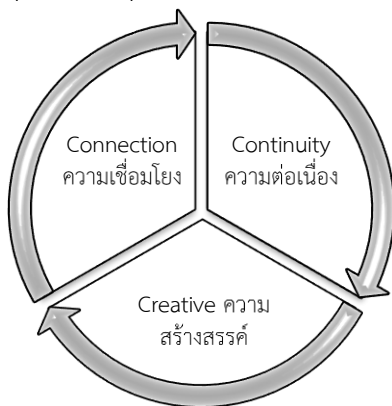
แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ในจังหวัดชัยนาท สามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการภายในชุมชนเองที่มีความต่อเนื่อง ความ สร้างสรรค์ และความเชื่อมโยง หรือเรียกได้ว่าเป็นวงจร 3C คือ C แรก ความต่อเนื่อง (Continuity) เป็นการผลิตซ้ำทางสังคมเกี่ยวกับวัฒนธรรม และความเชื่อผ่านกิจกรรมทางสังคมที่ สืบทอดมาจนปัจจุบันเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นกับการดำรงชีวิต ด้านการเกษตรกรรม และการ อยู่อาศัยในครัวเรือน การผลิตซ้ำนี้ ถูกกระทำผ่านวัตถุและพฤติกรรมเชื่อมโยงสู่สัญลักษณ์หลัก (Dominant Symbol) ที่ไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว แต่ยังมีผลิตซ้ำทางความหมายใหม่ขึ้นมา

ความหมายเหล่านี้ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสังคมที่มีจิตสำนึกร่วม (Collective Consciousness) ดังที่อีมิล เดอร์ไคม์ (Émile Durkheim) กล่าวว่าทัศนแบบพฤติกรรมทางสังคมไม่ได้เป็นอะไรไปมากกว่าการให้รายละเอียดเชิงสถิติต่อการเลือกและกระทำของปัจเจกชน C ที่สอง ความสร้างสรรค์ (Creative) การปรับเปลี่ยนวิธีการกิน การประดิษฐ์ข้าวของเครื่องใช้ รวมถึงประยุกต์ดัดแปลงประเพณี วัฒนธรรม ให้เหมาะกับยุคสมัย พื้นที่ และผู้คนโดยรอบชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เป็นการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ถูกสืบสาน ต่อยอด และคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาเดิมของบรรพบุรุษ เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้อย่างมีตัวตนและอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในฐานะเดิมที่เป็นชายขอบทางวัฒนธรรม ได้สร้างจุดยืนให้กับกลุ่มของตนในช่วงเวลาที่เหมาะสม และใช้ให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อธำรงรักษาจารีตประเพณี C ที่สาม ความเชื่อมโยง (Connection) ภาวเครือขายร่วมแรงร่วมใจกัน รื้อฟื้นความเป็นมา เรื่องเล่า ข้าวของเครื่องใช้โบราณ รวบรวมเป็นตำรา คำบอกเล่า พิพิธภัณฑ องค์กรความรู้และทำการจัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยความช่วยเหลือกันของคนในชุมชนเอง ดังที่ทฤษฎีมูลเหตุจูงใจทางเศรษฐกิจของ เจมส์ จอร์จ เฟรเซอร์ (James George Frazer) ที่ว่ากระบวนการแลกเปลี่ยนมีผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกและสังคม เมื่อระบบนั้นทำกำไรแก่ผู้เข้าร่วม กระบวนการแลกเปลี่ยนจะกลายเป็นสถาบันหรือเป็นแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันในสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากข้อมูลโดยตรง คือ แนวทางการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ดังภาพ

ภาพที่ 1 วงจร 3C เพื่อการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่”

จากภาพที่ 1 แสดง วงจร 3C เพื่อการธำรงรักษาจารีตและประเพณี “ฮิตสิบสอง คองสิบสี่” กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย วงจรแห่งความต่อเนื่อง

(Continuity) ตระหนัก รื้อฟื้น ต่อยอด และส่งต่อ การผลิตซ้ำทางสัญลักษณ์ การผลิตซ้ำทางความหมาย และการสร้างจิตสำนึกร่วม (Collective Consciousness) วงจรแห่งการสร้างสรรค์ (Creative) จากทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่ถูกประดิษฐ์ ปรับปรุง และรังสรรค์สู่นวัตกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ จนได้รับการยอมรับระดับประเทศ และวงจรความเชื่อมโยง (Connection) บ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์จากชุมชนอื่น มีส่วนร่วมจัดเก็บอย่างเป็นระบบในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อสร้างความรักและหวงแหนในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ รู้สึกเป็นเจ้าของ และภูมิใจในการถ่ายทอดหรือจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำรงรักษาจารีตประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดชัยนาท ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนและชาวบ้านทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ต้องปรับตัวสู่กระบวนการท้องถิ่นวิวัฒน์ ทบทวนตระหนักรู้และสำนึกทางชาติพันธุ์ของตนเอง รวมทั้งเรียนรู้ที่จะต่อยอดพัฒนามรดกทางภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของตนเองให้มีความโดดเด่นและเชื่อมโยงกับความทรงจำให้ได้มากที่สุด สุดท้ายคือ การผลิตซ้ำทางความเชื่อและวิถีปฏิบัติอันเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะและมีความต่อเนื่อง ซึ่งสำคัญมาก ๆ ในการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ได้ ซึ่งความต่อเนื่องในที่นี้ไม่ได้แปลว่าจะต้องคงเดิมเสมอไป คนรุ่นใหม่สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามบริบททางวัฒนธรรมของสังคมและยุคสมัยได้ แต่ต้องเข้าใจถึงรากเหง้าทางความเชื่อและความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองไว้ให้ได้ สถาบันการศึกษาสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สภาวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด องค์การชุมชน หมู่บ้าน สถาบันการศึกษา หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น สามารถนำองค์ความรู้และวิธีการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์หรือพื้นที่วิจัยอื่นได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่และอาสาสมัครนักวิจัยชุมชนทุกท่านที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและคำบอกเล่าประสบการณ์อันมีค่า รวมถึงให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการสนับสนุนของผู้บริหาร คณะอาจารย์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมทุกคนที่สนับสนุนงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยในการลงพื้นที่วิจัย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะและตรวจสอบคุณภาพของงานวิจัยอย่างละเอียดทุกขั้นตอนเพื่อให้ผลการวิจัยนี้ออกมาสมบูรณ์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์. (2557). กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: กรมประชาสัมพันธ์.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2549). ปรีศนาว่าด้วยอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มที่ใช้ภาษา "ตระกูลไท". ใน สุรางค์ จันทวานิช และสุภาวดี มิตรสมหวัง (บรรณาธิการ) รวมบทความทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ปี 2549 เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการของ ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ (หน้า 1-20). กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2554). ศาสตร์และศิลป์ แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินตติ้ง.
- ธวัช ปุณโณทก. (2547). วรรณกรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นพดล พรามณี. (2556). การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองคองสิบสี่: กรณีศึกษาหมู่บ้านข้าโสม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 15(1), 1-16.
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2563). นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บังอร บุญปัน. (2561). กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(1), 103-112.
- พระสุชี ขาครธมโม (ศรีมาตย์). (2553). ศึกษาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: ศึกษากรณีตำบลเมืองเก่า อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภาส ปรัชญากรณ์. (2563). มานุษยวิทยา : ความรู้ฉบับพกพา โดย John Monaghan และ Peter Just (แปล). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คสเคป.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2559). ทฤษฎีสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียรโกเศศ. (2505). การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2537). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทย แนวมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Charmaz, K. (2006). Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis. London: SAGE.
- Spradley, J. P. (1979). Participant observation. USA: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

UNESCO. (2003). Convention for the safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. France: Paris.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
เพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม*
GUIDELINES FOR INCREASING EFFICIENCY IN THE USE OF
INFORMATION TECHNOLOGY FOR THE WORK OF ELDERLY
ACCOUNTANTS IN INDUSTRIAL BUSINESS

ธนัชพร ถวิลผล

Thanatchaporn Thawilpol

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: thanatchaporn.t@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในธุรกิจอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายให้ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 500 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยมีแนวทางดังนี้ ด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานมากที่สุด ประกอบด้วย 6 แนวทาง มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.52 - 0.67 โดยการรับรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการจัดทำบัญชีให้มีความถูกต้องครบถ้วนมากยิ่งขึ้น (0.67) รองลงมาได้แก่ ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) ประกอบด้วย 4 แนวทาง มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.69 โดยมีความเชื่อว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความเชื่อมั่นว่ามีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านบัญชี (0.69) และด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง ประกอบด้วย 4 แนวทาง มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.70 - 0.80 เมื่อตัดสินใจใช้จริงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ (0.80)

* Received 21 June 2021; Revised 30 August 2021; Accepted 3 September 2021

ส่วนผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, พนักงานบัญชีสูงวัย, ธุรกิจอุตสาหกรรม

Abstract

The objectives of this research article was to analyze confirmatory factors of guidelines for increasing efficiency in the use of information technology for the work of elderly accountants in the industrial business. A quantitative research method was applied to this research. The research population was 500 entrepreneurs or executives in the industrial industry. In total, 500 samples were selected through a simple random sampling method. The data was collected by a questionnaire. The descriptive statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. Moreover, the inferential statistical analysis was a confirmatory factor analysis (CFA). The results revealed that the guidelines for increasing efficiency in using technology for the work of elderly accountants in the industrial business comprised three constructs. Firstly, the perceived usefulness (PU), containing six items, had the highest impact on efficiency in using information technology, with the regression weight between 0.52 and 0.67. According to the results, awareness of information technology increases the effectiveness of accounting to be more accurate and complete (0.67). Meanwhile, the attitude towards using (ATU) comprised four items with the regression weight between 0.32 and 0.69. There is a belief that the use of information technology is beneficial to accounting (0.69). Lastly, the actual system use (ASU) consisted of four items with the regression weight between 0.70 and 0.80. When implementing information technology, it can meet the needs of the users completely (0.80). The results of model consistency validation revealed that the model of guidelines for increasing efficiency in the use of information technology for the work of elderly accountants in industrial business was consistent with the empirical data.

Keywords: Information Technology, Elderly Accountants, Industrial Business

บทนำ

ความก้าวหน้าเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทสำคัญมากในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบันล้วนมีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยกันทั้งนั้น องค์การธุรกิจส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและจะต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่กำลังก้าวหน้าในปัจจุบัน องค์การธุรกิจหลายแห่งได้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ขณะที่พนักงานสูงวัยส่วนใหญ่ยังปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ทัน ปฏิเสธที่จะเรียนรู้หรือใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้หลาย ๆ องค์การเลิกจ้างพนักงานที่ขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่จะช่วยให้องค์การสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน เห็นได้จากผลสำรวจจำนวนการเลิกจ้างลูกจ้างในระบบประกันสังคมมาตรา 33 ของ สำนักงานประกันสังคม พบว่า ผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานสาเหตุเลิกจ้างสูงขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งกลุ่มของผู้ถูกเลิกจ้าง ส่วนใหญ่ คือ กลุ่มของผู้ที่มีอายุ 45 - 50 ปีขึ้นไป ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของผู้สูงวัย (สำนักงานประกันสังคม, 2563) กล่าวคือกลุ่มพนักงานสูงวัยอยู่ในกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างสูงสุด โดยเฉพาะธุรกิจอุตสาหกรรมมีการจ้างงานลดลง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ปัจจุบันการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำงาน รวมไปถึงการดำรงชีวิต ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับแรงงานในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) โดยเฉพาะทักษะทางด้านเทคโนโลยีถือเป็นทักษะที่พนักงานทุกคนและทุกช่วงอายุจำเป็นต้องมี ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่ช่วยในการทำงานได้สะดวกขึ้น รวดเร็วขึ้น ลดข้อผิดพลาด และลดระยะเวลาในการทำงานลง สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการดำเนินงาน และการตัดสินใจได้ทันเวลา และเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การบัญชี และการยื่นภาษีออนไลน์ที่ถือว่าเป็นสารสนเทศที่สำคัญขององค์การ ในการนำมาใช้เพื่อการวางแผนการทำงาน การตัดสินใจลงทุน ตลอดจนการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ทางธุรกิจ (Fuhong, Y., 2012) ในขณะเดียวกันยังมีพนักงานบัญชีสูงวัยอีกกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงานมายาวนาน มีทักษะการทำงานสูง มีความรู้ ความสามารถ แต่ยังมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ เมื่อองค์การยังมีความต้องการบุคคลเหล่านี้เพื่อช่วยนำพาองค์การให้ประสบผลสำเร็จในยุคที่มีการแข่งขันสูง องค์การจึงจะต้องมียุทธวิธีในการสนับสนุนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สูงวัยที่อาจจะยอมรับ ในเทคโนโลยีใหม่ ๆ ยากกว่าเมื่อเทียบกับวัยทำงานทั่วไป ซึ่งแนวทางการยอมรับเทคโนโลยี เพื่อตัดสินใจใช้ในการปฏิบัติงานส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมที่องค์การได้จัดหาสนับสนุนการทำงานเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานของพนักงาน (Chu, A. Z-C. & Chu, R. J-C., 2011) มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (Perceived Usefulness) เป็นการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน 2) ทศคติที่มีต่อการใช้งาน (Attitude Toward Using) เป็นส่วนของมุมมองความคิด ความรู้สึกของผู้ใช้ที่มีต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้ 3) การนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (Actual System Use) เป็นการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยมีความตั้งใจใช้ (Intention to use) ที่ผู้ใช้พยายามเรียนรู้และใช้งาน จนเกิดการใช้งานอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามความมุ่งหวังขององค์กร (Ajzen, I. & Fishbein, M., 1980); (Davis, F., 1989); (Elshafey, A. et al., 2020)

ดังนั้นการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัย เพื่อนำแนวทางมากำหนดกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงาน เริ่มจากการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ พยายามเรียนรู้ และ ทำความเข้าใจ จนสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ ตอบโจทย์ความต้องการขององค์กร และเป็นแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาชีพและความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่ผู้บริหารเห็นว่าจำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในธุรกิจอุตสาหกรรม จำนวน 5,077 ราย (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2563) การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์ของงานวิจัยประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในระดับดีมากไว้จำนวน 500 ตัวอย่าง (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) โดยใช้การสุ่มแบบหลักความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมิน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง

ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ผลดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน จากนั้น นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการ ศึกษาจำนวน 30 ราย นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าเท่ากับ 0.989 ซึ่งมีความมากกว่า 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA)

5. การวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน ใช้เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ของ (Arbuckle, J. L., 2011)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูล หากไม่สะดวกให้เข้าพบจะใช้วิธีการส่งแบบสอบถามและรับกลับทางไปรษณีย์ และทางสื่อ อิเล็กทรอนิกส์แบบเจาะจงรายบุคคล

ผลการวิจัย

1. สถานภาพโดยทั่วไปขององค์การธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่า สถานประกอบการ ส่วน ใหญ่มีทุนจดทะเบียนมากกว่า 200 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 45.20 ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.40 และลักษณะของการลงทุนในองค์การเป็นหุ้นส่วน/ผู้ถือหุ้น คนไทยทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 54.40

2. ระดับความสำคัญของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนี้

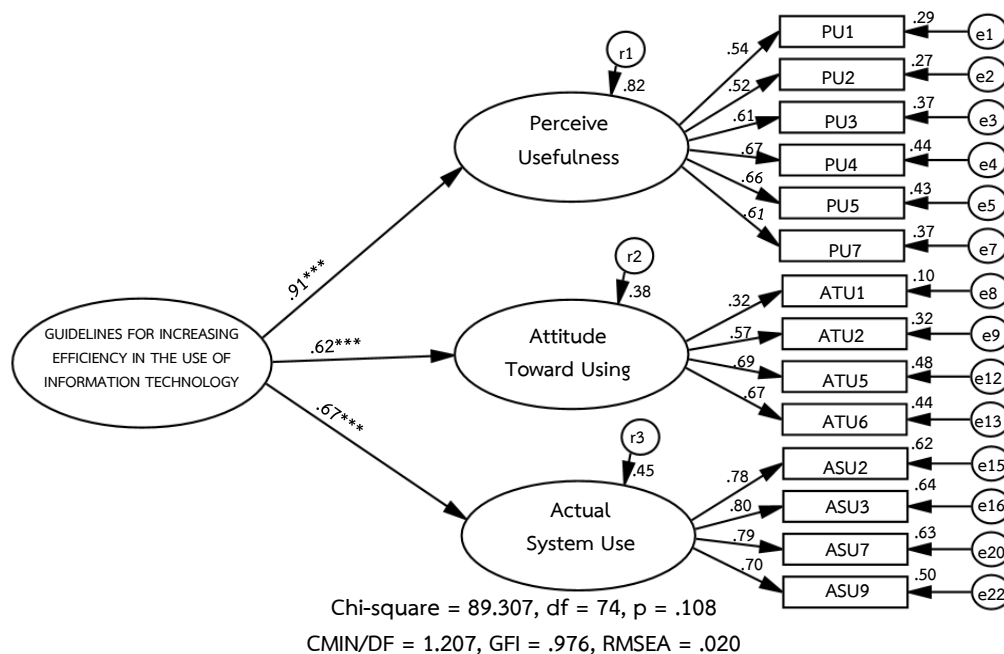
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ระดับความสำคัญ ของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงาน บัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. ด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU)	4.13	0.48	มาก
2. ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU)	4.03	0.42	มาก
3. ด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (ASU)	4.07	0.47	มาก
ภาพรวม	4.07	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม โดยภาพรวมให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้านให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (ASU) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรสังเกตได้ที่สามารถวัดได้ในแต่ละองค์ประกอบ ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second-order CFA) ของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม หลังปรับโมเดล

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนีทดสอบ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ผลการวิเคราะห์	แปลผล
1. CMIN - P	มีค่ามากกว่า 0.05	0.108	ผ่านเกณฑ์
2. CMIN/DF	มีค่าน้อยกว่า 2	1.207	ผ่านเกณฑ์
3. GFI	มีค่ามากกว่า 0.90	0.976	ผ่านเกณฑ์
4. RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.08	0.020	ผ่านเกณฑ์

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดล พบว่า ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (CMIN - P) เท่ากับ 0.108 มากกว่า 0.05 แสดงว่า โมเดลนี้ไม่นัยสำคัญทางสถิติ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.207 ซึ่งมิต่ำกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.976 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.020 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.08 จึงสรุปได้ว่า สถิติทั้ง 4 ค่า ผ่านเกณฑ์ประเมิน ดังนั้น โมเดลแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม จึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 3 ค่าสถิติองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second - order CFA)

องค์ประกอบ/ตัวแปร	ค่าน้ำหนักมาตรฐาน	R ²	C.R.	P
การรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (Perceive Usefulness: PU)	0.91	0.82	4.73	***
PU1	0.54	0.29	-	-
PU2	0.52	0.27	8.61	***
PU3	0.61	0.37	9.60	***
PU4	0.67	0.44	10.12	***
PU5	0.66	0.43	10.07	***
PU7	0.61	0.37	9.63	***
ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (Attitude Toward Using: ATU)	0.62	0.38	4.63	***
ATU1	0.32	0.10	-	-
ATU2	0.57	0.32	5.65	***
ATU5	0.69	0.48	5.88	***
ATU6	0.67	0.44	5.84	***
การนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (Actual System Use: ASU)	0.67	0.45	6.57	***
ASU2	0.78	0.62	-	-
ASU3	0.80	0.64	17.90	***
ASU7	0.79	0.63	17.68	***
ASU9	0.70	0.50	15.60	***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) มีค่าน้ำหนัก 0.91 องค์ประกอบด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) มีค่าน้ำหนัก 0.62 และองค์ประกอบด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (ASU) มีค่าน้ำหนัก 0.67

องค์ประกอบด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านบัญชี (PU1) มีค่าน้ำหนัก 0.54 เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานทางการบัญชีได้เป็นอย่างดี (PU2) มีค่าน้ำหนัก 0.52 เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านบัญชี (PU3) มีค่าน้ำหนัก 0.61 เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีให้มีความถูกต้องครบถ้วนมากยิ่งขึ้น (PU4) มีค่าน้ำหนัก 0.67 ระบบสารสนเทศจะต้องสามารถทำให้การปฏิบัติงานด้านบัญชีบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย (PU5) มีค่าน้ำหนัก 0.66 ระบบสารสนเทศช่วยสนับสนุนการตัดสินใจให้สามารถเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (PU7) มีค่าน้ำหนัก 0.61

องค์ประกอบด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกทางเลือกในการจัดทำบัญชีเพื่อการปฏิบัติงานที่สะดวกขึ้น (ATU1) มีค่าน้ำหนัก 0.32 เทคโนโลยีสารสนเทศมีความน่าสนใจที่จะนำมาใช้ในการทำบัญชีภายในองค์กร (ATU2) มีค่าน้ำหนัก 0.57 เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างความเชื่อมั่นว่ามีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านบัญชี (ATU5) มีค่าน้ำหนัก 0.69 เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานด้านบัญชี (ATU6) มีค่าน้ำหนัก 0.67

องค์ประกอบด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (ASU) ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ รายงานทางการเงินมีความถูกต้องและชัดเจน (ASU2) มีค่าน้ำหนัก 0.78 สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ (ASU3) มีค่าน้ำหนัก 0.80 สารสนเทศทางการบัญชีสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้ทันเวลากับความต้องการ (ASU7) มีค่าน้ำหนัก 0.79 ระบบสารสนเทศทางการบัญชีช่วยให้ประเมินแนวโน้มของฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานได้ (ASU9) มีค่าน้ำหนัก 0.70

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญองค์ประกอบด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งานเป็นอันดับแรก เนื่องจากโดยทั่วไปพนักงานที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมักจะกลัวการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ทัน จึงเกิดแรงต่อต้านในใจหรือปฏิเสธที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ ขณะเดียวกัน อำภภัทร์ วสันต์สกุล และอภิญญา ดวงภักดี พบว่า องค์การจะพัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับพนักงานผู้สูงวัยจะต้องให้ความสำคัญกับเหตุและผลของการที่จะเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้พนักงานเหล่านี้ได้รับรู้ถึงประโยชน์และการใช้งานของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน จึงจะเกิดการยอมรับและนำไปใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อำภภัทร์ วสันต์สกุล, 2564); (อภิญญา ดวงภักดี, 2560)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า องค์ประกอบหลักที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดของโมเดลแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์ประกอบด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) มีค่าน้ำหนัก 0.91 แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้บริหารขององค์การจะมีนโยบายการลงทุนในเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในองค์การ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ระยะแรกเริ่มนั้นผู้ใช้อาจเกิดคำถามในใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธการใช้ ผู้บริหารจะต้องทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์มากกว่าเข้ามาแทนที่ ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานปรับตัวและยอมรับในที่สุด แต่อาจต้องใช้ระยะเวลา นอกจากนี้ สุวิมล ตรีคงธรรมกุล และ ธนวรรณ สำนักกลาง พบว่า การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล มีผลต่อการตัดสินใจใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน และควรให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ เช่น เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานต้องช่วยให้งานมีประสิทธิภาพดีขึ้น สามารถทำงานได้รวดเร็วขึ้น ได้ปริมาณงานมากขึ้นในขณะที่ใช้เวลาเท่าเดิมหรือน้อยกว่าเดิม (สุวิมล ตรีคงธรรมกุล, 2561); (ธนวรรณ สำนักกลาง, 2559) อีกทั้งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานจะต้องมีความง่ายต่อการใช้งาน การเรียนรู้การใช้งานสามารถเข้าใจได้ง่าย และรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีนั้น เพื่อให้เกิดการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น (ปริภัทร เกตุมงคลพงษ์ และคณะ, 2563) ตลอดจนการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีเพื่อการดำเนินชีวิตยังต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน เช่นเดียวกัน (สิทธิชัย ภูเขาแก้ว, 2560) ขณะที่ผลการศึกษาของ ศศิจันทร์ ปัญจทวี กลับพบว่า ปัจจัยทัศนคติที่มีต่อการใช้ระบบสารสนเทศ และปัจจัยการรับรู้ความยากง่ายในการใช้ระบบสารสนเทศ ไม่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศของบุคลากร (ศศิจันทร์ ปัญจทวี, 2560) เช่นเดียวกัน ชาญชัย อรรถผาติ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยี พนักงานให้ความสำคัญกับด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยี โดยเชื่อว่า เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานนั้นมีผลดีต่อการปฏิบัติงานและต่อตนเอง จึงจะทำให้เกิดความพึงพอใจต่อการใช้งานเทคโนโลยี (ชาญชัย อรรถผาติ, 2557) ดังนั้นการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานก็ควรมีการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ดี โดยการให้พนักงานเข้ารับการอบรม สอนงานหรือฝึกปฏิบัติเพื่อการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีและเกิดการยอมรับการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน (Elshafey, A. et al., 2020); (Li, Z. & Wonglorsaichon, P., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรับรู้ประโยชน์และการใช้งาน (PU) 2) องค์ประกอบด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) และ 3) องค์ประกอบด้านการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง (ASU) ข้อเสนอแนะทั่วไป ผู้บริหารขององค์การธุรกิจอุตสาหกรรมสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่องค์การลงทุนได้อย่างคุ้มค่า สร้างโอกาสและความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์การ ซึ่งองค์ประกอบการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงานสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าส่งผลให้เกิดความภักดีในการบริการ (Service Loyalty) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจข้อมูลในมุมมองของผู้ประกอบการหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้บริหารขององค์การจะต้องมีข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจให้รอบด้านเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพของพนักงาน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากพนักงานเพื่อจะได้ข้อเท็จจริงในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานอีกด้าน เพื่อยืนยันโมเดลแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีสูงวัยในธุรกิจอุตสาหกรรมและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2563 จาก <https://old.ieat.go.th/assets/uploads/cms/file/20210603134745931219307>
- ชาญชัย อรรถผาติ. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติในการยอมรับในเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง เพื่อประยุกต์ใช้ในการให้บริการระบบบัญชีออนไลน์ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในมุมมองของผู้ทำบัญชี. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนวรรณ สำนวนกลาง. (2559). การยอมรับเทคโนโลยีการทำธุรกรรมทางการเงิน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีภัทร เกตุมงคลพงษ์ และคณะ. (2563). ปัจจัยการยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของบุคลากรในบริษัทเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(3), 141-156.

- ศศิจันทร์ ปัญจทวี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ กรณีศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานประกันสังคม. (2563). จำนวนการเลิกจ้างลูกจ้างในระบบประกันสังคมมาตรา 33. เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2563 จาก <http://warning.mol.go.th/uploadFile/pdf/pdf-2021-03-04-1614820105.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). ร้อยละของสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ที่มีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2563 จาก https://data.go.th/dataset/nso-ict481?id=a216580f-c79b-41b6-995a-34366aa7ab27&is_fullscreen=1
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สภาวะสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491&filename%20=socialoutlook_report
- สิทธิชัย ภูเขาแก้ว. (2560). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุวิมล ตรีคงธรรมกุล. (2561). ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2563 จาก <http://www.ba-abstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/62.ru>
- อภิญญา ดวงภักดี. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศทางการบัญชีเพื่อการวางแผนทรัพยากร กรณีศึกษาบริษัทผลิตไม้ยางพาราแปรรูปในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อำภาภัทร์ วสันต์สกุล. (2564). ผลกระทบของคุณภาพสารสนเทศทางบัญชีและการเติบโตทางเทคโนโลยีที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนกลาง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 15(1), 41-53.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. In Englewood Cliffs, NJ. Prentice-Hall.
- Arbuckle, J. L. (2011). AMOS 20.0 users guide. Crawfordville, FL: Amos Development Corporation.

- Chu, A. Z-C. & Chu, R. J-C. (2011). The intranet's role in newcomer socialization in hotel industry in Taiwan-technology acceptance model analysis. *The International Journal of Human Resource Management*, 22(5), 1163-1179.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Davis, F. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Elshafey, A. et al. (2020). Technology acceptance model for Augmented Reality and Building Information Modeling integration in the construction industry. *ITcon*, 25(2020), 161-172.
- Fuhong, Y. (2012). Research on the Impact of Accounting Information on Accounting Theory and Practice. *International Conference on Convergence Information Technology, Lecture Notes in Information Technology*, 19(2021), 25-30.
- Li, Z. & Wonglorsaichon, P. (2016). The Effect of Perceived Value, Technology Acceptance, and E-service Quality on Customer Satisfaction and Service Loyalty for Instant Message Providers Business. *School of Business. UTCC International Journal Business and Economics University of the Thai Chamber of Commerce*, 19(2), 139-157.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ”

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-
ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่
57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและ
ขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน
การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า
1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิตวุฒิ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษ
าคาเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก [http://www.mcu.
ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274](http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

.....

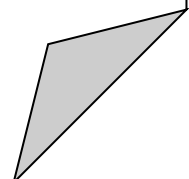
.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

.....

.....

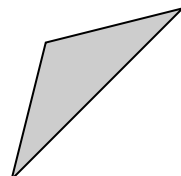
.....

.....

Keywords: 3-5 words

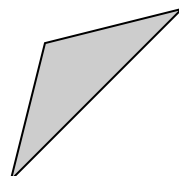
(16 pt).

110. pt.

..(16 pt)..

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....